

KOVÁCS SÁNDOR
EGY LELKED!

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

EGY LELKED!...

BESZÉLGETÉSEK AZ ÉLET MEGSZENTELESÉRŐL

IRTA

KOVÁCS SÁNDOR

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Nihil obstat. *Dr. Michael Marzell*, censor dioecesanus. Nr. 9112/1941.
Imprimatur. Strigoni die 6. Decembris 1941. *Dr. Joannes Drahos*,
vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős : ifj. Kohl Ferenc.

ERRŐL VAN SZÓ!

Ezeknek a beszélgetéseknek, amelyek itt következnek, legtalálóbban Pázmány Péter klasszikus mondását lehetne homlokára tűzni: *„Ne alitsa senki, jelen kis holmikat magam tudományának lenni. Jól tudom ugyanis, hogy jobb a lépesméz a pókhállónál, ámbátor a pók azt maga beleiből adja, a mézet pedig virágról virágra szálldosva szedi össze a dongó”*.

Az élet megszentelése isteni művészet és nagy kegyelem. Ha valamire, erre igazán rá lehet mondani, hogy hiábavaló az ember minden iparkodása, ha nem párosul vele az Isten áldása. Aki tehát azt akarja, hogy ez a munkája kegyelmekben gazdag legyen, számára a legelső teendő: alázatos, gyermeki lélekkel Ég felé sóhajtani és kérni az édes Szentlelket. Hogy siessen gyarló értelmünk segítségére és rosszraajló természetünk erősítésére. Hogy tegye értelmünket fogékonnyá; szívünket könnyen hajlíthatóvá; akaratunkat edzze erőssé!

Nagy munkához lát, aki az élet megszenteléséhez fog hozzá. Szembenézni igazságokkal, amelyeket csaknem mindannyian tudunk már, de amelyekről a hétköznapiok lármás tülekedésében, a

kenyérharc szülte ezernyi gond közepette szinte teljesen elfeledkeztünk.

Nagy tévedés volna az itt következők során új dolgokat remélni. Hiábavaló törekvésnek bizonyulna viszkető füllel újfajta szentenciákat várni; a régi igazságoktól eltérő megállapításokat is hasztalan sejtene akárki! Mert a régi igazságoktól eltérni egy jottányit nem akarunk, hiszen a lélek élete, a lelkiismeret rugalmasságának felrisszítése, Isten kegyelme újra-megszerzésének módja, az örök Egyház ősi igéinek szépséges muzsikája hullanak lelkünkre ezekről a lapokról; s ezek az igazságok változatlanul egyformák a századok viharzó múlásának minden fordulása közepette, hiszen igazolódik rajtuk a Krisztus mondása: „Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak”.

Kétezer éve hirdetett örök igazságok ezek, amelyek ereje és fénye időtől, tértől, helytől, emberi vélekedésektől független; amelyek érvényét nem szabja meg sem hatalmasok gőgje, vagy zsarnoki kénye; sem tömegek népszavazása; sem a jók rajongása és hite; sem a kevélyek gáncsvetése és becsmérése. Igazságok, amelyeknek homlokán csillog a krisztusi hitelesítésnek minden emberi vélekedés ködfátyolán áttörő sugárzása; *nem egy ember bölcselkedése, hanem a krisztusi letétemény alázatos elmagyarázása*, amelyre szintén ráillik Szent Pál apostolnak szent hevülettől fűtött, gyönyörű szava: „Ha az Úr angyala jönne is le

az égből, s hirdetne mást, ellenkezőt azzal, amit mi hirdetünk'', ne higgyetek neki, mert nem Isten anyaga, csak mondja magát annak...

Jó volt mindezt előrebocsátani, hogy aki az ékesenszólás káprázatában akarja lelkét füröszteni, önmaga áltatásából előre serkenjen fel, mert ilyenféle várakozása hiábavaló lesz.

Megmutatni akarjuk az új világban a régi hitet; az élet megváltozott viszonyai között a megváltozhatatlan és megváltoztathatatlan isteni igazságokat; világok összeroppanása, népek elmúlása, trónok ingása, királyi koronák hullása idején megcsillogtatni az erkölcsi elvek szilárdságát és mocsoktalan szépségét; — azzal a céllal, hogy eszmélve gyarlóságainkra, mulasztásainkra, bűneinkre, egész életünket nyílegyenesen az örök Jóra: Istenre irányítsuk. Hogy, aki bűnben él, keljen ki belőle; aki közönyös, vagy lanyha, értse meg a lélek igényeinek szavát; aki jó, legyen mégjobb; aki szent, legyen mégsejtőbb! Hogy mindannyian égjünk a Krisztus szerelmétől s a lélek megszentelését eredményező napok végeztével egygyéforrott szívvel és lélekkel, Krisztusnak szentelt ételtel zengjünk dicséretet a mindenség nagy Istenének!

Első tekintetre nem is látják sokan, hogy tulajdonképpen milyen nagy dologhoz kezdünk. Egy életet megjavítani, kivált a magunk életét; életünk útjának jobb, nemesebb irányt szabni; egész

énünkkel Isten felé fordulni, korántsem olyan kis dolog. Pedig ezt kell tennünk! Úgy, ahogyan szent Remigiusz, a nagy reimsi érsek mondá, amikor Klodvigot, a frankok királyát megkerezte:

— Amit eddig imádtál, azt ezentúl égesd el s amit eddig elégettél, azt ezentúl imádd!

Nem mi vagyunk az elsők, akik ezt a befele-néző, a lélek megmentését célzó nagy munkát el-kezdjük; — sok neves őünk van ezen a téren. Az első nagy megtérő, aki élete folyását száz-nyolcvanfokos szögben megváltoztatta, a Szent-írás egyik kevésbé ismert, kedves alakja, akiről maga a szent evangélista mondja el megtérésé-nek évezredekre kiható, szépséges történetét. Hallgassuk csak, miképpen mondja el Szent Lu-kács ezt a históriát!

— ... és bejövén Jézus, átméne Jerikón s íme egy Zacheus nevű ember, aki a vámosok feje és gazdag vala, kívánta látni Jézust, hogy ki ő, — de nem láthatá a seregtől, mert alacsonytermetű vala. És előrefutván, fölhága egy vad fügefára, hogy lássa őt, mert ott vala átmenendő. És midőn arra a helyre jutott, feltekintvén Jézus, látta őt és mondá neki: Zacheus, sietve szállj le, mert ma a te házában kell maradnom. És sietve leszállott és örömmel fogadá őt. Megállván pedig Zacheus, mondá az Űrnak: Uram, íme vagyonom felét a szegényeknek adom, és ha valamiben valakit

megcsaltam, négyannyit adok vissza. Mondá neki Jézus: ma lett üdvössége e háznak!

Milyen rövid história! Egyszerű szavak, minden cicomától mentes mondatok s mennyi kifejező erő a szent evangélista elbeszélésében! S a lélek milyen nagy megfordulása néhány perc alatt! Zacheus csak meglátta Krisztus arcát s menten fordult véle egyet a világ: mivelünk is nagy dolog fog történi, ha megtanuljuk ebből a ragyogó történetből a legfontosabb teendők egyikét: *akarjuk látni Krisztus arcát!* Nézzünk szembe véle! Nem, korántsem úgy, ahogyan a magyar ember használja ezt a kifejezést, hogy szembenéz a bajjal és megbirkózik véle; hanem úgy, hogy *akarunk* már egyszer Krisztus orcája szelíd tekintetében elmélyedni; jóságos szemének ragyogó sugarát lelkünkbe bevezetni, — és megfürödni abban a tenger szépségben, amit nekünk a Krisztus szeme, Krisztus nézése, Krisztus látása jelent!

A földi életnek sok-sok szépségén megakadt már a szemünk! Bizonyára sok szépet láttál már, testvér! Mennyi szempárba belenézhetél! Jegyesed szemébe, hitvesed szemébe, gyermeked szemébe! Milyen szép a gyermekszem! A világ nagy művészi alkotásai egybehordva hitvány szemétdomb egy gyermek szemének szépségéhez képest! Talán belenéztél már haldokló anyádnak síri álmra lecsukódni készülő, megtörtfényű, szelíd, szép szemébe! De akartál-e csak egyszer

is belenézni Krisztus szemébe! Azzal a vággyal, hogy olvass belőle, gyönyörködjél benne, s hogy szemének egyetlen intésére fegyelmezett lélekkel tudj engedelmeskedni Néki!

Pedig csudás szem ez! Mátéra ránézett s az követte őt; Zacheusra ránézett s az megtért tőle; a poklosra ránézett s az megtisztult menten; a naimi ifjúra ránézett s az feltámadt azonnal; Júdásra ránézett s az megugrott rögtön a sötét éjszaka bűnököt leplező némaságba; Péterre ránézett s az keserves könnyekre fakadt; ránézett Saulra s egyszerre apostol lett belőle, — Szent Pál, a nemzetek térítője! A szem a lélek tükré! Milyen szép lehetett annak a szeme, akinek lelkében ezernyi jószág halmozódott össze, akiről egész litániát zeng szeplőtelen jegyese, az Egyház, amikor Jézus nevének dicsőségét és ereje nagyságát zengi, vagy amikor a Szent Szív jószágát magasztalja!

Ezelőtt néhány esztendővel levelet kaptam egy fiatal barátomtól, akit szigorló jogász korában vállon-érintett Krisztus kezének szelíd illete s az egyik felekezetből hazahívta az Anyaszentegyházba. A megtérés kegyelmén kívül megkapta még azt is, hogy otthont talált egy jezsuita kolostor falai között: beléphetett Jézus Társaságába. Azt írja levelében:

— Szent Alajos, Szent Szaniszló, Berchmans Szent János, — milyen királyi lelkek ezek! S hogy

tudtam életemből 22 évet eltölteni úgy, hogy róluk eddig mitsem hallottam!?

Igaza van ennek a jezsuita szerzetesnek! Minda-három, meg mégannyi szentje az Egyháznak, egytől-egyig ragyogó lelkek, de mindezek lelkén Krisztus lelkének csak egy villanása tükröződik. Milyen szép lehet ennek a sok fénynek örök for-rása, Krisztus lelke s ember számára mennyire fel nem mérhető nyereség ennek a krisztusi lé-leknek tükörébe: Krisztus szemébe beletekinteni. Támadjon tehát bennük vágy Zacheus utánzására, akarjuk látni Krisztust; nézzük meg orcáját, egész alakját; találkozzunk véle s engedjük, hogy ez a találkozás hasson reánk!

A másik mozzanat, amely Zacheus megtérésé-nél ugyancsak nem kerülheti el figyelmünket, hogy *megkerülte a tömeget*. Magasabbtermetű emberek eltakarták előle Krisztust, pedig ő *látni akarta*. Úgy segített tehát magán, hogy meg-kerülte az embereket. Valami hasonlót kell ten-nünk nekünk is: kerülni az embereket, kerülni a lármát, kerülni minden olyan dolgot, amely figyel-münket a lélek örök üdvösségének nagy ügyéről elterelné.

A lélekmegújításnak leginkább célravezető módja az volna, ha a világtól elvonulva, zárt he-lyen és teljes csöndességben, mondjuk a zug-ligeti Manrézában, vagy Pécelen, esetleg Pécsett, talán másegyebütt töltenénk néhány napot, nem

gondolva másra, csak lelkünk üdvösségére. Milyen szépen is mondja a mélylelkű költő: „Áldott magányosság, jövel, ragadj magaddal engemet!” s igazát mennyire átérezzük mindannyian, akik a világformáló csöndesség lélekalakító hatásának valamely lelkigyakorlatos-ház falai között átengedtük már magunkat! De, ha nem is tudjuk elzárni magunkat a világtól, legalább azt tegyük meg, hogy főleg befelenézzünk; vegyünk ködnek magunk körül mindenkit és mindent; tekintetünket csak Krisztusra szegezzük.

A világ eltereli Krisztusról figyelmünket. Igaz ugyan, hogy a nagy természet pusztá létével is dicsőséget zeng Istennek, de a szép természetben van egy ágaskodó, Istennel dacolni akaró, szomorú jelenség: a bűnös ember, az egyetlen az összes teremtmények között, aki betörni, meghódolni nem akar. Az volna rendjén, ha minden ember Krisztusnak egy-egy reklántáblája lenne; az volna igazán szépséges és megfelelő állapot, ha az emberek egymás elől nem eltakarnák Krisztust, hanem életükkel, példaadásukkal prédikálnák. Mint a tiszta ablaküveg, amelyen keresztül, ha besüt a napsugár, az üvegen át ereje növekszik. Hiszen tudjuk, hogy a nagyítóüvegen áteresztett napfény papírt s egyéb dolgot könnyen megperzsel. Milyen jó volna, ha minden ember lelke ilyen nagyítóüveg volna, amely a Krisztusból áradó meleget se' el nem takarja, se'

le nem tompítja, hanem felfokozza embertársai számára.

Gondolok itt a katolikus költőre, aki egyik versében harangöntők örömről mond el csilingelő szavakat. Elmondja, hogy harangöntővel utazik, a gépkocsi szélesebben száguld tova s a falvak tornya láttán felujjong a vén mester vidáman: ez is, az is az én harangom! Minthogyha szólna: szívem vére vett formát a tornyok mélyén, hogy kongasson vihart, halált, szerelmet, ünnepet, tűzvészt, meg Istent, mikkel telítve volt a vérem! (Mécs László.)

S a költő látni véli a régi híres harangöntőket: Mózes, Homéros, Buddhát, Dávidot, Plátót, Szofokleszt, Vergiliuszt, Szent Pált, Dantét, Ágostont, Szent Ferencet és sok százakat még, de lelke azt keresi, aki mellett mindenki kontár: a Názáretit... Mert minden ember lélektornyában ott csüng Krisztus csudás jószágharangja, de néha bevattázza Sátán a szívek szép jószágharangját.

Milliók lelkében, sajnos, néma ez a harang. Kötele elvászott, nyelve rozsdamarta, bűnöktől eltömött. Gonoszszándékú valaki bélelte ki ezeket vattával, mint a lopni készülő ember frissentépett gyepet töm az elkötni akart csikó csengőjébe. De jön majd valami, — talán vihar, talán másfajta megrázkódtatás; az életnek a szenvedések szakadékaiba fordulása talán, amely kisodorja eme néma lelkekből a bűnöktermelte vattatömést

s megszólal Isten jóságharangja, minden ember lelke, beszédes lesz a sok-sok Krisztus-torony. De mikor lesz ez! Szép álmom és üdvösséges vágy, amellyel szemben az a valóság, hogy sok ember a sátán cinkosa, öntudatlanul is szövetségestársa s Krisztust inkább eltakarja a felebarát elől, mintsem látásához hozzásegítené. Ezzel a valósággal számolnunk kell s ha Krisztust látni akarjuk, márpedig erősen akarjuk, Zacheus példájára kerülni kell az embereket, a tömeget, ahol csak lárma van, vagy bamba bámulás. Mi nem emberekre vagyunk kíváncsiak, hanem Krisztusra!

Figyelemreméltó vonás még Zacheus lelke nagy fordulásában, hogy *felemelkedett a földről*. A fügefára állott. Ha jól meggondoljuk, nem is nagy utat tett, mindössze egy lépést, hiszen a fügefa maga igen alacsony s inkább cserjének számít. Ága közel van a földhöz. Mi is utánozzuk Zacheust: ha csak egy vonalnyival is, de emelkedjünk fel a földi dolgoktól. Próbáljuk meg emelkedettebb szemszögből, a lélek pápaszemén át nézni a világot, az életet, jövőnk sorsunkat, örök célunkat, s mindjárt érezzük, hogy Krisztushoz közelebb jutottunk.

Megdöbrentő és elgondolkoztató, hogy mennyire földizű az emberek világfelfogása. Beszédjük hullaszagú, eszükjárása, érzelmi megnyilvánulásuk, gondolkozásuk nem tud elszakadni az

ideig tartó, a mulandó dolgoktól. Szellemi, vagy pláne lelki igényük úgyszólván semmi, egész viselkedésükön ugyancsak nem látszik meg, hogy hisznek Istenben, lélekben, túlvilágban. Figyeljük csak meg egyszer, miről szoktak az emberek beszélgetni!

Megállok egy nagy város egyik forgalmas utcáján; teszem, mintha nézném valamelyik üzlet kirakatát; fülemmel azonban utánanyúlok az emberek ajkának, hogy elkapjam beszédüket. A járókelők beszélnek sokmindenről.

Jön két ember s azt mondja az egyik:

— Én nem ígérhettem többet, mert különben magam fizetek rá!

Ezek üzletről beszélnek...

Új hangot hallok, panaszos beszédet:

— Tízezer pengőt szórtam szét köztük. A kortések nyúztak, a kocsmárosok hamis számlákkal szedték ki zsebemből a pénzt, ingyen fuvar kellett, még hozzá autó, még a csecsszopónak is. Nekem egy mandátum nem fizeti így ki magát; visszaléptem!

Ezek egy választás tanulságairól beszélgetnek.

Aztán megint más hang:

— Nézze, Blanka, ha nem hisz nekem, nyomoztassa le s meg fog győződni, hogy nem sétáltam vele...

Itt féltékenységek van jelen...

Megint más hang:

— Micsoda ebéd volt! Hiába, falun még van rang és mód!

Itt gyomorról beszélnek...

Újabb párbeszéd foszlánya üti meg fülem:

— Tudod, drágám, egy kis zsorzsettel megvadítom, rá egy kevés virágdísz s hidd el, senki nem mondja rá, hogy tavalyi...

Nyilván hölgyek beszélnek s miről másról, mint a legérdekesebb témáról: divatról...

Beülök a vonatba: a harmadikosztályú vasuti kocsiban van szó adóról, törvényről, ügyvédről, fixes urak képzeletbeli jómódjáról és dús jövedelméről, betegségről, árverésről, termésről, fagykárról, aszályról; a második osztályon üzlet, állás, viccelődés, mende-mondák, — ez a téma, az első osztályon szobakerül kártya, kutya, ló, asszony, politika, meg egyebek. És a világnak akármelyik pontján kötök is ki, az emberek beszédjének csaknem kivétel nélkül olyan a tárgya, hogy egy fügefafa ága nem magas, de annyira sem emelkedik ki a föld sarából.

Senki nem beszél például arról, hogy „van nekem egy édesanyám, akinek selymesérintésű keze, ha ráborul lázas homlokomra, többet ér az nekem minden patikaszernél;” hogy „van nekem egy jóságos édesapám, akinek munkában elfáradt két kezét, ha ajkamhoz emelem, egy hálás gyermekszív minden szépézését belelehelem egyetlen csókba;” hogy „van nekem egy oltárom,

amely előtt Krisztus papja, ha megjelen, hogy szentmisét szolgáljon, mintha angyalszárnyak suhogása muzsikálna fülemben;” hogy „van nekem egy gyóntatószékem, amelyből, ha őszinte lélekkel végzett, nagy bánattal telített bűnvallomás után kilépek, szinte szárnyal a lelkem ég felé;” hogy „van nekem egy áldoztatórácsom, amelynél, ha Krisztussal találkozom, nyitott mennyországot zárok magamba;” s legkevesebbé hallottam még bárki ajkáról is, hogy „van nekem egy halhatatlan lelkem, amelynek örök üdvösségét, ha elveszítem, jobb lett volna, ezerszer jobb lett volna nekem nem is születnem erre a világra!”

Az emberekben a lélek el van temetve; rothadó avar borítja. Nem tudunk emelkedetten gondolkodni, a mulandó dolgokon túllátni; éppen ideje tehát tanulni Zacheustól, aki egy pillanat alatt ráészmélta a földi dolgoknak magasabb szempontból való látására. Ahogyan az Úr Jézus sürgeti: keressétek először az Isten országát és az Ő igazságát s a többi mind hozzáadatik nektek! Ahogyan ugyancsak Ő mondja: mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja, ami fordítva is igaz: mit árt nekem, ha az egész világot elveszítem is, de lelkemet megmentem az örök életre!?

S ami Zacheus esetében nem utolsó sorban érdemel figyelmet, hogy *sietve megy haza*. Ott-hona nem azért kedves és keresett most néki,

mert ott várja családja, felesége, gyermeke, vagy a munkautáni, édes nyugalom, hanem azért, mert tudja, hogy Krisztussal fog ott találkozni. S emiatt szinte reszket az örömtől.

Igen fontos megszívlelnivaló számunkra, hogy sietve tartsunk Isten házába, a templomba. Ez legyen nekünk most a „haza”, az otthon, ahol Krisztus várakozik reánk. A profán életből ismerjük, hogy van madarak és fák napja; katonák tudják, hogy mi az az ezrednap; — mostpedig a lélek napjai vannak, illendő, hogy ezt a néhány napot teljesen lelkünk ügyének szenteljük! Ki tudja: vajjon lesz-e még alkalom reá, hogy a lélek ilyen ünnepnapjaira felvirradjunk!

S végül, ami Zacheus viselkedésére ráteszi a koronát: *elébbemegy Krisztusnak*, mély meghajlással üdvözli Őt, szinte percek alatt átkutatja lelkének minden titkos redőjét, beismeri bűnös-voltát és mondja: ha valakinek kárt tettem, négynyit visszaadok, vagyonom fele pedig a szegényeké. Azalatt a rövid út alatt, amely a fűgefától elvezetett otthonáig, rovincsolást tartott, leltárt készített lelkében. Megjelent előtte, a nyomorult vámos előtt, a vámszedőasztal s kezdte vádolni. Hány embert becsapott, megkárosított, valuták számolásánál maga javára fogott a krétája s bűnös módon szerzett vagyonából mitsem adott a szegényeknek. Szinte megkérgesedett a lelkiismerete; s íme, most, Krisztus orcája láttára, mintha

csuda történt volna vele! Egyszerre rádöbben bűnökkel kirakott életének förtelmességére s menekül tőle. S a legnehezebbet választja: anyagiakról mond le. Mert ne kicsinyeljük Zacheust, hogy anyagiakat emleget, hiszen sárhoztapadt emberek számára ez a legnehezebb, a pénzáldozat. Ha magunkat nézzük is, könnyen rájövünk erre a belátásra. Imádkozunk mi szívesen, hallgatunk szentmisét szívesen, nem húzódozunk a böjtöléssel szemben sem, litánia, úrnapi körmenet, feltámadási szertartás, búzaszentelő meg sem lehet minálunk nélkül, lévén, hogy mindez nem kerül egy garasba sem, de ha egyszer zsebbe kell nyúlni, ha akár örökségnél, akár adózásnál, állami hatóság parancsolta vagyonváltságnál, vagy más dolognál földről kell lemondani, keservesen válnunk meg még egy barázdától is s nem egyszer inkább vágatnánk eret magunkon, hogysem bárminő anyagi dologról lemondanánk. Ezt tudva, kellőképpen tudjuk értékelni Zacheus tettét, aki nem sajnálta a pénzt, lemondott róla lelkiismerete nyugalmaért. Krisztussal való találkozása nem merült ki langyos sóhajtozásban, vénasszonyos ellágyulásban, könnyek ontásában, hanem boldogan vállalta ennek a holdog összebarátkozásnak minden velejáróját. Megtért, de nem feliből-harmadából, hanem megváltozott lelke gyökeréig s húzódozás nélkül megjavította egész életét.

Szomorú volna, ha mi csak úgy immel-ámmal

látnánk neki lelkünk ügye rendezésének! Nem is merem feltételezni, hogy volna közöttünk egyetlen ember is, akit ne fűtene a vágy: tökéletesen elvégezni a lélekmegújítás nagy művét. Hiszen nem hajt bennünket külső kényszer, magunktól vállaltuk, hogy eme nagy napok kegyelmi áradásának nem állunk ellen. Ha önként vállaltuk, végezzük is el becsülettel, a lehető legtöbb lelki haszonnal!

Ezelőtt valami harminc esztendővel a dunántúli Sárvár községből tíz nekibúsult magyar ember elindult új hazát keresni a tengerentúlra. Amerikába. Csillagfényes nyári éjszaka volt, amikor megfelelő eljárások után Hamburgban beszállottak a hajóba. Valami különös, eladdig soha nem tapasztalt rosszérzés vett erőt rajtuk, valami mélységes fájdalom belesajdult a szívükbe, egyikök pedig meg is állt ott a hajóhídon s a világváros égbenyúló palotái, tornyai felett hosszú, merő tekintettel elnézett arra kelet felé. Nem is a szemével nézett, hanem a szívével, mintha keresne valamit a nagy messzeségben. Nagy magamegfeledkezésében csak arra lett figyelmes, hogy valaki rászólt:

— Mit nézel, pajtás?

A kérdésre csak kevésvártatva adott választ:

— Nézem, nem látnám-e meg még egyszer a sárvári templom tornyát...

Egy szót sem szólt többet, csak egy kikíván-

kozó könnycseppett dörzsölt ki öklével könnyezéstől elszokott szeméből. Ennek a szomorú magyarnak ott a hamburgi hajóhídon eszébe jutott a maga faluja; fehérre meszelt templom galambokbelepte karcsú tornyát kereste, amelynek tövében van egy kis ház; kicsi házban árvánhagyott család, az ő családja. A gyermekek már éjszakai nyugovóra tértek, egy jó asszony az egyszerű fenyőfaasztalra borulva zokog, egész testét rázza a keserves sírás. Siratja a családfőt, aki szerencsét próbálni most van útban a tengerentúlra.

S ez a szomorú magyar ott a hamburgi hajóhídon, a csillagfényes nyári éjszakában rájött arra a nagy igazságra, amit mi már mindannyian tudunk, hogy túl vagyonon, pénzszerzésen, guruló dollárok csábító csengésén, túl baromi munkán és verítékezésen, — van nagyobb kincs is. Kicsi családban kicsi gyermekek, akik boldogan kúsznak fel az édesapák ölébe s nagy hálával veszik a kenyérkereső apai kéz betevő falatot nyújtó jóságát. Gondos hitvestárs, békés munka, jó emberek becsülése. Rájött annak meglátásra, hogy túl kenyérküzdelen és tülekedésen van szellemi valóság is: a lélek, amelynek földi öröme és földöntúli boldogsága minden mulandó dolgot meghalad.

Ez a sárvári magyar, későn ugyan, de mégis lélekkel látott. Lássunk mi is lélekkel, hogy megtaláljuk, megismerjük s örökre megszeressük Krisztus arcát!

AZ ÉLET ÉRTELME

A nagy Szent Ágoston, amikor egy erős viaskodásokkal teli, förtelmes bűnökkel megrakott ifjúság alkonyán, egy édesanya sűrű könnyei és gyakori imádsága nagy jutalmaképen megkapta a megtérés kegyelmét s férfikora delén, ereje teljében Krisztus szelíd igájához odaízeledett, lelkének kicsorduló alázatával nyilvános vallomást tesz multjáról. Imádsággal kezdi, porbaomol Isten nagysága előtt:

— Nagy vagy, Uram! Erős hatalmadnak, bölcs mivoltodnak sem vége, sem határa! S íme, egy ember felmeréskedik Hozzád s dicsérni akar Téged... Nyakán a halál igája, lelkében bűne tüskéje, — és az a bizonyosság, hogy a kevélyeknek ellentálasz, s ez a porszem kezed alkotásai közt, az ember mégis dicsérni akar Téged. A Te indításod ez bennünk, hogy gyönyörűség dicsérni Téged, mert Magadnak teremtetted minket s nyugtalan a mi szívünk, amíg csak el nem pihen Tebenned!...

Nem tudom, nem sejtem, de nem is firtatom, hogy az első hallásra milyen hatással van valakire Szent Ágostonnak ez a gyönyörű imádkozása. Képzeljük csak a jelenet nagyszerűségét!

Egy férfit látunk imádkozni, aki harminckétéves koráig végigpróbált mindent. Meg volt áldva értelmes koponyával, aki korának összes filozófiai rendszerét úgy ismerte, mint a tenyerét, s aki-nek éppen nagyszerű szellemi képességei miatt mindenki pompás karriert jósolt; volt vagyona bőven, amely lehetővé tette számára az élet örömeinek kiélvezését; férfias szépsége s vére romlottsága nem ismert gátlást az érzéki élvezetek hajszolásában s egyszersak belevillámlik lelkébe Isten kegyelme; s meglátja, hogy agya, szíve, vére nyugalanságának mi az oka: belemarkol lelke húrjaiba s felzeng ajkán a nagyszerű vallomás, hogy nyugtalan a mi szívünk, amíg Tebenned el nem pihen, én Uram és én Istenem!

Valljuk meg őszintén, hogy a mi szívünk is nyugtalan. Nagy kérdőjelek merednek elénk s igaza van Prohászkanak, hogy a gondolkodó ember lépten-nyomon titkokba veri homlokát. Tudom nagyon jól, hogy van egy egész sereg ember, aki problémák nélkül él, eszik, iszik, alszik, emészt, szeretkezik, itt-ott szaporodik, s ezeken túl sem mire sem terjed érdeklődése. De ezzel szemben mégiscsak vannak s jóbőven vannak, akiknek lelkére nagy kérdések súlya nehezedik, akik iránytűt keresnek s vágyódnak egy csudálatos kulcs után, amelynek segítségével felpattan előttük minden titok zárja. Akik szeretnék tudni a legfontosabbat, hogy voltaképpen mit is keresünk

itt ezen a földön, hogy mi is hát az élet értelme. Volt idő, amikor nem voltunk, lesz idő, amikor nem leszünk s eme két valóság között lévő, gyorsan tovatűnő, arasznyi lét mire való hát? Hogy két szív összesímulásából lett egy harmadik szív, a mi szívünk, ezt értem, de mi célja volt velem a teremtető Istennek? Mert születni, 50—60 évig gyötrődni, kínlódni, vagy nagy örömek közepette mindig mosolyogni s utána sírba gördülni és elrothadni, — ebben nincs semmi megnyugtató, csak a céltalanság bizonytalansága és háborgása. Csillogni talán, mint napsütésben a felvert por-szem s utána sárrá-válni, — ez ember számára szerencsétlen sors és nyomorult vég! Érdemes-e gyűszűnyi örömekért tengernyi sóhajtást, fájdalmat, könnyet elvállalni? Szívünk ösztöne súgja, hogy jussunk van a boldogsághoz; sóvárgunk utána, kívánjuk is egymásnak s vajjon találunk-e embert, csak egyet is, aki őszintén vallhatná magát boldognak. Felfigyelünk a régi szép ének szavaira s bölintünk hozzá helyeselve, amely szívünk legmélyéről lopja ki az oly sokszor felfájó, örök-emberi vágyat: hadd higgyek még, mint gyermek hisz mesében, hogy van egy szép, egy örök kikelet, hol nem gyötör a lélek szomszédja, vágya, hol lábainkhoz rózsát hintenek . . . De ki az, aki ezt a szép, örök kikeletet itt e földön meg is ízlelhetné?

Az ember keresi az elvesztett paradicsomot,

ösztönösen érzi, hogy meg kell találnia, hiszen az ösztön nem lehet csalóka érzés: minden ösztönnek megfelel valami kielégülési lehetőség. Az éhség ösztönének megfelel az a valóság, hogy található táplálék, amellyel éhségünket el tudjuk verni, a szomjúság ösztöne sem vak, mert van italvíz a szomjúság megszüntetésére; ősszel a vándormadarak felkerekednek, fecske, gólya, daru ösztönösen útrakel, más vidékre repül, melegebb éghajlatot keres s ösztöne csakugyan nem csapja be, mert ott nem zuzmara s nem hóvihár fogadja, hanem enyhe fuvallat és napsütés várja. Az ösztön nem csal s lelkünk eme nagy ösztöne, hogy állandóan keressük az elveszett paradicsomot, hogy boldogok akarunk lenni, szintén nem vak vágyakozás, hanem lennie kell valaminek, ami emez ösztönnek megfelel.

Csak fel kell tenni azt a kérdést, amelyet feltett a katolikus költő: mi az, mi embert boldoggá tehet? S meg kell reá felelni az ő szavaival: kincs, hír, gyönyör, lehet bár, mint özön, — a telhetetlen elmerülhet benne s nem fogja tudni, hogy van szívért. Nagyszerű kérdés és nagyszerű válasz, mert az emberek egy jelentékeny része minden boldogságát ezekben keresi és ezektől várja.

Találkozol barátoddal, paroláztok szépen s megkérdezed: hogy' vagy? S a válasz? Legtöbbször ez: köszönöm, nem valami finomul, de ezer pengővel lehetne rajtam segíteni! Látom, a szád mo-

solyra rándult s megértem belőle, hogy szíven-
érintett, amit mondtam. Nem baj, világért se
restelkedjél miatta! Benne-van ebben a válasz-
ban, hogy a legtöbb ember a pénztől várja az élet
örömeit és boldogságát. Amiben van is kevéske
igazság, mert a pénz jelentős tényező az ember
életében; nem egyszer sokkal jelentősebb, mint
lennie szabad volna. De mégsem olyan jelentős,
hogy minden boldogságunkat csak tőle várhat-
nók.

Ne legyen félreértés s ne gondolja senki, hogy
most a vagyon megátkozása következik. Éppen
ellenkezőleg: dicsérjük a vagyont, mert a pénz
rengeteg jócselekvésre ad lehetőséget! Ha van
pénz, lehet templomot építeni, kórházakat létesí-
teni, szegények menedékhelyét életre hívni, kolos-
torok, zárdák emelkedhetnek, lehet biztos alapot
adni a tisztességes sajtó hódításának, lehet sze-
gényeket istápolni, gyökérnélküli tehetségeket
felkarolni, — egyszóval a jótékonykodás olyan
skáláját gyakorolni, hogy szinte örül rajta a jó-
szándékú ember lelke. Nagy boldogság is az: iste-
nes lélekkel istenes célra fordítani az anyagiakat.
Mégis azt kell mondanunk, hogy a pénz nem min-
den, mert ha a pénz pusztá létével boldogítana,
minden gazdag embernek boldognak kellene len-
nie. Pedig mennyire nem így van!

1912-ben a bécsi Rotschild-vagyon egyetlen
örököse huszonnégyéves korában főbelőtte ma-

gát. Meghalt azonnal. Egy írást hagyott hátra, tenyérynyi papíron néhány kusza betű: nem érdemes élni! Hát még neki sem? Mit mondjon egy földhözragadt koldus? A békevilágban fogalom volt Rotschild gazdagsága. Úgy szoktunk volt beszélgetni róla, hogy mellényzsebéből ki tudná fizetni a régi nagy monarchia minden adósságát. Királyoknak, országoknak adott kölcsön! S ennek a nagy vagyonnak örököse mégsem volt boldog: maga vallotta meg, hogy nem érdemes élnie. Széldületes kincs volt a birtokában s az élet értelmét, célját mégsem találta meg.

A tömeg gyakorta megirigyli a gazdagokat. Suhanó autókban tovarohanó urakat, dámákat, előkelő fogatokon robogó embereket, estélyi ruhákban mulatozó, bálozó, táncoló, csillogó hölgyeket hányszor kísér keserű és méltatlankodó tekintet: beh jó ezeknek! Pedig benső világukat, ha kikopogtatnók, hogy lelkük legmélyén csakugyan boldogok-e, közülük a legtöbb bánatosan ingatná a fejét és megvallaná, hogy a boldogságot még hírből sem ismeri.

Nemrégiben találkoztam egy fiatal asszonykával. Nem több huszonhárom évesnél. Ezelőtt öt évvel eskettem egy tűzérőhadnaggal. Azóta nem láttam. Mennyi boldogságot kívántunk nekik akkor s milyen sok szép reménnyel tekintettünk életük útja felé! Szép pár ember volt. Mindakettő vagyonos, okos, vallásos és fiatal. Négy ilyen

tulajdonság együtt nagy istenáldása. S most, hogy találkoztunk, tettetés nélküli nagy örömmel kapta el kezem, amikor pedig érdeklődni kezdtem, hogy' és mint vagytok, Katókám, — két szeme egyszerre megtelt könnyel s ott a nyílt utcán sírásra fakadt:

— Én vagyok a világon a legszerencsétlenebb asszony. Csak a jó Isten a megmondhatója, hogy az urammal együtt mennyit sírunk otthon! Van egy három éves kisfiam, szép, mint az élet. Beszél, pöntyög, nevet, rikkant, — csak nem tud járni... Az orvosok azt mondják, hogy születésnél agyvérzést kaphatott, megbénult a járnitudás központja az agyban. Ritka betegség gyermeknél. Most majd levegő befújásával kísérleteznek, hátha mégis lehetne segíteni rajta. Szegény kicsi fiam, a bölcsőből mindjárt tolókocsiba került, ez a mi bánatunk, könnyes, nagy bánatunk . . .

Tehát mégsem a pénz minden? S mégis, hogy futunk utána!

Értem, sokan azt gondolják, hogy pénzen mindent meg lehet majd vásárolni. Van is egy kis igazság benne. Panaszkodunk sokszor, hogy mekkora drágaság van mindenféle. Idézzük a régi szép időket, amikor öt forintért adtak egy rugott borjút, 30 krajcár volt egy kiló hús, 2 krajcár egy liter tej, 50 krajcár egy pár lábbeli. Milyen olcsóság! Pedig nem így van. Akkor volt drága világ, mert voltak értékek, melyeket, mint a megbíz-

hatóság, a becsület, a női tisztesség, az elvhűség, meg sok más egyéb, semmi pénzen nem lehetett megvenni. Voltak szellemi és lelki valóságok, amelyeknek csak értékük volt, de árfolyamuk nem. Legfeljebb kereslet volt bennük, de kínálat semmi. De ma van olcsóság, amikor pénzen mindent meg lehet vásárolni, emberek becsülését, tisztességadását, rangot, befolyást, tudást, előkelőséget, mindent, — egy valamit kivéve. Azt a valamit kivéve, amelynek boldogság a neve.

Mert a boldogságot egyéb tényező adja. Hányszor megtörténik: együtt ül a család a terített asztalnál. Hófehér abroszon finom dolgokkal megpakott tálak. Metszett üvegben gyöngyöző, aranylónemes bor. S minden falat étel, minden korty ital, mégis, mintha kifeléfordulna a szánkából. Nincsen íze se pástétomnak, se foszlós kalácsnak, se nehéz aszunak, mert az asztalnál üresen áll egy szék, amelyen még csak egy héttel ezelőtt is még ült valaki, egy jó édesapa, vagy egy jó édesanya, akit azóta kikísértünk egy akácfalombos, csendes temetőbe, végső pihenőre...

Testvéreim, minden csak a pénz?

Beteg a gyermeked. Húszéves nagyfiad. Neved hordozója, fenntartója, szíved büszkesége, reménye, mindene. Jön az orvos. Kopogtatja, tapogatja, köhögteti, nézi, receptet ír, aztán kiszólít a másik szobába és mondja:

— Nézze, barátom, legyen erős... Meg kell

mondanom az igazat: nincs mentség, szép nagy gyermeke el van jegyezve a halállal...

Mintha taglóval ütöttek volna fejbe... Nincs mentség... Térded egyszerre megroggyan, kavarog veled a világ... Gyermeke a halál útján... S rimánkodóra fogod a dolgot:

— Minden vagyonom rászánom, koldussá teszem magam, elszegődöm örökös rabszolgának, csak mentse meg!...

S a doktor úr rádnéz, jó szívében erősen felfáj valami s arra gondol, hogy kimérte Isten a tudás határait...

Testvéreim, minden csak a pénz?

Valahol tűz van. Már félreverik a harangokat, jönnek a tűzoltók. Nekilátnak a munkának. Az egyik felmászik az égő ház tetejére. Füst fojtogatja, korom belepi, láng körülnyaldossa s egyszer csak beszakad alatta az égő gerenda s ottvész az üszkös romok közt. S a temetése? A belügyminiszter koszorút küld koporsójára, főispán, alispán, megyei nagyurak mind kivonulnak, családjának gyűjtést indítanak, mint hőst temetik, a kötelességtudás hősihalottját. Mert nem azt tartotta, hogy minden csak a pénz!

Évekkel ezelőtt egy alföldi nagyvárosban szolgáltam. Káplán voltam. Egy alkalommal az országúton jó messzire elsétáltam, egészen a legközelebbi uraság tanyájáig. Szép koranyári nap volt, ragyogó napsütés símogatta a zöldelő vetések

hajladozó búzakalászeit. Az egyik táblában egyszerű cselédemberek kukoricát kapáltak. Rámismertek, hangos dicsértessékkal rámköszöntek. Beszélgetni kezdtem velük: otthonról, családról, kenyérgondokról, meg egyebekről. Egyszer csak elviharzik mellettünk egy gépkocsi. Száguldva rohant, csakúgy nyelte a kilométereket s irtóztató port vert maga után.

— Csuda masina ez, — mondom embereimnek, — s úgy látom, hogy maguk sem szokták egy tekintetben hagyni, mert ilyenkor félbeszakítják a munkát, rákönyökölnek a kapanyélre és hosszan elnéznek utána.

— Hát csakugyan csuda masina ez, — mondja az egyik — s igazán nem szoktuk egy tekintetben hagyni, de irigységet nem fakaszt lelkünkben. Mert mondja, tisztelendő úr, mi ez a nagy rohanás ahhoz képest, amikor kétesztendő kisfiam munkából hazamenet elébemtipeg? Az a valami!

Egyszerű embernek egyszerű szavai; egyszerű szavak mögött nagyszerű meglátás s milyen szomorú valami, hogy amit egyszerű ember meg tud látni — hogy nem a pénz boldogít —, sokszor igazán nagy elmék nem akarják azt észrevenni. Elhomályosult szemmel csak egy célt látnak, a vagyonosodást, a pénzszerzést; utánozzák a Szentírás megfestette, dőregondolkodású embert, aki biztatja önmagát: egyél, igyál, vígan lakmározál, legyenek teli csüreid, ökröd, barmod száz-

számra s nem gondolnak a Krisztus kérdésének nagy igazára: esztelen, még ez éjjel számonkéri lelkedet s mindaz, amit gyűjtöttél, kié lesz? Mert nem szabad elfelejteni, hogy bármily becsült dolog is a vagyon, egy rossz tulajdonsága megvan a pénznek. Az, hogy nem esküszik örök hűséget senkinek. Igazán jól mondja a magyar ember: ha a pénz ércből van, akkor kerek, hogy elgurulhasson; ha meg nem ércből van, akkor papír, hogy elfújassa a szél. Nehéz a pénzt magunkhoz kapatunk s ha sikerül is talán, nehéz megőrizni. Szemünk láttára történnek nagy gazdasági összeomlások. Ma még fényes lakás, libériás inas, dús lakomák, előkelő barátok, nagyszerű társasági élet, aztán jön egy tőzsdekrach, egy hibás spekuláció, vagy valami más s egyik napról a másikra földönfutó lesz valaki. Az egykori fényes cári életnek milyen sok előkelő szereplője él most kegyelemkenyéren,— valamikor irigyelték nagyon, hiszen a sors tenyerén hordozta őket, ma pedig világvárosi híres szállókban még jó, ha hotelportások és nem kiszolgáló pincérek, vagy mosogató lányok és felírónők. Akárki tudhatna példákat felsorolni, szinte tucatszámra, annak igazolására, hogy a boldogság felépítésére megbízhatatlan fundamentum a pénz, amely akkor inog meg, amikor legkevesbbé várná valaki. Elég egy rossz üzleti elgondolás, egy tékozló hitvestárs, egy évekig eltartó, költséges betegség, néhány

könnyelműen aláírt váltó, egy árvíz pusztítása s menten kitermelődik a legszánalmasabb emberfajta: a valamikor jobb napokat látott felebarát.

Valahol olvastam egy mesét. Nem is olyan hosszú, de nagyon szép és igen tanulságos, hadd mondjam el tehát!

Messzi keletnek egyik dúsgazdag uralkodója súlyosan beteg lett. Jöttek hozzá tudós orvosok, híres felcserek s ahányan csak nézték, mind ajánlott valami patikaszert s esküdött reá, hogy attól meggyógyul. De hiábavaló volt minden fogadkozás, a király állapota egyre rosszabodott s az ország vezetői számoltak már véle, hogy a katasztrófa hónapokon belül bekövetkezik. Már nem is lehetett titkolni a betegséget, híre ment annak az egész országban.

Egyszer azután a királyi palota kapuőrségénél megjelent egy falusi ember s kérte, hogy vezessék a király elé, mert megtalálta betegségére az orvosságot. Vitték is elébe tüstént. A király kérdezte: mi volna az az orvosság? S a falusi ember felelte:

— Felség, álmod láttam. Angyal jelentette nekem: urad, királyod azonnal meggyógyul, mihelyt felveszi egy boldog ember ingét!

Kapott a szón a király s lovas futárok indultak szerte az országba, hogy felkutassanak egy igazán boldog embert. Fényes palotáktól roskadozó kunyhóig mindenüvé bekopogtattak s tudakolták a

boldogságot, de mindenhol csak tagadó választ kaptak. Végre az egyik útfélen megkérdeztek egy bandukoló vándor embert: mondd meg, boldog vagy-e? S milyen nagy volt a meglepetésük, amikor azt a választ hallották: én, uram, igazán boldog vagyok.

Lóhalálában vágattak vele a királyi udvarba, egyenesen fel a beteg uralkodóhoz. Megvan az igazán boldog ember. A király pedig kérdezte tőle:

— Megtennél-e nekem egy nagy szívességet?

— Boldogan, uram!

— Valaki azt mondotta, rögtön meggyógyulok, mihelyt felveszem egy igazán boldog ember ingét. Kérve-kérlek téged, az Isten szerelmére kérlek, mondd meg nekem, igazán boldog vagy-e?

— Igen, uram, az vagyok. Igényeim, vágyaim nincsenek, így nem ér csalódás soha; lelkiismeretem tiszta, mindennapim, ha megvan, jó, ha nincs meg, az sem baj; senkit nem bántok, senki nem bánt; ahol jó emberek vannak, ott vagyok otthon, nem kínoz semmi gond, — igazán boldog vagyok.

— Hiszen akkor mi téged kerestünk! Segíts rajtam! Enged meg nekem, hogy az ingedet magamra vehessem! Fizetek érte, amit csak akarsz!

A jövevény erre megtántorodott, egészen zavarba jött s időbe tellett, amíg választ adott:

— Az ingemet?... Nem tehetem, uram, mert nekem nincsen is ingem...

Azt gondolják egyesek, hogy a vagyon bírása, ez a boldogság. Most hallhattuk, hogy a boldogsághoz nem nagy vagyon, de még egy ing sem szükséges. A pénz, meg a boldogság nem édesestvérek, sőt nem is rokonok, mégcsak nem is ismerősei egymásnak, hanem inkább halálos ellenségek. Egyik nem szenvedheti a másikat. Aki tehát boldog akar lenni, — ne itt kereskedjék!

Érzem azonban, hogy találatnak szép számmal olyanok, akik szinte szeretnének különvéleményt bejelenteni: a pénzt mi eddig is úgy néztük s úgy értékeltük, ahogyan annak helyes szemlélését pont az imént kifejtette. Csakugyan vannak sokan, akiket nem vonz a pénz, amelyről azt tartják, hogy vagy sok van belőle, vagy kevés, de sohasem elég, s ha nincs is, az nem szégyen, csak kellemetlen. Valami más az inkább, amely lázba tudja hozni őket. Valósággal megejti lelküket. Elfogja őket a vágy: híressé lenni, hogy nevüket visszhangozzák messziföldön, ujság, rádió, emberi társalgás, minden. Ez kell nekik!

Mi tagadás benne, ilyen is van bőven. Figyeld meg a negyedikes diákot. Megkérdezed tőle: kishiam, mit hozzon a Jézuska? — s mi reá a válasz? Igen gyakran ez: vegye meg nekem, édesapukám, a Karrierék történetét. Híres emberekről akar hallani, nagy pályafutásokat megismerni,

nyilván a lélek mélyén már ott szunnyadó azzal a sóvárgással, hogy utánozhassa.

Valamikor hitoktató voltam iparostanonciskolában. Nagyocska leánynövendékeimet megkérdeztem egyszer:

— Van-e köztetek talán valaki, aki olyan ruhászalonban dolgozik, ahol színművésznő ruháit készítik?

Egyszerre öt-hat kéz emelkedett fel, hogy én is, én is. És kérdeztem tovább:

— Mondjátok, kislányok, amikor valamelyik színművésznőnek varrtok egy pompás színpadi belépőt, nem gondoltátok-e már azt: milyen remek is volna, ha egyszer én lépnék színpadra ilyen ruhában? Előttem libbenne szét a függöny, rám-szegeződnének a közönség látcsövei, énfelém zúdulna a sok taps, az én lábaim elé hullana a sok virág...

A kislányok mosolyogni kezdtek s aztán megvallottak sorra, hogy jól sejtem, mert ilyen gondolatok átvillantak már a borzas frizurák alatt s az egyik még azzal is megtoldotta lelke nagy őszinteségében:

— Tetszik tudni, én még azt is álmodtam a multkor, hogy Greta Garbó vagyok s az én arcképem van kiplakátozva a mozik előtt...

És sóhajtott hozzá!

Világért se ne vessük ki ezt a kis iparosleánykát! Van abban valami, mikor valakit ünnepelnek,

ha róla ujságok magasztalva írnak, ha az utca közönsége megsüvegezi, ha banketten ünneplik, ha tapsok köszöntik. Szép a népszerűség, jó érzés úszni benne. Ünnevelt államférfi, ünnevelt író, ünnevelt színművész, híres sportember, nagy hadvezér, — mindez sokaktól irigyelt valaki. Más kérdés azonban, hogy mindeme nagy ünneplés nyomában kél-e igazi boldogság? Nem üres csillogás-e mindez, amely mellett éhenmarad a lélek s üresen a szív!? Nagy hírnév, egetverő népszerűség, a tömeg harsogó éljenzése csakugyan az a varázsszer volna, amely ki tudja elégíteni az emberi lélek boldogságvágyát?!

Kezdő-káplán koromban szolgáltam Nagyváradon. A Szent László-templomban. Egy este, május vége felé lehetett, bekopogtattak: beteghez tessék jönni. Indultam azonnal. Egy negyedóra sem kellett hozzá, már ott is voltam. Valaki már várt rám a kapuban s bevezetett egy lakásba. Tágas, nagy szoba, bútor alig benne. Sarokban egy ágy, mellette egy kis szekrény, amelyen egy vékonyka gyertyaszál égett s ugyancsak erőlködött, hogy meg tudjon birkózni a sötétséggel. Nyolcvanas-forma öreg nő volt a beteg, szegényke hörgött is már, eszénél pedig éppenséggel nem volt. Odaléptem mellé. Szinte félelmetes volt, ahogyan az árva gyertya lángja lobogása imbolygó fényt vetett megfakult arcára. Láttam, hogy meggyóntatni nem lehet, fülébe harsogtam a bánat felindítása sza-

vait, utána feltételesen feloldoztam, a szent kenet szentségével elláttam, az apostoli áldást ráadtam, közben persze lehetetlen volt nem látnom azt a szálnalmas nyomorúságot, amely csak úgy ragadt rá, szegénykére.

Köröttem öten-hatan térdepeltek, udvarbéliiek, nagyobbára nők, persze. Amint végeztem, érdeklődtem a hozzátartozók felől, mióta beteg, mikor vesztette el eszméletét, miért nem hívtak idejében. Megtudtam aztán, hogy nincs senki rokonsága, egyedül áll, mint az ujjam.

— Tetszik tudni, ki ez? — tette fel a kérdést az egyik nénike —, s mindjárt szolgált a válasszal is:

— Valamikor igen híres színésznő volt Pesten. Sokat beszélt róla, hogy mennyire ünnepelték őt! Itt van a párnája alatt egy album, azoknak az arcképe van benne, akik neki fiatalságában szépítői voltak.

És kihúzta a párnája alól. Kezdttem nézegetni. Uniformis, meg uniformis, meg nem uniformis, de mind, egytől-egyig előkelő urak arcképe. Ismert, nagynevű emberek. Valamikor előtte térdeltek, mosolyáért esengtek, kegyeit lesték, virággal elhalmozták, ékszerekkel, drágakövekkel ajándékoztatták. Vajjon hol vannak most? Hadd látnák közléről, mennyit is ér a csillogó élet!

De minek olyan messzire elmenni? Hiszen egészen közléről, szinte a mult esztendőkből adódik példa bőségesen. Ki ne emlékeznék a nagynevű

államférfira, akinek temetésén százezerfőnyi közönség volt; valóban egy nemzet gyászolta. Meg is érdemelte. Nagyeszű ember volt, igazán zseniális agyvelő és nagy szív! Szociális alkotásai messzi századokra kihatnak. Érthető volt és várható, hogy temetésén annyian szorongjanak. Segy esztendő múlva? Az évfordulón tartott rekviemen mindössze harmincketten voltak, két év múlva pedig csupán ketten: a pap, meg a ministráns!

Vagy idézzem a másik híres politikust? Amíg kormányon volt, pontosan ötezer falu és város tette meg diszpolgárává s amint megszűnt miniszterelnök lenni, alig kapott mandátumot. Később nem is kapott.

Vagy gondoljunk egy híres harmadikra, gögös nagy úrra, aki sütkérezett, páváskodott az emberek becsülésében, hízelgők hada dongta körül, kalapok repültek le előtte, ujságírók tolla áradozott róla s egyszercsak becsukódott mögötte a börtön ajtaja!

Ennyit ér a népszerűség, az emberek kegyel! Olyan, mint a nyári felhő: gyorsan tovatűnik. Érzik is ezt sokan, akik pedig benneélnek a csillogó életben.

Jónéhány évvel ezelőtt egy magyar főpapot elhúzott a szíve a bencések beuroni kolostorába. Nagy szívességgel fogadták a bencésatyák, a rektor pedig kiváltképen nem tudott hova lenni az őszinte örömtől. Kedveskedni is akart neki s be-

mutatta a rendház tagjait. Amikor már megismertette sorra mindenkivel, odafordult a rektor az egyik rendtárshoz:

— Mondja, testvér, páter Odo hol van?

— Fent van a háztetőn; a tegnapi szélvihar megborzosolta a cserepeket, ő hozza rendbe.

— Kéretem azonnal, hogy bemutassam őt is.

S jött páter Odo. Egy ölestermetű, remek szép szál ember. Az ismeretlen főpap előtt féltérdre ereszkedik s kezecsókol. A főpap ránéz mereven és megkérdezi:

— Honnan ismerem én az Ön arcát? Mert valahol már láttam, — nem tudom hova tenni...

A páter helyett a rektor válaszolt:

— Bizonyára fényképről, méltóságos uram, mert páter Odo ezelőtt öt évvel még Würtemberg trónörököse volt.

Ezzel véget is ért a beszélgetés s a jó páter ment vissza a háztetőre, négy-öt emelet magasságba — cserepezni. A királyi palota fényét és pompáját elcserélte a barátcella egyszerűségével és békéjével. Mégsem lehet olyan nagyon velejárója a boldogság a fényes, híres, neves életmódnak.

Vagy nem olvastuk ezelőtt pár évvel a napilapokban, hogy a párisi operaháznak első ének-művésznője otthagyt a színpadot s beöltözött apácaruhábal Betegápoló igalmasnővér lett. Bizo-

nyára nem azért, mert a népszerűség adja a boldogságot.

Milyen sokat lehetne erről beszélni! Idézhetném a forradalmak történetét, dobálózhatnék nagy nevekkal, a história lapjairól kérhetnek kölcsön világraszóló hírességeket, akiket szinte azért szült nagygyá egy-egy kor, vagy egy-egy forradalom, hogy féktelen dühében elnyelhesse őket. Hát így fest az a híres népszerűség, csillogás, emberek dicsőítése? Ki merészezi ezt boldogságnak nevezni?!

S azt mondja minderre valaki: van még egyéb is, ami hevíthet emberi szívet. Itt van mindjárt a művészetek nyújtotta tiszta örömök világa, az élvezetek sokrétű valósága, a becsület mocsoktalanságának édes muzsikaszava, az emberi haladás kábító gyönyöre, az alkotó munka lázas irama, az a sok szépség, amellyel tele van szórva ez az élet. Igaz, igaz. Mindezekben el van rejtve a boldogságnak egy-egy paránya, de mit ér nekünk parányi boldogság, amikor örökkétartó boldogságra vágyunk.

Milyen szépen hangzik: a művészetek nyújtotta tiszta örömök! Csakugyan, művészi alkotások látása, hallása egy egészen új és nemesebb világ felé röpíti az ember lelkét, de vajjon hányan vannak, akiknek van művészi ízlésük és érzékük? Száz közül, ej, mit száz közül? — ezer közül, ha egy! Valamikor már rászabadították a tömegeket

a művészetre. A kommunista uralom szerencsétlen idejében. S mi lett a vége? S mi az, hogy művészet?! Nem hallunk róla ezerszer, hogy művészet nevében, emberek, akiknek gusztusuk is romlott, morális érzékük is romlott, a legdurvább erkölcstelenséget szokták adagolni. S tegyük fel, hogy vannak emberek, akiket szent és tiszta érzéssel tölt el a művészet s akik szinte légneművé válnak, ha a tiszta művészet csarnokaiba belépnek, lehet-e, nem egy ember, de az ember végcélja, földi életének értelmet adó valami olyan dolog, amely iránt fogékonysággal széles néprétegek egyáltalán nem rendelkeznek!?

Az élvezetek sokrétű valósága! Szépen hangzó szólam, üres szavak üres puffogása. Egyiknek a rostélyos az élvezet, másiknak a szeretkezés, harmadiknak az italozás, negyediknek az emberiség rendjének felforgatása, ötödiknek vérfürdők rendezése s millióknak vérpadra küldése. Vagy az érzéki gyönyörök talán? Igaz, erős ösztön, amely rabjává tehet egész nemzedékeket, mint ahogyan rabjává tette a mai kort, amelyről ideggyógyászok állapították meg, hogy patológiusan erotikus s nemi kicsapongásainak tanulmányozása közben egészen újfajta kórtünetekkel találják szemközt magukat a szakemberek, — de lehet-e jóllakni ezzel a bűnnel?! S akik meg is csömörlettek tőlük, legtöbbször nem azzal vádolják ezt a vétket, hogy rabjává szegődtette, hanem azzal

inkább, hogy cserbenhagyta őket; hogy elpártolt tőlük, mihelyt az öregkor napjai beköszöntöttek. Kérdezzük meg azokat, akik csakugyan iparkodtak minden órának leszakítani virágát, kivénhedt Don Juánokat és fogukat hullajtott Cleopátrákat, hogy nincs-e igaza a Halotti Beszédnek, hogy a bűnnek keserű vala az íze?!

S mint mézre a légy, úgy buknak sokan a másik frázisra: a becsület mocsoktalanságának édes muzsikaszava. Szentigaz, nagy kincs a tiszta lelkiismeret, de hol van ennek a forrása s hol vannak azok, akik őszintén elmondhatják, hogy birtokában vannak!? Mi az, hogy becsület!? Ki állapítja meg ennek normáit!? Nyilván csak az isteni törvények. Mégis, ki nem tartja magát becsületesnek? Még a sipista is féltéglával verné a mellét, ha „becsület“-éről volna szó. Lehet, hogy kerülnek emberek, akik önmagukkal négyszemközt lévén, ha tükörbe néznek, vagy ha gyóntatószékben magukról, életükről vallomást tesznek, beismerik, hogy bizony, uram, becstelen voltam, de ezek már emelkedőben vannak a jó felé, mert a becstelenség beismerése a becsületesség egyik tünete.

Gyermekkoromnak egy tanulságos élménye mindenkor emlékezetemben marad. Fatornyos hazámból az egyik húsvéti vakáció után a szép Nagyváradra utaztam vissza. Beváltakoztam a harmadik osztályba, kezembe vettem egy-két el-

hanyagolt tankönyvet s hol azt forgattam, hol meg az emberek beszédjét figyeltem. Kisemberek nagy gondjaival volt terhes a pipás harmadik osztály levegője. Egyszer csak megüti a fülem egy kérdés:

— Maga, Julis néni, hová megy?

S hallom a választ:

— Megyek Váradra, tudja, merthogy a mi falunkban nincsen katolikus pap, nem végeztem még el a húsvéti gyónást. Mindig Váradon szoktam tisztábarakni a lelkem.

A kocsiban aligha voltunk sokan pápisták, de a másvallásúak is néma tisztelettel fogadták a nénike szavait. Csak egy valaki csattant fel hirtelen. Egy micisapkás, öregedő suhanc, egy amolyan „leszek-úr”-féle földterhe:

— Micsoda buta parasztbeszéd ez!? Kinek kell máma a gyónás?

Valaki rászólt a hangos emberre:

— Ha maga nincs véle egy-elven, azért nem kell valakit háborítani a vallásában!

— Mit, hogy nem vagyok véle egy-elven? Nem is lehetek! A becsület, az az én vallásom, meg istenem.

Több szó nem esett, hagyták magára az izgága utast, aki szemére rántott sapkával szundikálni próbált. A vonat haladt tovább. Már látszottak Várad tornyai s következett Biharpüspöki, amikor alig 500 lépésre az állomástól megállott a

vonat. Egy legény kihajolt, miért álltunk meg, aztán nagy-tudálékosan megállapította:

— Nem mehetünk be, mert tilosra áll a szemefor.

Igy mondta: szemefor, ami nem is hiba, mert ha valaki tudja, mi az a szemafor, megérti így is, ha meg nem tudja, édesmindegy, hogy mit mond. De alighogy kimondotta, valami erős hang megszólalt kívülről:

— Senki ne hagyja el a kocsikat!

Meglepetve néztünk egymásra, de még nagyobb volt meglepetésünk, amikor percek alatt 3—4 civilruhás ember lépett a kocsiba, meg egy rendőrtiszt s alaposan szemügyre vettek minden utast. A sarokban szundikálni-látszó hangos embernél megálltak, egyikök lerántotta fejéről a sapkát s erősen rászólt:

— Hová dugták azt a rengeteg holmit, amelyet az éjszaka Szolnokon elloptak?

S pillanatok alatt bilincsbe verték.

Egyszerre megvilágosodott minden: detektívek szálltak fel a vonatba, betörőt hajszoztak s nem is eredmény nélkül. A kupében csend lett, mindenki a ritka szenzáció hatása alatt állt. Egy tízévesforma fiúcskának jött meg legelőbb a hangja, édesanyjától megkérdezte:

— Édesanyám, miért vitték el ezt az embert!?

S mennyi bölcsesség volt az anya válaszában:

— Azért, kisfiam, mert a becsület volt az istene . . .

Testvéreim, nagyon sokszor így fest az a bizonyos frázis, hogy a becsület mocsoktalanságának édes muzsikaszava. Akik kenyerünk javát már megettük s akiknek már valamelyes tapasztalat van megettünk, jól tudjuk, hogy a mocsoktalan becsület ritka madár, hiszen hallottunk mi már suba alól visítózó lopott malacról is, s divatosan szabott frakknak belső zsebében meghúzódó hamisított csekkről is. S mind-mind a többi tetszetős bemondás: az emberi haladás kábító gyönyöre, az alkotó munka lázas irama, meg más merész dobálódzás a nagy szavakkal, töltetlen puskák csak. Van emberi kultúra s mégis milyen kevés a kultúrált ember s milyen nagy az emberi korlátoltság s milyen sok a sötét agyvelő! Ne kívánjátok, hogy példákat soroljak fel, hiszen akkor nem volna vége a szónak . . .

Mi az, mi embert boldoggá tehet? Micsoda? Az biztos, hogy nem ezek. Kicsinyke féreg az ember, de benső világában van egy hatalmas igény, egy egetverő, sőt eget követelő vágy: semmi nem tudja kielégíteni, ami mulandó! Ideig-óráig lehet áztatni, altatni, becsapni, félrevezetni, szivárványszínekben tündöklő semmiségek hajszolására rábírti, de lelke előbb-utóbb megszólal s mint a csecsszopó sír anyja után, ő is sírni kezd Isten után. Nem hiába, hogy Istenből szakadt ki

a lelkünk, vágyunk is utána, ahogyan a hegyi patak nem nyugszik, amíg bele nem ömlik a tengerbe. Csak ott pihen meg. A hegyek patakja is hogyan töri-zúzza magát, kősziklákat simára nyaldos, vízimalmot, villanytelepek turbináit hajtja, hatalmas fahasábot vállára vesz és visz le a mélybe, mert vágyik a tenger felé. A mi lelkünk is így vágyik a jó Isten felé. Ahogyan mondá a nagy Szent Ágoston: nyugtalan a mi szívünk, amíg Tebenned el nem pihen, én Uram és én Istenem!

S ami igaz volt Szent Ágoston ajakán, igaz a mai ember részéről is. Mert a mai kornak is vannak Ágostonai. Nagy megtérők, akiknek lelke vergődése oly igen hasonlít Ágoston magamész-tődéséhez. Elég csak utalni *Papini*-re, a híres olasz költőre és íróra, aki húsz esztendeig volt az istentelenség fogságában. De megkapta a megtérés kegyelmét s ahogyan hazajött, Krisztus életét átszűrve lelkének fogékonnyá vált lencséjén, egy nagyszerű könyvvel hódol a megtalált Názáreti előtt. Krisztus története, — ez a könyvnek a címe. Lapjain elvonul előttünk a legnagyobb történet, amely valaha csak megfogott emberi érdeklődést; befejező része pedig nem más, mint egy ódai szárnyalású imádság a világ Megváltójához. Micsoda erő lüktet ebben az imádságban! Szeretném elmondani, felolvasni betűről-betűre, hogy láthassa, érezhesse mindenki, milyen meg-

rázó valami egy bűnökben elfecsérelt élet alkonya felé haladva a lelki összeomlás sötétségéből Istenhez felkiáltani. Az egész imádság valójában nem más, mint beismerése annak, hogy e világnak nincs Krisztusa, pedig Krisztus nélkül nem élet az élet!

— Te tudod, Uram, — szakad fel Papini bensejéből az imádságos sóhaj —, milyen nagy szükség van éppen ebben az időben a Te tekintetedre és a Te szavaidra! Hiszen egyetlen pillantásodnak hatalma van kiforgatni és átalakítani lelkeinket. Mik vagyunk mi? Csupa ringy-rongy folt, csupa korcsszülött, csupa hulladék falevél, tulajdonmagunk hóhérai, jövődő boldogságunk sírásói, akik fetrengünk a bűnben, akárcsak a maga szennyében a bepólyált csecsemő, a genyében heverő bélpoklos. Nekünk mégis Te kellesz, és minden szeretet, amelyet ki tudunk facsarni szívünkéből, érted fog égni, Te miérettünk meggyőrt, ezerszer áldott Keresztrefeszített!

Papini imádságának is egy a lényege, a szentágostoni bölcs megállapítás: nyugtalan a mi szívünk, amíg Tebenned el nem pihen...

Mi hát az élet értelme? Nem kincs, nem is a népszerűség híre-neve, nem is a gyönyörök érzéki halmozása, nem is az emberi vélekedések ránknézve kedvező mivolta, nem is másegyéb, bármilyen kíváncsatos valami, hanem egyedül és kizárólag maga a jóságos Isten. Akiben élünk,

mozgunk és vagyunk s aki nélkül nincsen sem földi nyugalom, sem földöntúli boldogság. Ő a mi életünk célja!

Ahogy hangoztatja ezt a kis katekizmus kérdése: Mi végett vagyunk a világon? S mi rá a felelet? Avégett vagyunk a világon, hogy Istent megismerjük, szeressük, neki szolgáljunk s ezáltal üdvözlünk, vagyis a mennyországba jusunk! Egyszóval ez: szolgálni Istennek!

A magyar ember nyelvén egészen különös zengése van a *szolgálat* szónak. Kérdezzük egymástól: hogy' szolgál a kedves egészsége? Tehát szolgál az egészség. Beszélgetünk így: lassan jöhettünk a kocsival, mert szembe szolgált a szél. Hányszor halljuk ezt: olyan házat építtettem, amely két utcára szolgál. Annak is van értelme, amikor így mondjuk: jó meleg lakás ez, hiszen reggel nyolc órától délután háromig ideszolgál a nap. Magyar ember szemében milyen becsülete van a katonai szolgálatnak! Úgy tartja a példaszó, hogy falusi legénynek kaszárnya a tánciskolája. S milyen szívesen gondolunk vissza katonakorunkra! Nem láttatok még lakást, ahol a tükör mellett van egy kép: huszár-, tüzér-, vagy baka-egyenruhában katonát ábrázol. Valamikor a kávéház melletti bazárban vettük harminc krajcárért. Csak a fejnek szánt hely volt rajta üresen hagyva, ide került a rekruta orcája-fényképe s az egész tábla fölé az van írva: katonai szolgál-

latom emlékére. Hamarabb búcsúzik a szemedtől a látás, mint szívedtől ennek a képnek a megbecsülése.

A világon minden alájatartozik ennek a kötelező szolgálatnak. Nemcsak a katonai szolgálatnak, hanem a szolgálatnak. Az élettelen por, a lábunkkal taposott édes anyaföld, az ásványi anyag szintén szolgál. Vegyi alkotórészeivel szolgálja a tökéletesebb növényvilágot, ad neki táplálékot. A növényvilág szolgálja a nála tökéletesebb állatvilágot, amely növényi dolgokkal táplálkozik. Az állatvilág szolgálja a lelkes teremtményeket, a tökéletesebb embervilágot, ad neki igavonó erőt, táplálékot, ruhát. S a láncolatnak itt nem szabad megszakadnia, mert az embernek szolgálnia kell a leghatalmasabb, a legtökéletesebb Valakit: az Istent!

Nem csuda ezek után, ha *Jouffroy*, a neves francia bölcseleő boldogan állapítja meg, hogy arra a kérdésre, amelyre vallástalan nagy elmék nem tudnak kielégítő választ adni, arra nevezetesen, hogy miért is élünk és vagyunk, hogy mi az ember célja, — egy hatéves gyermek, kezében a katekizmussal, megdöbbentő biztossággal meg tud felelni: avégett vagyunk a világon, hogy Istennek szolgáljunk és így üdvözlünk!

Milyen szépen fejezi ezt ki a katolikus költő, aki egyik versében kicsi gyermekről ír. Édesanyja ölén utazik ez a kisgyermek s mert unja

magát a szűk kupé-dobozban, mindenképpen játszani akar. Ránéz anyjára és mosolyogni kezd, de a mama szomorú, nem mosolyog vissza. Mosolygását nem viszonozzák sem a bankár, sem a jegykezelő kalauz, sem az egymást csudáló szerelmespár. S aztán reámosolygott a költőre s „arcát, a kedveset, tükrözte a költő, mint kék tó a teli holdat, s ringatta”. S meg is magyarázza, hogy miért, amikor így ír magáról: „Én tükre vagyok minden mosolyoknak, én azért élek, hogy visszamosolyogjak virágra, lepkére, bokorra, rengetegre, farkasra, bárányra, szivárványra, fergegetgre, fényre, holdra, csillagokra, szegényekre, gazdagokra, szenvedésre, vidámságra, jó napokra, rossz napokra, rózsafára, keresztfára, visszamosolyogjak mindenre, visszamosolyogjak az Istenre”. (Mécs.)

Ó, igen, Testvéreim, ez legyen a mi vallomásunk is! Nem látni soha mást, mint Istennek mosolyát s nem tenni egyebet, mint lelkünk mocsoktalan fehérségével visszamosolyogni az Istenre!

A BEMOCSKOLT ÉLET

Visszamosolyogni az Istenre! — milyen szépen hangzik. Kinek lelke legmélyéről ne kelt volna már vágy, mindig derült, tiszta világban járni, Istennel mindig barátságban élni?! S valljuk meg őszintén, hogy ugyanakkor van-e csak egy ember is köztünk, aki ne érezte volna Szent Pál igazát, aki kísértéseit világgá-kiáltja: két törvényt érzek tagjaimban! Az egyik indulat a szívnek vágyakozása, amely terel Isten felé; ha szabad így mondanom, a lélek centripetális ereje; — a másik a rosszra hajló, a vétkezés taplójává szegődött természet, amely sodor Istentől el; a lélek centrifugális ereje. Keressük az Istent, elménk és szívünk meg is találja, de amikor arra kerül a sor, hogy magunkhoz öleljük, akaratunk egyszerre felmondja a szolgálatot. Szent Ágoston ezt így mondja: kívánom a jót és teszem a rosszat, amit más szavakkal így is kifejez, magáról beszélván: volens, quo nollem perveneram, — akaratomat követve odajutottam, ahová jutni pedig nem akartam.

Mi az a titokzatos valami, amely mint átok ül rajtunk; mi az a rejtélyes halálsugár, amely letarolja a lélek minden szép elgondolását, amely

a legnagyobb akadály és egyetlen akadály Isten bírásában, amely szakadékot ver Isten és ember közé! Ez a valami, Testvéreim, a véték! Mostani elmélkedésünk során beszéljessünk most erről s engedjétek meg, hogy leplezetlen nyíltsággal, kemény őszinteséggel felsoroljam előttetek a véték bűnlajstromát.

Hallgassuk meg a katekizmus szavát, amely azt mondja: bűnt az követ el, aki tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsolatának. Első hallásra nem is igen szembetűnő, mennyire megbélyegzi ez a megállapítás a vétkező embert. A véték bűnlajstromában ez az első tétel: a végtelen felségű Isten semmibevételére s parancsai kigúnyolására viszi rá az embert! Mondd, Testvérem, ütött-e már téged szíven Isten nagyságának végtelensége? Gondolkoztál-e már agyaddal is, szíveddel is ama csudás hatalmasságon, aki kezének egyetlen lendületével ronthat-teremthet száz világot, aki Babylonnak márványpalotáit homokká porlasztá, királyok palástját ronggyá mállasztja, aki imára térdepeltette az Alpesek hófedte hegyeit, aki csillagokkal verte ki az égboltozatot s a nagy mindenség rohanó Napjaiba, Holdjaiba, üstököseibe olyan erőt préselt, hogy veszekedettten kavargott tőle a világ időtlen időkig! S Aki, amíg ezt tette, nem erőlködött, hanem maga benső nagy gyönyörűségére mosolygott és játszott! S ennek a nagy Istennek semmibevéte-

lére veszi rá a vétek a bűnöző embert! Lázadást szít Isten ellen, parancsait leértékeli s ajkadra adja a kelletlenség szavát: az egész vallásos élet csupa tilalomfa: ez sem szabad, az sem szabad, semmi sem szabad; parancs, parancs, mindenfelé parancs! Pedig te úgy érzed, hogy teli torokkal szavalhatod a költő sóhaját: szabadság, téged szomjazalak ... Neked nem kell fék, sem zabola, sem béklyó, saslelked szabadulni akar börtönéből s úgy érzed, hogy a parancs, a törvény, az erkölcsi világrend törvényei örökre megfojtanak.

Pedig ha tudnád! Hogy mi a törvény hivatása s hogy milyen nagy cél érdekében van a sok tilalomfal! A bugaci csikó se' állja a kantárt, nincsen kedvére, hogy éjszakára karámba terelik, az első fuvarnál eltépi a hámot. Mert oktan teremt-mény; nem tudja, hogy ez a dolgok rendje, így válik hasznára gazdájának s így nem rohan maga vesztébe. Egy osztrák festőművésznek van egy szép festménye. Szép is és egy gondolatnak nagyszerű kifejezése is. Hordót ábrázol, abban a pillanatban, amikor lepattannak róla az abroncsok s minden donganyíláson ömlik ki belőle a bor. S a festménynek ez a címe, ez van aláírva: libertate periit, — szabadság miatt ment tönkre ... Ami a hordó számára az abroncs, az az ember számára a törvény. Abroncs nélkül a hordó fája haszontalan donga, az abroncs formálja és kapcsolja össze bor és egyéb folyadék eltartására

alkalmas hordóvá. Az emberben is a lelket a törvény, a betartott parancsok őrzik meg az örök élet számára. Valószínű, hogy a hordódongának nem kellemes az abroncs szorítása. Nem baj, nem fontos. Egy a fontos, hogy a hordó jó legyen! Az embernek sem kellemes a törvény szorítása. Nem baj, nem fontos. Egy a fontos, hogy a lelkünk üdvözüljön!

Svájc Alpeseinek magasságok felé vezető útjain korlátok vannak. Vajjon szabadságukban gátolva érzik-e emiatt magukat a hegymászók? Aligha! Inkább áldják a hatóság figyelmességét, amely számukra könnyítésről gondoskodott. Ilyen szemmel kell néznünk nekünk is a törvényeket. Így, meghitt beszélgetés során, bizalmas, őszinte szavak váltása közben be is látjuk mi ezt, de a vétek elhiteti velünk, hogy zsarnoki a törvény s lázadókká válunk. Mennyire nincs tehát igaza a vétkező embernek, akkor sem, amikor Isten végtelen nagyságát semmibe veszi, akkor sem, amikor törvényeinek erejét fitymálja.

S még valamit nem szabad figyelmen kívül hagyni. Istennek nemcsak nagysága végtelen, hanem jósága is. Hányszor megesik falusi emberrel is, hogy barátok csalogatására, cimborák unszolására elmarad hazulról. Kissé későn megy haza este, meghozzá nehéz fejjel, kissé gazosan. Nem is igen trafálja el a kapu kilincsét, mire a házőrző kutya felneszel s ráugat a hazatérő gaz-

dára. S jön erre a nagy méltatlankodás: mit, még meg is ugatsz, engem, kenyéradó gazdádát? Úgy-e, mennyire fáj, hogy a saját kutyád rád-vakkant! Pedig az oktalan állat! Mit szóljon akkor a jó Isten, hogy bűneiddel te vakkantasz rá, jóllehet Ő még csak igazán a kenyéradó, jó gazda!

Valamikor régen, kezdőpap-koromban káplánkodtam egy szép békési faluban, Endrődön. Jó nép lakik ottan, valami 15.000 katolikus egybokrétában; csupa mifajtánkféle az egész falu. Június elején, éppen Úrnap nyolcadában, napnyugtájában beteghez hívtak, ki az egyik tanýára. Ringó búzatáblák között vitt el az utam; éresre váró búzakalászhok hajladoztak elem, néma tisztelgést adva az Oltáriszentségnek, akit vittem szent útravalóul a jó Isten elé készülő szegény beteg békességet kereső lelkének.

Az én betegem volt már nyolcvanéves. Nagyon beteg volt. Szeme már üvegesedett, de értelme friss volt. Szántóvető ember, haláltól nem félő, Krisztushoz vágyakozó, egyszerű, jó lélek. Meggyónt szépen. Aztán megáldozott, nagy ájtatossággal felvette a nagybetegek szentségét, megkapta az apostoli áldást s mindent elvégezve, odaültem betegágya mellé s beszélgettünk pár szót. Én, a huszonhároméves, fiatal pap, aki mögött ott állt az örök Egyház örök tekintélye, a papirend édes valósága, — s ő, a nyolcvanéves

öreg magyar, lelkében egy hosszú élet tapasztalásaival s mélységes és egészséges vallásossággal. Próbáltam vigasztalni, hogy ne féljen a jó Istentől; nem hóhér, hanem szerető atya, mire ő hideg kezével megfogta karomat, üvegesedő szemét felém fordítá s lassú, akadozó hangon, kissé nehezen szedve a lélegzetet, beszélni kezdett:

— Lelkiatyám, nem kell engem bátorítani, mert én a jó Istentől nem félek. Világéletemben szántóvető ember voltam s nálam jobban senki nem tudhatja, hogy milyen jó a jó Isten. Ősszel beleszórtam a magot a barázdába s mire eljött a másik ős, kenyér lett belőle. Az anyaföld a jó Isten tenyere s erről csipegetjük a mindennapi falatot, mint ahogyan a galamb csipeget búzaszemet gazdája tenyeréről...

Meghatott ennek a jó embernek mély bölcsessége. Hiszen ez a legnagyobb bölcsesség, Isten jóságának elismerése. S ezt a minden bölcs embertől jónak elismert Istent, ezt bántja meg a bűnöző ember. Mennyi jót kaptunk tőle! Az ifjúság szépségét; szemünkbe tüzet, orcánkra rózsát; értelmes agyvelőt, szavak formálására alkalmas nyelvet, rengeteg szépséget felszívni tudó szívet, munkás két kezét, meg annyi egyebet s mi érte a hála? A bűnöző ember részéről az, hogy végtelen nagyságát semmibeveszi, törvényeit lábbal tiporja. Feleljetek őszintén, rendén van-e ez így?

Nem nagyfokú hálátlanság-e ember részéről a bűn útjára térni?! Nem méltó és igazságos dolog-e a véteknek homlokára sütni az első bélyegget, hogy Istennek és parancsainak fitymálására viszi rá az embert?!

De van még egyéb panasz is a vétekre. Hogy szörnyű oktalanságra viszi az embert. Mert oktalanság a bűn elkövetése. A bűnöző ember elfelejti, hogy minden bűnért bűnhődni kell. Ha nem itt, akkor a másik világon s az a kisebbik baj, ha itt ér utól bennünket a jó Isten keze. S a bűnöző ember oktalansága elsősorban is abban mutatkozik meg, hogy örök üdvösségét kockára teszi parányi öröméért. Milyen jó volna gondolni, gyakrabban gondolni a nagy angol államférfire, a szenteletű Morus Tamásra, akit uralkodója börtönbe vettetett, mert nem akarta letenni a hittagadó esküt. Fogságában meglátogatta felesége, nagy leánya és kérlelték: tedd le az esküt! És érveltek hozzá így:

— Hiszen te még fiatal vagy. Ha leteszed az esküt, nagy jövő áll előtted. Kincseket gyűjthetsz, tisztesség övez, a király kegyének fényességében sütkérezhetsz...

Morus Tamás megkérdezte:

— Mit gondoltok, mennyi ideig élek még én?

— Ó, még harminc évig is élélhetsz...

Erre felkiáltott a szent ember:

— Harminc évig!... S ezért a harminc évért

odadobjak egy örökkévaló boldogságot?! Nem, ezt nem tehetem, ilyen cserét nem csinállok, ennyire oktan nem vagyok.

S inkább vállalta a vértanuhalált.

Csakugyan szerencsétlen cserét csinál az olyan ember, aki a vétkes életmód kívánatosnak tetsző örömeiért feláldozza, vagy legalább is kockára teszi a mennyország örök örömeit. Pedig mennyire figyelmeztet bennünket az Úr Jézus Krisztus: mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?! Magukat az élet örömeiért törő emberek számára milyen okos intés ugyancsak az Úr szava: Márta, Márta, szorgalmatos vagy és sokban törődöl, pedig egy a szükséges! Mi az az egy szükséges? A lélek megmentése.

Akarod tudni, mi még a véték? Nagyocskaleányod egy koratavaszi reggel kinyitja lakásodnak kertre nyíló ablakát. Alighogy kitárta az ablak szárnyait, egyszerre elámul: virágbaborult a mandulafa. Mintha valami titokzatos kéz derékon kapta volna a fát s belemártotta volna egy óriási tejfelesbögrébe, vagy mintha játékos tündérek az éjszaka folyamán csiklandozták volna a törzsét s a nagy kacagástól virágok pattantak ki fürtös ágain. Csupa fehérség rajta minden. S leánykád felujjong:

— Édesanyám, nézze csak a kert fáit, mi történt velökl

Odamégy s boldogan nézed a virágos fát is, leányod örömét is, és mondod:

— Igen, gyermekem, itt van a tavasz; a jó Isten rámosolygott a világra s nyomában virág fakad mindenfelé.

S másnap reggel újra kinéz kisleányod s szinte sírásra görbül a szája:

— Édesanyám, mi lelte a mandulafát? Csupa fekete rajta minden...

— Igen, kisleányom, csupa feketeség — feleled te néki —, mert az éjszaka fagy volt s tönkretett mindent...

Ez a véték, amely tönkreteszi, megöli a lelket. Nem úgy, hogy elpusztítja, hanem úgy, hogy elveszi a lélek érdemszerző képességét, minden jó-tettednek értékét. Mert a halálos bűnben élő ember nem tud semmit tenni, ami az örök életre érdemszerző tudna lenni.

De nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a bűnöző ember nemcsak a túlvilági boldogságot, hanem már az evilági nyugodt életét is tönkreteszi. Aki szelet vet, vihart arat, aki bűnt vet, boldogtalanságot arat. A véték nyomán odavan a lelkiismeret nyugalma. Pedig milyen nagy kincs a tiszta lelkiismeret! Olvasom a Szentírásban, hogy Ézsau üldözi Jákobot s Jákob éjszakai nyugovóra tér a pusztában. Egy követ tesz fejealjának s alszik rajta oly édesdeden, hogy még álmodik is. Szépet álmodik. Megnyílik előtte az ég

minden szépsége s látja az angyalok seregét és a Szentháromságegyistent . . . Tudjátok, hogy mi az a kő, amelyre Jákob a fejét hajtotta? A tiszta lelkiismeret. Aki erre hajtja a fejét, annak mindig nyitva az ég, bármikor bemehet oda, az mindig látja a jó Istent, mert Isten jelenlétének boldogító tudatában él állandóan.

Arany Jánosnak van egy szép költeménye. Ágnes asszony a patakban fehér leplét mossa, mossa, — fehér leplét, véres leplét a futó hab elkapdossa . . . Ó, irgalom Atyja, ne hagyj el! Ágnes asszony megölte az urát, Útjában volt neki. S az ura véréből foltos fehér lepedőt vitte a patakra, hogy kimossa. De megőrjíti a lelkiismeret furdalása s hiába mossa ki a leplet tisztára, a véres foltot látja egyre. Ó, irgalom Atyja ne hagyj el! Az oroszlán felfalja a bárányt, utána alszik nyugodtan. A vércse elrabolja a kiscsirkét, utána alszik nyugodtan. A róka betör a baromfiudvarra, tönkretesz mindent s utána alszik nyugodtan. Az ember elköveti a bűnt, s utána nincsen nyugta. Mert nem állat, hanem ember, akiben megszólal a lélek s tébolyító fájdalmat okoz néki a bűntudat. Minden gondolata egy velőtrázó sikoltás ég felé: mit tettem, mit tettem! A rendőrhatalom számol a lelkiismeret megmozdulásával s a hamarosan kézrekerített gyilkost, aki még tagad, de akiről a nyomozók már tudják, hogy csak ő lehet a tettes, el szokták vinni az áldozat ravatalához.

Magára hagyják a halottal s ennek a néma szembesítésnek csaknem mindig szokott lenni eredménye. A lelkiismeret szavát nem lehet elhallgattatni.

Valahol olvastam egy históriát. Lent a szép Alföldön, Kecskemét határában szép juhairól messzehíres ember volt az öreg Simándi. Maga volt a nyáj számadója, nevelhetett magának birkákat s szerzett is véle súlyos pénzeket. Egyszer aztán eltűnt Simándi, meg a nyája is; úgy eltűnt, minthacsak a föld nyelte volna el. Jelentették a szegedi komisszárosnak, megindult a nyomozás, mégpedig elé sikerrel, mert az öreg Simándi holttestét hamarosan megtalálták. El volt ásva a homokba, valaki egy kötőfék szárával megfojtotta s kötőfékestől elföldelte. A zsebében nem találtak mást, csak egy csillagos bicskát. Erről ismerték meg, meg a kékcsíkos ingéről. A kötőfék bekerült a szegedi pandúrtanyára. S megindult a hajsza a tettes után. Maga a komisszáros irányította a nyomozást. Kivallatott mindenkit, nem ismernek-e azon a tájon valami „nehézéletű” embert. Amikor pedig többek vallomásában ugyanegy név szerepelt, embereit kiküldte ezért s bevitette Szegedre. Vasraverette, bezáratta. Egy hétig nem szóltak hozzá. Egyetlen szót sem. Hadd erjedjen magában.

Egy hét múlva a komisszáros maga elé parancsolta. Előbb azonban egy sötét szoba közepére

asztalt rakatott, letakarta fekete lepellel, két égő gyertyát tétetett rá, meg egy feszületet s a feszület elé a Simándi nyakáról lekerült kötőféket. S hozták a „nehézeletű” embert. Talpig vasban. S a komisszáros figyelte. Amint belépett a terembe, s tekintete ráesett a fekete leplen két égő gyertya között, feszület előtt elhelyezett kötőfékre, egyszerre megrezzent.

— Ismered ezt a kötőféket? kérdezte a komisszáros.

— Nem ismerem!

— Pedig ezt neked ismerned kéne, mert ezzel fojtottad meg az öreg Simándit!

— Hiába mondja, csak nem ismerem...

— Nem tesz semmit, fiam, majd gondoskodom róla, hogy megismerkedjél vele. Mostantól fogva ezt a kötőféket a nyakadban hordod. Én majd odakötöm. De ne ijedj meg nagyon, hiszen egészen lazára hurkolom.

S visszavitette a börtönbe. Az ajtót rázárták s vártak. Egy óra sem tellett belé, döngetni kezdte az ajtót:

— Vigyenek a komisszáros úr elé!

Megtették, amit kért s alig értek vele a hivatalos helyiségbe, máris kezdte:

— Tekintetes úr, vallani akarok, de előbb vegyék le innen ezt a kötőféket. Az öreg Simándit csakugyan én öltem meg...

Nagy úr a lelkiismeret s ha egyszer megszólal,

szava hatalma mérhetetlen. A háborgó tenger felkorbácsolt dühe szelíd enyelgés a lelkiismeret mardosásához képest! S ezt a szörnyű állapotot, a lelkifurdalást szerzi meg magának vétke árán a bűnöző ember.

De nemcsak lelki gyötrelmeket terem a vétek, hanem testi kínokat is. Az iszákosság, a tisztatlanság, az ételben való mértéktelenség, meg a többiek egész sereg későbbi betegség kitenyésztoi, mint aminők a vesebaj, a szívnagyobbodás, az érelmeszesedés, a májbajok, az agyi zavarok, a vizibetegség, bizonyos fokban a tüdőbaj, meg a szívbj. Ennyi és ilyenféle betegségek gyötrelmeit semmiféle vétek nem éri meg.

Akarjátok még, hogy folytassam a vétek bűnlajstromát! Ó, mert van még mit a homlokára sütni. A bűn a családi boldogságok megrontója, az emberek békességes együttélésének felborítója, a társadalmi rend, az osztályok közötti egyensúly felforgatója.

Egy anya jött egyszer hozzám:

— Főtisztelendő úr, a fiam...

— Mi baj van?

— Egy hete mulat, minden este a vendéglőben huzatja.

Utánamentem. Éppen az egyik vendéglőben ült, borosüveg előtt, körülötte egy falka cigány. Még nem volt részeg. Leültem mellé:

— Fiacskám, az anyád küldött. Mit csinálsz? Meg vagy zavarodva? Mi lelt?

Rámnézett, aztán intette a cigánynak:

— Az én nótámatl...

A banda rázendített, ő pedig borízú hangján belerecsegett:

— Irigykedve nézlek, sárgarigófészek, — mert ha nékem fészke volna, sose volnék részeg...

Egyszerre derengeni kezdett előttem: nyilván otthagya a felesége. S aztán elmondotta, hogy csakugyan megugrott mellőle a széptevő másik férfi miatt. Karonfogtam, hazainvitáltam; fogott rajta a szép szó, hogy maga szerencsétlen sorát ne tetézzé még italozással, duhajkodással.

Mennyi szerencsétlen házasság! Szétdult családi tűzhelyek üszkös romjain hány madárfióka, apa nélkül hagyott, anya nélkül maradt szerencsétlen gyermekek! S hol a hiba? A háttérben a bűn vi-gyorog, amely diadalát üli, valahányszor sikerül neki a családok békéjét feldolnia.

Milyen nagy tud lenni az emberi ész! Marconi Rómában megnyom egy gombot s ettől Délameri-kában, Buenos-Airesben gyullad ki egy villany-lámpa. Nem nagyszerű valami?! S ami nagy telje-sítményt az emberi ész produkál, ugyan mire hasz-nálja?! Oli, pusztítja, gyilkolja véle egymást... Ki vette el az ember eszét? A bűn. A féktelen gőg, az isteni tekintély hányi-veti megtagadása, a kapzsiság, a hatalmi téboly, a zsarnoki hajlam.

Felgondolod magadban, mi is volna, ha mindazt a tudást és mindazt a pénzt, amelyet az országok fegyverkezésbe s egymás pusztítani akarásába ölnek, szociális alkotások létesítésére szánnák?!? S miért nem teszik? Mert a bűn elvette az emberek eszét!

Beszélünk arról, hogy a mai korból továtűnt a társadalmi békesség. Kénytelen-kelletlen meg kell állapítanunk, hogy felbillent az egyensúly: kevés palota mellett sok a nyomortanya, dinom-dánom mellett sok a korgó gyomor; egyik ember koplal, mert szép nyulánkra akarja magát soványítani, a másik éhezik, mert nincs mit ennie; egyik mezítelen, mert ez a divat, másik mezítelen, mert nyomorult koldus . . . Forradalmak szele borzolja, fodrozza a mai élet tükrét s ha kérdezzük, miért zűg a tömeg, más válasz nincs reá, csak ez: mert a bűn lett úrrá a világon s ez vitte a mai ember életének útját a szenvedések szakadékába. Aki szelet vet, vihart arat, aki bűnt vet, emberi nyomorúságot arat.

Némely egyházközségben milyen sok a meg-rögzött haragtartó! A felebaráti szeretet sajnálatos megfogyatkozása szinte mindenhol tapasztalható. Mennyi keserűséggel, pereskedéssel jár! S mi okozza. Semmi más, csak a véték. Igen, hitvesek könnye, gyermekek átka, millióknak korai halála, százezreknek rengeteg nélkülözése, emberi értékek szörnyű pusztulása jár a bűn nyomában.

Valaki kérdi, van még a rováson?

Van. A bűn mindezek mellett drága multság is. Itt nem arra gondolok, hogy pl. az italozás pénzbe kerül, mert a borfélélet nem adják ingyen, hanem arra, hogy maga a véték a közösségnek pénzébe kerül. A községházáról kikézbésítik adókönyvedet. Nem éppen nagy szívbéli gyönyörűséggel, de mégis kezdedbe veszed s kezded tanulmányozni. Megtalálod a végső summát s már kaparod is tőle a tarkódat. Tán még ki is szalad a szádon néminemű áldásféle. S felmég a községházára:

— Jegyző úr, kérem, miért kell nekem ennyi adót fizetnem?

Nagyon kérem jegyző úr, ne válaszoljon! Majd válaszolok én. Hogy miért kell? Figyelj csak ide jól. Arról nem kell beszélnem, hogy egész sereg intézmény van, amelynek fenntartása a közösség terhe. Ilyenek a közbiztonsági szervek, a rendőrség, a csendőrség, a katonaság, — ezeken túl vannak az állami életnek egyéb tényezői is. Minisztériumok, bíróságok, posta, vasút, közoktatásügy, országos és vármegyei közigazgatás, egészségügy, meg egyebek. Ez mind pénzzel jár s okos ember be is látja, hogy bármily keserves is, de az adót a köz érdekében fizetni kell s aki nem fizeti, a közösséget károsítja meg. De mindehhez még hozzátesszek valamit: adóterhednek egy jelentékeny részét még a bűn is okozza. Az Egyesült Államok

egykori rendőrminisztere tette valamikor azt a kijelentést, hogy az Egyesült Államok csak egyetlen évben tizenöt millió dollárt tudna megtakarítani, ha nem történnék lopás. Nem úgy, hogy az ellopott holmik ennyit tesznek ki értékre, hanem úgy, hogy az államnak a tettesek fülönfogása, letartozása, az ellenük induló peres eljárások kincstári költsége, a lopás miatt elítéltek börtönben tartása kerül ennyibe. Csak a lopás, s mennyi egyéb bűnözés van még!

Magyarországon az állami gyermekmenhelyek fenntartása csak egyetlen évben, az 1938—39-es költségvetési esztendőben, hét millió pengőt fizetett az állam. Tudjuk, hogy itt legnagyobb részről a házasságon kívül született gyermekek eltartásáról van szó. Vagyis a törvénytelen szülöttekről, akik a bűn gyümölcsei s akik születhettek volna házasságból is, ha a vétek nem garázdálkodnék az emberek között. Egy esztendőben tehát ennyibe kerül a más bűne a közösségnek.

Tudod nagyon jól, hogy minden vidéknek van egy-egy hatalmas elmeógyógyintézete. Az élőhalottak száma rengeteg. S ha kérded az orvost: doktor úr, kérem, mi az oka annak, hogy valaki bekerül ide, az élőhalottak birodalmába? — a válasz legtöbbször ez: száz ember közül húsz azért került ide, mert valami nagy-nagy megrázkódtatás érte, de a többi nyolcvan azért, mert vagy ő, vagy valamely őse vagy izzákos volt, vagy parázna

volt, vagy mindakettő. Tehát a bűn a hibás itt is. S hallgasd csak, hogy mibe kerül a közösségnek az elmekórházakat betelepítő vétek! Az imént-
említett egyetlen költségvetési esztendőben 772.000 P-t fizettek ki erre a célra.

Mennyi börtön van! Nemcsak az ügyészségek épületében lévők, de a nagy állami fegyintézetek. Szeged, Vác, Márianosztra, Kőhida, Harta! Világos, hogy mindez a bűnnek köszönheti létét. S fenntartásukra egyetlen évben öt és fél millió P-t fizetett az állam!

Sok a fiatalkorú bűnöző. Még több a fészekből kihullott, züllésnek indult, vagy az elzüllés veszélyének kitett gyermek. Ezekről is az állam gondoskodik. S mibe kerül mindez? Egyetlen esztendőben egy millió 300.000 P-be.

Egészen nyugodtan mondhatjuk, hogy csendőrségre, rendőrségre legalábbis felerészben a bűn miatt van szükség. Tudod azt, hogy a csendőrség egy évben harminckét millióba kerül? A rendőrség pedig harminckilenc millióba! Ez hetvenegy millió. Ha ennek csak felét írom a bűn rovására, pedig ennél jóval többet kellene, akkor is kijön harmincöt és félmillió. S ha összesítem ezt a már elmondott, a bűn következtében felmerült kiadásokkal, az ötven milliót is átléptük! Ennyi anyagi kárt okoz a vétek csak egyetlen esztendőben a közösségnek, nekem, neked, neki! Drága mulat-

ság a bűn, nem kell csodálni, hogy mindenütt csak átok kél nyomában.

S a közösség mellett milyen kárt okoz az egyes embernek! Nemcsak lelki kárt, arról már volt szó, hanem szellemi, eszmei, erkölcsi kárt. Belémar a jellembe, lealacsonyít s lezülleszt egész korokat. Kiöli az emberekből a legértékesebb képességet: az etikai érzéket. Csupa lelki nyomorékkal telepíti be a világot. Valósággal elállatiasít.

Mindenki ismeri Lenoardo da Vincinek azt a híres festményét, amely az utolsó vacsorát ábrázolja. Azt mondják, hogy a nagy művész eme remek alkotásnál kétszer jött zavarba: amikor az Üdvözítőt akarta megfesteni, meg amikor Júdást. Hosszan-hosszan erjedt rajta, hogy a képnek ezt a két alakját miképpen vigye vászonra. Először Krisztust festette meg. Modellt keresett hozzá; egy embert, aki úgy legyen előtte, hogy Krisztust láthassa benne. Sorrajárta Róma templomait, hónapokig kutatta a megfelelő alakot, végre az egyik templomban talált valakit. Kivárta, amíg elvégzi ájtatosságát, az utcán azután megszólítja:

— Barátom, nagy szívességet kérnék öntől?

— Mi lenne az, uram?

— Én festő vagyok. Krisztust festeném, de kellene hozzá modell! Önre gondoltam. Jöjjön el műtermembe, segítsen rajtam. Nem kívánom ingyen!

— Egészen zavarba hoz, uram. Rólam akarja

Krisztust festeni? Hiszen ez csaknem szentségtörés!

Hosszas beszédre mégis ráállt s róla festette meg a művész az Udvozító arcát!

Mostmár csak Júdás volt hátra. Ehhez is keresett alkalmas modellt. Bizony, hiába keresett. Végre három esztendő elteltével egy ilyen kutató útján bebotlott egy lebújba. Az emberek söpredékét találta ott. Igazi gonosztevőarcokat. Sokáig mustrálta őket, végre odalépett az egyikhez:

— Három éve keresek egy jó modellt magamnak, végre megtaláltam. Szeretném magát lefesteni, éppen egy ilyen arcra volna szükségem.

Hogy miért, azt nem mondta meg. Júdáshoz talán egy ilyen zülött alak sem ülné modellt. Megegyeztek könnyen s a modell eljárt szorgalmasan. Hiszen kapott érte pénzt jócskán. A festő elég gyorsan haladt munkájával, már csak a szem volt hátra. Mert Júdás szemébe mindent bele akart vinni. S ahogy nézi, fürkészi a szemet, egyszerre csak kiesik az ecset a kezéből. Hirtelen átvillan agyán egy gondolat: ezt a szemet én már láttam valahol! Mintha akkor nem ilyen lett volna! Meg is kérdezte:

— Mondja, hol láttam én már a maga szemét!? Mert biztosan láttam!

Hosszú hallgatás következett, utána pedig egy megrázó vallomás:

— Igen, uram, ön már látott engem. Három évvel ezelőtt rólam festette Krisztust...

A festő majdnem hanyattesett. A szerencsétlen pedig folytatta:

— Azóta én a bűn útjára tértem. Elzülöttem teljesen. A bűn hatalmába kerített s kiforgatott egész mivoltomból. Testemre-lelkemre bélyeget nyomott!

Egy példa mindössze, de ennek mását, ha nem ilyenkiáltó formában is, megtalálni szinte naponta. Testet-lelket egyaránt megfertőz a véték. S milyen kitartóan odaszegődik valakihez! Valósággal rávarrja magát! Nem hallottuk eleget ezt a kifejezést: kísért a múlt! Egy fiatalkori botlás egész életet tehet tönkre. Valaki jogászyerek korában ballépést követett el, valami egyetemi gyűjtésnél 3—4 pengő a kezéhez tapadt. Megusza akkor, meggondolatlanságnak vették s nem lett semmi bántódása. Húsz év múltán, díszes állása minden kényelme közepette valamelyik ujságban megírták fiatalsága eme fekete pontját s menten el kellett tűnnie a közéletből! Ismerek egy urat, ó, nagyon jól ismerem, aki ifjúságában nagyot hibázott. A bűnt elkerülte ugyan, de a látszatát nem. A jó Isten szép tehetséggel megáldotta, olyan képességekkel és adottságokkal, mint csak keveseket. Más ember harmadannyi ésszel fényes karriert csinált, ő pedig, amikor már mindenki azt hitte, hogy befutott és tehetségéhez mérten

érvényesülhet, ifjúsága egyetlen vigyázatlanságán, amely nem is volt vétek, csak a bűn látszata, elcsúszott. Kisért a mult, szörnyű valami a vétek ragaszkodása a bűnöshöz. Valósággal odatapad hozzá s mint valami gyászfátyol, úgy úszik utána...

S bizonyára hallottuk a másik kifejezést is: az Isten ujjai! Egy vidéki, nagy városban évekkel ezelőtt szomorú családi tragédia történt. Huszonkétévi házasság után szétment egy házaspár. Négy gyermek, meg egy jó asszony lett otthon-talan. A nagyobbik fiú akkor érettségizett. Egész lelkében megrendítette a dolog, eléjeállt apjának és mondotta:

— Édesapám, ne hagyjon el bennünket!

— Semmi közöd hozzá! Nem veszel éhen!

— Apámnak csak ez minden? De semmi az a szűgyen, hogy összeáll olyan valakivel, aki szinte az unokája lehetne!? De jól imádkozzék, hogy el ne felejtsem a negyedik parancsot s egyszer számon ne kérjem, hogy elhagyta a családját...

Az apa ezt vágta vissza nagyhetykén:

— Nem baj fiam, ha számonkéred is! Állandóan revolverrel járok s nem fogok téled sajnálni egy golyót soha!

Aztán eltelt egy esztendő, öt esztendő, tíz esztendő, tizenkét esztendő... Egy napon szól a telefon:

— Főtisztelendő úr, itt a klinikán egy beteg beszélni óhajt önnel.

Egy ápolónővér szól be, egy derék, jólelkű katolikus úrinő. Siettem a legelső villamossal ki; bevezettek a kis-kórterembe. Egyetlen beteg mindössze benne. Első tekintetre nem is ismertem meg, az egykori délceg dalia helyett csonttá-bőrré aszalódott roncs feküdt az ágyban. De ráismertem mindjárt, ahogyan nehéz sóhajtás után kezdte a beszélgetést:

— Főtisztelendő úr, elért az Isten keze . . . Családom elhagytam, jó feleségem, szép gyermekeim s elindultam vesztembe. Nézze, roncs vagyok!

És elkezdett sírni, csakugy rázta a fuldokló zokogás.

Elért az Úr keze! — Ó, hány meg hány ember mondhatná ezt el magáról őszintén, aki a bűn útjára indulva elfelejtette felgondolni, hogy milyen hosszú a jó Isten keze . . .

Vagy mondjak más históriát? Egy előkelő úrnak kisebbik fia ezelőtt 12 esztendővel főbelötte magát. Huszonötéves volt. Szép nagy gyermek. Meghalt azonnal. A szülőket ismertem s hetekkel a szomorú eset után találkoztam az utcán az apával. Nem a mi hívünk volt sem ő, sem a felesége, de az emberi szánalom és együttérzés nem ismerhet választó falakat. Odaléptem hozzá s ejtettem számára néhány vigasztaló szót. Nem engedte végigmondani, félbeszakította:

— Hagyja, kedves uram, nem érdelek én vigasztalást. Amikor én voltam huszonöt éves, eljött hozzám egy leány s térdén állva kérte, vegyem el feleségül, hogy nyugodtan megszülhessen gyermekét. Szegény leány volt, pénzt nyomtam a markába s kitessékeltem. A pénzt arcomba vágta, elrohant. Harmadnap temették... Senki nem tudta meg, hogy ki miatt halt meg... De most bosszút állott, kegyetlen bosszút!... Az Isten ujja, az Isten ujja...

Bizony, testvéreim, Istennel nem lehet ujjat húzni. Jól mondja a közmondás, Isten malmai lassan őrölnek, de biztosan őrölnek. S ha meggondoljuk, nem is lassan. Az Ő szemében ezer esztendő annyi, mint nekünk egy pillanat. Ha terhelné lelked valami nehéz bűn, kérve-kérlek téged, ne várd be Isten kezének rádnehezédését, hanem rendezd lelkiismereted ügyét. A gyóntatószék vár!...

A bűn rosszágáról nem lehet eleget beszélni.

Nem csuda, hogy a Szentírás csaknem minden lapja, az Egyház nagyeszű, tudós szentjei mindmind ettől óvnak bennünket! Mennyi bölcsesség van Szent Ágoston intelmében: aki azt mondja, hogy a bűn semmi, azt a bűn csakugyan semmivé teszi! Ugyancsak ő mondja ezt a tüneményes paradoxont, amely döbbenetesen elénkvetíti a bűn iránti undorát: inkább mennék bűntől tisztán a kárhozatra, mint bűnnel szennyezetten a menny-

országba! S milyen mélységes meggyőződéssel mondja Aranyszájú Szent János: Az bizonyos, hogy minden nyomornak a bűn az oka! Ilyenformán megértjük az ószövetségi szent író, aki így kesereg: Két dolgon szomorodott meg szívem, és a harmadikon megharagudtam: a harcos férfiún, aki sanyarog a szükség miatt; az értelmes emberen, aki megvettetik, és aki az igazságról bűnre tér, mert ezt az Isten kardra készítette. (Sir. fia 26, 25—27.)

Hogy a bűn minden gonoszságát legélénkebben lássuk, lélekben zarándokoljunk el az utolsó vacsora terméhez s nézzük meg, hogy ama nagycsütörtök este mi megy ott végbe. Az Úr Jézus ott ül övéi között. Meghitt, szeretettel fűtött beszélgetés, minden szó szinte párás a lélek igaz áhítatótól. S mondja az Úr Jézus: keljetek fel, menjünk el innen. S elindulnak át a Cedron-patakán, ki az Olajfák hegyére. Az Udvözítő maga mellé veszi Pétert, Jakabot és Jánost, velük előremegy, majd ezeket is hátrahagyja s egy kődobásnyira egyedül halad. A tanítványok megborznak; most veszik észre, hogy a Mester rálépett a kínszenvedés útjára. Figyelő tekintettel utánalesnek s látják, hogy imádkozik. Micsoda imádság!

— Atyám, ha lehetséges, múljk el tőlem e pohár!

S felel az Atya:

— Nem múlik el tőled a pohár, hanem vedd az én haragom kelyhét s az utolsó cseppig ürítsd ki

mindazon népekért, amelyek megváltására küldtelek Téged!

S a Mester szemei előtt felszakad a messze jövő vendő méhe; egyszerre meglátja a vétkeknek hömpölygő áradatát, amely századokról századokra dagad s elöntéssel és pusztítással fenyegeti az egész világot. Mennyi hazugság szóban, tetteben, viselkedésben, mennyi céda beszéd, mennyi igazságtalanság, gazság, szegények elnyomása, özvegyek kisemmizése, árvák könnyének szaporítása, bűnösök tettének magasztalása, az elvadult ember lelkének mennyi förtelmes termésel Ádám vétkétől kezdve a világ végezetéig minden bűn elébetornyosul s ennek a szörnyű látványnak hatása alatt az áldott Krisztus földrehull, forró homlokát odahajtja a sziklakő hideg lapjához, szeme megtelik könnyel, s nagy belső gyötrődése eredményeképpen homlokán vércseppek gyöngyöznek.

Rohanjunk hozzá szapora léptekkel s kérdezzük meg tőle:

— Krisztusom, miért zuhantál le a földre, szemedbe mi csalta a rémület könnyét, homlokodra mi sajtolta ki a véres gyöngycseppeket?

És Ő válaszol:

— A bűn, gyermekeim, a bűn! A te bűnöd, meg a más bűne...

Hangos siránkozással verjük a mellünket: én

vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem s kérdezzük tovább:

— S mivel tudnálak felemelni? Szemedből a könnyeket eltüntetni, homlokodról a vércseppeket felcsókolni?

S halljuk a választ:

— Semmivel mással, egyedül lelked tisztaságával...

Nézzünk körül a templomban s ha szemünk megakad a gyóntatószéken, akkor megértettük Krisztus szavát.

A BÜNÉRT BÜNHÖDNI KELL!

Ki ne ismerné a néma szószéket!

Csendes, mint a sír, szava mégis messzire elhangzik, szótlanságával beszél s éppen némasága lármáz fel bennünket. Búvölő erejét mindannyian ismerjük s szava igazához életünk árán is hordjuk az argumentumokat. Ez a szószék az emberiség nagy elpihentetője, állandó ellenfelek nagy megbékéltetője, lázongó szívek nagy lecsendesítője, az élet fáradt vándorainak végső kikötője, a temető. Ahol nincs szerelem, nincsen féltés, nincs törtetés, nincs letörés, nincsen harag, nincs vonzalom, nincsen remény, nincs csalódás, nincsen tülekedés, nincsen legázolás. Csak egy van: csend, némaság, békesség, nyugalom.

A halál régi ismerőse az embernek. Egykorú az étellel. De nem akkor született, amikor az élet, hanem akkor, amikor a bűn: az Úr szava akkor jelentette be, hogy a vétkes emberiségnek számolnia kell a halállal: arcod veritékével eszed kenyeredet, míg vissza nem térsz a földbe! De akár milyen régi ismerősünk is, nem tudtuk megszokni. Ősztönösen félünk tőle, mégis cinikusan nézzük. Megtesszük Öreg Kaszásnak, aki örökéles sarlójával fáradhatatlanul vágja a rendet közöttünk,

kezdünk nyafogni a futuristák nyelvén, hízeltőre változtatjuk a szót s azt mondjuk neki: Mors Imperátor — Halál Őfelsége, aki a legkegyetlenebb király, mert elbánik mindenkivel, — s széles jókedvünkben kinevezzük Víg Cimborának, akinek széles fogsora mindig nevetésre áll, mert beleőrült az emberek elpusztításába. Sokmindent monduk és hiszünk a halálról, csak egyet felejtünk el, — azt, amire Szent Pál figyelmeztet, hogy a halál a bűn gyümölcse: egy ember által jött a bűn a világra s a bűn által a halál . . . Amit kifejez az egyházi ének is, az élők közül elköltözött nevében eképpen szólva: Megfizettem én már bűneimnek zsoldját, letettem lelkemnek romlandó sátorát. Tehát a bűn zsoldja, sőt több ennél: a bűn ikertestvére.

A halál mindennapos jelenség. Petőfi versét naponta elmondhatjuk: temetésre szól az ének, temetőbe kit kísérnek? s mégis úgy élünk, hogy életünkbe elfelejtjük belekalkulálni a halált. Ha már felsoroltuk a vétek bűnlajstromát, hogy mi minden jár a vétek nyomában, beszéljünk kissé a véteknek eme nem kellemes velejárójáról, a halálról. Bizonyos, hogy nem kellemes téma, vonzóbb valamiről is lehetne beszélgetni, de a lélek dolgainak megtárgyalásánál nem arra kell tekintettel lenni, hogy mi a vonzó, hanem arra, hogy mi az üdvösséges. Az orvosnak sem az a

főszempont a receptírásnál, hogy az orvosság édes legyen, hanem az, hogy gyógyítson.

Az első, ami szinte elkerülhetetlenül vár megállapításra, a meghalás bizonyossága. Szent Pál szavai úgy adják ezt tudtunkra, mint egy megmáshíthatatlan bírói ítélethirdetés, amely ellen nincs is apelláta: el van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak. Rajtunk kívül álló hatalmasság döntötte el, nem népszavazás eredménye, legkevésbé történt közkívánatra, mégis magunkat kell érte vádolnunk, mert ahogyan Szent Ágoston is mondja: Isten a halálnak nem szerzője, hanem ítéletvégrehajtó bírója, a halál szerzője a bűn. Egészen ridegen hangzik felénk ez az ítélet, „el van végezve”, ezen tehát nincs is mit disputálni, vitának semmi helye, minden beszéd ellene üres levegőverdesés s magunk meddő fárasztása. Úgy igaz, ahogyan egy jeles írónk valamelyik művében apácaajakról halljuk: minden ember haldokló, — némelyeknek napokig tart a haldoklása, másoknak évekig. S igaz az is, amit ennek folytatásaképpen mond: És azok, akik rongyos szalmavackon láztól cserepes ajakkal önkívületben szenvedik a haláltusa kínjait, nem olyan szánandók, mint azok, akik báloznak, mulatnak, kacarásznak, szépségben, fiatalságban pompáznak s nem gondolnak arra, hogy haldoklók...

Mert ilyenek is vannak. Hiszen senkisémm gondol valami nagy örömmel a meghalásra, az élet-

ösztön erős valami, amelyet szinte lehetetlen kitépni az emberből, de van egy egész sereg ember, aki valósággal feledteti magával, hogy meg is kell egyszer halnia. S ha valami néha eszébe sodorja is, vagy valahol szó esik róla, sokan egyetlen kézlegyintéssel elintézik: ne beszéljünk róla, hagyjuk ezt az élet legvégére . . .

Gárdonyi Géza valamelyik írásában elmondja, hogy november elsejének estéjén holdvilágos, csillagos éjszakában az országúton egy vándor bandukol. Síri csendesség mindenfele, a metsző őszi hidegben senki emberfiát nem látni az úton; ház sincsen, mindössze kilométeres távolságból lehet kivenni egy útmenti épület konturjait. Öreg este van már, az idő úgy éjfél felé járhat. A vándor megbíztatja önmagát, annál a háznál talán lehet pihenőt tartani s szaporázza jobban a lép-teit. A ház csakugyan szemlátomást közelebb jön hozzá, már kutyaugatást is hall, bizonyára a városvégiek lakása lehet; de amint közelebb ér, akkor veszi észre, hogy útszéli csárda virraszt a novemberi csípős szélben. Az ajtaja éppen most nyílik, világosság sugárkévéje vágódik ki az útestre, meg füst, meg borgőz s egy ember lép ki.

A vándor ráköszön és megkérdezi:

— Nem tudja, lehetne itt éjszakára szállást kapnom?

— Lehetni éppen lehet, de nem biztos, hogy

aludni tud-e. Mert nagy mulatás van most itt, tudja.

— Ki mulat?

— Ki mulat? A sírásó! Ma halottak estéje van; sírok kivilágítása volt, sűrű garas verte a tenyerét, — most abból mulat s széles jókedvében egyre azt húzatja, hogy sohse halunk meg!

Hallod, testvér? Még a sírásó is! Felejtí a halált, sőt meg is tagadja, pedig az a kenyéradó gazdája. Abból él, hogy meghalunk. Ha nem halnánk meg mi, ő halna éhen. S ha még ő sem eszmél, a halál bizonyosságára, hogyan eszmélne rá más földi halandó!

Különben, ha jól meggondoljuk, mindannyian sírásók vagyunk. Temetjük az imént elmúlt percet, a most átélt örömöket, a napokat napok után, az éveket évek után s olyan ritkán gondolunk reá, hogy rohan az élet. Egy-egy világos pillanatunkban megüt bennünket az elmúlás lehellete. Ha magamról szólhatok, nyugodtan tehetek egy vallomást: még tegnap voltam elemista gyerek, tegnap voltam kékreverendás kispap, tegnap mondtam első szentmisémet egy gyertyafényben úszó, virággal megrakott oltár előtt, tegnap voltam káplán; — minden, minden, mintha tegnap lett volna. Fiatal teremtések olyan furcsának találják, ha nekik valaki a halálról beszél. Ragyogó szem, rózsás orca, pirosló ajak, csattanó egészség, — ezek láttára nem a halálról kell beszélni, hanem

az életről. Igazuk van, nekik nem is a halálról szólok, hanem az életről, amelynek szépsége csakugyan ámulatba ejt. Hogyan feszülnek, pattannak tavasszal a rügyek, milyen pazar pompával ontják a virágot, mennyi mosolyt tud fakasztani az élet látása! Egy gyermek, egy frissajtású fa, egy kiscsikó, egy kisliba milyen édes látvány tud lenni. Madách szerint a föld sarából megelevenedett Ádám is nagyban lelkendezik: ó, élni, élni, mily nagyszerű, mily szép! Szép is az élet, de van egy hibája: hogy hamar elmúlik!

Milyen igaz a költő megérzése: még ifjú szívemben a lángsugarú nyár, még bennevirít az egész kikelet, — de íme, sötét hajam őszbevegyül már, a tél dere már megüté fejemet... Egytől-egyig a halál jegyesei vagyunk, érezzük is ezt, mégis milyen különös, hogy ezt sokakkal nehéz elhiteni, pedig naponta ezrek szolgáltatnak hozzá bizonyítékot. Sokan úgy gondolják, hogy mert eddig még mindig csak más halt meg s rájuk nem került még a sor, ők talán kivételek is lesznek. Ahelyett, hogy okos emberhez illően gyakorta gondolnánk az ismert szólás-mondás igazára: ma neked, holnap nekem.

Hosszú évtizedekkel ezelőtt a Debrecenből Pestre tartó személyvonatról a szolnoki állomáson egy nagy reménykedések szép ígéreteinek káprázatától megszédült ifjú szállt le. A vonat félóráig állott az állomáson, így beült a vasúti ét-

terembe, hogy falatozzék. Alig foglalt helyet, egy idősebb úr kért tőle engedélyt, hogy az asztala mellett helyet foglaljon, mivel más asztal még jobban el volt foglalva. Jött a pincér, hogy felvegye a rendelést. Az idősebb csak ennyit mondott: kérek egy pohár tejet, az ifjú nagyobb igényű volt: egy nagyadag sonkát kérek, meg bort hozzá. A pincér elment s az ifjú megszólalt:

— Tejecskét, bácsikám, tejecskét?

— Igen, kedves öcsém, tejecskét.

— Már én azt a macskának hagyom. De nekem kell is táplálkoznom, mert nagy útra megyek; ki tudja, mikor eszem újra magyar sonkát...

És sóhajtott hozzá.

— Hová tart, öcsém?

— Utrechtbe megyek, két évre kiküldtek ösztöndíjjal, hogy tovább tanuljak az ottani egyetemen. De, ha már ennyire benne-vagyunk a beszélgetésben, engedje meg, bácsikám, hogy bemutatkozzam: Boczonádi Bálint vagyok, jelenleg a debreceni főiskola kitüntetéssel végzett növendéke, — egykor ki tudja, mi...

És sóhajtott hozzá. Az idősebb úr pedig mondotta:

— Módfelett örülök a szerencsének, hogy ilyen derék ifjúval megismerkedhettem, — én pedig gróf Mikó Imre vagyok, jelenleg Magyarország közlekedésügyi minisztere, egykor — por és hamu...

Ez az, testvér, egykor por és hamu s milyen sok bizonygatás kell hozzá, hogy valakivel beláttassuk ezt a tényt. Mert a halálnak még a gondolata elől is futunk. S ha már a halált nem tudjuk kikerülni, próbáljuk másképpen biztosítani az el nem múlást. Sokszor megelégszünk egyszerű frázissal, aminővel meg vannak tűzdelve a napilapokban időnkint megjelenni szokott gyászjelentések, amelyek azt közlik a nagyvilággal, hogy Schwartz Izidor úr, „vállalatunk megalapítója, tisztviselőgárdánk atyai jóakarója” meghala vala s „emléke örökké élni fog közöttünk”. Úgy dobálózunk az „örökké” szóval, mint a kardnyelű szokott bűvészkedni a pengéjével. Egyszerű ember azt hinné, hogy lenyeli a kardot, pedig az egész trükk abban áll, hogy alsó fogsorára illeszt egy acélhidat, amelynek közepén kis gödröcske van. Finommívű acélpengéje hegyét ebbe illeszti, hirtelen mozdulattal benyomja, mire az karikába görbül, — ez az egész. Így fest emberi ajakról az örökké. Igen sokszor kegyeletes frázis, amelyet illik mondani, illik elhinni, de nem okvetlenül szükséges. A logika legalábbis nem követeli. Egyik embernek egy hét az örökké, másiknak tíz esztendő. Az a kifejezés, hogy emléke örökké élni fog, tulajdonképpen csak arra jó, hogy az elmúlásba beletörödni nem tudó ember vigasztalódik véle. Veszett fejszének a nyele. Láttad már, hogy épülő házak felmeredező tűzfalára a kőmű-

veslegény meszes habarccsal odapingálta: itt voltam ekkor, meg ekkor. És aláírás. Mi ez? Egy kis biztosításféle az elmúlással szemben. Hivatali búcsúztatásnál, amikor valakit elkísérnek a nyugdíj küszöbéig, hányan vigasztalgatják magukat azzal, hogy néhány dologról állandóan emlegetni fogják. Nem hallottad már azt a beszédet, amely a gyermeket tartja a földi feltámadásnak, élted folytatásának, akiben örökre élsz? Az elmúlással szemben lázong az ember s nézz csak körül utcáinkon, tereinken: emléktábla, szobor, házak falán megörökített nevek. Temetőben mennyi márványsírkereszt mennyi névvel! Mind egytől-egyig a halállal eljegyzett, az elmúlással szemben védekező kicsi embert juttatja eszünkbe, amint minden erőlködésével igazolja Ádám kijelentését, aki megbarátkozik szegénységgel, szenvedéssel, nélkülözéssel, verítékkal, könnyezéssel, testi gyötrődéssel, lelki kinnal, de eggyel sehogyansem: csak az a vég, csak azt tudnám feledni! Minden emléktábla, minden szobor, minden utcajelölés, minden nagy névről elkeresztelt közintézmény, vagy alapítvány nem más, mint egy-egy emberi élet utolsó hullámgyűrűződése. Mint ahogyan a kő, ha beleesik a tóba, hullámokat vet. Egy hajó, ha elsüllyed, körötte hosszú ideig zajlik a tenger. De aztán csendes lesz minden s a másnapi hajó már nem is veszi észre, hogy tegnap ott mi történt. Az ember is sokszor némán,

sokszor zajjal, sokszor messzireható hullámrezgést vetve eltűnik az életből, egy ideig emlegetik az embert, egyiket jobban, másikat kevésbbé, egyiket így, másikat úgy, — de egyszercsak elül a hullámok minden gyűrűzése s elfelejtenek bennünket teljesen.

Emberi sors mégis, hogy amikor róla hallunk szót, úgy vesszük, mintha frissen meglátott igazságokat tálnának elénk. Pedig milyen jó volna, ha valami közöttünk élő hatalmas tekintély kötelezné rá az emberi nemet, hogy napjában tízszer mindenki írja le, mint rest tanulók az iskolában a büntetést szokták, mondom, hogy mindenki írja le napjában tízszer, hogy „el van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak“. Mennyi áldás fakadna ebből! Mindjárt a legelső, a legnagyobb: kevesebbre értékelnök az életet és mégis jobban megbecsülnők! Rájönnénk, hogy csakugyan arasznyi az élet, amelyet éppen ezért nagyon meg kell becsülnünk, mert csak egyszer élünk. Mások is mondják, hogy csak egyszer élünk, de ezt azért mondják, hogy igazolásul szolgáltatassák a bűnös életmód indokolására; ezek azonban elfelejtik, hogy nemcsak élünk egyszer, de meg is halunk egyszer.

A halál bizonyossága mellett van még valami, amire szintén ritkán szoktunk gondolni, bár époly igaz, mint a halál: hogy soha nem tudjunk, mikor metszik el életünk fonalát. Az Úr Jézus

szavait ne engedjük el fülünk mellett, hogy nem tudjátok sem a napot, sem az órát. Egy séta a temetőben mindenkit meggyőzhet. Nézd a sírköveket, mit hirdet minden felírás? Egy sírkereszten ez áll: élt hat hetet, a másikon ez: élt száz-négy esztendőt. Vannak ugyan nevető fejfák, magam is láttam kettőt, amelyen csendesen és igen jóízűen derültem, de a legtöbb fejfa mégsem mosolyog, hanem mellbevág: nincs olyan életkor, amely ne volna már rávésve sírkeresztekre. A te életed kora is. Olvashatod naponta, ha akarod. Talán nem mondok sokat, ha megállapítom, hogy valahol igencsak raktáron van már az a deszka, amelyből a te koporsód készül, az a kapa is kikerült már a gyárból, amellyel téged el fognak földelni, az a kötél is megvan már, amellyel sírba-eresztenek, az a fa is kinőtt már, amelyből első keresztedet ácsolni fogják. Nem is szólok a kalapácsról, amellyel koporsóba szegeznek s füledbe muzsikálják az itt nem igen értett igazságot, hogy nem tudjátok sem a napot, sem az órát . . .

Vannak, akik úgy gondolják, hogy talán az volna a legjobb, ha szép sorjában halnánk meg, abban a sorrendben, ahogyan a világra jöttünk. Az ember tudná, mikor kerül sorra, felkészülne a nagy útra s talán kevesebben kárhoznának el, hiszen senki nem volna olyan okatlan, hogy lelkét ekkorra rendbe ne tegye. Úgy első tekintetre ez az elgondolás tetszetősnek tűnik. Csak alaposabb

meggondolás láttatja be velünk, hogy van abban valami jó mégis, hogy nem tudjuk halálunk percét. Amennyire fél az ember a meghalástól, valóssággal tömegréműlet lenne úrrá a világon. Nem is szólva arról, hogy Isten nagyságához éppen ez illik, hogy ezernyi titok között titok maradjon előttünk az is, hogy mikor kell távoznunk ebből az árnyékvilágból.

Talán fel szoktál menni néhanapján a templomban a kórusra, vagy fiatalabb korodban, amikor hangod még ércesebb volt, vasárnapi szentmisehallgatásra odajártál. És elnézted, hogy a kántor úr miképpen vezeti orgonajátékával a hívek énekét. Mert azt bizonyára vetted észre, hogy az éneket ő irányítja. Ez is van rendén, hadd énekeljen a nép, de szakértő vezetés mellett s csak nagyritkán legyen szólóének, mert ezt a magyar ember nem igen szereti. Még a karéneket csak hagyján, de azt se mindenkor. S hogyan irányítja a kántor úr az éneket? Az orgona billentyűit nem sorjában nyomkodja, hanem hat-nyolc ujjal dolgozik egyszerre s hol egy magas hangot fog le, hogy egy mélyet, hogy egy fekete billentyűt, hol egy fehéret. Gyermek szemében ez valami összevisszaságnak, rendszertelenségnek tűnik, te azonban tudod, hogy így jön ki belőle az ének dal-lama, annyira kijön, hogy már az első futamok hallatára a padokban ülők is tudják, hogy melyik ének kerül sorra. Így tesz a jó Isten is. Nem ház-

sorjában indul a halál, nem is születés rendjében citál meg valakit az Úr, hanem hol egy öreget szólít el közülünk, hol egy fiatal, hol egy fekete lelket, hol egy ártatlant; néha csak egyet, néha többet is, — s ebből a naiv ember szemében összevisszaságnak tűnő rendszertelenségből jön ki a melódiája annak a fenséges himnusznak, amellyel az Egyház a halottaknap i zsolozsmáját kezdi: a Királyt, akinek mindenek élnek, a holtak is élnek, jöjjetek imádjuk!

Ahogy an egy árnyalattal másképpen, de lényegében azonosan kifejezi ezt a magyar ember közmondása is: szabad az Úristen édesmindnyájunkkal . . . Istent nem köti, nem is kötheti semmi szabály, nem korlátozhatja akarátában semmi törvény. Egyik ember meghal esztendő s betegsége után, másik pirospozsgás egészség színében lefordul a székről s vége pillanatok alatt. Egyik meghal, amikor katonai parancsra járőrbe megy, másakra akkor leselkedik a halál, amikor nászútjára indul. Ezernyi példát hallhattál és hallottál és tapasztaltál, amely sok példa mindegyike igazolja, hogy csakugyan nem tudjuk sem a napot, sem az órát. S hogy erre nem gondolunk, jórészt annak tudható be, hogy túlságosan fontos személyiségnek tartjuk magunkat. Azt hisszük mindannyian, hogy egy-egy fősróf vagyunk a világ gépezetében s nem akarjuk elhinni, hogy nálunk nélkül is elvan a világ. Valamikor nem voltunk s nem

hiányoztunk senkinek s valamikor nem leszünk s megint nem hiányzunk majd senkinek. Ahogyan mondja a papköltő: ha rádsuhint a nagy Favágó fejszéje, úgy eltűnsz a Földről, a tönköd sem marad, csak épp dőltöd percében, mint pizstráng a horgon, gyökérkéidnek végén fájnak majd pár emberszívek, de nem lesz semmi jel sem a Napon, sem a Holdon, szférák zenéje zeng, zeng — és nem hiányzol senkinek. Érted, testvér?! Lesz egy nap, amikor találkozol egy ismeretlen ismerőssel, aki széles fogsorral rádnevet, karonkap s víz magával. Az élet zajlik tovább, a munka lüktető iramában nem lesz megállás, egyetlen szív sem hagy ki, hanem dobog tovább. A villamosok csak úgy csilingelnek, a kocsik csak úgy zörögnek, mint azelőtt, a kocsmában sem hallgat el a muzsika, barátaid sem felejtenek el beszélni, legfeljebb más veszi át a kezedből kihullott pennát, más akasztja bele a szántóföldbe az ekét, de te magad, azt a párnapos zökkenőt leszámítva, igazán nem hiányzol majd senkinek. Az élet megy tovább. Jó anyád megsirat, meggyászol, hitvestárs megsirat, meggyászol, gyermeked megsirat, meggyászol, jóbarát könnyet ejt s emleget, de amikor már a temetőből jönnek visszafele, vajjon nem jár-e az eszük már az örökségen? Úgy sejtem, hogy megintcsak a papköltő terólad írja: ... Testét lent a Szent Mihály lovára tették, kö-

rülkönnyezték. Az anyja egyre sírt. Szólogatták, rázták, költögették, s hogy három napig nem szólt: a temetőben megásták a sírt. (Mécs.)

A halál bizonyosságán s idejének bizonytalanságán túl még valamire szintén gondolnunk kell. Hogyan is mondja a költő? Elrepült a nagy kő, ki tudja, hol áll meg, ki tudja, hol áll meg s kit hogyan talál meg? A lélek szempontjából ez a legnehezebb a meghalásban, hogy *„kit hogyan talál meg?”* A halál pillanatában dől el örök sorsunk. Ezt fejezi ki Szent János apostol szava: eljön az éjszaka, amikor senki nem munkálkodhatik. Amilyen állapotban találja lelkünket a halál, olyan sorsunk lesz örökre. Mennyi minden megrázó esetet produkál az élet! Van annak már húsz éve is, hogy a napilapok egy hirtelen halálról számot adtak. A villamosművek egyik fiatal mérnöke éjszakai körútra indult, hogy a főváros különböző helyein lévő villamos erőtelepeket ellenőrizze. Valami alkalmi ismeretség összehozta egy szerencsétlen nőszeméllyel, akit vitt magával rövidke bűnös találkozásra egy ilyen telepre. Nyitotta az ajtót, belépett, hogy felgyujtsa a villanyégőt, de véletlenségből nem a kapcsolót fogta meg, hanem a magasfeszültségű árammal teli egyik vezetéket s szempillantás alatt szénnéégett. Borzasztó halál! Egy másik ujság azt írta meg, hogy valamelyik templomba betörtek, a betörő a

magas falról lezuhant s nyakát szegve, menten meghalt. Reggel holtan találták a kövezeten. Aki a Szív ujságot szereti olvasni, márpedig ki ne szeretné, szinte minden héten értesülhet olyan esetről, amely élesen megvilágítja a halál percének felette fontos voltát s amely hathatósan riaszt bennünket a rossz halál következményeitől.

Mi a teendő? A legelső: meg kell szokni a meghalás gondolatát. Nézzünk szembe véle! A második: gyakorta gondolni arra a latin közmondásra, amely azt tartja, hogy *qualis vita, — mors est ita*: amilyen az élet, olyan a halál. Tisztességes élet, erényes, vallásos, lelki élet kiérdemli a jó halál kegyelmét. De ezenfelül imádkozni, miséztetni a jó halál kegyelméért. S keressünk ebben segítő-társakat úgy, hogy imádkozzunk állandóan ne csak a halottakért, hanem a haldoklókért is. Azokért, akik imádságunk végzése közben viaskodnak a halállal. Jóleső segítség ez nekik s a lelkek világában nincs hálátlanság, hanem százszoros, ezerszeres viszonzás.

Ne féljünk a haláltól! Sokszor vigasztalás ez. A karthauziak így köszöntik egymást: *memento mori*, gondolj a halállal Amely véget szakít minden földi szenvedésnek. Nehéz betegségben éveken át sínylődő szegény emberek a halálban látják a megváltót. Győzzük le a halált a tiszta lelki-

ismeret nyugalmával és fölényével, ahogyan legyőzte Szent Pál, aki szemébe vágja: te halál, hol a te győzelmed, hol a te fullánkod!? Vegyük észre, hogy a halál csak álarc, lárva, amely mögül a jó lelkiismeretű emberre az örökélet boldogsága mosolyog. Az igaz ember joggal mondhatja egy nagy író szavait: lent bezárul egy ajtó, fent kinyílik egy másik ajtó, — ez a halál.

A NAGY ROVANCSOLÁS

Fülünkben még ott cseng a megmásíthatatlan verdikt: el van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak. Karnevál hercegének búcsúzásánál az Egyház hamut szór fejünkre s figyelmeztet: emlékezzél, ember, hogy por vagy és porrá leszel. A komoly intelmet komolyan is vesszük, a halál borzalma mégis riaszt bennünket. De nemcsak az elmúlás csupán, hiszen a halál rengeteg földi kínra pontot rak; hanem inkább az ejt bennünket gondolkodóba, hogy a halállal nincs még vége mindennek. Szomorú is volna, ha az ember a sírnál megsemmisülne, ha létét nem hirdetné más, csupán a koporsójára omló sírgöngyök tompa zuhanása, a hátramara-dottak patakozó könnyárja, vagy a frissen faragott keresztfa, amely ideig-óráig nevünket hirdeti. Csak ezért élni s a lélek, a szív, s a szellem annyi szép értékét velünk együtt elföldelni, — ez nem vallana Isten végtelen bölcsességére.

A sírnál nincs vége mindennek. Van bennünk valami, ami túléli a halált, ahogyan a régi pogány költő a lélek ösztönös megérzésével hirdeti: non omnis moriar, nem egészen halunk meg! A lélek él örökké s isteni megmásíthatatlan rendelkezés

szerint jelentkezik megítélésre. El van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak, így mondja Szent Pál s menten hozzáteszi: halál után pedig következik az ítélet. És ez az, ami miatt a halál sokakat gondolkodóba ejt. Hallatszani fog mindannyiunk fülébe az Isten ajkáról: adj számot sáfárságodról, mert már nem sáfárkodhatol...! Jönni fog a nagy rovancsolás.

Az emberek sokat beszélnek felelősségről. De milyen kevesen vannak, akik át is érzik a felelősség súlyát! Egy időben mennyit hallottuk ezt a kifejezést: felelőtlen elem! Az éjszakai verekedések hőseire, némely jogrendellenes kilengések megrendezőire, a kommunista terrorfiúk gázságait maguk helytelen elgondolása szerint megtorolni akaró, túlfűtött tevékenykedőkre értették ezt. Pedig a legtöbb ember maga felelőtlen elem, mert elfelejti, hogy egykor számot kell adnia minden gondolatáról, minden szóról, minden mulasztásról, minden tettről. S járta és gyakorta járja egy másik mondás is. Először a tizennégyes háború idején hallottuk. Amikor egyik, vagy másik hatalmi csoport közreadta harctéri jelentését, nem egyszer előfordult ez a kitétel: a hadijognak ezért, vagy azért a megsértéséért a történelem ítélőszéke előtt ezek, vagy azok viselik a felelősséget. Milyen szépen hangzik: a történelem ítélőszéke! De mi ez? Ha jól felszámoljuk, egyszerűen játék a szavakkal! Van ugyan ilyen ítélő-

szék, de rendszeren 300—400 év múlva hozza meg döntéseit, addig pedig annak van előtte igaza, akinek több a katonája, a pénze, a harcikocsija, az ágyúja, a repülőgépe, a puskapora, meg az idegereje. Van aztán más ítélőszék is. Kaszinói becsületbíróságok, párbajsegédek fontoskodó tárgyalásai, meg egyéb eléggé ismert alkalmi együttesek, amelyek úgy osztogatják és vonják el a becsületet, mintha erre volnának privilegizálva. De mindezeken túl van egy másik ítélőszék is, amely az állam tekintélyével, képzett és tiszta lelkiismeretű bírák mocsoktalan jellemével nemzeti értéket és büszkeséget jelent, a független magyar bíróság. Emez ítélőszékek azonban hamis tanúzásokkal félrevezethetők. De van egy fórum, amelynél nincs tévedés, nem lehet félrevezetés amely veséket tud kutatni, szívekbe tud látni, amely előtt átlátszó üveg minden lélek: ez az ítélőszék az Örök Bíró, a jóságos és igazságos Isten ítélőszéke, aki előtt nincs személyválogatás, nincs emberi befolyásolás, csak igazság, igazság, igazság Szent hitünk tanítása, hogy halálunk után Isten azonnal megítéli lelkünket. Még fel sem ravataloztak, még csak két szál gyertya ég holttested mellett, még csak most vásárolják a szemfedőt, a koporsót; még csak most fogalmazák a gyászjelentést s lelked már át is esett az ítéleten. Villanásszerű hirtelenséggel lezajlik, megjelenik az ember előtt maga egész élete, föl-

táru előtte a mult s az ember lelke ugyancsak villanásszerű gyorsasággal vagy a mennyországba száll, vagy a tisztítótűzre megy, vagy a pokolba zuhan. Mivel emberek vagyunk s érzékelni szeretünk mindent, beszélgessünk az ítéletről emberi nyelven. A Szentírásban lépten-nyomon megtaláljuk az emberi nyelven történő szólásnak példáit, hiszen a lelkieket a szív keménysége, vagy az értelem puhasága miatt könnyebben megértjük így.

Nem vétünk a krisztusi tan ellen semmit, ha az ember lelke megítélésének módját az evilági törvénykezés ismert szokásai szerint fogjuk fel. Lesz bíró: az igazságos Isten, lesz vádlott: a te lelked, lesz vádló ügyész: a gonoszlélek s lesz védőügyvéd: az őrangyal. De ne a te lelkedet vegyük példának, hanem egy ismeretlen valakiét. Odaáll Isten ítélőszéke elé s hangzik feléje a bibliai szó: adj számot sáfárságodról! Az első szó téged illet s csudák-csudája, te, aki itt e földön olyan szépen tudtál beszélni, társaságban pompás csevegő voltál, szórakoztattál egészen nagyszámú együttest, ötletes voltál, szellemes voltál, ajkad körül mindig mosoly vibrált, két orcádról jóízű és hangos nevetés hahotája csurgott, mindig magyaráztál, kézzel-lábbal hadonásztál, deklamáltál, mindenkit túlharsogtál, mindent tudtál, sőt mindent jobban tudtál, — most egyszerre megnémulsz. Tekinteted előtt felötlik az

elhagyott otthon, zokogó tiedet látod, amint testeddel hajlódnak. Kinyújtóztatják elhagyott porhüvelyedet, álladat felkötik, minthacsak tudnák, hogy olyan dolgok nyílnak meg előtted, amelyek láttára a csudálkozástól csakugyan leesik az álad. Szemedre krajcárt raknak, hogy jól becsukódjék, minthacsak arra figyelmeztetnének, hogy életedben is egyedül a pénz tudott elvakítani. Csontos két kezedet imára kulcsolják, fekete olvasónak füzérével átfonják, hogy ha már életedben nem láttak olvasót pergetni, lássák halálodban kezedet imára-kulcsoltan. Maguk vigasztalása ez a szelíd csalás!... Szeretnél lekiáltani: most is azt teszitek, amit életemben, — csak a testemmel törődtök! Jó szomszédok jöttek, a lélek megszólalt bennük s figyelmeztettek: hívjatok papot, meg kellene gyóntatni szegény beteget, hadd rendezze lelke ügyét, de ti lehurrogtatok: jaj, meg talál halni, megijed, ha meglátja a papot! Gyönyörű bölcselkedés, amelynek ára lelkem üdvössége lett! Inkább ijedtem volna meg néhány pillanatra én, mintsem Krisztus ijedjen el örökre az én lelkemtől s én legyek osztályosa a pokol rémítő gyötrelmeinek egy örökkévalóságon által. Ezt szeretnéd lekiáltani, — de nem jön szó ajkadra egy sem, csak nagysokára tudod eldadogni az egyetlen vallomást: most már minden késő!...

A vádoló ördög felkapja a szót és folytatja:

— Igen, jól mondod, most már minden késő!

S odafordul az igazságos Bíró felé, szemét nem meri ráemelni, csak a hangját irányozza oda:

— Te igazságos Isten, ez a lélek az enyém! Mert igazságos vagy, ezért követelem! Hogy valamikor kedvedben járt s a kegyelem napsütésében élt, ez most nem számít. Nem a kezdet a fontos, hanem a vég! Hogy egyszer-egyszer elment gyónni, mi ez, ha minden javulása csak átmeneti volt!? Hogy néha eljárt szentmisére is? De miért!? Új ruháját akarta mutogatni, barátjaival akart találkozni, hogy utána elmenjenek sörrözni; valakit elkísért, aki vallásos volt s megjátszotta előtte a szintén jólelkű embert. Mert nagy színész volt világéletében. S azok a szentmisék! Beosont a sekrestyébe, ne lássa akárki, hogy merészkedik szentmisét hallgatni. Inkább tűrte, hogy ministránsgyermekek a füstölővel lábszáron verdessék, a hamisított tömjén kellemetlen illatával orra alá füstöljenek, de nem tágított. Vagy, ha ki is ment a többi hívek közé, csak rázogatta a lábát s állt, mint a cövek. Világ minden kincséért nem térdepelt volna le még Úrfelmutatásnál sem, mert féltette vasalt nadrágja beretva-életét. Szép kis úriember, akiben csak a vasalt nadrág tartja és mutatja az úri mivoltot! Hányszor hangoztatta s engem akart lebecsülni véle, hogy jó katolikus ő, de hát az ördögnek is lámpást kell gyujtani s elfelejtette, hogy aki

így beszél, az rendesen csak nekem gyújt lámpást, Neked, igazságos Isten, csak a füstölgő mécsből bűzét adja. Hát most fizetek néki, mert az enyém! Cserébe a nekem gyújtott lámpásokért én is gyújtok néki tüzet, amelyet nem fog soha senki eloltani!

S szólítja az Úr az őrangyalt:

— Mit tudsz róla mondani? Védjed őt!

Az őrzőangyal pedig könnytől harmatos szemmel, esengő tekintettel ránéz az Úrra:

— Uram, nekem védenem kellene őt, de félek, hogy ha szólok, minden szavam vádoló beszéd lesz. Nem szólok tehát. Csak kérek: rendelj ki engem egy most létezni kezdő, friss emberhajítás mellé, hátha vele nem vallok szégyent, mint ezzel vallottam!...

S jön az ítélet. És az indokolás! Az Úr közelebb szólít, valami papírlapot felemel, tekintetét rádszegezi és mondja:

— Lent még ki sem szedte a nyomda a gyászjelentésedet, de ide már megérkezett... Ebből a gyászjelentésből foglak megítélni!

És olvassa:

— Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy a legjobb gyermek, a legszeretőbb hitves..., a leggondosabb szülő..., a leggyengédebb testvér..., a leghűbb barát... meghalt... Hát így állunk? Gyere csak ide a világosra, hadd nézzem meg jól, milyen is az a legjobb gyermek,

a legszeretőbb hitves, a leggondosabb szülő, a leggyengédebb testvér, a leghűbb barát! Vajjon milyen lehet a többi!

— Legjobb gyermek? Apró engedetlenségeiden túl mennyi minden van rováson szüleiddel szemben! Hiszen alig vártad, hogy lehúnyják szemüket, az örökség máris birizgált. S hogy meghaltak, milyen idegenül viselkedtél velök szemben, barátot, komát, cimborát dús lakomákon megvendégtél s diktáltad beléjük a bort, őértök miséztetni pedig eszedbe sem jutott. Sírjukat kiverte a gaz, virág nekik soha nem nyílott!

— Legszeretőbb hitves? Esküdoztél valamikor égre-földre s mi lett az esküből? Mindenki szemrevaló volt neked, csak éppen hitvestársad volt unalmas. Külszínre nem volt hiba, lelked mélyén, meg aztán, amikor senki nem látta, mennyi incselkedő szó hagyta el ajkadat mással szemben, mennyi kacér, bűnös tekintet hullott más felé! Hitetted magaddal, hogy más is úgy cselekszik s arra nem gondoltál, hogy ez még senkit nem jogosít fel a vétkezésre s hűtlenséggel bemocskoltad a hitvesi tiszta nyoszolyát, aki csak vakmerőség árán merészelhetsz gyermekeid szemébe belenézni...

— Leggondosabb szülő? Gyermekeidet járattad rongyokban, temagad cifrálkodtál s keresetedet elittad, elkártyáztad, eldivatoztad. Ha figyelmeztettek, hogy nagyfiad lopja a búzát a padlásról,

elintézted kézlegyintéssel: én is úgy tettem! Ha mondták, hogy nagylányod veszélyes ismeret-ségre tett szert, elvált ember kerülgeti, vagy egyéb férfi, de komisz szándékkal, haragudtál a figyelmeztetésért, kinek mi köze a ti benső ügyetekhez! Mennyi káromló szó, mennyi sikamlós beszéd szaladt ki a szádon gyermeked fülehallatára, akinek lelke első megrontója éppen te voltál. S mennyit vétkeztél nemcsak meglévő gyermekeid, de azok ellen is, akik meglenni akartak, de te elzártad előttük az élet útját. Elájultál belé, ha galambot, vagy csirkét vérezni láttál s tulajdon magzatod elemésztése nem is számított. Vér tapad kezedhez! Gyermekek vére!

— A leggyengédebb testvér? Milyen sok béktelenség volt köztetek a vagyonon, osztályozásnál egy arasnyi barázdán mennyire összevesztetek!

— A leghűbb barát? Őnző voltál velük szemben, kihasználta őket, csak a bor mellett voltál hűséges s ha baj köszöntött be, cserben-hagytad őket.

Testvér, így fog majd hangzani ez a szörnyű ráolvasás! A háború minden borzalma, a pergőtűz minden rettenetessége enyhe nyári zápor ehhez a nagy rovincsoláshoz. Mert, mondd meg csak őszintén, mit fogsz mondani? Vallásos életeddel nem igen van mit dicsekedned. Vagy azt mondd talán, amivel társaságban szoktad verni a

melledet? Milyen nagyhangon tudsz büszkélkedni: mert én, kérem, olyan ember vagyok! Nos, milyen ember vagy? A főispán hivatalos útján vendéged volt s olyan előételt adtál az asztalra, hogy elkérte a receptet? Ez lehet szép idelent, de odafent nem számít. Hogy a nagyvendéglő kuglizója fagerendáján nem is egyszer fel van írva a te neved, hogy kilencet ütöttél? Ugyan ne nevettesd ki magad az ilyesmivel ott dicsekedni. Hogy harminc évig voltál kaszinóelnök s még életedben megfestették életnagyságú arcképedet? Mit ér ez odaát, ez nem imponál ott senkinek! Hogy díszpolgár voltál, vagy tudományosan képzett, nagyeszű ember, aki egész könyvtárra valót írtál, hogy szoborba öntenek, vagy utcát neveznek el rólad? Mindez lehet valami földi szemmel nézve, de odaát ez a valuta nem járja. Mit ér a gyászjelentés minden fellengzős jelzője, királyi korona, érdemrend, magas sarzsi, fényes uniformis, ragyogó címer? Ismeretlen valamik ezek. A jó Isten leemeli majd lelked fedőjét, megvizsgálja szívednek minden redőjét, s amit ezek mutanak, az az irányadó.

Boldogemlékű uralkodónk, I. Ferenc József 1916 november 21-én hűnyta le síri álmra szemét. Őrá is el lehet mondani, hogy jobb hazába költözött. November 30-án volt a temetése, a bécsi kapucinusok kriptájában helyezték végső nyugalomra. A temetésnek volt egy igen érde-

kes mozzanata. Megérkeztek a holttesttel a kriptá elé, amelynek bezárt ajtaja előtt letették a koporsót. A főszertartásmester botjával kopogtatott az ajtón, mire belülről, a zárt kapu mögül hallatszott a kapucinus gvardián kérdése:

— Ki az, és mit akar?

S felelt a szertartásmester:

— Első Ferenc József, Ausztria császára, Horvátország, Dalmácia, Illíria, Gácsország, Csehország, Lodoméria satöbbi, satöbbi királya és Magyarország apostoli királya kér bebocsáttatást...

A gvardián szava:

— Nem ismerem...

Újabb zörgetés az ajtón, újabb kérdés, ki az, és mit akar, újabb válasz, hogy első Ferenc József Ausztria császára satöbbi, satöbbi, satöbbi és Magyarország apostoli királya s a gvardián mondja rendületlenül:

— Nem ismerem...

Most egy kis szünet, utána újabb kopogtatás s a gvardián kérdezi újra:

— Ki az, és mit akar?

De most már így hangzik a szertartásmester jelentkezése:

— Ferenc József, egy szegény, nyomorult bűnös, aki alázattal kér bebocsáttatást...

S erre megszeli a gvardián szava is:

— Ezt már ismerem!

És kitárja az ajtót a koporsó előtt...

Egyszerű példa, amely pompásan megmutatja, hogy az élet befejeztével eloszlik minden. Nincs többé király s nincs többé koldus, nincsen lángelme s nincsen pislákoló-mécses-értelmű, gyepes agyvelő, nincsen dalia s nincsen gnóm, nincsen ragyogó szépség és nincsenek elrajzolt, torz vonások, nincsen rang és nincsen hétköznapi szürkeség, — csak egy van: a lélek, a maga belső felszerelésével, a bűnnel vagy az erénnyel.

Hányszor hallatszik felénk a mélyértelmű intés: rettenetes az élő Isten kezébe kerülni. Olvasd csak el Jób könyvét, hogyan elibéd tudja vetíteni az ítéletnek hirtelenségét és szigorúságát. Hiába kér kevéske haladékot, csak annyi időt, amíg a szájában összegyűlt nyálat lenyelheti s még ezt sem lehet. Pedig ez már csak igazán pillanat műve! És nem lehet! Milyen szépen zengi esdeklő szavát a zsoltáros próféta: A mélységekből kiáltok fel Tehozzád, én Uram, hallgasd meg, midőn elődbe esdekelve jut szavam. Ha följegyzed vétkeinket és jössz számottartatni, Istenem, ki bír előtted akkoron megállanil? Mert tegyük csak félre minden nagyképűsködést, hallgattassuk el a bennünk ágaskodó kevélységet s így magunk között lévén, valljuk meg igazán: mi is lesz velünk az ítélet napján!? Ha valaki megszámloltatna arról, hogy kivel beszéltem

ma egy hete, és mit beszéltem, és mit tettem, — már ez riadttá tenné lelkünket. De mi lesz, amikor majd nem egy hétről, nem egy évről, hanem egy élet, talán hosszú élet minden szavát, tettét, gondolatát, mulasztását magamnak kell feltárnom, hogy a jó Isten latra tegye. Ha szólhatok magamról, bevallom nyíltan: kiver a halálos veríték, ha az ítélet nagy rovincsolására gondolok. Idestova huszonöt éve vagyok pap. Mennyi szentmise, mennyi szentbeszéd, mennyi gyóntatás, meg egyebek; — ó, irgalmas Istenem, mennyit vétkezhettem és vétkeztem is én ezenközben! Mi lesz veled, én lelkem!? Nem kell-e nekem is énekelnem a zsoltáros aggódással teli énekét: hová fussak színedtől, fegyveres erődtől!

Allíthatjuk nagy bizonygatással, hogy az Egyház ősi szép éneke lelkünk mélyéről bugyborékol fel, mert az ítéletre gondolva igaz átérzéssel mondhatjuk: Reszket minden tagom, borzadok és félek, földi pályát végzett, szegény bűnös lélek. S vajjon mitől félünk? Nem csupán csak a megszámloltatástól, hanem a rovincsolás eredményétől. Vajjon nem fogja-e az igazságos Isten nekünk is fejünkre olvasni a saját gyászjelentésünket, nem állunk-e előtte majd mi is olyan ijedt szepességgel, mint az imént megvallatott ismeretlen lélek, akinek maga egész szennyes-bűnös multját feltárta az ítélkező Isten. Egyetlen mondata ellen sem emelkedik tiltakozó intés, magába roskadtan,

némán, orcaégető pirulással hallgatod, te ismeretlen lélek, az Örök Bíró felédzaporozó szemrehányásait s szinte megsemmisülsz bele, amikor elhangzik az ítélet feletted. Nem a szélvész süvítésével, nem is az orkán bömbölésével, hanem keserű csalódásnak tompa, élettelen hangján, gyászos tagoltsággal:

— Távozz tőlem, te átkozott, az örök tűzre!

Figyeld csak eme tompa szavak tragikus értelmét! Az Úr eltaszít téged magától. Lelkednek szinte ösztönös vágya, hogy Vele egyesülhessen, s amikor már itt volna a pillanat, hogy ez megtörténhessék, felemeli kezét az Úr és mondja: Távozz tőlem! Tébolyító ez az eltaszítás!

A kitaszítottság érzete amúgyis szörnyű. Menynyit tudunk beszélni, írni, ha kell szavalni a társadalom kitaszítottjairól! Mi ez ahhoz képest, amikor egy elkárhozott lélekre ránehezedik a mennyországból, az Istentől való eltaszítottság érzete!? S azt mondja az Úr neki: te átkozott! Rettentő szavak... Falusi legényről van egy história, aki vasárnap délután cimboráival kocsmázik. Egyszer csak otthagyja társaságát, hazarohan. anyja elé áll: anyám, adjon nekem pénzt!

— Minek az, fiam?

— Barátaimmal vagyok a kocsmában. Már mindannyian rendelték ki bort, csak én nem. Szégyenben nem maradhatok!

— Tudhatod, hogy nincs pénz.

— De van, csak nem akar adni!

S tébolyult dühében kést ránt elő, anyja felé tartja:

— Adjon pénzt, különben...

S az anya mit tesz? Elrohan? Dehogy! Megáll gyermeke előtt, mellén a ruháját szétnyitja s a benső keserűségtől elfakult hangon csak ennyit mond:

— Hát ölj meg, te átkozott...

Minden szónak éle van, nem csuda, ha utána kiesik a kés a legény kezéből. Mi történt itten? Az anyaszív változott meg? Nem! Hiszen valamikor gyermeke ragyogó szemére csókot nyomott, első lépteinek bizonytalan botorkálását kibeszélhetetlen szívbeli gyönyörűséggel látta, beszédet formáló nyelvének első gügyögése a legszebb muzsika volt számára s szíve nagy szerelme ma is tart. Nem ő változott meg, hanem a gyermeke. Akinek most azt kénytelen mondani: átkozott. Mint a jószágos, a bennünket nagyon szerető, szent Fia vérében megfürösztő Isten mondja tenéked, te ismeretlen lélek: távozz tőlem, te átkozott... Nem Ő változott meg, hanem te; elhagytad útjait s beszegődtél a gonoszlélek csatlósává, aki most követel s visz is magával téged.

Lássuk be, testvéreim, hogy rettentő valami

az élő Isten kezébe kerülni. A zsoltáros szavát idézzük emlékezetünkbe: Istenem, Te megvizsgáltál és jól ismeresz engemet, jól tudod, hová viszem utam, látod fekvem, keltemet... Végezzünk mindannyian egy benső, nagy átértékelést s nézzünk mindent az örökkévalóság pápaszemén keresztül. Ahogyan az Egyház nagy hitvallói tették: *sub specie aeternitatis* s minden dolognak más lesz az értéke és a becsülete a szemünkben. Életünk oly rövid, akár a tiszavirágé, szívleljük meg a volt élőket, a temető elcsendesedett lakóinak intelmét, amelyet bőven szórnak felénk, a leendő halottak felé s lássuk be, hogy a földi élet súlypontja az örök élet felé esik.

Amikor a kölni dómot építették, egy vasárnap csendes szórakozásában, valamelyik vendégfogadó asztalánál ülve, két munkás beszélgetett.

— Te miféle munkát végepsz az építkezésnél?
— kérdezi az egyik.

— Én faragom a torony legtetején a körózsákat.

— Nincsen értelme a te munkádnak — ingerli a másik —, mert céltalan valami azt szépre kifaragni, hiszen olyan magasan van, hogy nem is látják azt alulról.

Mire a másik csak ennyit válaszolt:

— Nem baj, ha letről nem is látják, az a fő, hogy látják fentről.

Milyen helyesen szólt vala! A mi minden munkánk, egész életünk is ilyen legyen, hogy felülről lássák és szépnek lássák, Isten szeme tudjon gyönyörködni bennel! Hogy, amikor jön a nagy rovincsolás, megnövekedett reménnyel állhassunk Isten ítélőszéke elé, aki egyforma mértékben igazságos és irgalmas és nem akarja az ember elvesztét, hanem örök üdvösségét!

SOHA TÖBBÉ!... MINDÖRÖKKÉ!

A legtöbb ember számára el sem lehet képzelni rémesebb álmot, mintha azt álmodja, hogy újra érettségi vizsgálatot kell tennie. Ha mégoly kitűnő diák volt is valaha, ha mégoly pompásan megállta is helyét az igazi érettségien, esztendőik, sőt évtizedek multán gyötrelmes éjszakát okoz, ha álmunkban ottállunk a vizsgáztató bizottság előtt. Egykori professzorunk arca a már rég elfelejtett szigorral néz reánk, kapjuk a kérdéseket sorra s érezzük, hogy a válasszal adósok maradunk... Mintha süllyedne velünk a világ...

Azt mondják a pszichiáterek, a lélek életének ismerői, hogy egy álom, még ha hónapok történetét tartalmazza is, voltaképpen egy pillanat tizedrésze alatt zajlik le a lélek titokzatos világában. S a pillanatnak egy ilyen nehéz álommal megrakott tizedrésze mennyire meg tud bennünket viselni! Nem egyszer jobban, mint egésznapos favágás... De mi egy ilyen keserves álom, egy ilyen újraérettégizés az élet ama nagy érettségijéhez képest, amelyet így hívunk: ítélet?! Ahol nem végesértelmű professzorok vizsgáztatnak, hanem maga az örök Bíró, az igazságos és

mindentudó Isten számoltat meg bennünket! Aki-
ről annyiszor hallottuk szolgálai tanításából, hogy
rettentő valami az élő Isten kezébe kerülni!

Van azonban valami, amely az ítéletnél is ezer-
szerte jobban rémületbe ejt: az elkárhozás lehe-
tősége, hallani az igazságos Isten ajakáról a leg-
szörnyűbb szavakat: távozzál tőlem, te átkozott,
az örök tűzrel!... Mert maga az, hogy számon-
kérnek bennünket, mitsem rémítene sokakat, ha
fel nem villanna lelkünk mélyén az elkárhozás, az
örök tűz réme, amelynek még csak a gondolatára
is összeverődik a térdünk!

Örök tűz; más szóval pokol... Örök pokol
persze, mert ha nem volna örök, már nem is volna
az, aminek az isteni igazságosság szánta: nem
volna pokol. Sokan vannak, akik ezt a nehéz pon-
tot meg akarják kerülni s Isten végtelen jóságát,
irgalmát hangoztatva, egyszerűen tagadják a po-
kol létezését. Az igazság elhívése elől kibuvót
keresnek, arra hivatkozva, hogy milyen nehéz
egybehangolni Isten igazságosságát és erős
bosszúállását egyfelől, mérhetetlen irgalmát s
megbocsátó jóságát másfelől. Hol van az igaz-
ságosság, ha nincs pokol, — s hol van az irgal-
masság és a jóság, ha van pokol? Nem kell azon-
ban azt gondolni, hogy ez az egész okoskodás
csakugyan olyan nehezen áthidalható ellentétet
rejt! Nem!

Istennek igazságossága és irgalma is egyetlen

célt szolgál: az erkölcsi világrend uralmát. Mi az, hogy erkölcsi világrend? Egyetlen mondattal kifejezve: Isten akaratának teljesülése. Ami magával hozza a lelkek örök üdvét is. Hogy ez csakugyan megtörténhessék. Isten két alkalmas eszközöt használ: a jó szót, meg a vasvesszőt.

Mert az emberek nem egyformák. Van, akinek a jó szó is elég, van, akinek vesszőre viszket a háta. Ahogyan mondja a szokásos emberi szólás: ha nem használ okod, majd használ a botod. Mindakettő: irgalom és szigor, okod is, botod is, azt munkálja, hogy az ember hozzáízeledjék Isten akarata teljesítéséhez, hogy szolgáljon Néki! Akár a szelíd szó simogató muzsikájára, akár a vas-pálca suhogására.

Az isteni szigor: a pokol léte kettős célt szolgál; azonkívül, hogy elégtételt nyújt a megsértett erkölcsi világrendnek. Büntet s ebben a pontban kifejezője az isteni igazságosságnak s elretteníteni, jó útra téríteni akarja a még el nem kárhozottakat s ebben a pontban kifejezője az isteni jóságnak. Aminthogy a földi igazságszolgáltatás is ehhez idomul: bünteti a bűnöst, megtorolja a bűnt s egyben okulásul szolgál a közösségnek.

A balatoni országút egyik hirtelen kanyarodójában, ahol meggondolatlan vezetők könnyelműsége folytán tucatszámra volt már gépkocsiszerencsétlenség, sőt haláleset is, gondolom ott a Kiscséri-pusztá környékén, egy cölöpre erősítve

pirosra festett gépkocsironcs látható. Alatta figyelmeztető tábla: lassú hajtás, — vagy gyászszertartás! A pokol léte is ilyen figyelmeztetés: istenes élet, — vagy örök kárhozat! Ki merné tagadni, hogy az a földbirtokos, aki maga jószántából kiszégeztette a gépkocsironcsot és kiiratta a figyelmeztetést, jót akart embertársaival? Világos igaz, hogy Isten is jót akar a pokol létének szemünk elé állításával, bennünket menteni akar. Éppenséggel nem helytálló tehát az az okoskodás, amely a pokol létében Isten igazságának és irgalmának egymásbaütközését látja. Mert nem észlelhető itt semmi ellenmondás!

Nem tagadjuk: nagyonis igaz, hogy rettentő valami elkárhozni! Emberileg valamelyest meg is magyarázható némely különben szép és neves koponyának szomorú eltévelyedése olyan felfogás hirdetésével, amely a pokol örökkévalóságát az idevonatkozó érvek megcsúfolása nélkül nem meri ugyan tagadni, de helytad olyan hiedelemnek, hogy Isten irgalma időnkint kiemel egy-egy lelket a pokolból. Nem csuda, ha az Egyház kárhoztatta ezt a tanítást. Maga a józan értelem cáfolja meg. Ha Isten szóanalomból időnkint kiemelne egy-egy lelket, ezek számára már nem volna örök a kárhozat. A bűnöző és bűneit meg nem bánó, megrögzött ember valósággal hadat-izen Istennek. Dacol vele: „nem szolgálok!” Ha eme dac és engedetlenség, meg nem bánt vétkek

és bűnös életmód ellenére szabadulni lehetne a pokolból, akkor voltaképpen az történnék, hogy Isten és a bűnös ember párharcában a bűnös maradna felül, mert előbb-utóbb csak elnyerhetné az üdvösséget. Azt mondja a zsoltáros próféta: Istennek nem lehet szemébe kacagni! Sem Őt ki játszani nem lehet!

Am jön egy másik ember s mert látja, hogy hittani síkon a pokol létét illetően csakis kudarc-cal járhat minden vitatkozás, a mai időkben olyan jólismert fölényeskedéssel feltesz egy kérdést: ugyan, kérem, hogyan lehet a huszadik században pokolról beszélni? Vigyázz, testvér, ez a kérdés nem azt jelenti, hogy a huszadik század gyermekei az életszentség magas fokán állanak, felesleges tehát pokolról beszélni, mert itt csak a mennyország jöhet számításba, — hanem az a jelentése, hogy a modern idők rengeteg balhiedelmet elsőprő haladása elavult babonának tartja a pokolban való hitet is. Minthacsak azt mondaná a mai kor emberének gőgös beszéde: ki beszél ma jobbagyságról, amikor mindenki szabad polgár; ki beszél ma delizsáncról, amikor gyorsvonat, gépkocsi, vagy pláne repülőgép szállítja az utasokat; ki beszél ma faekéről és kézidarálóról, amikor gőzeke és benzintraktor hasogatja a barázdákat, meg ki tudja milyen nagyszerű műmalom őrli a tiszaháti búzát inow réteslisztté, — s ki beszél ma pokolról, ami-

kor ez olyan kényelmetlen a huszadik század annyi privilégiumhoz szokott gyermekének!?

Ugyan, mi választ adjunk erre a sok kérdésre? Elég lesz ennyi: vagy igaz valóság a pokol, vagy nem. Ha igaz, márpedig az, akkor époly igaz ma, mint volt a sokak szerint nagy fantáziával minden bokrot, árnyat, üres házat, bagolyvárat ördögökkel benépesítő, sötétnek megtett középkorban, vagy nem igaz, (ezt csak mint abszurdumot mondom) — s akkor nem eshetik róla szó sem most s nem eshetett volna soha. Vannak dolgok, amelyekről nem lehet döntení népszavazással, mert változhatatlanok. És változtathatatlanok. Tényleken mitsem változtat az, hogy valaki hiszi-e, vagy sem, elfogadja-e, vagy sem. Kétszer kettő akkor is négy, ha elhiszed, akkor is, ha nem hiszed. Vannak örök dolgok, örök igazságok, amelyek valóságát nem lehet elvitatni semmi nagyhangú kásakerülgetéssel. De nem is az igazság nevében akarják egyesek tagadással, vagy lekicsinyléssel elintézni ezt a problémát, hanem egyszerűen csak azért, mert felette kényelmetlen valami. A rossz lelkiismeret rémüldözése nem akar róla hallani s inkább megteszi a fantázia szüleményének.

Pedig milyen szépen eligazít bennünket ezen a téren is a katolikus hittan, amely ma is elénkadj a régi igazságot, hogy van pokol, vagyis gyötrelmek-helye, ahol az elkárhozottak a legsúlyosabban büntettetnek mind az elkárhozottság érzeté-

nek büntetésével, mind a ténylegesen átszenvedett fizikai kínokkal.

Szent Máté elmondja evangéliuma 25. részének 14. és következő verseiben azt a nagyszerű példabeszédet egy messzi útra készülő emberről. Szolgái között talentumokat oszt ez széjjel, hogy távollétében kereskedjenek vele. Visszatérvén számonkéri, miképen kereskedtek. S találatott egy, aki elrejtette a talentomot, ahelyett, hogy gyümölcsöztette volna. S mi történt vele? Kemény ítélettel büntette ezt a szolgát: vessék őt a külső sötétségre; ott leszen sírás és fogak csikorgatása.

Ugyan mi lehet ez a külső sötétség, ha nem a pokol?!

Pár sorral odébb ugyancsak Szent Máté Krisztus tanításáról számol be. Arról, hogy miképen megy végbe az ítélet.

— Mikor pedig eljő az Emberfia az ő fölségében, és vele mind az angyalok, összegyűjtetnek eléje minden nemzetek. És elválasztja őket egymástól, mint a pásztor elválasztja a juhokat a bakoktól. És a juhokat állítja pobbjára, a bakokat pedig balkézfelől. És mondja azoknak, akik jobbjára felől lesznek: jöjjetek, Atyám áldottai, bírátok a világ kezdetétől nektek készített országot! És szól azoknak is, akik balkézfelől lesznek: távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, amely készítette az ördögnek és az ő angyalainak! És ezek örök kínra mennek...

Mondjátok meg, kell-e ennél világosabb beszéd? Örök tűz, örök kín, ördögnek és angyalainak készített hely, — lehet-e ez más, mint maga a pokol?! Itt nincs helye semmi félreértésnek, ezt nem lehet elbeszélni sem csökönyös tagadással, sem fölényeskedéssel, sem a kérdés megkerülésével.

Vagy mondok mást!

Szent Lukács beszéli el, hogy megkérdezte egyszer Jézustól:

— Uram, kevesen vannak-e, akik üdvözlnek?

Mire ezt a választ kapta:

— Törekedjetelek bemenni a szoros kapun, mert sokan kívánnak majd bemenni és nem mehetnek... Zörgetni fogtok az ajtón, de az nem nyílik meg, hanem kiszól a családtagja és mondja: nem ismerlek titeket, honnétvalók vagytok? Távozzatok tőlem, gonosztevők! Látni fogjátok Ábrahámot, Izsákot, Jákóbot az Isten országában, ti pedig kizárattok belőle!

Vajjon miről beszél az Úr Jézus, ha nem az elkárkozás szörnyű lehetőségéről, megdöbbentő valóságáról!? S mindeme megnyilatkozáson kívül hányszor, de hányszor szól az Úr a poklóról! Ki ne ismerné a dúsgazdag és a szegény Lázár történetét?! Meghala a gazdag és „eltemették” a pokolban, ahonnét látta távolról Ábrahámot az üdvözltek honában s mellette a szegény Lázárt. És felkiáltott hozzá:

— Atyám, Ábrahám, könyörülj rajtam s küldd el Lázárt, hogy vízbemártván ujjahegyét, enyhítse az én lelkemet, mert gyötörtetem e lángokban!

S mennyire tudja az Úr, hogy kerülnek majd bőven, akik úgy akarják elkerülni a pokol kínjait, hogy egyszerűen üres ijesztgetésnek veszik a róla szóló krisztusi tanítást, s jóelőre megfelel ezeknek. Mert azt mondja az elkárhozott gazdag az üdvözült Ábrahámnak:

— Kérlek téged, atyám, küldd el Lázárt atyám házába, ahol még öt testvérem van, tegyen azoknak bizonyoságot, figyelmeztesse őket az elkárhozás veszélyére, hogy ne jussanak ők is a kínok e helyére!

— Van Mózesök, vannak prófétáik, hallgassák azokat! — adja a választ Ábrahám.

A gazdag azonban makacskodik:

— Nem úgy, atyám, Ábrahám! Hanem bűnbánatot tartanak, ha valaki a holtak közül hozzájuk megy...

S erre mondja Ábrahám a sokak számára megszívlelésre ma is ajánlható szavakat:

— Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, vagyis: ha nem hiszik el a kinyilatkoztatott igazságot, ha valaki a halottak közül feltámad, annak sem hisznek!

Milyen jó volna, ha mindenki meghallaná ezt a választ, mert bizony akadnak sokan, akik a poklóról szóló minden komoly beszédet azzal tolnak

el maguktól: nem jött még onnan vissza senki! Persze, hogy nem jött, pedig mennyien jönnének, ha lehetne! De ne gondolja senki, hogy szavuknak hitelt adna bárki is! Meg sem hallgatnák őket, sőt elkerülnék: ki szeretne találkozni, beszélgetni halottal?! De nincs szükség reá, hogy ők győzzenek meg bennünket az igazságról: van Mózesünk, vannak prófétáink, van Egyházunk csatlakozhatatlan tanítóhivatallal s megmondja nekünk, mi a helyes és az igaz. Árad felénk a Szentírás lapjairól a minden kételkedést legyőző igazság, hogy a pokol nem agyrem, hanem valóság! Nem éppen édes valóság, de valóság.

Ennek belátása után fel kell tennünk egy kérdést: milyen a pokol? Tudjuk, hogy gyötrelmek helye, igazán gehenna. Lélekben szálljunk le a pokolba s nézzünk szét. Istenem, ha egyszer innen adna helyszíni közvetítést a rádió, vajjon hogyan is kezdené? Talán így: itt állunk az elkárhozott lelkek öröklakásában, a kárhozat helyén... Nekünk bírhatatlan a hőség, a szörnyű tüzek égése, amelyben milliószámra szenvednek a hajótörött lelkek... Nézzük csak meg: kik vannak itt? Ne ijedjen meg senki: nem fogok neveket mondani, csak általánosságban, egyetlen mondattal felelek: itt látható az emberi nem söpredéke! Azok, akiket Pázmány Péter olyan kifejezően bélettől gonosz embereknek nevez! Akiket felsorol már Szent János evangélista a Jelenések könyvében:

a gyilkosok, a paráznák, a varázslók, a bálványozók, meg a többiek, akik úsznak a tűzzel és kénkövel égő tóban . . . Amíg éltek, sokan nem is sejtették róluk, hogy poklot hordanak bensejükben: de, akik közelértek hozzájuk, áldozatai lettek lelkük fertőzésének. Az ilyenekről mondotta Napoleon: ha nem volna pokol, ezek miatt fel kellene találni! Micsoda együttes! És te, szerencsétlen felebarátom, aki bűneid rabláncát lerázni nem akarod, ezekkel leszesz majd együtt egy örökkévalóságon . . .

Valamikor, bizony már régecskén, egy derék barátom bekerült az oláhok börtönébe, a kolozsvári fellegházba. Igazán szép emberpéldány volt. Alig volt 21 éves, amikor már doktorrá avatták, pár esztendő múltán már jogtanár volt, szakcikkek egész sora jelent meg tőle különféle lapokban; könyve is nem egy s minderre koronát tett lelkivilágának emelkedett szépsége: kongreganista volt. Hogy miért került mégis börtönbe, arra csak ennyi a válasz: magyar volt. Hat hónapot töltött a börtönben s amikor kiszabadult, nem ismertünk rá. Nem azért, mintha vonásai elváltoztak volna, bár hagyott nyomot az átélt sok szenvedés külsején is, — de az egykor csupavidámság és beszédes ember hallgatag lett, nevetni pedig teljesen elfelejtett. Nem lehetett lelket verni belé. Egyszer aztán elővettem s próbáltam beszélni vele:

— Nézd, ez nem megy így tovább! Végére is fiatal vagy még, innen a harmincon, lelkiekben, szellemiekben szép adottságaid vannak, nem való, hogy ennyire erőt vesz rajtad a lehangoltság. Fel a fejjel! Mások is szenvedtek és szenvednek magyarságuk miatt...

Időbe tellett, amíg megszólalt:

— Tudom én azt, hogy mások is szenvedtek és szenvednek. Nem is az fáj nekem, hogy lezártak; azt is elfelejtettem, hogy megvertek; hanem azt nem tudom emlékezetemből kiirtani, hogy embermivoltomban annyira megaláztak és meggyaláztak. Én, a kitüntetéssel doktorált jogász, aki lelkieg is béelve volnék valahogyan, hat hónapon át együvé voltam zárva egy rablógyilkos, sátoros oláh cigánnyal... Négy lépés széles, hat lépés hosszú, ez volt a cellánk: egymás mellett aludtunk, egy csajkából ettünk, egykanállal, meg a többi, meg a többi!... Szörnyű!...

Hát csakugyan szörnyű. Hat hónapig együtt egy rablógyilkos, sátoros cigánnyal... De vált-suk csak át a dolgot: micsoda szörnyű együttes a pokol, ahol nem hat hónapig, hanem egy örökkévalóságon át kell együttlennie az elkárhozott léleknek az emberiség salakjával. Mert az, hogy valaki életében nem volt sátoros cigány, itt nem számít. Kultúra, tudás, civilizáció, szerzett emberi tulajdonságok, ezek a pokol kapujában egyszerre leolvadnak s marad a lélek a maga förtelmes

udokságaival, kiütköző gyalázatosságaival. S ezek közt örökre!... Rémes mégcsak elgondolni is!...

Az emberek milyen büszkék és rátartiak szoktak lenni barátkozásaikra. Nem hallodta még vonaton egy-egy vidéki, amolyan keskenyvágányú kiskirály hengegését, amint beszámolót tart pesti útjáról barátainak:

— Na és aztán oldalbabokszolt a miniszterelnök: te, Lajos, hová hizol?...

Az ember szeretne beleszólni a dicsekedésbe: elég kérem! Hiszen ezen van itt a hangsúly, hogy „te Lajos”... Hányszor hallani a fővárosban villamoson hazaigyekvő kártyadámáktól:

— ...hanem, hogy ez a főtanácsosné ma milyen rosszul játszott!... rajta már csak az államtitkárné tett túl!...

Nos, az elkárhozott léleknek nincs oka büszkélkedni sorstársaival, mert akármilyen rátartí és mindig csak felfele-barátkozó volt itt a földön, ott meg kell elégednie egy söpredékhaddal...

S micsoda tónus! Az a hang! Állandó gyalázkodás Isten felé, hogy miért alázta meg féktelen gögjüket s miért vetette őket kárhozatra! Elkárhozott hitvestársak káromolják egymást, gyalázzák egymást, szülő a gyermekét, gyermek a szülejét, barát a barátját, bűntárs a bűntársát... Egymást okolják s mindannyian kórusban Istent!

S miből áll a szenvedés?

A szenvedés kettős. Az egyik: az elkárhozott-

ság érzete, a másik az égés és el-nem-égés fizikai kínja.

Nem lehet szóval kifejezni a léleknek ama nagy gyötrelmét, amikor rádöbben arra, hogy elkárhozott! Emlékezzünk csak vissza, milyen tragikus megállapítás volt az, amikor 1918 október 23-án egy nagy magyar államférfi a parlamentben egyszerű, száraz, szenvtelen, elfakult hangon bejelentette:

— Tisztelt Ház! A háborút elvesztettük . . .

A léleknek micsoda tragikus összeomlását jelel a kénytelen-kelletlen beismerés:

— Én lelkem, az örök üdvösségért megvívandó csatát magad könnyelműségéből elvesztetted! . . .

A lélek ösztönösen vágyódik Isten után. Az Ő képmása, belőle szakadt ki. Őt keresi. Ahogyan már mondtuk: épúgy, mint ahogyan a hegyi patak vize vágyik a tenger hullámaival való egyesülésre. Mit meg nem tesz, csakhogy elérje! . . . Áttör sziklákon, hegyi barlangokon, hajtatnak vele vizimalmot, vállalja, elektromos turbinát, vállalja, hatalmas folyamban hátára vesz hajót, csakhogy hazataláljon a tengerbe . . . A léleknek Isten kell. Őreá szomjas s milyen gyötrő szomjúsággal! S az elkárkozás percében látnia kell, hogy mindennek vége, vége visszavonhatatlanul, vége jóvátehetetlenül . . .

Micsoda hatalmas elszenvedhetetlen érzés a szomjúság! Figyeld csak meg karonülő kisgyer-

mekedet! Egyszer csak elkezd nyügösködni. A család felfigyel: mi baja ennek a gyermeknek? Adtok neki játékot, csörgőt, eldobja. Édestésztát, cukrot, eldobja. Valaki megkérdezi: nem szomjas ez a gyermek? S már nyujtjátok is feléje a vízzel telt edényt... Kap rajta két kézzel, s úgy issza, hogy szájaszélén csurog is kifele, ruhácskájára. Oda sem figyel, csak iszik, iszik, iszik... Nemcsak a szája, hanem az egész kisemberke! Ilyen gyötrő szomjúság, Isten után való ilyen leküzdhetetlen, kibírhatatlan vágy lesz úrrá a lelken a halál pillanatában, amikor megszűnik minden olyan ráhatás, amely eddig feleltette vele Isten bírásának szükségességét. De hasztalan ez a nagy szomjúság, nem tudja kielégíteni. Ez a csalódottság, — ez a pokol legszörnyűbb gyötrelme. Ma nem tudja felfogni, akkor azonban áthatóan érzi a szerencsétlen elkárhozott...

S az égés fizikai kinja!... Orvosok mondják, hogy nincs rettentőbb halálnem a megégésnél. Büntetésnek is ez volt minden időkben a legnagyobb: az elevenen való elégettetés. Hogyan fáj csak egy fillérnyi égési seb is! Ha kezedre ráfröccsen egy forró zsírcsepp... Állandóan égsz és soha el nem égsz...

S meddig tart mindez? Örökké!... Ég és föld már elmúltak, a hegyek már összeomlottak, a tengerek már kiapadtak, útjukon az égitestek már leálltak s te még mindig égsz... Évszázadok, év-

ezredek, évmilliók már elmúltak s te még egyre égsz... Szemed előtt állandóan ott áll a pokol órája: mindakét mutatója összeért a tizenkettes számon, a sétálója pedig fáradhatatlanul lendül és ketyegi folyvást: Soha többé... mindörökké... soha többé... mindörökké... soha többé nem szabadulsz... mindörökké szenvedni fogsz...

Testvér, mondom neked, rettentő valami az élő Isten kezébe kerülni...

Szólni akartál? Tudom, hogy mit akarsz mondani! Úgy-e, azt, hogy te nem vagy istentelen! Tudod-e, mit tanít az Egyház? Azt tanítja: elég egyetlen halálos vétek, ha csak egyharmad szentmisét elmulasztottál könnyelműségből s már a kárhozat gyermeke vagy! Egy szándékosan elhalgatott, meg nem gyónt halálos bűn! Ne felejtsd ezt soha...

Egy öreg feljegyzés megfakult írása őriz emléket egy rettentő emberi sorsnak... Úgy mondják legenda; lehet, hogy csak mese, lehet, hogy valóság, de még akkor is igen tanulságos, ha csak költött história volna...

Köln városának egy híres emberéről szól, aki valamikor régen, száz, meg száz esztendővel ezelőtt élt. Tudásra kiváló valaki, tanár az egyetemen; lelkületre szintén nem hétköznapi, hiszen mindenki vallásosnak ismerte, köztiszteletben állott, amire rá is szolgált mintaszerűnek mutakozó családi életével, jeles polgári erényeivel.

S történt, hogy neki is lejárt élete ideje, elkövetkezett a végső perc, elköltözött ebből az árnyékvilágból. Halála híre városszerte nagy megdöbbenést keltett, mindenki sajnálta, mindenkinek volt jó szava róla, nagyon sokan még meg is siratták. Nagy részvéttel volt a papság is, fájlalta mélyen egy ilyen kiválóságelhúnytát s a püspök nagy tanácskozást tartott embereivel, milyen pompával adják meg neki a végtisztességet. Az lett a döntés, hogy felravatalozzák a székesegyházban, három napig mehet a város népe a nyitott koporsóhoz, hogy még egyszer láthassa orcáját s mindahárom napon maga a püspök mond érte ünnepélyes gyászszentmisét a főoltárnál.

Jött az első nap. Nyitott koporsóban, virágerdő illatárjában, égő gyertyák sokasága között csukott szemmel, szótalán ajakkal, merev orcával, imára kulcsolt kezekkel pihent a professzor halotti nyoszolyáján. Reggel 9 óra. A templom zsúfolva, ember-ember hátán, fej-fej mellett. Megkondul a harangszó, segédkező papok egész seregével kivonult a püspök a főoltárhoz, a kóruson felbúg az orgona, majd a gyászenek szomorú melódiája. Ha elhalkul itt-ott az orgona szava, hallani a gyertyák sercegését, egy-egy felzokogó sírás csuklását, fojtott köhintéseket. Különben az egész templom csupa áhítat. A püspök misézik: felajánlás, szanktus, jön az úrfelmutatás. Az orgona elhallgat, a hívek térdreomolnak, a püspök

szelíden ráhajol az oltárra s elsuttogja az ostyakenyér fölött a csudatermő, krisztusi igéket, majd felemeli a hófehér szentostyát... — ekkor azonban történik valami... Valami csudálatos dolog... Ravatalán felül a halott, szeme felpattan, tekintetét merően ráveti a szentostyára... s ajka szóra nyílik... A templomi néma csöndességbe belesűvít hangja:

— Vá-dol-ta-tom!...

És visszahanyatlik. A püspök keze kissé megremeg, itt is, ott is halk sikoly hallatszik, a rémület kiül minden arcra. Senki nem tudja, mire vegyék ezt a dolgot.

Nem is kell mondanom, hogy az eset híre szétfut hamar, valósággal megüli a várost. Másnap — ha ugyan egyáltalán lehetséges —, még többben szoronganak a szentmisén. A püspök misézik, felajánlás, prefáció, szanktus, emlékezés élőkről, majd szelíden lehajol, hogy az ostyakenyér felett elsuttogja a krisztusi szavakat, utána felemeli a hófehér szentostyát... Ebben a percben várakozva, félve, remegve mindenki a ravatal felé néz, és csakugyan történik valami... A halott felül, szeme felpattan, tekintetét rászégezi a szentostyára, hangja pedig belesűvít a templomi csöndességbe:

— I-tél-te-tem!...

És visszahanyatlik. A püspök keze már nem

remeg, tudja, hogy égi jel, de a többiek kivétel nélkül úrrá lesz a rémület.

S a harmadik nap... Misézik a püspök, zsúfolva a templom, mindenki lelkében szinte ég a kérdés: mi fog most történni? Felajánlás, szanktus, átváltoztatás... A hófehér szentostyát felmutatja a püspök s ebben a pillanatban felemelkedik a halott is... Arca eltorzul, szeme vérben forog, hangja színevesztetten rikácsol:

— El vagyok kárhozva, mert egyetlen bűnt mindig elhallgattam a gyóntatószékben!...

Testvér, — ha ezzel a szerencsétlennel, akit mindenki szentnek tartott ez történt, mi lesz veled s mi lesz velem!?...

ÉS BOCSÁSD MEG A MI VÉTKEINKET!

A lélek felé éhesen ásít a pokol s nem találja-e mindenki természetesnek, ha okos ember ijedten keresi a mentőövet, hogy szabadulhasson?! Sóhajtkuk is szívünk-lelkünk legmélyéről, hogy „ments meg engem, Uram, az örök haláltól”, — de bármily őszinte érzéssel tesszük is ezt, minden sóhajtság hiábavaló, ha nem ragadjuk meg egyszerre két kézzel is az egyetlen eszközt, amely csakugyan megment bennünket az örök haláltól! Nem sóhajtozás kell ide, hanem cselekedet: vegyük komolyan a Szentírás szavát: Tartatok bűnbánatot és térjetelek meg, hogy eltöröltessenek vétkeitek!

Bűnbánat!

Egyik könyvében valóságos himnuszt zeng Prohászka püspök a bűnbánattartás erényéről, a bűntől való szabadulás általános és gyötrő vágyáról. Hallgasd csak, megpróbálom elmondani!

— Van az emberiségnek egy régi éneke, — így a nagy püspök —, amely bölcsődala és búcsúztatója is, amely nincs kottákra szedve, hanem a szív érzelmeiben zeng; ez a dal: ének az elvesztett paradicsomról. Az ember keresi Istent feltartóztathatatlanul; keresi, mert elvesztette s

hogy elvesztette, fáj neki. Ez a fájdalom olyan széles és mély, mint az értelmes lét e földön; ez a fájdalom a legmélyebb alaphullám, amely végigvonul az elesett ember életén. A csaták, a harcok, a politikai átváltozások csak a felület fodrai és karikái, — alattuk törhetetlenül emelkedik és száll e nagy theológiai és pszichológiai áram...

Első tekintetre világosan áll előttünk, hogy Prohászka maga szárnyaló szellemével az emberi természet egyik legősibb velejáróját, s olyan sokat megértető vonását magasztalja. Benső világunknak van egy ritka értéket jelentő műszere: *a lelkiismeret*; a lelkiismeretnek van egy eléggé fel nem becsülhető, emberi mérővesszővel meg sem közelíthető kiverődése: *a bűntudat*, a bűntudatnak egy erős menedékhelye, amelyben feloldódást keres: *a bűnbánat* s Istenben megvan egy felemelő valóság, amely éppenúgy megfelel a bűnbánatnak, mintahogyan megfelel az éhségnek az étel, a szomjúságnak az ital, a fáradt szempillának az álom s a lázas homlokunk az anyai kéz bársonyos simogatása: *a megbocsátás*. Ez a négy tényező eszközli a lélek megtisztulását, — nem külön-külön persze, hanem együttesen.

Maga az ember is érzi ezt s lelkében a bűntudat és az engesztelés vágya lépten-nyomon megmutatkozik. Amilyen igaz megállapítás, hogy nincsen nép vallás nélkül, éppolyan igaz az is, hogy vallás sincsen, amelyben — sokszor elfer-

dítve, sőt meg is csúfolva talán —, ne találtnék meg az engesztelniakarás vágya s az engesztelni-tudásban való hiedelem. A pogány népek véres vallási áldozatai, szokások, amelyek százszámra égettek el leölt barmokat, vagy pláne ártatlan gyermekeket tettek az ércből öntött bálvány-isten megtüzesített karjaira s az anyai ösztön minden keservét legyőzve, áldozatul dobták —, frappáns igazolása annak, hogy az emberiség mindenkor érezte a véték gyötrő kinozását s a megsértett isteni igazságosság megbékéltetésére szinte mindenre képes volt.

A bűntudat és a lelkiismeret mardosó érzésének feloldódása csakis a kinyilatkoztatás világában történik meg helyes és megnyugtató módon. Ahol nem áldozat kell, hanem töredelmes és bánkódó szív, ahol a megbotlott ember egyszerre naggyá tud válni, sőt éigérő lehet, — mihelyt porbaomlik és elzokogja a kottára nem szedett örökemberi éneket az elveszett paradicsomról, a bűnbánó lélek imádságát. Vagyis: ha bűnbánatot tart.

A bűnbánattartást két szempontból értelmezhetjük. Nézhetjük úgy, mint *erényt* s nézhetjük úgy, mint *szentséget*. Mint erény, nem más, mint bánkódás az elkövetett vétkek miatt, tekintettel szinte kizárólag arra a körülményre, hogy a vétkekkel Istent bántottuk meg. A bűnbánattartás szentsége pedig a katekizmus rövid és mégis

mindent megmondó tanítása szerint az a szentség, amelyben a pap Isten helyett megbocsátja a kereszttség után elkövetett bűnöket. Mindakettő, a bűnbánattartás erénye is, a bűnbánattartás szentsége is van annyira fontos és szükséges, hogy érdemes és üdvösséges róluk külön-külön szótejtetni.

Idézzük csak emlékezetünkbe az Úr szavait, amelyeket Joel próféta ajkával intéz hozzánk: Térjetek meg hozzám teljes szívvel, bőjtöléssel, sírással, jajgatással és szaggassátok meg nem ruháitokat, hanem szíveteket! S mennyire vigasztaló megállapítást tesz a jó Istenről az ószövetségi szentíró, amikor azt mondja: A bűnbánóknak utat ad az igazságra és megerősíti a kitartásban az elfogyatkozottakat és az igazság sorját rendeli nekik. A Szentírásnak szinte minden fejezete figyelmezteti az embert, siessen bűnét megbánni, Istent engesztelni. Az Úr Jézus nagy előhírnöke, keresztelő Szent János is ezzel köszönt be: tart-satok bűnbánatot, mert elközelgetett az Isten or-szága! S Krisztus ajakáról hányszor foszlik le ez a szó: bűnbánat, megtérés!

Egészen észszerű a tridenti szent zsinat taní-tása, amely a megigazulást bűnbánat nélkül lehe-tetlennek mondja s kárhoztat minden olyan vé-lekedést, amely ezzel ellenkező. S érthető a hit-tudósok felfogása is, akik magát a bűnbánattar-tás erényét olyan fontosnak mondják és olyan

szükségesnek, hogy nem önmagában véve, de bizonyos vonatkozásokban az erények elsejének nevezik, mert ez tör utat a többi erények elnyeléséhez.

De ha nem is esnék szó a bűnbánattartás szükségességéről, maga az a tény, hogy a Szentírásban lépten-nyomon olvasunk példákat emez erény szépsége dícséretére, megszeretteti velünk a bűnbánat útját. Gondoljunk csak Dávid király botlására s megigazulására!

— Töténék — mondja az Írás —, hogy Dávid felkele ágyáról délután és sétála a királyi ház folyosóján és láta egy asszonyt fürödni átellenben folyosójával, és az asszony igen szép vala. Elküldé tehát a király és tudakoltatá, ki az az asszony. És jelenték neki, hogy Betsabé, Uriás felesége.

A többit már tudjuk. A király magához hivatta, bűnre vitte s tetézte botlását azzal is, hogy férjét a csatában olyan helyre állíttatá, ahol keményebb volt a küzdelem, hogy halálát találja. El is esett. Dávid pedig feleségül vette Uriás özvegyét. Istennek azonban nem tetszett, amit Dávid cselekedett, elküldé tehát hozzá Nátánt, a prófétát. Aki hozzájövén, mondá neki:

— Két férfiú vala egy városban. Az egyik gazdag, a másik szegény. A gazdagnak igen sok juha és ökre volt, a szegénynek pedig teljességgel semmi egyebe, mint egy kis juhocskája. Ami-

kor pedig vendég érkezett a gazdaghoz, ez sajnált juhaiból és ökreiből egyet is leölni, hanem elvette a szegénynek juhocskáját és abból készítettett étket vendégének.

Amikor Nátán idáig ért mondókájával, Dávid nagy haragra gerjedve, belevágott a beszédbe:

— Esküszöm, hogy halál fia ez az ember, aki ezt cselekedtel!

Mire Nátán halkan, de mégis keményen szemébe mondta:

— Uram, te vagy ez az ember! Az Úr téged Izrael királyává kent, megmentett Saul kezéből s te megvetetted az Úr igéjét. Uriást megölted, feleségét pedig magadnak vetted feleségül...

És jött a szó a próféta ajkáról, Dávid hallgatta magábaomlott, megtört lélekkel. Egyszerre meglátta vétke nagyságát s ekkor termett lantján a legszebb zsoltár, a bűnbánó lelkek tűzében izzó, gyönyörű imádság, amelyet azóta milliók elzokogtak már s amelynek nyomában milliók lelke nyert már enyhületet: Könyörülj, Istenem, én bűnös lelkemen, szánakozzál immár szomorú szívemen...

S milyen sokan kerülnek, akik helytállónak tartják Szent Ágostonnak Dávid királyról szóló dicséretét, aki nem a bűnt dicsérte benne, ó, korántsem, hanem egy ritka-szellemes megállapítást tesz: Vétkezett Dávid, mintahogyan szoktak vétkezni királyok s bűnbánatot tartott, olyat,

aminőt nem szoktak tartani királyok. Közönséges és nagyonis köznapi volt a vétkezésben, ebben megbélyegzi, de dicséri és magasztalja, hogy a bűnbánattartásban királyi példát adott.

Bármilyen szükséges is a bűnbánattartás erénye, egymaga nem elegendő a megigazuláshoz. Csak előkészíti, de meg nem szerzi. De szükséges, mert indítja az embert, hogy a lelkében felfakadt engesztelniakarás kielégüljön a bűnbánattartás szentségében.

Bűnt banni, — egymaga kevés. Bármennyire is mélyről fakad, kell még valami más is. Misem mutatja ezt jobban, mint az a szinte naponta észlelhető jelenség, hogy a lelkiismeret furdalása gyötrését nem tudja megszüntetni a mégoly eleven bánat sem. Ez csak a gyónásban nyer tökéletes megoldást és elcsendesülést.

GYÓNOM A MINDENHATÓ ISTENNEK!

A nagy francia püspök, *Bougaud* Emil, „A kereszténység és korunk” című hatalmas művében egy feszületről beszél: „Van Avignonban egy híres feszület; a szobrász Jézus Krisztus arcán egyszerre akarta ábrázolni lelkének minden bűját és örömét, szenvedése pillanatában. Ha az egyik oldalról tekintitek, végső tusájának és halálának kínját, fájdalmait látjátok; de ha a másik oldalról szemlélitek, feltámadásának reményeit és örömeit veszitek észre. És a két oldal, a fájdalmas és a ragyogó oldal remek művészettel olyan egységbe olvad, hogyha szembe nézzük a feszületet, az az érzés támad bennünk: ime az Isten, aki meghal, de fel fog támadni.”

A nagy püspök eme remek meglátása pompásan alkalmazható arra az isteni intézményre, amelyet így szoktunk nevezni: a bűnbánattartás szentsége. Ez is: egyik oldalát tekintve, kissé riasztó, vonásai bánatosak. Az átlagember riadozik tőle... Gyarlóságunk szomorú velejárója, hogy a megalázót vesszük benne észre első tekintetre, de ha jól szemügyre vesszük, boldogan láthatjuk a gyónás sorozatos szépségeit.

Szenteljünk kevéske időt arra, hogy erről a nagy szentségről őszintén és igazán beszélgesünk. Az igazság vágyával és a megigazulás szent reményével eltelve; azzal az erős meggyőződéssel, hogy megállapításainkban Krisztus kegyelmének fényessége sugarában járunk s nem a magunk bölcsességét hirdetvén, tévedések ingoványára nem lép a lábunk.

A bűnbánattartás szentség, tehát Krisztus alapítása. Létrejötténél két tényező fogott össze: az ember benső vágyakozása, ösztönös sóvárgása a megigazulás után, Isten felé s az embert megszánó krisztusi irgalom, amely a vergődő ember számára kézbeadta ezt a mentőövet. A bűnbánattartás szentsége ragyoghatna felénk akármilyen csudás fényességgel, épp úgy, mint az avingnoni feszület megvilágított egyik oldala, igazi erejét mégiscsak az adja meg, hogy krisztusi eredetű. Ha tudni akarjuk ennek a nagy szentségnek származását, elő kell venni a Szentírást, fel kell benne lapozni Szent János evangéliuma huszadik fejezetét és azt elolvasni.

Az első husvét reggelén vagyunk. A tanítványok bezárkózva az utolsó vacsora termében; eltelve félelemmel, hogy a zsidók rajtuk is bosszút állnak. Egyszerre csak: ajtó sem nyílik, ablak sem zörren, Krisztus megjelen közöttük. A megriadt apostoli testület mégnagyobb félelemmel telik el.

Krisztus bátorítja őket: békesség nektek; ne féljetek, én vagyok!

Érdemes ennek a szent együttesnek lelkébe beletekinteni. Csaknem egytől-egyig telítve vannak a csalódottság érzetével és mélységes szégyenkezéssel. A nagypéntek szégyene még ott ég orcájukon, amikor a halott Krisztus keresztfája mellől világ-csúfjára, titokban kellett elszéledniök és hazakullogniok. Nincs ezekben az emberekben egy szemernyi remény már arra, hogy Krisztust még egyszer láthassák, hogy azt a valamit, amit „krisztusi mű”-nek lehetne nevezni, hódítónak és diadalmasnak elképzelhessék. Befelé talán vádolták is magukat; rokonságuk, szűkebb környezetük előtt talán kerestek mentegető okokat, ami igazolni látszott, hogy Krisztus szavának hitelt adtak. De a nagy misztériumot, hogy miért halt meg Krisztus; és hozzá: miért ilyen csúfos halálammal, ezt felfogni, megérteni nem tudták, nem is tudhatták. Ez, mint nagy rejtély feszült lelkükben. S az első husvét reggelén megjelent közöttük a megváltó Krisztus, hogy ezt a rejtélyt feloldja, szenvedése nagy titkának magyarázatát adja. Hozzájuklépett, rájuklehelte és mondotta: amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket; vegyétek a szent Lelket s akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak s akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.

Minthacsak ezt mondotta volna övéinek: ti

kicsinyhítú és késedelmesszívű, egyszerű emberek, akiknek gyarló értelme az örök igazságok felméréséhez hiába erőlködik, megbotránkozva, csalódva, a keserűség szégyénérzetével s befele talán önemésztő, mardosó szemrehányással nézetek fel a keresztre s nem értették meg a szenvedés misztériumát... most ime megmondom néktek. Elmentem a halálba és visszajöttem az élettel. Vállaltam a keserves keresztet s most, ime, sebhelyes tenyereimen átnyujtom nektek a keresztfá legdrágább gyümölcsét: a nagy titkot, amelynek valósága millió bűnösnek szívét édes remegéssel tölti el: vegyétek a szent Lelket és bocsássatok bűnöket; ez termett a keresztfán: a bűnbánattartás szentsége.

Ezzel a megnyugtató valósággal szemben felsorakozik sokaknak mondvacsinált kifogása, amely a gyónásnak isteni eredetén iparkodik rést ütni. Mivel a tagadást nem kell indokolni, s mert hirdetésére meglehetősen kedvező körülmény a fegyelmezetlen lélek szegénysége, ezek a kifogások nem egyszer hitelre találnak. Érdekes ezekkel a kifogásokkal szembenézni; legalábbis a gyakrabban hangoztatni szokott szövegekkel.

Azt mondja valaki: *„mit beszélnek annyit arról a gyónásról, hiszen azt a papok találták ki!”*

Kétségtelen, hogy aki így beszél, korántsem hízelegni akar ezzel a klérusnak, pedig elvitatha-

tatlanul hízelgő valami, még csak feltételezni is, hogy valakinek koponyájából ilyen remek elgondolás, mint a gyónás kipattanhat. Az is kétségtelen, hogy akik a gyónásnak feltalálását rákenik a papokra, nem valami jó szemmel nézik a gyónást magát, s annak csak kényelmetlen oldalát látják. Ilyenformán elfelejtenek egy körülményt; éspedig azt, hogyha a gyónást a papok találták volna ki, mint „kényelmetlen“ intézményt, valószínűleg úgy rendelték volna el, hogy: mi csak gyóntatunk, de nem gyónunk. Ezzel szemben a való helyzet az, hogy a papság maga is gyónik, sőt — hála Istennek — éppen a lélek megszentelése érdekében, gyakorta veszi igénybe a megigazulásnak ezt az eszközét.

Nagy jót tenne az emberiséggel, aki rámutatna arra a papra, aki a bűnbánattartás szentségének feltalálója. Nagy jót tenne, mert lehetővé tenné, hogy az emberiség vele szemben háláját leróhassa. Az Anyaszentegyház hálás, nem felejtette el emlékét mindazoknak, akik a hitélet, vagy a lélek kegyelmének gazdagodása terén a legcsekélyebbet is művelték. Az Egyház szertartási életének legkisebb megnyilvánulását is feljegyezte. Tudjuk azt, kinek köszönhetjük a keresztfárad napok elrendelését, azt is tudjuk, hogy a legelső halottak napját hol ülték meg. Az úrnapi körmenet és szertartás története ismerős előttünk. A szentmise szövegében beállott egész kicsike

kis változtatásoknál is feljegyezték az egyházi írók, hogy melyik szövegrésznek megváltoztatását melyik pápa rendelte el. S érdekes, hogy ezek az aránylag kisebb jelentőségű dolgok mind feljegyeztettek, — és csak arról a nagy valamiről, hogy a gyónást ki hozta be, melyik pap találta fel, erről hallgatott volna a krónika? Mert ha a papok találták volna ki és csempészték volna bele az Egyház életébe, akkor lennie kellett egy időnek, amikor még nem volt gyónás, s lennie kellett egy időpontnak, amikor valaki elébeállott embertársainak és felhívta őket: jőjjetek gyónni! És elgondolható, ha megtörténhetett ez a felhívás, hogy a mindig gőgös emberek között senki sem került, aki azt mondogatta volna: mi címen követelsz tőlünk gyónást, holott ez soha nem volt, s miféle igazolást nyújtasz arra, hogy éppen te vagy hivatva, hogy tőlünk ezt a gyónást követeld?

Ha forgatunk vissza a história lapjain, sehol nem találjuk nyomát ennek a becsempészésnek. De igenis mindenütt ott a nyoma, hogy a bűnbánattartás szentségét az emberek ismerték, szerették, gyakorolták és érte az Isten jóságát és irgalmát ezernyi ezerszer áldották. A hitújításnak nevezett szakadás okozta az első jelentős rést a keresztény világnak a gyónásba vetett egyetemes hitén. De még Luther Márton is elvitte a gyónást, hiszen az augsburgi gyűlésről írt védőiratában azt mondja: keresztség, úrvacsora és fel-

oldozás, három szentség. Világos tehát, hogy 1517-ben még a gyónás megvolt az Anyaszentegyházban, különben nem hadakoznának vele szemben a hitújítók. De megvolt jóval előbb a keleti szakadás idején is, 1054-ben, hiszen a keleti szakadók vitték magukkal. S ha a századok folyamán haladunk vissza, közelebb Krisztushoz, nem egy olyan mozzanatra akadunk, amely fényesen igazolja, hogy a bűnbánattartás szentsége abban a formájában, amelyben ma ismerjük, már megvolt.

Gondoljunk csak *Szent Ágostonra*, aki a negyedik században élt s aki így beszél: „Minden bűnös, ki Istennel ki akar engesztelődni, kereszen fel papokat, akik nála alkalmazni fogják az Egyház kulcsait. A szentségek kiszolgáltatóitól fogadja el a rárótt elégtételt, s vigyázzon, hogy álszégyennel gyászos sebét el ne mérgesítse”. S megintcsak *Szent Ágoston* mondja: „Aki nem gyónik, azért csak adós marad, csakhogya adóságot el nem engedik neki. Gyógyulást nekünk először is a gyónás szerez, aztán a szerény és alázatos élet, a hitből fakadó ima, a szív töredelme s a szív mélyéből ömlő őszinte könnyek. A gyónás gyógyít meg bennünket igazán.” S minthacsak ez a *Szent Ágoston* ismerné a mai kor emberét, ezekkel a különféle kifogásokba kapaszkodó emberekkel száll vitába, amikor így beszél: „Ugyancsak vakmerő az a valaki, aki halálos

bűnbe keveredve, remélni meri lelke üdvösségét, anélkül, hogy az Egyház megbocsátó hatalmához folyamodnék, hiszen ha ez feloldja a földön, csak akkor lesz felodva a mennyben”.

Ugyanebben a korban *aranyszájú Szent János* is beszél a gyónás szentségéről, s azt mondja: „A papoknak olyan hatalmat adott az Úristen, aminőt nem ruházott sem az angyalokra sem az arkangyalokra, mert a lelkeket csak a papok köthetik és oldhatják és csak az ő hatalmuk ér az égig”. Ugyancsak aranyszájú Szent János mondja: „Miért restelled meggyónni vétkeidet? Nem embernek gyónod s ugyan ki fogja azokat kidobolni?”

S ha haladunk tovább a Krisztus közelségébe, fel egészen a második századig, ahol az első keresztények vérétől párás a levegő, a bűnbánattartás szentségének bőséges jeleit látjuk, pedig ezeknek a századoknak rengeteg írott emléke elveszett. Még hozzá az is, hogy ezekben a századokban a titoktartás törvénye miatt a keresztények belsőéletről sokminden nem került ki. S mégis vannak emlékeink, amelyek eme századokból is igazolják a gyónás létét.

Szent Cyprián így beszélt: „Kiki menjen meggyónni vétkét, amíg életben van, mert a gyónás csak itt fogadható el, s a papoktól nyert bocsánat s a végzett elégtétel csak itt kedves az Úrnak”. Egy másik helyen pedig elbeszéli ugyancsak

Szent Cyprián annak a bálványozó fiatal leánynak a történetét, akit azonnali halállal büntetett az Úr, mert magához merte venni az Oltáriszentséget, anélkül, hogy meggyónta volna bűnét. Figyelemreméltók azok a szavak, amelyek *Origines* tollából származnak, aki a gyónásból bármit is elhallgató embereket oktalansággal vádolja. A második századból idézhetjük *Tertulliánt*, aki megmondja világosan, hogy: „a keresztségből nyert első kegyelem elvesztése után a pokol kikerülésére nincs egyéb eszköz, mint a gyónás”. Hallgassuk meg *Szent Kelemen* szavait, aki Szent Péter második utódja, akit leveleiben Szent Pál megemlíti, s aki azt mondja: „A hívek térjenek Istenhez még ez életben, még e testben, mert ha e világot elhagyjuk, gyónásnak, bűnbánatnak nincsen többé helye. *Szent Iraeneus* beszél a nőkről, s három osztályba sorozza őket: „néhányan, visszatérve az Egyházba, meggyónják bűneiket, mások a titkos gyónással meg nem elégedvén, gyóntak nyilvánosan is, végre voltak olyanok, akik a gyónástól szégyenből visszariadtak s bűneiket makacsul eltitkolván, kétségbeestek s elvesztek”. *Szent Jakab* apostol szavai: „Valljuk meg tehát bűneinket s Isten, ki hív és igaz, megbocsátja azokat nekünk s megtisztít minden gonoszástól”.

Ezek mellett a szóbeli tanuságtételek mellett, vannak tárgyi bizonyítékok is, amelyek fényesen

bizonyítják, hogy a bűnbánattartás szentségét mai formájában ismerték már a katakombák világában is. Nem is olyan régen a katakombákban olyan székekre akadtak, amelyeknek alakja és elhelyezése arra enged következtetni, hogy azok voltaképpen gyóntatószékek. *Tertullian* beszél róla, hogy az ősegyházban gyakorta ismert kifejezés volt ez: „presbiteris advolvi”: a papok elé borulni. S innen származott a pogányoknak egyik legszörnyűbb rágalma, amely azt állítá, hogy a keresztény papok imádtatják magukat. Ez a balhiedelem, minden borzalmassága mellett is, igazolása annak, hogy a bűnbánattartás szentsége már megvolt. Minél jobban megyünk a századok folyamán felfelé a krisztusi közelséghez, annál biztosabban elérkezünk oda, hogy benyissunk az utolsó vacsora termébe, ahol hallhatjuk Krisztus ajakáról: „akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak”. S ezzel akarva, nem akarva meg is van az igazolásuk azoknak, akik így beszélnek, hogy a gyónást papok találták ki. Mert igazuk van, mindössze abban tévednek, hogy *nem papok*, — hanem — *egy pap*: az örök Főpap, maga a mi Urunk Jézus Krisztus.

És hallani egyéb kifogásokat is! Szapora igyekezettel próbálják elhitetni a maguk téves felfogását, s igen gyakorta hallott szólam ez is: „*miért gyónjak én egy olyan embernek, aki bűnös; s talán még nálam is bűnösebb?*” Valljuk be

minden szépítgetés nélkül, hogy a pap is bűnös ember. Emberek vagyunk, aminek minden velejárója kiverődik rajtunk, de nem szabad elfelejteni, hogy akármennyire tetézve vagyunk is gyarlóságokkal, egy gyarlóságtól mentesek vagyunk: soha nem álltunk ki a világ elé mellünket verni, hogy nekünk nincs bűnünk! Vagy ha vertük is a mellünket, ez a mellverés ezt jelentette: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem... Nem szabad elfelejtenünk *Faulhaber* bíboros remek szavait, aki a klérus gyarlóságairól beszélve, olyan megrázó szépséggel mondja klasszikus megállapítását: „Egy kis földi sárral s nem ragyogó csillaggal adta vissza Krisztus a vakon született ember szemevilágát. Nem gyémánttal kirakott királyi pálcát, hanem ruhájának szegélyét tette ő a beteg asszony számára Isten gyógyító erejének vezetőjévé. A pap is földi sár, mint Ádám minden ivadéka, de sár a Megváltó kezében, hogy megnyissa a vakok szemét. Ruhaszegély ő, sokszor kopott ruhaszegély, de a Krisztus köntösén, hogy a kórságban senyvedők szívébe gyógyító erőt vezessen.” Igenis, gyarló ember a pap, de nem is azért bocsát, mert szent volna; a bűnbocsátás ténye és foganatos volta teljesen független a pap lelkiségétől. Nem is bízták reánk, hogy bírálgassuk bármely pap lelkialkatát, mindegyikben egyformán Krisztust kell tekintenünk.

Tanulságos elgondolkozni rajta, milyen furcsa is volna, ha nem ember gyóntatna, hanem angyal? Nem járunk messze az igazságtól, ha azt állítjuk, hogy a bűnbánat érdekében kedvezőbb valami, hogy gyarló embernek kell vallomást tennünk. Ha angyal ülne a gyóntatószékben és ő hallgatná vétkeinket, — egy angyal, aki az isteni nagyság mérhetetlen felségéről kellő fogalommal bír s ennek következtében a vétek nagyságát egész mivoltában látja, a legkisebbnek ítélt bűn hallására is alighanem ájulásba esnék. De mert nem angyal, hanem közönséges gyarló teremtés, vagy ha tetszik, mondjuk így: hozzánk hasonló, vagy talán nálunk bűnösebb ember, a gyóntatószékben nem tudunk neki olyat mondani, ami miatt felettünk pálcát törne.

Mivel ide pompásan talál, legyen szabad elmondani egy históriát. Valamikor régen a nagyváradi egyházmegye egyik szép egyházközségébe: Endrődre, papszékében lévén, egy kölcsönkért kapucinus atyát rendelt kisegítő káplánnak az egyházmegyei főhatóság. Hívták pedig ezt a kapucinus atyát Prikarszky Leónak. Hatalmas, szép szál ember, az előírásos barna csuhával, gyönyörű szakállal és öklelésre készen álló bajusszal. A jó endrődi nép szokva volt a lelkiatyákhoz, de szakállas papot még nem igen látott, így nem csuda, ha Prikarszky Leó érkezése szenzációszámba ment. Híre is futott a faluban,

de úgylátszik, mégsem szolgált elég jól a csepütelegráf, mert került valaki, aki kiváltképpen meglepődött a szakállas káplán úr arca látásán.

Advent első hétfőjén volt ez. A nagy templom félhomályában, amint a rorátéra gyülekező jó hívek szép csendesen, lassú tempóban kezdtek szállingózni a templomba. Péter Leó kint ült a gyóntatószékben, egy pislákoló gyertya világossága mellett breviáriumát olvasva, amikor a kiszűrődött világosságra figyelmes lett az egyik nénike, s lelkében indítást érzett, hogy szentgyónását elvégezze. Oda is könyökölt a gyóntatószékhez ez a jó nénike s anélkül, hogy ránézett volna a gyóntató arcára, kezdte a mondókát:

— Gyovónom a mindenható Istennek, a mindenkor szeplőtelen Szűz Máriának, Szent Mihály főangyalnak, keresztelő Szent Jánosnak, Szent Péter és Pál apostoloknak, Szent Ferenc atyánknak, mert harmadrendi vagyok és tenéked lelkiatyám...

S itt nagy-szemérmetesen ránézett a „tenéked lelkiatyám”-ra. De bár ne tette volna, mert akkor látta ám, hogy a „tenéked lelkiatyám”-nak derékig érő szakállja van. És gyönyörűen kunkorodó, nagy bajusza. Láttára még a lélek is hanyattesett benne: ily csudát a világ nem ért! Első ijedtében arra gondolt, hogy legjobb volna elájulni, mert ezt nem lehet kibírni másképpen.

De aztán meggyőzte magát, hogy ezzel nem sokra megy, mert a templomban még kevesen vannak, s ki tudja, kerül-e férfinép, aki talpra segítse, az ájulásról tehát lemondott. Ehelyett inkább kitámolygott a gyóntatószékből s keserves jajgatással maga köré csődítette az embereket s hangos szóval kérte:

— Jaj, lelkem, vigyázzanak; ne menjenek ide gyovónni, hiszen *ember* ül itt!

Igy első hallásra ez a história mosolyt kelt, ami nem is baj. De valamiképpen ki ne ne vessük ezt a jó nénikét, hiszen halálosan igaza van: *ember* ül a gyóntatószékben! Hozzánk hasonló, gyarló, bűnös ember, akinek lelkét a mienkhez hasonló problémák hasogathatják, s aki sajátmagán tapasztalja Szent Ágoston mondását: „Ha az Úristen kegyelme nem őrizne, nincs az a vétek, amit elkövetni ne tudnék”. S éppen ezért nem dob követ senkire. Akármilyen kísértés tűzében ég is valaki, Krisztus papja megérti, mert tudja magáról, hogy gyarló az ember, és megbotolhat.

S előáll egy másik valaki, s ha a bűnbánattartás szentségéről hall, maga számára ennek kötelező voltát azzal hárítja el: „*mit gyónjak én, nekem nincsen bűnöm?!*” S mindjárt fel is sorolja: „nem loptam, felebarátom vagyonába, becsületébe nem gázoltam, kezemhez vér és vagyon nem tapad, mi bűnöm van nekem?” Ne nehezteljünk az ilyen nagyhangú kijelentésért, sem arra,

aki ilyet megkockáztat, ferde szemmel ne nézünk, mert ilyenféle beszéd hallása akarva, nem akarva a Szentírás egyik igen szép részletét juttatja eszünkbe, amelynek elemiiskolás könyvben is, meg kisbibliában is azt a címet szokták adni: Példabeszéd a farizeusról, meg a vámosról. Hallgassuk csak meg ezt a históriát, úgy, ahogyan maga az Úr Jézus elmondja:

— Két ember méne fel a templomba, hogy imádkozzanak: egy farizeus és egy vámos. A farizeus állván így imádkozék magában: Isten, hálaadok neked, hogy nem vagyok, mint egyéb emberek, ragadozók, hamisak, házasságtörők, mint ez a vámos is. Kétszer böjtölök hetente, tizedet adok mindenből, amit bírok. És a vámos távol állván, szemeit sem akará felemelni az égre, hanem mellét veré mondván: Isten, légy irgalmas nekem bűnösnek. — Mondom nektek, ez megigazulva méne házához, inkább, mint amaz, mert mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik''.

Könnyű észrevenni, hogy ebben a klasszikus példabeszédben milyen szépen sűrűsödik össze a krisztusi jóság és irgalom az Ő páratlan bölcsességével; és könnyű észrevenni azt is, hogy ez a típus: a farizeus típusa, amelyről az Úr Jézus beszél s amelynek klasszikus emléket állít ezzel a példabeszéddel, korántsem vészett ki. Itt él közöttünk. Látod naponta száguldani autón,

vagy villamoson, melletted megy gyalog, vagy együtt ül asztalodnál és veri a mellét, kezdi sorjázni a maga érdemét, hogy milyen nagy jószág lakik benne, mennyi jót tesz a szegényekkel s hogy ő bizony a légynek sem árt. S mindezt nem csak egy ember mondja, hanem kórusban üvöltik egész rétegek s mondják ezt kivált ma, amikor akármerre jár az ember, bárhova lép, bármit figyel, egyebet se' lát, mint a vétek diadalát. A lapok ujságlepedőiről bűnök vigyorognak feled, az utcasarkon megállsz és körültekintesz: egy álltőhelyedben vétkező emberek százait láthatod! Nem is olyan régen egy nagy magyar városban panamázó urak még az utcakövet is ellopták és odahaza a kiskertet azzal peremezték körül. Lépten-nyomon hallunk róla, hogy itt is, ott is kipattan egy nem éppen kellemes dolog, amelynek következtében a bírói igazságszolgáltatás lesujt. Akármerre nézünk, mindenhol vétek, meg vétek. És ebben az „édes” környezetben hallod egyre füledbe harsogni a legújabb kor farizeusainak nagyhangú szólamát: „Mit gyónjak én? nekem nincsen bűnöm!”

Kár volna vitázni az ilyen felelőtlen megnyilvánulással, amelyben csak a gőg feszül, de tartó erejét nem az igazság adja. Nekem, kedves felebarátom, nyugodtan mondhatod, hogy nincsen bűnöd, én nem ismerlek téged, nem kell attól tartanod, hogy megcáfollak. De ha nagyhangon

fogadkozol ég-re-földre, hogy te véték nélkül való vagy s ha azt hiszed magadról, hogy túl tudsz tenni az Egyház legnagyobb szentjein is, akik pedig mindannyian tudták magukat vádolni vétékkel, adok más tanácsot. Ne nekem dicsekedjél vele és ne előttem hangoztasd, hogy neked nincsen vétked, hanem mondd ezt a hitvestársad előtt, ki ezernyi gyarlóságod szemtanuja, s talán vértanuja. Mondd ezt a szobaleányodnak, a házi-cselédednek, vagy inasodnak, nem felejtván el a napoleoni mondás igazát, hogy senki nem nagy ember a saját háza-népe előtt. Vagy ha olyan túlon túl hiszel benne, hogy véték nélkül való vagy, s ha annyira telítve vagy bátorsággal, ajánlok mást: az anyósodnak mondd, hogy neked nincs bűnöd! S figyeld, hogy mi lesz erre a válaszal Nem is kell akkor lelkiismeretvizsgálat, te csak hegyezd a füledet. Majd elmondja neked szép sorjában mindazt, amivel a lelkiismeret vádolhat, te csak kapd el a szavait értelmes füllel és már mehetsz gyónni! Ha csak azt gyónod is meg, amit anyósod beolvasott, bizonyos, hogy gyónásod, már ami a bűnvallomás épségét illeti, teljesen hiba nélkül lesz.

Egy neves egyházi író említ egy olasz kereskedőt: névszerint Giovanni mestert, aki szintén ebbe a hibába esett, hogy amikor a plébános úr felhívta figyelmét a húsvéti gyónásra, azzal hárította el a lelkipásztori aggódást:

— Ugyan, kérem, plébános úr, mit gyónjak én? Nekem nincsen bűnöm.

A plébános nem állt vele vitába, feleslegesnek tartott minden szószaporítást, hanem inkább áttért jövetele voltaképpen céljára és azt mondotta neki:

— Nézze, Giovanni mester, a templomban a színes ablakok eresztéke kissé meglazult. Kérnék néhány vascsavart, hogy megrögzítsük.

Giovanni mester készséggel szolgált s hogy maga jó szándékát még tetézzé, a számolásnál semmit nem kért, sőt hozzátette:

— Ha megengedi, plébános úr, ezt majd magam fogom az ablakokra felszerelni.

Másnap déltájban csakugyan meg is jelent a plébánián. A plébános úrral bementek a templomba és Giovanni mester egy létrán felmászott a színes ablakhoz. Az ablakmélyedésbe beállott, szerszámaival munkának látott és úgy elmerült a nagy munkában, hogy nem is vette észre, amint a plébános úr a falnak támasztott létrát elvitte, vízszintesen lefektette, ő maga pedig kiment a templomból. S a templomajtót bezárva, a templom előtti haranglábakra felszerelt harangokat irgalmatlanul kezdte félreverni.

A félrevert harangok lármája érthető ijedelmet keltett. Az egész falu népe felriadt s a tűzvész, a vörös kakas réme egyszerre átsuhant a lelkeken. Nézegettek felfelé, hogy kirobbanó láng,

vagy felszálló füst mutatja-e, merre történt a szerencsétlenség. De mert nem láttak semmit, mindenki a templom felé rohant, hogy a harangozótól kérdezzék: hol, merre van a tűz, kinek a háza ég. Az ablakmélyedésben ott riadozott Giovanni mester is. Az üres templom kongó üressége még jobban felerősítette a félrevert harangok zaját, s még jobban rémítette, s mint minden ember szokott ilyenkor, ő maga is saját házára gondolt; s legjobban iramodott volna hazafelé. De meglepetten vette észre, hogy hiányzik a létra, amelynek segítségével a magas ablakmélyedésből lejöhetne, azt pedig, hogy leugorjon, nem akarta megkockáztatni.

A plébános úr pedig, ahogyan testi ereje és ügyessége engedte, nagy buzgalommal verte, verte a harangokat s amikor már az egész falu népe összegyűlt és ott sokadozott a templom előtt, abbahagyta a harangozást. Ehelyett halk hangon, hogy csak a templomon kívül állók hallják, röviden így magyarázta meg a harangozás okát:

— Ne ijedjetelek meg, kedves híveim, hogy félrevertem a harangokat. Nincsen tűzvész, egy ház sem ég; nem közeledik árvíz, sőt inkább szárazság van; jégeső sem fenyegeti a falut. Nem ilyen elemi csapás elhárítására harangoztalak össze benneteket, csak egy nagy örömhírt akarok tudtára adni az egész falunak. — Itt egy

kissé leejtette a hangját s körülnézett hívein. Figyelte az arcokat s ha a lelkekbe látott volna, egyik-másik arcon kiverődve láthatta volna már azt a gyanút is, hogy hívei agyán átsuhant a plébános úr szellemi épségéért való erős aggodás. De nem látott a lelkekbe, így ez a gyanú nem izgatta a továbbiak során s mondta nyugodtan:

— Oreg napjaimnak egyre fogyó örömei a mai nap folyamán szinte csúcsosodnak, mert ma olyan tiszta és őszinte öröm ért engem, amivel kevés pap dicsekedhetik. Nekem nincs senkim, akivel megoszthatnám örömömet, megosztom tehát veletek, örvendjetek velem! A nagy Szent Ágoston maga vétkes voltát egész könyvvel bizonyítja; Szent Péter élete fogytaig viselt két barázdát orcáján, a bűnbánat könnye vágta ezt a két barázdát; Szent Alajos, hogyha gondolt is vétkeire, menten elájult; ó, mert ezek mind bűnösök voltak. Én azonban ma találtam egy embert, aki nemcsak hogy nem vétkezett, de boldog büszkeséggel vallja is: mit gyónjak én? nekem nincsen bűnöm! Ez a szent, ki ezt olyan boldogan vallja, itt van a templomunkban; jöjjetek, lássátok, nézzétek!

Ha a plébános úr ebben a percben beláthatott volna hívei lelkébe, megintcsak azt vette volna észre, hogy sokak benső világában erősödik a gyanú szellemi épségét illetően. Amint a templomajtó kinyílt, lassú csudálkozással indultak

utána s várták, hogy mikor fog a plébános úr valamelyik szoborra rámutatni, mint a bűn nélkül való valakire. Ezt azonban hiába várták, mert a plébános úr nem szoborra mutatott, hanem hívei figyelmét a templomablak mélyedésében riadtan álló s a történeteket értetlennek vett Giovanni mesterre mutatott:

— Ime, kedves híveim: az a szent, akiről az imént beszéltem; akinek nem kell gyónás, hiszen nincsen bűne!

A nem várt bejelentés látható meglepetést keltett; az arcokon észrevehető volt, hogy erre senki sem volt elkészülve. Leghamarabb egy kis suszterinas kapta vissza a lélekjelenlétét, aki oda szólt a plébános úrhoz:

— Plébános úr, ez a maga szentje? Ma egy hete rosszul adott nekem vissza a vásárlásnál és eltagadta.

Aztán megszólalt a másik, egy vendéglős:

— Plébános úr, ez a maga szentje? Ma két hete olyan részeg volt, hogy a kocsmából talicskán tolták haza...

Erre a harmadik hang jelentkezett, egy fiatalasszony:

— Plébános úr, ez a maga szentje? Ma három hete kilométerhosszat kísérgetett s duruzsolt a fülemben mindenfélét...

S jött a negyedik, meg az ötödik, meg a tizedik hang. A „szent”-ről mindenki tudott valamit,

s a jó Giovanni mester leforrázva hallgatta, mint festik meg róla a portrét. A plébános úr nem is mulasztotta el sikere gyümölcsét learatni, de csak ennyit mondott:

— Látod, Giovanni mester! Nem akartál gyónni s most meggyónt helyetted a falu...

Azoknak a jó uraknak is, akik olyan nagy magukbizóan szeretik hangoztatni: hogy nekem nincs bűnöm! mit gyónjak én? — egész nyugodtan ezt mondhatjuk: az ilyen szépen hangzó frázis egyszerre szertefoszlanék, ha engedélyt kapnánk ahhoz, hogy némely „bűn-nélküli” ember élete után nyilvános firtatást tartsunk. Azért, mert valakit még nem kísértek csendőrszurony-nyal végig a főúton, vagy mert nem golyózták ki a kaszinóból, vagy mert nem érhetette meg azt, hogy társaságban hátra tegyék kezüket egyesek a kézfogás elől s talán mert nem tettek némely csuklóra bilincsből karperecet... ez még nem azt jelenti, hogy valaki Isten előtt is sérelem és gáncs nélküli lovag. És ha valaki alázatos lélekkel odalép Isten trónusa, az irgalom széke, a gyóntatópap elé és megvallja, hogy: bűnös vagyok, ebben nincs megalázódás, hanem valami kimondhatatlan és jóleső fenség.

MITŐL FÉLSZ?

Ezzel a hetyke, sajátmaga gyarlóságát semmibe nem vevő viselkedéssel szemben megtalálható a másik véglet, amely korántsem mondja azt, hogy neki nincsen bűne, sőt azt el is ismeri, de hibázik abban, hogy sajátmagát annyira bűnösnek találja, hogy bűnei miatt fél a pap esetleges ítélkezésétől. Az ilyeneknek ajkáról lefoszlik egy ijedelem: *„Jaj, mit mond a pap, amikor meggyónom neki, hogy ezt, vagy azt a bűnt elkövettem?”*

Ha egyeseket olyan nagyon aggaszt ez a kérdés, feleljünk meg neki minden tartózkodás nélkül: nézzük csak meg, hogy voltaképpen mit is mond a pap. Amikor a hittudományi főiskolán a papjelölteket a gyóntatószékben való lélekmentés mesterségére tanítják, okos vezetők idejekorán megmagyarázzák nekik, hogy soha semmin nem szabad sem csudálkozni, sem botránkozni.

A pap semmit nem feltételez a gyónóról, de semmit nem von kétségbe. Amit a gyónó vall, azt egyszerűen tudomásul veszi, s ha talán az emberi elszörnyedés úrrá is lenne néhanapján lelkében, fülébe kell hangoznia egy néma intelemnek: *„Ezért a lélekért nem te ontád véredet,*

hanem az Úr Jézus, nincs tehát jussod hozzá, hogy felette ítélkezzél”.

Kérdezzük csak meg, hogy mit is mond a pap? Kifelé semmit nem mond, mert örökre hallgatnia kell, s ha a gyóntatószék száraz fája meg nem szólal s el nem árulja a gyónásban hallott dolgokat, abból soha semmi ki nem kerül. Ne legyen félreértés, sokan vagyunk, akik hiszünk egyéb titoktartásban is. Hiszünk a hivatali titoktartásban, hiszünk az orvosi titoktartásban, talán még a barátnők titoktartásában is hihetnek egyesek, de mindeme, még olyan súlyos diszkréciók is elenyészően semmik a gyónási titoktartáshoz képest. Akármilyen súlyos is például a hivatali, vagy az orvosi titoktartás, lehetnek és vannak is esetek, amikor ezek alól adódik felmentés. A gyónás titoktartása alól azonban nincs felmentés soha; vagy ha van is, ezt a felmentést csakis a gyónó adhatná meg; s ha megadná is, a gyóntató akkor sem élne vele, mert sokak előtt nehéz volna igazolnia, hogy a felmentést csakugyan megkapta.

Hogy milyen komoly és mennyire minden részekre kiterjedő ez a gyónási titoktartás, annak illusztrálására hadd mondjunk el egy egyszerű példát. Feltételezzük, hogy plébános vagyok valahol. Kiülök vasárnap reggel a gyóntatószékbe s alig negyediknek odatérdepel a gyóntatószékem elé szentgyónását elvégezni az én kocsisom.

Egyszerű szavakkal csokorba köti a maga gyarló életének minden botlását s amikor már szinte végére ér mondókájának, kiszakad belőle valami:

— Volna még egy bűnöm, lelkiatyám . . .

— Na, mi az, János?

— Az, plébános úr, kérem, hogy amikor maga reggelenként bejön ide a templomba szentmise végzésére, én a dolgozószobájába beóvakodom s az íróasztalon lévő szivarosdobozából hol egyet, hol kettőt eltüntetek s vasárnaponként a nagyvendéglőben hasznát veszem.

Hogy erre mit mondok Jánosnak, hogy kötelezem-e arra, fizessen nekem, a károsultnak, kártérítést vagy sem, az nem tartozik ide, de valószínű, hogy a kártérítésről lemondok; az azonban bizonyos-igaz, hogyha a szentgyónás végeztével hazamenve, én az íróasztalon tartani szokott szivarosdobozomat elzárnám, hogy János a továbbiakban ne dézsmálhassa, ezzel a néma cselekedettel a legsúlyosabb szentségtörést követném el, a gyónási titoktartás megsértését. A szivarosdobozt ott kell hagynom azontúl is, s ha néhány hét múlva, a plébánia ámbitusáról kitekintve egy vasárnap délután, látnám Jánost, amint agyarán az én szivarommal, eregeti bodorban a füstöt, világ minden kincséért sem szabad neki azt mondanom: „ejnye, János, hát csak eddig tartott az erősfogadás?” — hanem láthatlanra és tudatlanra kell venni mindent, mert

Szent Ágoston szavát minden gyóntatópap vallja: „amit a gyónásból tudok, azt jobban nem tudom, mintha egyáltalán nem tudnám!”

Kifelé tehát semmit nem mond a pap, annyira semmit, hogy a gyóntatópap örök hallgatását tisztelettel respektálja a polgári hatóság is. Bíró-ság előtt tanuként beidézett pap nemcsak megtagadhatja, de köteles is megtagadni a vallomástételt, ha abban az ügyben, amelyről szó van, mint gyóntató szerezhette bármiről is tudomást. S a bíróság ezt tisztelettel tudomásul veszi és a pap kihallgatását mellőzi. Mégcsak nem is kísérli meg módot találni egy tanuságtevés fogantatására, mert nagyon jól tudja ez a civil hatóság is, hogy a gyónási titoktartás mindenek felett van.

A gyóntatópap a gyónó becsületével szemben kötelezve van a gyónási titoktartásra. Úgy igaz, hogy látszat szerint a gyónó maga becsülete rovására tesz valamit, amikor önmagát őszintén leleplezi, a valóság azonban az, hogy a gyónással a gyónó becsülete erősödik és az Anyaszentegyház védelme alá kerül. A gyónó becsülete, jó hírneve annyira fontos, hogy ennek érdekében még a bűnvallomás teljességétől is el kell néha tekintenie a gyóntatópapnak. Ha például egy közös kórteremben valamely gyónó bűnvallomását meghallhatná a szomszédos ágyon fekvő beteg, nem

szabad engedni, hogy vétkét elmondja, hogy sajátmaga jóhírnevét ne kockáztassa.

Már ezekből is világos, hogy az az Egyház, amely ennyire védi a gyónók becsületét, ráneveli papjait is arra, hogy ne csak kifelé, hanem befelé, sajátmagával négy szemközt lévén, se' ítélkezzék a gyónó felett. Nyugodt lehetsz felőle, hogy nem igen tudsz te annak a gyóntatópapnak olyant mondani, amit az már a gyóntatószékben nem hallott volna. Hiszen nem te vagy az egyetlen gyarló ember, mások is szoktak bűnt elkövetni s talán nem is kisebbeket, mint te. De tegyük fel, hogy te vagy a legbűnösebb az összesek közt, akik a gyóntatópap elé térdepelnek, s gondoljuk el azt is, hogy nemcsak te véled ezt, de így találja a tárgyilagos ítélkezés is. S vajjon ez mire jogsítja fel a gyóntatót? Csakis arra, hogy veled szemben, mint legnagyobb bűnössel szemben a legnagyobb megértéssel, a legnagyobb gyengédséggel, a legodaadóbb gondossággal, s a legszeretőbb együttérzéssel viseltessék. Az orvos is a leg-súlyosabb betegéért aggódik legjobban, annak életbenmaradása remegteti leginkább, s annak életéért kell neki legtöbbet megtennie. Az a pap, aki előtt megnyílik egy-egy sok bűnnel tetézt lélek, s aki így belát nagy-nagy szakadékokba s tanuja lehet nagy megtéréseknek, nemhogy meg-ütköznék, vagy felháborodnék, hanem ellenkezőleg: a leggyöngédebb megértésre hangolódik s

egy-egy „nagy gyónás” után lélekben megrázza mellén a kopott reverendát és azt mondja magában: „Na, Sándor, ezért az egy gyónásért, ezért az egy lélekért, hogy ez újra visszatért Istenhez, érdemes volt pappá lenned; és vállalnod mindazt, ami a papi étellel velejár!” Arra a kérdésre, hogy mit mond a pap, ezt lehet válaszolni: sem kifelé, sem befelé semmit nem mond. Hallgat, miként a sír.

Érdekes különben, hogy a bűnök megvallását illetőleg nagyon sokan csak a papok ítélkezésétől félnek. E sorok írója esztendőkkal ezelőtt missziót tartott az egyik püspöki város székes-egyházában. Valamelyik szentbeszéde soránszóba hozta, hogy gyónni kell, őszintén gyónni kell, s mindent meg kell gyónni. A szentbeszéd láthatólag jó talajra hullott, az igazán kitűnő közönség egész viselkedése elárulta, hogy a szónok minden szavát szívesen veszi, észrevehetőleg hatottak az igék. Szentbeszéd végeztével, mivel öreg este volt már, a hívek iparkodtak szapora lépésekkel hazafelé s a legelső villamost igen sokan igénybe vették. S itt a zsúfolt villamoson húsz-harminc ember fülehallatára meglehetősen hangosan azt mondotta az egyik hölgy:

— Igazat kell adnom ennek a papnak, csakugyan fontos valami a gyónás; én el is mennék gyónni, de nem merem megmondani, hogy már húsz éve nem gyóntam...

Talán nem veszi senki sértésnek, ha ezúttal a női logikáról nem zengünk dicshimnusz, de van azon valami elgondolkodnivaló, hogy felfogásnak mégis különös: húsz-harminc ember fülehallatára nyilvánosan bevallani valamit; ezt nem tartani zsenírozónak, amikor ezek között az utasok között lehetnek másvallásúak is és pletykatermesztűek is; ugyanannak megmondását restelleni egyetlen ember előtt: titokban, a gyónási pecsét súlyával lezártan. Ha valaki ezt a logikát megérti, előtte kalapot emelünk; megvalljuk azonban, hogy nekünk nem sikerült.

Nincs értelme ilyen aggodalmakkal riasztani magunkat, hogy: jaj, mit mond a pap!? Semmit nem mond, mert nem bízták reá, hogy ítélkezzék s pompásan idetalál egy régi história, amely éke-sen megvilágítja a papnak a gyónásban hallott dolgokkal szemben való viselkedését. Évtizedekkel ezelőtt egy váradi paphoz, — b. e. *Nogely* Istvánhoz, aki még tanítóképzőintézeti igazgató is volt, messziföldön híres paptanár —, bekopogtatott egy aggódó édesanya:

— Főtisztelendő uram, én a fiam iránti aggodásból nagy kéréssel jöttem. Az a gyanúm, hogy fiam lelkén valami titkos vétek feketélik, s mert a korával járó zárkózottságon túl is titkolózik előttem, nem találok más módot a rejtély megfejtésére, mint azt, hogy főtisztelendő uram szíves jóságát vegyem igénybe. Nagyon kérem, hiszen

gyóntatója a fiamnak, mondja meg nekem, mi van az én gyermekemmel; mi történt vele, hadd tudjam én is magam mihez tartani; mit szokott az én fiam gyónni?...

Nogelyt meglepte a kérdés, de meglehetősen palástolta ezt, hiszen az anyai szeretet és aggodás sokmindent megmagyaráz. Kis ideig némán tündődött rajta, mi választ adjon erre a kérdésre, azután pedig kérdéssel felelt:

— Mondja, asszonyom, tud maga hallgatni?

A jó édes anya előtt megcsillant a reménykedés, hogy talán valamit megtudhat fia gyónásából s adta reá a bátorító szót:

— Ó, hogyne, mint a sír.

Mire Nogely csak ennyit mondott:

— Csak azért, mert — én is.

Rövid a história, de megérthetjük belőle mindannyian, hogy a gyóntatópap örökre hallgat a gyónásban hallott dolgokról.

Mint a sír...

Krisztus papjaira különféle rágalmakat szokott szórni a világ. Egy-egy pap gyarlósága nagyon is szembeötlő, hiszen nem egyszer szemünk láttára történik szomorú és szégyenletes kisiklás; egy dolog azonban minden kétségen felül áll: hogy arra a klérusra, amelyet rágalmazó beszédek szövevénye környékez, soha, mégcsak mint gyanút sem mondotta egyetlen vádoló hang sem, hogy

bármikor is került volna soraiban valaki, aki a gyónási titkot megsértette volna. Pedig az Egyház ellenségei szapora igyekezettel gondoskodtak volna róla, hogy ez a kisiklás köztudomásúvá váljék, s minden ilyen nagy igyekezet mellett sem sikerült soha egyetlen egy olyan esetet sem produkálni, amely a gyónási titoktartásra a legkisebb árnyékot is tudná vetni. Nem a klérus érdeme ez, hanem köszönhető a Szentlélek Isten örökdő jóságának, aki vigyáz a pap nyelvére s nem engedi, hogy mégcsak óvatlanság révén is kikerüljön bármi a gyónásában hallott dolgok közül. Neki, a Szentlélek Istennek kell hálánakodnunk, hogy a gyónási titkot megőrzi egy pap még akkor is, ha különben hivatásához talán már hűtlenné vált volna, s a hitehagyottak gyászos csapatját gazdagítaná.

S hallani olyanfajta beszédet is, amely a bűnbánattartás szentségének igénybevételét azzal a kifogással akarja magától elhárítani: *„Én nem gyónok papnak, de annál bensősegebben meggyónok magának a jó Istennek”*.

Szeretnénk feltenni egy kérdést, hogy akik olyan nagyban fogadkoznak, mintha ők egyenesen a jó Istennek gyónnának, vajjon hányszor próbálták már ezt a gyónást elvégezni? Nagy a gyanúnk, hogy egy jól fogalmazott, de voltaképpen üres kifogással állunk szemben. Így beszélni: „csak a jó Istennek gyónok” hasonlít ahhoz a

felfogáshoz, hogyha valaki telefonálásnál a központ kapcsoló tevékenységét mellőzni akarná. Az Uristen, meg a bűnös ember között a pap a közvetítő kapocs, s aki ennek a közvetítőnek szerepét ki akarja zárni életéből, voltaképpen azt éri el, hogy az Istennel való közösségből szakítja el magát.

Érdemes elgondolkodni azon is, hogy a dolgok megkerülésére sokan kiagyaltak egy érdekes kifogást. S mondogatják sűrűn: *„kétségtelen, hogy kell gyónni, ezen nincs vita, de ráérünk még arra, majd ha megörekszünk...”*

Sok ember számol vele, hogy életének irányát úgy veszi majd, hogy legalább alkonyulóban találkozzék a jó Istennel. Alig van ember, akinek eltökélt, megrögzött szándéka volna, hogy a jó Istennel való békülést ne keresse. Ehelyett bőven találtatódnak emberek, akik nagyonis hangoztatják jó szándékukat, hogy mihelyt betegek lesznek, ők gondoskodnak papról, s mihelyt megöregszenek, keresik az Istennel való kibékülést.

Nem kell sok szót vesztegetni reá, hogy egész világosan átlássuk, mennyire tarthatatlan és logikátlan beszéd az ilyen megnyilatkozás. Elég hivatkozni Szent Ágostonra, aki sokak okulására érthető szóval megmondja: *„beteg lesz annak a bűnbánattartása, aki megtérését betegsége idejére halogatja...”* Nem tagadjuk le, hogy Isten irgalma a jóra törekvő lélek legkisebb nemes akaratát is

jutalmazza, de az is igaz ezzel szemben, hogy olyan nagy dologhoz, mint egy egész élet rengeteg gyarlóságának rendezése, mégha ez a rendezés elsősorban az isteni irgalom kiáradása révén történik is, egészséges szellemi tevékenységet kíván részünkről. Aki volt már beteg, tudhatja magáról, hogy még egészen jelentéktelen betegségek is mennyire hatással vannak az ember szellemi tevékenységére, s azt is tudhatjuk, hogy az életösztön még akkor is pumpálja lelkünkbe a reménység olaját, amikor orvosunk már régen tudja rólunk, hogy nemcsak napjaink, de óráink is meg vannak számlálva. Hol az a magabízó ember, aki annyira fölényesen, önmagától elvonatkozva tudná saját maga helyzetét felmérni, hogy maga állapotáról nyugodt biztonsággal meg tudná állapítani: itt az ideje, hogy Istenhez térjek, mert ez már a vég kezdetel? Iyen ember nincsen, hiszen nem egyszer tapasztalni, hogy kedves hozzátartozójukat sirató gyászolók így beszélnek: nem hívtunk papot, merthogy annyira bízott szegényke a gyógyulásban!... Sok tanulságot rejtő megnyilatkozás ez, amelyen nagyon is érdemes elgondolkozni. Láthatják belőle azok, akik szívesen odabízzák magukat hozzátartozóikra, hogy hiábavaló ez a nagy bizakodás, mert lelkük rendezésének ügyét mégiscsak nekik kell elvégeznők.

Milyen furcsán fest, hogy egyesek annyira sze-

retik hangoztatni: majd ha megöregszem. Ez egészen újság az ember fülének. Mert fel kell tenni a kérdést: szokott itt valaki megöregedni? Ha azt mondja reád valaki, hogy öreg vagy, élénken tiltakozol s azt válaszolod reá: „öreg az öregapád!” Vagy: „öreg az országútja!” Ma, amikor nagymamák is versenyre kelnek divatban is, viselkedésben is, életmódban is a fiatalokkal, kissé furcsán fest annak még csak sejtetése is, hogy valaki egyáltalán megöregedhet. S hol van az megírva, hogy csak csakugyan megöregszel? A temetők sírfelirata ezerszámra ad hozzá illusztrációt, hogy nem mindenki öregszik meg. S hol van megírva az is, hogy csak öregkorban kell szolgálni Istennek? Mert nem kell túlságosan bizonyítgatni, hogy van abban jókora sértés: a fiatalságot a maga minden lehetőségével leélni a bűnben, az öregkornak sóhajait és keserves jajszavát pedig csokorba kötni és szemforgató keneteskedéssel odahelyezni Isten oltára elé: Neked szántam! Nem, ez a felfogás nem lehet otthonos igazi hívő lélekben s olyanféle beszéd, hogy majd meggyónok betegségemben, vagy öreg koromban, komoly ember ajkát nem hagyhatja el soha.

A bűnbánattartás szentségének ragyogó vonásait figyelve, van valami, ami kíváltképpen megragadja figyelmünket. Nagyszerűen mondja róla Bougaud, hogy ehhez a nagy szentséghez két dolgot kellett a jó Istennek megteremtenie: meg-

teremtenie a gyónót, s megteremtenie a gyóntatót, s mindakettő remek feladat volt. A gyóntatóban tisztelettel kell csodálnunk azt a megértő jóságot; a hivatástudatnak s a lélekmentés művészetének azt a fenségét, amellyel valaki sebek kötözése nagyszerű munkájára vállalkozik. A gyónónál pedig, azt a dícséretre méltó alázatosságot, hogy ember-mivoltunk minden hiúságát és gőgjét lerázva, senkivel és semmivel nem törődve, bátran és őszintén elmondunk magunkról mindent; leplezetlenül és nyíltan; tudva azt, hogy csakis ez válik lelkünk üdvösségére. Van abban valami megrázóan szép, amikor egy lélek beleútálkozva vétkeibe, önmaga árulója lesz a jó Isten előtt és cserbenhagyva a vétket, vádolja önmagát. Ezt az őszinte vallomást olyan nagyra veszi az ember, hogy bírósági tárgyalások során, emberi ítélkezés is jelentős enyhítő körülménynek veszi az őszinte vallomást. Esztendőkkal ezelőtt egy nyári pihenő alkalmával, valamelyik előkelő bírói testület vezető állásában lévő, neves jogászember maga életéből érdekes és tanulságos históriát mondott el. Ezt a históriát elmondjuk itten; ennek az előkelő bírónak saját szavaival, okulásul is s állításunk igazolására is.

„1912-ben a pozsonyi törvényszék elnöke voltam. A büntetőtanács elé került egy súlyosan vádolt gonosztevő. A vonatkozó iratok tanulmányozása során az a meggyőződés alakult ki ben-

nem, hogy ilyen komoly bűneset egész bírói pályafutásom alatt nem került még eléem. Nem tagadom, érdekelt az ügy nagyon, kíváncsian vártam, hogyan is fest egy ilyen gonosztevő, akinek lelkén annyi gaztett feketéllik.

Elkövetkezett a főtárgyalás napja. Magam elé állítám a vádlottat, szerbe-számba szedtem a tanukat s utána feltettem a kérdést a vádlotthoz:

— Bűnösnek érzi-e magát?

Erre a kérdésre, szokatlan és meglepő választ kaptam, amely így hangzott:

— Én igenis bűnösnek érzem magam, de mielőtt vallomásomat megkezdeném, mély tisztelettel kérem, méltóztassék a tanukat hazaküldeni. Nincs rájuk semmi szükség. A vizsgálóbíró, meg a csendőrség előtt vallomásomról készült jegyzőkönyvet méltóztassék megsemmisíteni, mert nem tartalmaz igazságot, lévén, hogy nem vallottam igazat. Most azonban mindent elmondok őszintén. Igenis: bűnösnek érzem magam, de nemcsak azokban, amikről engem az ügyész úr vádol, hanem sokkal több gaztett elkövetésében, mert belátom, hogy egy keresztül-kasul gonoszsággal bélelt valaki vagyok.

S ezután a bevezető után kezdte elsorolni egész életének minden botlását, nyilvánosan vádolta magát a legszörnyűbb dolgokkal s produkált hozzá tárgyi bizonyítékot, hogy saját maga vádolásának minden szava igaz s minél tovább hallgattam ezt

a megrázó önvallomást, szemem előtt annál jobban eltűnt a gonosztevő, s helyét felváltotta egy szerencsétlen, megtévedt embertárs, akit a bíróságnak el kellett ítélnie, mert a földi igazságszolgáltatásnak ez a rendje, de — minden gonoszsága mellett is — ezzel az őszinteségével szánalmat és irgalmat szerzett maga számára.”

Ki ne érezné, hogy ennek az előkelő bírónak elbeszélése a lélek egy érdekes és szép tulajdonságát dicsőíti. Van abban valami emberi szóval ki nem fejezhető nagyság, hogy valaki az elkövetett bűnt őszinte lélekkel s bátran megvallani merésze. Mert bűnözni s utána ezt a bűnt letagadni akarni, vagy szépítgetni s róla soha nem beszélni, lapítani, ez közönséges kamasztempó, de a botlást elismerni s azt jóvátenni akarni, olyan nemes cselekedet, amelynek szépségét nem is kell bizonyítani.

Kell a léleknek ez a lehetőség, hogy saját-magának árulója legyen. Ha szabad ezt a kifejezést használni: ösztönösen érezzük, hogy lennie kell itt a földön egy olyan trónusnak, ahol emberi ajak mondja ki az isteni megbocsátás szavát. Alig van pap, aki már jó néhány esztendőt töltött a lélegzondozás szolgálatában, hogy ne botlott volna be valaki gyóntatószékébe azzal a kéréssel: „tessék mondani, lehetne-e nekem szentgyónást végeznem, ha én nem vagyok katolikus?”... Arra a kérdésre, hogy az ilyen sóvárgással teli

lelkeket mi vezette a gyóntatószékbe, a legtöbben azt a választ adhatják: „érzem, hogy lelkem nyugalma nem szerezhetem vissza mindaddig, amíg ki nem öntöm mindazt, ami annyira megfekszi”.

Ne higgye senki, hogy ez a tapasztalás csak egyes kiváltságosak életében fordulhatott elő. Ismételjük, nincsen tapasztaltabb pap, aki ilyen emberekkel ne találkozott volna, mert a bűnvaló vágya, mélyen benneül az ember lelkében és érezzük ösztönösen, hogy a bűntől való szabadulásnak ez az egyik feltétele.

Érdemes elgondolkozni kissé azon, amit a múlt század egyik híres megtérője, egy nagynevű államférfi és diplomata, gróf Stolberg mond el sajátmagáról:

„Hosszú időn át zavart egy gondolati bűn, amely erősen nyugtalanítá lelkiismeretemet. Belső mardosástól űzve, felkerestem lekipásztoromat, a körzet luteránus lelkészét, hogy közbenjöttével valami enyhülést szerezzek lelkemnek. Nem tagadom, nagyon szívesen fogadott, szavaiban megértő jóság volt és együttérzés irányomban; amikor azonban azt kértem, hogy valami olyat nyújtson, ami túl ezen az együttérzésen, kézzelfoghatóan segíthet lelkem állapotán, zavart mosollyal ezt válaszolta:

— Méltóztassék talán holnap elfáradni. Van

nekem egy régi szertartáskönyvem, amely tartalmaz valami formulát a magukat bűnről vádoló hívekkel szemben való alkalmazásra. Holnapig ezt majd előkeresem.

Kissé csalódottan távoztam a lelkész úrtól. Otthon már várt a külügyminisztérium rendelkezése, amelynek értelmében fontos tárgyalások céljából Párisba kellett utaznom. Haladéktalanul vonatra ültem s néhány nap múltán meg is érkeztem a francia fővárosba. Lelkiismeretem itt sem hagyott nyugtot s kerestem megint papot, aki könnyítene rajtam. Luteránus lelkész egész Párisban nem volt. Érdeklődésemre megtudtam, hogy külügyi hivatalunkhoz közel, az egyik utcában lakik egy protestáns lelkész, egy hugenotta, akihez bekopogtattam s előadtam kérésemet.

Egész tekintete egy rámdöbbent csudálkozás volt. Észrevettem rajta, hogy tőle ilyet senki nem kért még, s meglepetése csak növekedett, amikor kétsőbb megtudta rólam, hogy gróf vagyok és diplomata. Nem lepleztem el csalódottságomat s meglehetősen búsan távoztam tőle. Néhány nap múltán, nyugtalanságtól és kíváncsiságtól is űzve, a legközelebbi plébániára mentem el, ahol egy fiatal káplán szobája ajtaján kopogtattam. Elmondtam, mi járatban vagyok, hogy lelkiismeretemet valami nyugtalanítja, mire hozzám lépett, kezemet gyöngéden megfogta és szelíd hangon oda-invítált térdeplőjéhez és ennyit mondott:

— Tessék csak letérdelni; szentgyónásban mindjárt rendbehozzuk; én fel fogom oldozni...

Ezek a szavak villamosszikra ütésével hatottak lelkemre. Megmondtam, hogy nem vagyok katolikus, így nem gyónhatok, de ez a tapasztalás mélységesen hatott lelkemre. Az egyik azt mondta: tessék holnap jönni, van egy formulám, előkereksem, hátha használnék vele; a másik zavartan mosolygott: mi nem gyóntatunk; a harmadik pedig: tessék kérem letérdelni és szentgyónásban rögtön helyrehozunk mindent... Nem volt nehéz eldönteni, hogy lelkem nyugalma érdekében meg kell ragadnom a felémnyújtott kezét és ennek révén találtam haza Krisztus Anyaszentegyházába, így lettem katolikus."

Ne mondja senki, hogy ennek a történetnek elmondása kissé talán erőltetett s hogy túlon túl érzik rajta a célzatosság. Nincsen komoly protestáns ember, aki ne tekintene sóvárgó pillantással a gyóntatószék felé. Ellenben sokan vannak, akik helyeselnek ahhoz a kijelentéshez, ami egy neves protestánsnak a lelkéből szakadt ki: ó, ha én gyónni tudnék!

Nagyszerű valami volna tanuságtételre ideidézni mindazokat, akik egy-egy nagy gyónás végeztével bűneiktől megszabadulva, kiléptek már a gyóntatószékből. Megkérdezni őket: mi volt az, ami őket visszavezette, hogy a gyóntatópap kezére könnyes, meleg hálájuk csókját rá-

nyomják? S ezek megvallanák: hogy ez a kézcsók nem a papnak szólt, hanem Krisztusnak, aki a lélek számára a bűnvallomással járó megkönnyebbülés fenséges érzetét adományozza. S érdemes volna megkérdezni azokat is, akik elzárták maguk előtt a gyónás lehetőségét, miért van az, hogy ennek hiánya nem egyszer tébolyítóan ráfekszik lelkükre?! Vallomásuk azt igazolná, hogy a léleknek szükséges és kívánatos valami a gyónás, mert lennie kell egy fórumnak, ahol emberi ajakról hallhatjuk az isteni megbocsátás irgalmas szavait.

El sem lehet képzelni még átlagosan jó katolikus embert sem anélkül, hogy a bűnbánattartás szentségét gyakorolná. Hallunk ugyan róla nem egyszer, hogy valaki kiáll kereszténykedni, sőt katolikuskodni, veri is a mellét nagy igyekezettel, kivált, amikor a katolikuskodás üres negatívumban merül ki, — de közönséges levegőverdesésnél többnek ez nem minősíthető. Lehet valaki ékesszavú agitátor a kereszténykedés síkján, nagyhangú eszmetermelő, vagy talán irányító tényező is, ha alázatos és gyermeki lélekkel nem tud odatérdepelni a gyóntatószék elé, egész vallásossága, nagyhangú katolikuskodása nem ér egy ütet taplót.

Egy közismert história remekül megvilágítja a dolgot. Szól ez a história egy juhászbojtárról, aki valahol a Hortobágy szélén kicsikét hibázott.

Az történt, hogy el akartak tőle egy birkát kampózni s mint ahogy' illik egy hűséges pásztorhoz, visszakampózta. Ebben a ténykedésében kissé túlbuzgó volt, mert nemcsak a birkát kampózta vissza, hanem attól sem sajnálta kampóját, aki elkampózta. S mert az alföldi ember jól tudja, hogy ritka ember, akinek a füle mögött ne volna valami, fültövön kampózta. S hozzá olyan érvenyesen, hogy utána hat hétig klinikán feküdt s tudós orvosok nagy igyekezete is alig tudta megmenteni az életnek.

Mit szaporítsuk a szót, a dologból per lett. Súlyos testisértés, önbíráskodás, húsz napon túl gyógyuló sebesülés, meg egyéb ilyen szavak ütötték meg ennek a juhászbojtárnak fülét, amikor ott állott a debreceni bíróság előtt, hogy számot adjon róla, mi történt. A bíróság elé elkísérte aggódó gazdája, a számadó juhász is, hogy vigyázzon rá: nagyobb baj ne érje ezt a fiút, ha már bíróság elé került.

A bíró kezdte a vallatást:

— Mi a neved, fiam?

— Cseppentő Márton, tekintetes uram...

— Mi a vallásod?

— Katolikus vagyok, mert én csak származtam ide a Hortobágyra...

— Hány esztendőös vagy?

— Tavasszal voltam huszonhat...

— Illetőségi helyed!

Erre a kérdésre megtorpant Cseppentő Márton, mert nem értette. Új volt neki a szó. A bíró úr tapasztalt, jó ember, a nehéz kérdést közelebb akarta hozni Márton értelméhez s kevés kerülővel akarta megtudni a dolgot:

— Hol születted, Márton fiam?

— Kint a határban, tekintetes uram...

— Közelebbről, gyermekem, mert az nagy hely...

— Kint a tanyán...

— Kinek a tanyáján?...

— Az uraság tanyáján...

A bírót már kezdte elhagyni a türelme, bántotta kissé, hogy ilyen nehezen tudja rávezetni Mártont az egyenes útra s próbálta magyarázni:

— Nézd, fiam, ne értsd félre a nagy firtatást, nem üres kíváncsiskodás vezet, mert nagy okafoka van, hogy mindezt tudni akarom. Az illetőségi helyedet akarnám megtudakolni, de úgy látom, hogy te magad sem tudod; éppen azért más úton vezetek rá. Fizetsz-e te valami adót?

— Nem fizetek, nagy jó uram...

— Ha volna szavazati jogod, hol gyakorolnád ezt?

Márton ingatta a fejét:

— Nincsen szavazati jogom...

— Ha betegség miatt kórházi ápolásra szorul-

nál, melyik község volna köteles érted fizetni a betegápolási illetéket?

Márton be sem várta a kérdés végét, már harsogó hangon válaszolta, hogy soha nem volt beteg, ezzel a lehetőséggel nem kell számolnia, ő a betegápolási terhet egyetlen községnek sem fogja szaporítani, hacsak úgy nem, hogy miatta majd másokat kell ápolni . . .

A bírót végkép elhagyta a türelme s már törte is a fejét rajta, miképpen lehetne Mártonból kitudakolni az illetőségi helyét, amikor a hallgatóság soraiból előbátorodott a juhászszámadó, Mártonunk gazdája, és nagy tisztességgel szólni merészkedett:

— Tekintetes bíró úr, ne tessék vesződni Mártonnal az illetőségi helye irányában, hanem, ha meg tetszik engedni, majd kifirtatom én tőle . . .

A bíró gyanakodva nézett reá s teljes mértékben kételkedett a vállalkozás sikerében, de azért ráhagyta:

— Láthatja, hogy mit vesződtem vele, s nekem sem mondta meg; de ha olyan nagyon bízik magában, hát próbálja!

Erre aztán a juhászszámadó odafordult Mártonhoz:

— Hun mosnak rád, Márton fiam?

Márton a világ legtermészetesebb hangján adta meg a választ:

— Érábrányban . . .

Mire a számadó odafordult a bíróhoz:

— Tessék csak beírni, ez az illetőségi helye.

Legyen szabad megkérdezni sok nagyhangú katolikustól, aki bőven ontja a szót, sőt fel tudja sorolni rendre a sérelmek özönét is és sűrűn bizonygatja, hogy ő milyen jó katolikus: hun mosnak rád? A kaszinóban? Ott csak szapulnak. A hivatalban? Ott csak áztatnak. Társaságban, kártyaosztás közben? Ott csak rádterítik a vizes lepedőt. De, ha azt mondod erre a kérdésre, hogy terád mosnak a gyóntatószékben, itt a kezem baráti parolára, mert látom, hogy nemcsak embernek, hanem katolikusnak is tisztességes vagy.

A bűnbánattartás szentségével szemben felhozni szokott minden érvelés üres kifogássá silányul. El kell ismerni, hogy helyes az Anyaszentegyház felfogása, amely ezt a nagy szentséget kellő magaslatra helyezi s a híveket ráneveli, hogy benne a megigazulás eszközét és a lelki béke forrását lássák. Nincs is panasz afelől, hogy a katolikus jó hívek mellőzésben részesítenék a bűnbánattartás szentségét, mert lehet, hogy valaki ideig-óráig fittyet hány annak a belső vágyakozásnak, hogy a lelkét megtisztítsa, de előbb, vagy utóbb, rálép arra az útra, amelynek iránya a gyóntatószék felé vezet. Lehet, hogy a fiatal kor fennhéjázó magabizása nem engedi észrevenni ennek a nagy szentségnek tündöklő vonásait, de az élet tapasztalatai, főleg pedig a

lelkileg való beérés, megláttatja előbb-utóbb azokat a nagy kincseket, amelyek a gyónás révén a lélek tulajdonaivá válnak. S megláttatja főképpen azt, hogy a bűnbánattartás szentsége által kegyelmekben olyan gazdagodást érünk el, amelyek díszére válnak mindenkinek.

Öröm hallani róla, milyen ragyogó himnuszt zeng Székesfehérvár nagynevű püspöke, Prohászka, a bűnbánó férfiről. A *vir poenitens* alakja az ő plasztikus kifejezési módján égbenyúló szépséggé finomodik szemünk láttára s mellette eltörpül a maga képzelt nagyságával ágáló az a másik típus, amelyik az igazmondásnak és az önbeismerésnek még legelemibb kívánnivalóit sem tudja produkálni. Legyünk csak őszinték és tegyünk róla vallomást, nem tett-e reánk mélységesen jó hatást, valahányszor férfiembert láthatunk Krisztus papja előtt térdepelni a gyóntatószékben? S vajjon nem érez-e szívében nagy benső melegséget mindenki, ha valaki hozzá közelállót lát a lélektisztítás eme nagyszerű eszközének hatósugarában.

A lélek kívánva kívánja a bűnbánattartás lehetőségét, jólesik felsóhajtanunk: Isten légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek! S ösztönösen érezzük, hogy eme sóhajtás kielégülést és megnyugvást talál az isteni irgalomban, anint szól felénk az ige: menj békével, többé ne vétekezzél, megbocsáttatnak a te bűneid.

Azzal azonban tisztában kell lennünk, hogy a megigazulás még olyan nagy vágyakozása is kevés, ha elfelejtjük, hogy a bűnbánattartás szentségének érvényességéhez nem elég csak a sóhajtozás. Hiba volna figyelmen kívül hagyni a kis katekizmus eligazítását, amely megmondja világosan, hogy a jó gyónásnak öt kelléke van. A lelkiismeret megvizsgálása, a bűnök bevallása, a bűnök megbánása, erősfogadás arra, hogy többé nem vétkezünk és a gyóntatópaptól kapott elégtételi cselekmény elvégzése, — legyen az imádság, alamizsnálkodás, vagy más célszerű dolog. Megdöbbenő, hogy sokszor még magukat művelt katolikusoknak tartó emberek is milyen kevéssé tudnak jól gyónni, hogy mennyire nem tudnak beszámolni lelkük állapotáról úgy, hogy a gyóntatópap tiszta képet alkosson róla és a kérdezgetés feleslegessé váljék. Ezért szükséges alapos lelkiismeretvizsgálat, amelynél ez a legelső kérdés, hogy mikor gyóntam utóljára jól?

Szükséges ezt hangsúlyozni, mert ha valaki egyetlen gyónását bármikor rosszul végezte, a rosszul végzett gyónás idejétől kell neki jóvátennie mindent; vagyis a gyóntatópap ítélezése alá bocsátania minden vétkét: mindent újból meggyónnia. A másik fontos dolog, hogy semmit ne hallgassunk el a gyóntatópap előtt. Tapasztalt lelkiatyák, kipróbált lelkivezetők, szinte egyhangúlag azt vallják, hogy a pokolban elkárhozott

lelkek örökkétartó bűnhődésüket nagyrészt azért kapták, mert a gyónásban nem volt bátorságuk magukat mindenről őszintén vádolni; mert szándékosan elhallgattak valami halálos vétket! Megtörténhetik, hogy feledékenységből a legjobb akarat mellett is kihagyunk valamit. Az ilyen elfelejtett vétket a legközelebbi gyónásnál megemlítjük s ezzel a dolog rendezve van. *Ha azonban valaki szándékosan kihagy csak egyetlen halálos bűnt is, annak egy bűne sem bocsáttatik meg, sőt a többiekhez szerez még egyet: a szentségtörő gyónás vétvét. S ha utána ilyen lélekkel megáldozott, még a szentségtörő áldozást is. S ha valaki húsz esztendővel ezelőtt hallgatott is el a gyóntatószékben egyetlen vétket, lehet, hogy azóta közbeeső minden gyónását őszintén végezte, s élete minden botlásáról, talán még súlyosabbakról is, tett őszinte vallomást, lelke ügye, mégis rendezetlen, s ennek számára legelső teendő ez: felkeresni a gyóntatópapot és ott elkezd az őszinte vallomást: lelkiatyám, én húsz év óta gyónok ugyan minden első pénteken s azóta meg is mondok mindent, de ezelőtt húsz esztendővel szándékosan elhallgattam egy vétke-
met, miért is erről a húsz esztendőről az akkor elhallgatott bűnnel egyetemben most őszinte vallomást teszek; kérem segítsen hozzá, hogy megnyerjem bűneim bocsánatát... Mindaddig, amíg ez a vallomás ki nem szakad lelkünkéből, akár-*

milyen nagyon akarjuk is, az Istennel való kibékülés lehetősége nem adatik meg.

Nem győzzük eléggé hangsúlyozni a gyóntatópappal szemben való legteljesebb bizalom szükségességét. Igaz, hogy a bizalmat nem lehet erőltetni, de kissé groteszk sokaknak húzódozása az ismerős paptól. Akármennyire is ismerős, még ha naponta találkozol is vele, a gyóntatószékben számodra nem létezhet más, mint Krisztus helyettese; és ő sem fog téged a gyóntatószékben más szemmel nézni, mint Krisztus helyettesének néznie kell.

A bűnvallomást illetően nem szabad figyelmen kívül hagyni sok olyan szempontot, amely első tekintetre talán kicsiségnek látszik, de végső eredményban mégis nagy dolog lehet. Gyónásban nem szabad említeni nevet; — sem a te nevedet, sem a másét. Nem szabad vádaskodni, sem konkrétan, sem általában, például így: „megszóltam embertársamat, csakúgy, mint más; rágalmaztam, csakúgy, mint más, csúfolódtam, csakúgy, mint más”. Az összeszedettség hiányára vall az általánosságban való beszéd: „vétkezem, bűnös vagyok, áthágtam a parancsokat”... Ezek a vallomások tulajdonképpen nem mondanak semmit; hanem meg kell említeni, hogy melyik parancsot és miben hágtam át s ha súlyosabban, halálos bűnnel vétkeztem volna, hányszor követtem azt el? Nem kell azt hinni, hogy ilyen fegyel-

mezett lelkibeszámolóra nehéz magunkat ránevelnünk, mert csak akarnunk kell, és sikerül. Lelkivezetők is tapasztalták már, hogy csak következetesen kívánni kell gyónóiktól a fegyelmezett lelkiszámadást, könnyűszerrel ránevelődnek erre.

Az Istennel való kibékülés lelke voltaképpen az őszinte bánat. Ez termi a bűnvallomás teljességét, s ebből fakad a komoly és őszinte, erősfogadás is. Ahogy már iskolásgyermek-korunkban tanultuk: *bánat nélkül nincs bocsánat*. S ennek a bánatnak nem kell okvetlenül könnyekben megnyilatkozásnak lennie, sőt nem is kívánatos, hogy valaki záporozó gyónást végezzen, hiszen ezzel könnyen gyanússá tenné magát s azt a hiedelmet keltené másokban, hogy gyónást végezni voltaképpen óriási önmegálázás; — de meg kell lennie a lélek legmélyén az őszinte sajnálkozásnak a vétkek elkövetése miatt. Amikor nem azért sajnálkozunk, mert a bűn miatt bennünket kár ért, mondjuk: utólért az Isten keze, vagy betegség lepett meg; hanem azért, mert átérezzük, hogy a vétkekkel Istent bántottuk meg, akit mindenek felett szeretni kellett volna; s hogy a vétkekkel magunk lelkére szörnyű veszélyt zúdítánk; az elkárkozás veszedelmét.

A középkorból gondos feljegyzések megőriztek számunkra egy épületes történetet. Egy előkelő várúrról szól ez a história, aki egy ragyogó nap-

sütéses reggelen, udvari embereitől kísérve, vídám vadászatra indult. Alig hagyta el a várkastély felvonó hídját, a folyó partján egy szerzetest látott haladni, hóna alatt kicsi csomaggal. Nagyhetykén odaszólt hozzá:

— Hová mégy, te barát?

— A legközelebbi kolostorba megyek, uram.

— Mi keresnivalód van neked ottan; odatar-
tozol?

— Nem, uram, csak azért megyek oda, hogy segítségére legyek az ottani szerzeteseknek a gyóntatásban. A környék népe búcsúra készül s holnapra sokan jönnek össze a kolostor templomába.

— S mi az, amit a kezedben visesz?

— Egy remekmívű kehely. A püspök misézík holnap s ezt a kelyhet fogja használni a szentmisénél...

A várúrnak szegett ütött a fejébe ez a beszéd, kissé elgondolkodott s azután mondotta:

— Milyen jó, hogy mondd a gyónást! Én már nagyon régen nem gyóntam, rámférne egy kis penitencia. Ha lehetne, most mindjárt elvégezném gyónásomat, hallgass meg...

— Készséggel, uram, nincs semmi akadály.

A várúr nagyot kacagott, környezete kíváncsian leste, miféle pompás móka fog ebből kisülni, ő pedig derűs arccal kezdte a gyónást:

— Istent nem tiszteltem... embert nem becsül-

tem... szentmisét nem hallgattam... minden pénteket megtörtem... hazudtam... csaltam... tivornyáztam... részegeskedtem... latorkodtam... a bűnt úgy ittam, mint a vizet...

S minden vétek említése után kacagott egy nagyot, kísérete tagjaihoz pedig odafordult:

— Igaz-e, cimborák?

Azok helyeseltek, mire ő megadta a felszólítást a szerzetesnek:

— Ez mind az én vétkem; én már meggyóntam, most rajtad a sor, tessék feloldozni!

A szerzetes szerényen csak ennyit mondott:

— Jól van, uram, most rajtam a sor, de még nem végeztünk. Még hátra van az elégtétel...

— S mi lesz az?

— Itt ez a kehely; szállj le a lóról s merítsd ezt meg a folyó vizében. Utána majd megadom a feloldozást.

— Ezért a sok vétekért ilyen kicsi a penitencia? Velem ne tréfálj, mert megkeserülöd...

— Nem tréfálok, uram, ha vétenék veled szemben, van reá módod, hogy megbüntess érte...

A várúr hirtelen lendülettel leugrott a nyergéből, elvette a barát kezéből a kelyhet s vitte a folyóhoz, hogy megmerítse. Amint merítené, ijedten vette észre, hogy — csudák-csudája — a kehely nem fogja a vizet. Próbálta másodszor, harmadszor, hasztalan. Vitte pár lépéssel odébb, ahol a víznek kevés csurgása volt s tartotta alá,

de az is kifutott a kehelyből. Valósággal bele-sápadt a szokatlan eset tapasztalásába, s egész lényében reszketett, amikor jelentette a szerzetesnek:

— Próbáltam, *atyám*, de nem tudom megmeríteni...

Az egész kíséret néma döbbenettel szemlélte a történeteket, nem volt nyugodt senki, csak a szerzetes, aki mindössze ennyit mondott:

— Nem találod meg bűneid bocsánatát mindaddig, amíg ez a kehely nem fogja a vizet...

A várúrra nem is sejtett hatással volt ez a dolog. Elment a kedve a vadászattól, elment a kedve a dínom-dánomtól; tivornyázó élet s vidám mulatozás nem érdekelte többé. Elindult, hogy keressen egy helyet, ahol a kehely meg tudja meríteni. Egyik búcsújáró-helyet felkereste a másik után, nagy benső tusakodásában elindult hosszú zarándok-útra Krisztus szenvedése helyére: a Szentföldre. S ezen az áldott helyen állva, kezében a kehellyel, felgondolta a maga szomorú sorsát; hogy lelkének a megbékélés boldogságát megszerezni nem tudja. Vétkei nagysága s a hetykeség, amellyel azokat elkövette, szörnyű erővel újból beléhasítottak lelkébe, s szeme megtelt könnyel. Omlott a könny két orcáján lefelé s egyszer csak azon vette észre, hogy a kehely megtelik: a bűnbánó könnyeket felfogta a kehely... Megértette belőle a jelet, hogy az

Isten megbocsát már neki, mert igazán megsiratta vétkeit.

Felesleges mondani, hogy ez a história egyszerű legenda. A naivitás nem egy vonása mutatkozik rajta. De minden naivitása mellett is pompás példa ahhoz, hogy érzékeltesse: bánat nélkül nincs bocsánat s hogy ennek a bánatnak a szív mélyéről, Isten iránti szeretetből kell fakadnia.

Tévedés volna, ha gyötörnénk magunkat valami szokatlanul erős érzelmek kiváltásával; nem kell a könnyek prézelésén sem fáradsunk. Elég egy egyszerű értelmi átgondolás: úgy, ahogyan az Anyaszentegyház megtanít bennünket a bánat felindítására. Mondjuk el lélekkel ezt az imát: én Istenem, teljes szívemmel szánom és bánom minden bűnömet, hogy azokkal Téged megbántottalak! Fogadom erősen, hogy többé nem vétkezem!...

A MÉRHETETLEN IRGALOM

Lacordaire atya, a híres dominikánus szerzetes, akinek missziós tevékenysége áldásait maga korában egész Franciaország érezte, hiszen alig volt szószék, amelyen meg ne fordult volna, s szavának hatása alatt ezrek, meg ezrek tértek Istenhez, öreg napjaiban súlyos betegségtől meglepve, rettentő belső gyötrődéseket szenvedett. Betegágyát résztvevő szívvel vették körül rendtársai, aggódva figyelték nagy-nagy szenvedését s minden módon próbálták vigasztalni. A ház főnöke, maga is tapasztalt misszionárius lévén, hamar észrevette, hogy nem a betegség okozta fájdalmak gyötrik a nagy Lacordairet, hanem valami másféle aggodalom tölti el lelkét és ez fekszik reá bírhatatlan erővel. Arra sejtett, hogy talán a halálfélelem, ami ösztönös érzés minden embernél; odalépett tehát a beteg ágya mellé, szelíd tekintetét feléje irányozta, kezét gyöngéden megérintette s résztvevő, meleg hangon ezt mondotta néki:

— Kedves, jó atya, ne engedje magát gyötörtetni halálfélelemtől. Gondoljon arra, hogy Isten kegyelméből rengeteg szószéken megfordult, egy hosszú életen át Isten igazának hírnöke volt, a

lelkek özönét térítette meg és vezette vissza Istenhez; ne féljen a haláltól, mert ez a jó Isten meg fogja Őnt jutalmazni . . .

A hallott szavakra Lacordaire felfigyelt, fáradt szempilláját kissé felnyitotta s abba az irányba tekintett, ahonnan ez a szelíd vigasztalás áradt feléje és csak ennyit mondott:

— Én a haláltól nem félek, hiszen rengetegszer prédikáltam róla, s tudom magam nagyon jól: el van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak. Az is nyugtat, hogy Isten jóvoltából rengeteg szószékre léphettem a lelkekért harcolásra készen; de szörnyen nyugtalanít, és ráfekszik lelkemre egy aggasztó bizonyosság: félek, nagyon félek attól, hogy a jó Isten megszámloltat azért, mert bármilyen sokszor megfordultam is szószéken, nem prédikáltam eleget arról, hogy milyen irgalmas a jó Isten. Mert ezt, a jó Isten végtelen irgalmát többször kellett volna hangoztatnom! Most látom már, hogy erről nem győzünk eleget prédikálni . . .

Felesleges volna ecsetelni, hogy a szentéletű, nagy missziós papnak haláloságyán mondott ez a gyönyörű intelme milyen hatást válthatott ki környezetéből. Ehelyett inkább fogadjuk meg a szót s okuljunk ennek a nagyszerű léleknek útmutatásán s beszéljünk a lélek bizalmas érdeklődése közepette erről a vigasztaló valóságról: a jó Isten végtelen irgalmáról.

Nagy igazság: rettentő valami az élő Isten kezébe kerülni! Át kell éreznünk az Egyház énekének mélységét: reszket minden tagom, borzadok és félek, földi pályát végzett szegény bűnös lélek... De van egy gondolat, amelybe, mi bűnösök, mindannyian belekapaszkodhatunk. Ő nem a magunk érdeme, vagy jóra való szándékunk erős-volta, nem is a megigazulás után való vágyakozásunk mindentátfogó intenzitása; — hanem a jó Isten végtelen irgalma. Tudni azt, amit a katekizmus egyszerű szavakkal, de rengeteg vigasztalást magában foglalva így fejez ki: Isten a megtérő bűnösnek szívesen megbocsát; Isten végtelenül irgalmas.

Először is legyünk tisztában azzal, hogy a megbocsátás voltaképpen isteni tulajdonság, mert megbocsátani, csak a jó Isten tud. A világ ugyan ajkára veszi ezt a szót, hangoztatja nem egyszer, de gyakorolni soha nem gyakorolja. Ha valaki megbotlik s botlása büntetéseképpen becsapódik mögötte a börtönajtó s kitöltötte büntetését, a világ szemében megbélyegzett ember; nincs számára pardon s botlása emléke, mint fekete fátyol, kíséri egy életen keresztül. Ha egy fiatal teremtes, csábító férfiak szavára hallgatva, megszádul s rosszútra téved, nemcsak ő maga van megbélyegezve örökre, de vétke gyümölcsének, a törvénytelen gyermeknek is homlokára van sütve a szégyenbélyeg. Őntheti a bűnbánat könnyeit olyan

keservesen, hogy szinte kiég bele a szeme, éjjelt-nappalt eggyéolvashat bánatos jajveszékelésben, a világ nem felejt. Talán mutatja s úgy tesz, mintha semmi nem történt volna, de a hátmegetti suttogásoknak se' vége, se' hossza. Ezzel szemben, milyen nagyszerű valami az isteni megbocsátás készsége, amely nem néz embernek bármilyen nagy gonoszságára sem, hanem a legelső békülést kereső szóra készen van az irgalmas szózat: menj békével, megbocsáttatnak a te bűneid.

Fel kell tenni azt a kérdést, honnan van Krisztus Anyaszentegyháza arcán az irgalomnak ez a szelíd vonása? Miféle alapunk van ahhoz, hogy olyan biztosak vagyunk Isten irgalma felől? Nem kell azt hinni, hogy az egész elgondolás az irgalom vágyának szüleménye, mert tárgyi alapja, magának az Úr Jézus Krisztusnak annyiszor hangoztatott s még a leggyarlóbb értelem számára is olyan világosan áttekinthető, ragyogó megnyilatkozása. S talán sehol nem mutatkozik meg annyira az ő irgalmas szívének jósága, mint a tékozló fiúról szóló példabeszédben; — magunk bátorítására, hogy a pokoltól való minden félelmünk tovaillanjon, s hogy a gyóntatószék megbocsátó jóságát igénybe venni annál jobban akarjuk, nézzük meg közelebbről ezt a példabeszédet.

Hallgassuk meg, hogyan mondja el maga az Úr Jézus Krisztus!

„Egy embernek két fia vala és mondá az ifjabb közülük atyjának: Atyám, add ki nekem az örökségrészt, amely engem illet! És elosztá nekik az örökséget. És nem sok nap múlva, összeszedvén mindent ifjabbik fia, messze tartományba méne és ott eltékozlá örökségét buja étellel. És miután mindent megemésztett, nagy éhség lőn azon tartományban és szűkölködni kezdett. És elmenvén, azon tartománynak egy polgárához szegődött, ki majorjába küldé őt, hogy őrizze a sertéseket.

És kívánva kívánta gyomrát megtölteni a moslékkal, melyet a sertések falának, de senkisem ada neki. Magábatérvén pedig mondá: hány béres bővelkedik atyám házában kenyérrel, én pedig itt éhenhalok! Fölkelek és atyámhoz megyek és mondom neki: atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, már nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem, csak béreseid közé fogadj be engem. És fölkelvén, elméne atyjához. Mikor pedig még messze volt, meglátá őt atyja, irgalmasságra indula és hozzája futván, nyakába borula és megcsókolá őt. És mondá neki fia: atyám! vétkeztem az ég ellen és teellened; már nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem. Atyja pedig mondá szolgáinak: hamar hozzátok elő a legjobb ruhát és öltöztessétek fel őt; adjatok gyűrűt kezeire és sarut lábaira; és hozzátok elé a hízlalt borjút, öljétek le, együnk és vigadjunk, mert az én fiam

meghalt vala és föltámadt, elveszett vala és megtaláltatott."

Milyen rövid történet s rövid történetben, milyen rengeteg tanulság! Milyen egyszerű szavak, egyszerű szavak mögül milyen plasztikusan bontakozik ki elénk az egész ragyogó esemény! Mennyire filmszerű minden mozzanata! Szinte magunk előtt látjuk az egyszerű ház csöndességével békétlen fiatalabbik gyermeket, akit nem tud már vonzani az otthon édessége s egy reggel dacosan elébeáll atyjának:

— Add ki nekem az örökségrészt, amely engem illet!

Az atya egész lényében megrendülve hallgatja gyefmeke követelődzését, szeretné minden szavát menten megcáfolni, mert szemernyi igazság sincs abban a beállításban, hogy ez az örökségrész őt megilleti. De bármilyen fájdalmas is neki gyermeke követelődző beszéde, nem szól rá egy szót sem s az örökségrészt nem tagadja meg tőle.

Vajjon kicsoda ez a tékozló fiú? Te vagy, testvérem, meg én: mi vagyunk édesmindannyian s talán nem is helyes kifejezés, hogy tékozló *fiú*; így kellene inkább mondani; tékozló *gyermek*. Mi vagyunk, akik kiköveteltük az atyától, a jó Istentől ezt az örökségrészt, a fiatal vérnek zengő muzsikáját, az értelem szárnyaló készségét, s a szabad akarat nagy tettekre lendítő erejét s mindezzel adományokat, úgy vettük, mintha nem is

kegyképen kaptuk volna, hanem bennünket joggal megilletne. Ha életünk útja el is vezetett néha a kórházak mellett s láttunk betegségekkel megakart emberek százszámra, hálálkodni magunk egészségéért elfelejtettünk; szent volt bennünk a meggyőződés mindig afelől, hogy a jó Isten egészségünket megadni és megtartani szinte kötelezve volt... Micsoda tévedés!

S a tékozló fiú az örökségrész birtokában elindult nagy útra. Szíve talán megremegett, amikor áthágta a szülei ház küszöbét, de a további lépések már vígak valának, sőt az idegen világ újszerűsége még izgatta és szórakoztatta is. Neked is újság volt az első bűnözés; nehéz volt megtenni a legelső bűnrevívó utat, de a továbbiakban már könnyebben ment, sőt igen könnyen ment.

Amikor a tékozló fiú mögött becsapódott az ajtó, az atya talán már szerette volna visszahívni. Utánakiáltani: ne menj el gyermekem, öreg napjaimnak erős vigasztalása, ne hagyj magamra! De nyelvét lefogta az apai önérzet s nem engedte, hogy rátukmálja magát gyermekére. Bennünket is, amikor a bűn útjára léptünk, Isten kegyelme szinte erőszakkal szeretett volna visszarántani, de szabad akaratumk lévén mehettünk útunkra.

S a tékozló fiú kívánva kívánt jóllakni a sertések eledelével, de még ezt sem tehette. Veszede észre, hogy ez a lecke is neked szól? Moslékra fogja a bűnöző ember a lelkét s elfelejti, hogy

moslékkal nem lehet a lelket jóltartani. A vétekből el lehet követni sokat, rengeteget, de nem lehet vele jóllakni. Úgy van vele az ember, mint a sivatag oroszlánja, amely víztartó medencéhez érkezik. Szomjúságát oltani akarja a sós vízzel s minél többet iszik belőle, annál szomjasabb lesz, s amikor szemeláttára elpárolog a víztartó-medence sós vize is, szörnyű üvöltéssel, hogy megreszket bele az egész sivatag, tudtára adja az egész világnak, hogy szörnyű szomjúságában el kell pusztulnia. A bűnöző ember sem tud a vétekekkel betelni. Hajszolja a vétkezés ütemét, egyre többet akar, mindig rafináltabban, mert érzi, hogy békességet nem szerezhet a vétek, legfeljebb csak kábulatot. Nem arra való, hogy nyugalmat adjon. Csak tompítószér.

S ott a moslékos-dézsza mellett, amelyhez neki nem volt szabad nyúlania, fölcsillogott előtte az édes otthon képe. A fehérfalú kis ház, amelynek kapuja előtt meghitt beszélgetésre kis pad áll, a bolthajtásos bejáró, amelyet fügefának szelíd lombja fürtöz körül; a jólismert udvar, amelynek minden zegét-zugát beszaladgálta gyermekkorában s az annyi békességet és ölelő csöndességet lehelő lakószoba, amely nyugodt otthont jelentett, s ahol most mindenki bővelkedik.

Tekintetében újra megjelent atyjának a képe, úgy, ahogy búcsúzaskor magára hagyta őt, aki szegény azóta naponta kinéz gyermeke után és

lesi, hogy nem jön-e már vissza. Szeme elé emeli tenyerét s úgy kémleli az országutat, amelyen elhaladt... Az egész utcanépe figyeli már, a gyermekek eszelősnek tartják, kútra haladó asszonyok tekintetükkel gúnyosan néznek feléje s hátamögött egymásközt összesúgnak: bezzeg, most hiányzik a kisebbik gyermek, akit elűzött hazulról, mert asszonyt akart hozni a házhoz s útjában volt a kisebbik gyermek, akinek még jobban szájában volt az édesanyatej íze... most bántja a lelkiismeret, mert elverte hazulról... de ő mindezzel a beszéddel mitsem törődött, egyre csak azt nézte, nem jön-e vissza gyermeke...

Aki idegen tartományban ezernyi ezer sóhajt küldött haza s annyiszor felgondolta, hogy: atyám házában most mindenki bővelkedik, én pedig itt szinte éhenveszek. De egyszercsak kiszakadt lelkéből a nagy szó: felkelek és atyámhoz megyek. S elindult. Az apa felé, aki reggel még nem is sejtette, hogy aznap nem hiába fogja gyermekét hazavárni, mert megérkezik.

Szokásához híven ekkor is nézte az országutat: bokrok árnyékából nem fog-e kibontakozni egy alak, aki az ő gyermeke volna. Egyszercsak egész teste megremeg az édes sejtelemtől: talán csak nem az ő gyermeke jött haza!? A vágyakozás, csakhogy még egyszer lássa, szárnyat ad öreg lába alá, szinte futva megy eléje s pár lépésre van már tőle, amikor csaknem eltántorodik: nem ez

nem az ő gyermekel... Az ő gyermekének ringó járása volt és deli termete, ez pedig rokkant és egész testében koravén. Az ő gyermekének selymesen szőke volt a haja, ennek pedig csupa kóc és piszok. Az ő gyermekének orcáján rózsa volt, s szemeszögletében jóság mosolygott, ennek orcáján kiálló csontokból elszántság és keserűség árad. Az ő gyermeke ölbekívánczó, cseppentett jóság volt, akinek fürtös fejét megsimogatni külön boldogság volt, ennek egész lényéből valami visszariasztó idegenszerűség árad. De ha jól megnézi, ott, a szeme legmélyén, csillogott valami; anyja tekintetének melegsége. De azért biztosan nem merte rámondani, hogy az ő gyermeke, amikor megszólalt a jövevény, lába elé omolva, hangos zokogással:

— Atyám, vétkeztem az Ég ellen és teellened; már nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem.

Ó, igen ez a hang az övé! Alázatos, csengő, esdő, a békélést kereső, üde gyermekhang. Az atya lehajol hozzá; felemeli, magáhozöleli, tenyerével ajkát betapasztja:

— Ne, ne, gyermekem, ne beszélj így! Nincs helye siránkozásnak; ma öröm napja van.

S viszi haza szinte szökellő léptekkel; otthon kiadja a parancsot: húzzatok ujjára gyűrűt; szolgáit fölhívja, hogy öltöztessék ékes köntösbe s követ-

kezik fényes lakoma, mert aki elveszett, íme megkerült s aki meghalt vala, íme feltámadott . . .

Milyen könnyű észrevenni, hogy a tékozló gyermek megtérésén örvendő ez a jó édesapa voltaképen nem más, mint a jóságos Isten. Aki napról-napra aggódó tekintettel néz a bűnös ember után s lesi, várja, mikor tér már vissza. Küld utána követeket: a lélek benső sugallatait, jóbarátok okosító tanácsait, s minden ilyen sugallattal azt mondja: jöjj vissza, várlak, várlak; s akinek szíve örömben nagyot dobban, amikor keserves tapasztalások és belső tusakodások eredményeképen az ember ajakát elhagyja a nagy szó, az erős elhatározás: felkelek és atyámhoz megyek. S aki szívének túlárado örömben a megtérő bűnös elé siet, magához karolja s mintha nem is Ő volna a megsértett isteni igazságosság, egyszerre elfelejt mindent.

Kell, hogy a jó Isten eme nagy jósága, megbocsátó irgalmas készsége szíven-üssön minden embert s érezzük át valahányan, mennyire szükséges és igazságos valami a megbocsátó Isten jóságát igénybevenni.

Az Anyaszentegyház arcán, mint enyhe és vigasztaló mosoly ömlik el az irgalomnak ez a szép vonása. Milyen felesleges beszéd, vádolni szívtelenséggel és kegyetlenséggel az Anyaszentegyházat, amely számunkra olyan épen és sértetlenül megőrizte az irgalmasszívű, a megbocsátó Krisz-

tus szelíd alakját, aki a tékozló fiúról szóló ragyogó példabeszéddel is sugározza felénk ezt a nagy igazságot, hogy bármilyen nagy is az emberi gyarlóság, nincs olyan nagy bűn, amit Isten irgalma megbocsátani ne tudna. Úgy ahogyan tanítja a kis katekizmus: az Anyaszentegyházban megnyerhetjük minden bűnnek a bocsánatát. Hála érte Isten irgalmának!

A LÉLEK SZÁRNYON JÁR

A katolikus élet megnyilvánulásaival nagyon sokan nincsenek tisztában s amikor hallanak beszélni szentgyónásról, sokak lelkében kiverődik az a hiedelem, mintha egész vallásos életünknek főtörekvése erre az egyre irányulna, hogy szentgyónásunkat végezzük el. Egyéb kötelességek hangsúlyozását kissé elfelejtettük; miértis épen ideje megértetni, hogy a gyónás nem cél, hanem eszköz a legnagyobb cél érdekében: hogy lelkünket megtisztíthassuk s a jó Istennel való békélés útját megtaláljuk.

Nem szorul hosszas bizonyításra, hogy a lelkiéletnek ez a legfőbb célja: megteremteni a zavartalan összhangot a jó Isten, meg az ember között; s állandóan dolgozni azon, hogy ez az összhang csakugyan fenn is maradjon. Épen a lélek üdvössége érdekében szükséges tehát beszélgetni néhány olyan dologról, amely feltétlenül igénybeveendő a legfőbb cél, a jó Istennel való állandó harmónia érdekében.

A lélek vágyik a jó Isten felé; vágyik úgy, hogy örök céljának érzi s az emberi élet végeztével Őbenne elpihenni akar. De ez a vágyakozás megmutatkozik egy másik törekvésben is:

szárnyra kél a lélek és keresi, hogy a jó Istennel találkozzék már itt a földön, találkozzék szinte naponta. Sőt a tökéletes lelkek nemcsak találkozni akarnak Istennel, hanem állandóan összefonódni Vele, és Őbenne, Óáltala élni; a szentpáli gondolathoz híven, aki maga lelke túláradó boldogságában így kiált fel: „ki szakíthat el engem az Isten szerelmétől? Sem magasság, sem mélység, sem jószerencse, sem balsors, sem az életnek bárminő változó körülménye, nem szakíthat el tőle”.

Az Úristennel való ez a kapcsolódás leggyakrabban és legismertebb módon az imádság révén történik, azért az Istent kereső léleknek legelső teendője, hogy sajátítsa el a jó imádkozás művészetét. Ez a lélek szárnya. Az Úr Jézus felhív bennünket: szükséges imádkozni és soha meg nem szünni ebben a törekvésben s a hűséges lelkeknek egész élete nem más, mint egy állandó tömjénillat édességét lehelő örök imádkozás. De túl ezen, hogy életünk minden percét föláldozzuk Isten dicsőségére, rá kell szólni a napnak bizonyos idejét arra, hogy az imádság órájában szárnyára kelhessen a lélek és megkereshesse Istent.

Egész sereg katolikus ember van, aki nemcsak szeret imádkozni, de szívének nagy fájdalma, hogy nem tud úgy imádkozni, ahogyan ő imádkozni szeretne. Ezer, meg ezer ajkat elhagy egy-

egy panaszos szólam: „nem tudok imádkozni, mert alig kezdem el csak a Miatyánkot is, a harmadik szónál elmém már tétováz és felejték mindent!...” És ezt nemcsak mondják, hanem nagy benső szomorúsággal aggódnak is miatta; jeléül annak, hogy a lélek mélyén csakugyan komoly a törekvés a jó Isten barátságát keresni.

Nem szabad elfelejteni, hogy a jó Isten jó imádságot kér és fogad el. Jó imádság pedig nem az, amelyik nekünk esik jól, hanem, amelyik a jó Istennek esik jól. Sokan élnek abban a téves hiedelemben, hogy az a jó imádság, amikor egész lelkünk gerjedez a belső gyönyörűségtől, s szinte fizikai kellemességek hatják át egész lényünket az imádkozás ideje alatt, amikor úgy jól kiimádkozhatjuk magunkat! Valahogyan azt várjuk, hogy csakúgy lendüljön velünk minden s ringason édes reménykedésre az imádság erejében vett hitünk.

Aki így gondolkodik, elfelejti, hogy a jó imádságnak nem mindig velejárója, hogy mellette ki-termelődik az imádkozás édes íze. A legnagyobb szentek, akiknek imádkozása felől pedig nem lehet kételyünk, mert nyilván tetsző volt Istennek, igen gyakran csak ritkaságként érezték az imádság édes ízét; ehelyett inkább telítve volt minden imádkozásuk valami száraz és kelletlen érzéssel. De mégis imádkoztak, mert az imádság idején nem a maguk gyönyörűségét keresték, ha-

nem Istent akarták dicsőíteni, vagy kérni, vagy engesztelni, vagy Neki hálálkodni.

A mi imádkozásunk is akkor lesz istenes lélektől fűtött, ha minden alkalommal ez a főtörekvés hajt bennünket: nem a magunk gyönyörűsége, hanem Isten dicsőítése vezérel; Őt keressük, s ha magunk talán nem is találunk benne semmi édes kielégülést, a lényeg az, hogy dicsőségére és örömére válják a jó Istennek s így gazdagodására magunk szegény lelkének.

Nagy átlagban a jó imádkozás feltételei ezek:

Elsősorban is a *feltétlen bizalom*. Bizni abban, hogy Isten meghallgatja imánkat, hogy jósága és mindenhatósága együttes tevékenységeként szívünk vágya teljesedik. A bizalom mellett át kell hatnia bennünket az *alázatos megnyugvás*nak, amellyel rábízunk magunkat teljesen a jó Isten akaratára, s nem akarjuk magunk óhaját rátukmálni a jó Istenre. A Szentírás szavait nem szabad elfelejtenünk, maga Krisztus mondja: „nem tudjátok mit kértek!” S tapasztaltabb emberek bőségesen tehetnének tanuságot amellett, hogy sokszor éppen az vált javunkra, hogy egyik, vagy másik kérésünket „nem hallgatta meg” a jó Isten.

Szükséges, *kitartóan imádkozni*. Gondoljunk Szent Monikára, aki tizennyolc évig imádkozott gyermeke megtéréséért, s akinek lelkében tizennyolc esztendőn keresztül nem egyszer felfakadhatott volna a kishitűség. De mégis kitartóan ost-

romolta az Eget s állhatatosságának az lett a jutalma, hogy gyermeke nemcsak megtért, de a megtérésnek olyan ragyogó példája és tündöklő esete lett, amelyet a világhistória csak ritkán produkál. Sok ember imádkozását lehetne hasonlítani a vasúti várótermeknél látható automata-készülékekhez: ahol az ember bedob egy húszfillérest, megránt egy fogantyút s utána menten kijön egy kis doboz csokoládé. Ezek az emberek is bedobnak egy-két Miatyánkot, talán még hozzáragasztanak néhány Udvözlégymáriát, meg egyéb ájtatossági cselekményeket is; utána menten tartják a markukat s ha nem esik belé az, amit az imádság révén megnyerni akartak, kedvüket vesztik és felhagynak az imádkozással.

Érthető, ha mi állandóan kérünk a jó Istentől, hiszen nyomorult férgek vagyunk, akik nem értünk máshoz, csak a rimánkodáshoz; de kétségtelen, hogy a legjobb befektetés a hálaadó imádság, hiszen ezzel éppen azt áruljuk el magunkról, hogy a kapott jótéteményekért készséggel adunk elismerő szavakat. De van valami, ami minden hálaadó imádságnál és engesztelésnél és magasztalásnál kedvesebb a jó Istennél és ez: az Isten akaratan való teljes megnyugvás.

Milyen sokszor hagyja el ajkunkat ez a kifejezés: erkölcsi világrend. Szónokok ajkáról hallhatjuk ezerszer; nyomtatásban olvashatjuk szinte napról-napra; s milyen ritkán gondolunk reá.

hogy ez a kifejezés voltaképen ezt jelenti: Isten akaratának uralma, hogy az történjék, mindenhol és mindenkor, amit a jó Isten az erkölcsi törvények érvényesülésén keresztül akar. Elfelejtjük, hogy voltaképen ez a szükséges. És az az igazán jó katolikus ember, aki maga akaratát teljesen hozzá tudja idomítani ehhez az uralkodó akarat-hoz; aki nem akar, nem is akarhat mást soha, mint amit a jó Isten akar.

Sok ember agyában megfordul az a gondolat, hogy voltaképen mi az egész katolikus életnek, a lélek megszentelésének legnagyobb önmegtagadást kívánó cselekménye. Lehet, hogy egyesek ezen a ponton bizonyos kemény parancsokra gondolnak, amelyeknek betartása ellen a vér szava rúgdalóddzik. Lehet, hogy egyesek agyában fölcsillan hősi teljesítmények sorozata: élni talán a hithirdetők világában és szertevinni az igaz hit szövetségét, meggyújtva vele ezer, meg ezer lélekben a kegyelem lángját. Vagy élni modern apostol módjára s felrázni a közönyös lelkeket és megindítani a lélek kegyelmi áramlását! Vagy apostolkodni sajtó terén s produkálni hősi eredményeket. Ezek lehetnek remek teljesítmények, amelyeknek még említésére is keresztülvibrál rajtunk a lelki gyönyörűség, de *a katolikus életnek nem ez a magas-iskolája*. Az igazi katolikus lelkület sokkal több és sokkal nagyobb ennél: *lemondani magunk akaratáról*, de nem úgy, hogy

akaratnélküli, tedd-ide, tedd-oda bábok legyünk, akiknek mindegy, hogy mi történik körülöttük, hanem úgy, hogy magunk minden akaratával hozzáfonódunk az Isten akaratához s egész életünk minden tevékenységével azon fáradozunk, hogy Isten akarata teljesedjék.

Ha ez a magasabb életszemlélet lenne úrrá az emberek között, kibeszélhetetlen sok keserűséget és önemésztést lehetne kiküszöbölni életünkéből. Mennyi zúgolódás eltűnnék egyszerre! Mert bizonyos, hogy zúgolódni, a mai világ folyását bírálgatni, nagyonis jól tudjuk. Milyen sokszor hallani szót arról: hej, uram, csak öt percig volnék miniszterelnök! Sokan nagy magukbiztában továbbbmennek az óhajtozásban s kifejezést adnak abbeli felfogásuknak, hogy mi történnék, hogyha egy, vagy más dologban az ügyek intézését a jó Isten őrájuk bízna. Az ilyen gondolkozás mellett aztán mindennapos a zúgolódás, mert a szenvedések jöttén nem tudunk felemelkedni egy magasabb látószög elfoglalására s magunknak sok baját csak tetézzük azzal, hogy a nyomorúságok hegyébe még benső nyugtalanságot is szerzünk.

Az igazi katolikus lelkület nem ismeri ezt a fogalmat, hogy Isten ellen zúgolódni. Mert jó, fájhatnak dolgok; az emberi hitványság egész özöne végigszáthat lelkünkön és belehasíthat úgy, hogy nyomában vér serked; sírhatunk keserves, véres könnyeket s érezhetjük az elhagyatott-

ság és a kivetettségnek keserű napjait; — egy azonban bizonyos: mindig éreznünk kell, hogy bármennyire egyedül vagyunk is, a jó Isten tenyeréből nem estünk ki, az Ő szerető jósága mindig számontart bennünket.

Figyeljük csak meg, hogyan beszél az Úr Jézus az isteni gondviselésről, s mennyire a mi nyelvünkön, a mi szívünk vágyát leolvasva nyugtat meg bennünket afelől, hogy a mennyei Atya tudta nélkül még csak hajunkszála sem görbülhet meg; s hogy az a jó Isten, aki a mezők liliomát olyan szépen ruházza, s akinek gondja van még az olyan semmitérő valaminek látszó verebekre is, mennyivel inkább törődik velünk, emberekkel? Kétségtelen, hogy gyarló természetünk egyszer-egyszer hajlik a kishitűség felé. Környeznek bennünket dolgok, amelyeket nem értünk s Mécs László sok szívnek titkos aggodalmát olvassa le, amikor felteszi a kérdést: „Ki érti Isten titkos útjait, kedvenceit, miért rikatja itt? Ki érti Istent, titkos terveit, miért rikatja meg kedvenceit?” Mi a magyarázata annak, hogy „sok millió vetésnek szomja van, s ezer erdőnek szomjas lombja van s sok-sok szegénynek kenyérgondja van, s az Istennek mindenre gondja van: Felhőkannákból mérföldek felett, erdőket öntöz, búzát, réteket s elázik közben egy kirándulás. Sok örömsátor, ábránd, kacagás”... Vannak dolgok, amelyeket nem értünk, de mint tényeket el kell fogadnunk,

s amelyek megértéséhez csak egy kulcs vezet: ha elfogadjuk a költő okos felfogását: legyen meg az Isten örök akarata. Értetlenül állunk a szenvedések láttán, könnyező bús arcok részvétet szülnek lelkünkben, de magunkat nyugtatni csak egy meggondolással tudjuk: ha egész életünkön úrrá lesz az Isten akaratán való feltétlen megnyugvás fenséges érzete.

Egy szép népmese remekül példázza, hogy a jó Isten rendelkezéseit milyen lélekkel kell az embernek fogadnia. Arról szól a mese, hogy fent a magasságos kék égben, túl a ragyogó felhők mögött, ahol Istennek gyönyörűséges birodalma van, a mennyország szép világában az egyik angyal odatérdepelt a jó Isten elébe, két kezét eszenen imára fonta:

— Jóságos Atyám, nagy kérésem alázatos szívvel elibédterjesztem, hallgass meg engem!...

— Mi a kérésed?

— Uram, nekem minden vágyam az, hogy szeretnék ember lenni, hogy embermódra élve, nekik a jóban példát adva, életüket megneemesíteni iparkodjam.

A mese szerint a jó Istent meglepte a kérés, egy kézlegyintéssel el is küldte magától az angyalt, de az a rimánkodásban nem tágított, megismételte másnap is, harmadnap is; mindaddig, amíg az Űristen végül azt mondotta neki:

— Látom, nem akarsz tágítani; legyen tehát

úgy, ahogyan kérted: megengedem, hogy az emberek közé menj.

Az angyal csakugyan ember lett, felvette egy húszéves ifjú alakját; otthagya a szép mennyországot s egy ragyogó májusi napsütésben lépett a földre. Fiatalos, könnyű léptekkel, vígan szedte az iramot, amikor egyszercsak megkondukt a déli harangszó. Elimádkozta az Űrangyalát, de utána menten jelentkezett egy eddig még szokatlan érzés is: delet harangoztak a gyomrában is; megéhezett. Tarsolyában nem volt sem egy garas, sem egy harapás kenyér. Hová menjen éhségét csillapítani? Hirtelen elhatározással toronyíránt vette az utat; gondolta: bemegy az Isten emberéhez, a paphoz, s majdcsak kerül valami megoldás.

A plébános urat otthon találta, éppen ebédhez volt készülöben. Beköszöntött hozzá, szelíd *Dícsértesség*-kel s utána elmondta jövetele célját:

— Plébános úr, az volna az én nagy kérésem: fogadjon fel szolgálatába. Boldogan szolgálnék papnak, Isten emberének.

A plébános úr ránézett a jövevényre; észrevette menten, hogy messziről jöhetett, mert vonásai teljesen ismeretlenek voltak. Első érzése az volt, hogy szívesen segítene ezen a jó fiún, de aztán számolnia kellett a való helyzettel s ezt a választ adta:

— Nézd, fiam, nekem nincsen szükségem a te

szolgálatodra. Édesanyám és nővérem gondomat viselik.

A jövevény nem tágitott:

— Úgy gondoltam, plébános úr, hogy lennék az inasa!

A plébános úr erre kissé meghökkent:

— Jól értettem, fiam? Úgy mondtad: inasom? No, azt már nem! Én egy szegény plébános vagyok; grófoknak szokott inasuk lenni...

— Nem ilyen nagyúri inaskodásra gondoltam én, hanem mindössze arra, hogy takarítanám a plébános úr szobáját, reggelenként ministrálgatnék, hivatalos iratokkal, postával, ide-oda elmennék; egyszóval: személyes szolgálatára mindenben, mindenkor készen állnék.

A plébános úr meghallgatta a beszédet, de intett a kezével, hogy nem tudja a kérést teljesíteni, amikor azonban mégegyszer megnézte a jövevénynek szép, tiszta arcát, tekintetének átható üdeségét, nem volt lelke, hogy elküldje magától, hanem kijelentette:

— Jól van, fiam, akkor csak maradj itten; ahol én jóllakom, te sem maradsz éhen, ami a többi részét illeti bérednek, csalódás nem fog érni.

Aznap délben az asztalnál már a jövevény szolgált fel, mint „szobainas”. Minden mozdulata szelíd volt és megfontolt, kimért és formás, amikor pedig ebéd végeztével a plébános úr és háza-

népe végezték az asztali áldást s a szekrény mellett állva, csendben velük imádkozott a felszolgáló jövevény is, egész arcát valami olyan égiszelídség és sugárzó ragyogás öntötte el, hogy a plébános úr szíve örömeiben egyszerre nagyot dobbant s úgy érezte, hogy nagyon jó lelket fogadott be lakásába.

A látszat szerint nem is volt semmi hiba. Minden reggel ministrált a jövevény, sőt nemcsak ministrált, hanem énekelt is a hívek seregével s hozzá olyan szépen, hogy a kántor úr, a kóruson az orgonánál ülve, meglepetten észlelte ezt a csudásan csengő, üde hangot, amelyet ő még soha nem hallott. Kezdte figyelni, hogy vajjon ki lehet. Első percben azt hitte, hogy valamelyik nagyobbacska iskolásgyermek, de aztán rájött, hogy ez már nem gyermek-hang, sokkal érettebb annál. Aztán arra gondolt, hogy a Gubucz Etáé, akinek hangja messzeföldön szép és finom-csengetű; de aztán észrevette, hogy Gubucz Eta ott van ugyan a templomban, de éppen most az olvasóját imádkozza, tehát nem ő az. Gyanúja támadt arra is, hogy talán az Angyal Marié, aki nagy buzgalommal szokott bele-beleharsogni az együttesbe, de eszébe jutott, hogy az ma nincs templomban, hiszen betegen fekszik.

Kezét a játékasztalról leemelte, hogy egy pillantásra tisztábban hallja az énekszót és így kiszűrhesse, honnan, merről jön a hang. Az orgona

elhalkulására a hívek kissé megzavarodtak; az ajkakon elhalt az ének s a jövevény ministráns egymaga folytatta zengő-csengő, szárnyaló hangon a gyönyörű éneket s így megtudhatta az egész templom közönsége, hogy ki az, aki ilyen szépen énekel. Mondhatatlan boldogságára a plébános úrnak, s örömére a plébános úr édesanyjának, aki egyszerre szintén megszerette ezt a jó fiút.

Egyszer aztán történt valami.

Kopogtattak a plébánián s tisztességtudó köszöntéssel belépett egy néni. Kezdte a mondkát azonnal:

— Plébános úr, panasszal jöttem...

— No, ugyan mi panasza van, Boris néni?

— Erre a fiúra panaszkodom, aki a plébános úrnál lakik, s aki szokott ministrálni. Mert hiába dicsérik, hogy ilyen jó fiú, meg olyan jó fiú, — ne tessék neki hinni! Nem azért mondom, mintha az irígység szólna belőlem, hogy talán az a fiú szebben énekel, mint én; mert a népek mindig mondják, hogy senkinek nincs olyan szép hangja, mint nekem, s hogy a majori búcsún sem ment úgy az ének az idén, mert hogy nem tudtam ott lenni... De ez a fiú, nem Istentől való...

— De mi a panasza, Boris néni?

— Mi a panasza? Nem sok, csak nagy... Olyat tapasztaltam, amit még kimondani is szörnyű. Minapában mentem az utcán és láttam ezt

a fiút, hogy a templom tornyán a keresztet meghajigálta kővel... De ez még semmi! A nagy-kocsmá előtt fényes nappal dülöngöztek kifelé részeg emberek; amikor ezeket meglátta, úgy vágta magát előttük térdre, hogy egész porfelleget vert maga körül... Hát, aki ilyeneket csinál, az Istentől nem lehet; azért csak azt mondom, plébános úr, odébbítsa ezt a fiút idejében...

A plébános úr nagy meglepetéssel hallotta ezt a beszédet, de nem vette túlságosan komolyan; valami kis félreértést sejtett benne. Másnap azonban megint panaszos érkezett. Most Erzsi néni jött. A harmadik napon Kati néni. Egybehangzóan így mondotta el a panaszt mindakettő: maga látó két szemével figyelhette meg, hogy a templom keresztjét kővel hajigálja, a részeg emberek láttára pedig térdre omlik...

Amikor aztán vasárnap a perselyezés végén megszámlálták a perselypénzt, a plébános úr a templomgondnokhoz fordult és tőle kért tanácsot:

— Bácsa bácsi, ismeri maga ezt a fiút, aki nálam szolgál? A ministránsomat...

— Látom ministrálgatni, meg beszéltem is már véle.

— Milyen fiúnak ismeri?

— Hát beszélgetnek róla a népek; és magam is láttam némely dolgot.

— Mit látott, Bácsa bácsi?

— Láttam, hogy a templomtorony keresztjét

kövekkel meghajigálja; a kocsmából kitámolygó részeg emberek előtt pedig térdre omlik és imádságba kezd. Hogy miért csinálja, nem tudom megérteni!...

A plébános úrnak ez a vallomás elég volt ahhoz, hogy még aznap, ebéd végeztével, vallatóra fogja a fiút. Elibetárta szépen a panaszt; elmondta, hogy mit hallott róla s fölszólította, hogy magyarázza meg ezt a rejtélyes viselkedést. A fiút nem lepte meg a felszólítás; szemrebbenés nélkül, nyugodt arccal hallgatta, s amikor a plébános úr ajkán elfogyott a szó, ő kezdett beszélni:

— Amit az emberek beszélnek, szintiszta valóság. De, hogy magamat igazolhassam, tennem kell egy vallomást: azt nevezetesen, hogy én voltaképpen angyal vagyok, s hosszas rimánkodásra lehettem csak emberré. Mint ember is rendelkezem angyali látással s valahányszor elmegyek a templom mellett, hálás szívvel tekintek a templomtorony keresztjére fel, amely az emberi nem megváltásának a jele; s szomorúan látom nem egyszer, hogy ennek a keresztnek két ágán rajtaül az ördög s kémlelően tekint körül a falu utcái fölött, hogy kit lehetne bűnbe szédíteni; s elfog az ősi indulat az ördöggel szemben s kénytelen buzdulásomban a kezemügyébe eső első követ megkapom és feléjelódítom. Nem a keresztnek szól ez, hanem az ördögnek. Amikor pedig elvisz az utam a vendéglő előtt s látnom kell, hogy részeg

emberek támolynak kifelé, észreveszem, hogy nekik láthatatlan módon, de az én szememnek láthatóan, közöttük van Krisztus; vigyáz reájuk, hiszen ártatlan gyermekek imádkoztak ezekért a szerencsétlen apákért és kérték a mindennapi kenyeret s ha összetörnék magukat, néhány nap múlva egy-egy családban nem volna betevő falat kenyér; és vigyáz reájuk, s ennek a Krisztusnak látása indít engem arra, hogy porba omoljak és imádjam, mint a világnak megváltó Istenét...

Eddig az orosz népmese, amelyből fényesen világít egy hatalmas tanulság; és pedig az, hogy sokminden van a világon, aminek értelmét, okát, célját, miértjét nem tudjuk felfogni emberi gondolkodással. Látszat szerint rengeteg történet másképpen magyarázunk, aminek az az oka, hogy csak ezt a jelen életet látjuk, ezt is tökéletlenül, embermódra; Isten azonban egyetlen tekintettel egybevet multat, jelent és jövődőt s tudja nemcsak azt, ami lesz, hanem isteni értelmével tisztán látja a lehetőségek összes formáit. S mert örövendetes igazság, hogy ez a jó Isten mindenkinek csak jót akar, megnyugtató következménye ennek, hogy velünk szemben is mindig a legjobbat teszi. Magunk érdekében cselekszünk tehát, bölcsen és okosan járunk el, ha rábízunk magunkat teljesen az ő rendelkezésére.

Kiváltképpen a szenvedések idején kell megmutatkoznia ennek az Istenben való nagy meg-

nyugvásnak. Furcsán hangzik, de az az igazság, hogy mi még ájtatossági cselekményeink értékelésénél is kissé anyagelvűek vagyunk. Túlságosan nagy bennünk az érzék a profit iránt és csak azokat a lelki tényeket értékeljük valamire, amelyek kézzelfoghatóan eredményeseknek mutatkoznak. Ebből a szempontból többre tartunk egy lánglelkű sajtóapostolt, mint egy halkszavú és csendesen dolgozó, örökös engedelmisségben magát feláldozó apácát; nagyobb értéknek veszünk egy lázas munkában állandóan tevékenykedő misszionáriust, mint egy csendes falusi lelkipásztorkodásban élő s maga minden napját megszentelő, s maga minden hívét gondosan számontartó lelkiatyát; többre veszünk nagy füsttel járó dolgozatoknál a tényeknél, amelyek a lélek legmélyén történnek és néma hősiességnek kiverődései. Ez a szellemi vagy mondjuk így: *lelki anyagelvűség*, amely gondolkodásunkon úrrá lett, ez eredményezi, hogy sokak lelkében hiányzik az érzék a szenvedések értékének felbecsüléséhez. Amelyeket improduktív tényeknek veszünk. Nem tudjuk, mekkora kincs csak egy napig is békességes tűréssel szenvedni; s hogy Isten akaratának ezen a síkon való teljesítése a legjobb dicsőítés és magasztalás összessége. Az igazán nagy szentek, hála Istennek, ezzel a szellemmel voltak eltelve. Assisi szentjétől Lisieux harmatos virágaig megtalálható ez a szép vonás mindegyiknél. Gondol-

junk csak Assisi nagy szentjére; arra a remek párbeszédre, amelyet folytatott, Umbria völgyében haladva, Leo testvérrrel.

Csatakos, hideg februári nap volt. Egyszerű szőrcsuhában ketten haladtak az Angyalok Királynéja klastrom felé: Ferenc testvér, meg az ő legkisebb testvére, Leo. Kemény hideg volt; gyötörte őket a fáradtság, éhség; verte eső; rángatta bozót. Ruhájuk meglehetősen szűkös volt s csaknem megvette őket Isten hidege. Szapora igyekezettel szedték a lábukat, hogy minél hamarabb védett helyre kerüljenek, mert szakadt az eső s az éles szél vágta a szemükbe a jeges záport.

Amint bandukoltak az úton, Ferenc egyszerre megszólalt és feltette a kérdést:

— Leó testvér, miképpen véled, miben vagyon az igazi boldogság?

Leó testvérnek gondolatában hirtelen megjelent egy kis meleg szoba, ahol a sarokban kandallónak duruzsoló lángja ontja a meleget; egy mosdótálnak gőzölgő, meleg víze várja, hogy csatakos lábukat tisztára mossák benne, s utána terített asztal, amelyen fehér kenyér és izes falat kínálkozik elfogyasztásra. De eszébe jutott, hogy Ferenc testvér aligha ilyen dolgokra gondolt, azért így válaszolt:

— Nem tudom, atyám; de kérlek téged az Ég szerelmére, magyarázd meg nekem: miben vagyon az igazi boldogság?

Ferenc nem válaszolt semmit, hanem — mintegy száz lépés távolságot megtévén, — újra fel-tette neki ezt a kérdést, amire Leó testvér megint így válaszolt:

— Nem tudom, atyám, de kérlek téged az Ég szerelmére, magyarázd meg nékem, miben va-gyon az igazi boldogság?

Amikor a harmadik kérdezésre is ezt a választ adta, Ferenc készséggel szolgált magyarázattal és azt mondotta:

— Ha a mi testvéreink, akik szerte a világon vannak, értenék is minden titkát fűnek-fának, s rendelkeznének olyan csudás erővel, hogy szá-mukra a gyógyítás terén nem volna semmi titok; Leó testvér, ne felejtsd el soha, hogy nem ebben vagon az igazi boldogság. Ha a mi testvéreink, akik szerte a világon vannak, rendelkeznének az ékesszólás olyan hatalmával, hogy hozzájuk ké-pest az angyali nyelvek beszéde is közönséges dadogás volna s úgy tudnák a szavakat rakni egymásmellé, hogy azok hatása alatt még a lég-megrögzöttebb bűnösök is Istenhez térnének; Leó testvér, el ne felejtsd, hogy nem ebben vagon az igazi boldogság. Ha a mi testvéreink, akik szerte a világon vannak, rendelkeznének csudatevő ha-talommal s szemük egyetlen tekintettel gyógyu-lásra bírna minden nyavalyát és el tudnának osz-latni minden kórságot és minden szomorúságot, sőt a negyednapos halottakat is fel tudnák tá-

masztani; Leó testvér, el ne felejtse, hogy nem ebben van az igazi boldogság. De, ha mi most ketten, így ahogyan vagyunk, éhségtől gyötörve, hidegtől félholtra fázva, esőtől, sártól csatakosan, térdig csupa-sár ruhában megérkezünk az Angyalok Királynéja klostromba; és ott becsengetünk s a kapus-fráter kijön és kérdezi: kik vagytok ti, s mi feleljük: mi vagyunk Leó, meg Ferenc, a te testvéreid; mire ő becsapja előttünk az ajtót és nagyhangon kikiált: dehogyis vagytok ti az én testvéreim, csaló, hamis szerzetesek vagytok, akik jártok házról-házra, hogy elkolduljátok az igazi barátok előtt az alamizsnát, és otthagytok bennünket kint a szakadó esőben; és nemcsak otthagytok, hanem utána ki is jön és hatalmas fahusánggal kezd ütlegetni; olyan erősen, hogy döng belé a hátunk... Leó testvér, ha mi ekkor nem haragszunk, hanem mindezt mosolyogva, békességes lélekkel elviseljük s arra gondolunk, hogy milyen jó, hogy méltatlanul mi is szenvedhetünk; Leó testvér, írd fel és jegyezd meg magadnak, és ne felejtse el soha, hogy ebben vagyon az igazi boldogság.

Milyen kár, hogy Szent Ferencnek ezt a remek tanítását nem forgatjuk eszünkben gyakrabban! Mennyivel könnyebben tudnánk túrni szenvedéseket és megpróbáltatásokat s mennyivel egyszerűbben meg tudnánk érteni, hogy Isten akaratá-

nak teljesítése, a szenvedések békességes elviselése révén történik legüdvösségesebben.

Az embernek kedve volna ezer meg ezer lélek felé odakiáltani, akik az imádkozás szárnyán túlon túl erős rimánkodással óhajtanak valamit Istentől elérni: vigyázzunk s minden imádságunk legyen átítatva azzal az őszinte és erős érzülettel, hogy ne a mi akaratunk legyen, hanem történjék meg az Úristené. Nemcsak az istenes élet és a lelki-ség alaptörvényei óhajtják ezt, hanem az okos és józan megfontolás is. Közöttünk nagyon sokan lehetnek olyanok, akik maguk életéből bőségesen tudnak példát produkálni hozzá, hogy legjobb és legcélszerűbb mindenben ráhagyatkozni Isten akaratára. E sorok írója is abban a kellemes helyzetben van, hogy ennek igazolására szolgálhat egy ragyogó históriával, amelyet, mint való történetet, készséggel elbeszél, vigyázva persze, hogy a szereplő személyek kiléte leplezve maradjon.

1922-ben káplán volt e sorok írója egy nagy alföldi városban. Az egyházközségi élet egyik kedves kis orgánumát is szerkesztette, amely *Őrszem* címmel kéthetenként megjelenő kis folyóirat-féle volt. Az egyik nap, valamelyik előkelő nevelőintézetből — kiváló szerzetesek állottak ennek a nevelőintézetnek az élén — levelet hozott a posta, s ebben a levélben kérést tolmácsolt az egyik szerzetespap. Az intézetnek betegszobájában viaskodik a halállal egy tizennégyéves ifjú;

egy előkelő familiának utolsó sarja, a család nevének fenntartója, fényes, történelmi név viselője. Orvosi vélemény szerint: nincs mentség, de az imádság erejében bízni kell; azt kéri tehát ez a szerzetes, hogy ismeretségi körömben: egyesületekben, gyónógyermek révén, imádkoztassam arra a szándékra, hogy ez az ifjú nyerje vissza egészségét s maradjon életben.

Meghatott ez a bizalom, az imádság erejében való ez a nagy hit, s magam gyarló imádságát is, meg ismeretségi köröm ájtatossági cselekményeit is erre a célra irányítottam.

Néhány hét múlva értesítést kaptam, amely inkább köszönő irat volt, — bizonyára többen kaptunk ilyet —, hogy abban a konviktusban csodával határos gyógyulás történt; a szóbanlévő ifjú egészségét visszanyerte, aminek az orvosi tudomány ma még nem tudja magyarázatát adni.

Valami félesztendő múlva megint levelet hozott a posta, a levélben a meggyógyult ifjú édesapja hálálkodik, s mert korának egyik neves novellaírója volt, hálából az én kis lapom számára küldött egy elbeszélést, azzal, hogy — amennyiben kedvem tartja — felhasználhatom. Az elbeszélés rövid história volt, s szinte kiérezni lehetett belőle, hogy maga gondolatait és benső érzelmeit veti benne papírra. Arról van benne szó, hogy egy apának egyetlen gyermeke, családjának utolsó reménysége, súlyos betegséggel viaskodik

s nem tud megküzdeni a kórral, elviszi a halál. Az apának egyetlen vigasztalása, hogy naponta kijár a temetőbe fiacskája virágos sírjához; de lelke egyébként állandóan háborgással tele, örökösen zúgolódik Isten rendelkezése ellen. Egyik alkalommal hosszasan ült a virágos sír mellett lévő kis padon s mert nagyon fáradt volt már, elnyomta az álom. Azt álmodta, hogy gyermeke nem halt meg, hanem buzgó imádság eredményeképpen meggyógyult nagy-nagy betegségéből s deli ifjúvá serdült. A szépséges élet mosolygott is reá magakelletően s mert módja volt reá, hiszen gazdagságban és jólétben nőtt fel, az élet habos örömeiből kivette a részét ugyancsak. Egyik dáridó a másikat érte; társaságok hőse s felkapott kedvence lett s ismerkedései során meglehetősen veszélyes társaságba keveredett. Ez a társaság bajbarántotta, bűnrevitte; szégyenletes üzelmek cinkostársává szegődött, aminek következménye bűnvádi eljárás és szigorú ítélet volt. Láttá felnőtt szép fiát állani a bíróság előtt s már fülébe hangzott az ítékezés szava, amikor apai aggódással, hangosan felsikoltott: ne, ne ítéljék ell...

S maga sikoltására felriadt álmából s első tekintete a sírkeresztre esett s egész lelkében hihetetlen vigasztalással világított bele a sírkereszt aranyló felirata, amelyből egyszerre megtudta, hogy gyermeke halott; csak egy rossz álom volt

tehát, mintha bírói eljárás alá vonták volna. S ettől az álomtól kezdve teljesen megváltozott, mert nyilván látta, hogy az Isten terveibe nem tudunk beletekinteni, éppen azért nem tudjuk eldönteni, hogy Istennek melyik rendelkezése mire jó.

Ebből a kis novellából könnyen látható volt, hogy gyermeke betegségének súlyos ideje alatt minden eshetőségre felkészült az apai szív s hívő lelke készen állott a vigasztalódással. Mondani is felesleges, hogy abban a kis lapocskában ez a novella megjelent, szerzője nevével persze, s meglehetősen élénk érdeklődést keltve.

Mindez 1923-ban történt. 1934-ben az *Uj Nemzedék* közölte egy tragikus szerencsétlenség hírét. Arról számolt be, hogy a főváros egyik forgalmas utcáján hirtelen katasztrófa történt: a villamos elgázolt valakit. Hamar megérkeztek a mentők, majd a tűzoltók, akik felemelték a villamoscocsit s a kocsi kerekai alól holtan húztak ki egy idősebb urat. Táskáját görcsösen szorongatta, s ebből a táskából előkerült egy-két névjegy is, amiből megtudták kilétét: ez az úr azonos volt azzal az előkelő íróval, akitől ez a kis novella származott.

A lapnak híradása érthető szenzációt keltett országszerte s sokak részvéte fordult az író egyetlen gyermeke, az egykor oly csudás módon gyógyult ifjú felé, aki hatalmas örökségével magára maradt.

Nem telt bele két hét, az egyik fővárosi lap há-

zassági híreket közlő rovatában egy kis értesítés ragadta meg a figyelmemet, amely arról szólott, hogy ez az árván maradt fiú, aki ekkor huszonhat esztendő volt, valamelyik kerületi anyakönyvvezető előtt „házasságot kötött” egy táncosnővel.

Az ujság szinte kiesett a kezemből s egyszerre kavargott emlékemben minden. Hiszen ez volt az az ifjú, akit a konviktus tudós papjai sokak segítségével visszaimádkoztak az életnek. Egy híres név viselője, egy nagymultú család reménysége és büszke sarja, s aki most apja tragikus halálának közvetlen közelségében, még egy hónapot sem szánva apja gyászolására, polgárilag összeáll valakivel. S eszembe ötlött az a kis novella is, amelyet az édesapa megérző szíve termelt s mindeme emlékek hatása alatt megérlelődött bennem az az erős hiedelem, amely megcsontosodva él bennem ma is, hogy Isten akaratával szemben kár minden áron erősködnünk. Nem kételkedem ugyan felőle, hogy ennek az ifjúnak élete útja helyes irányba terelődik még, hiszen az apai imádság a másik világból is igazítja lépteit, de ezzel szemben mennyivel kézzelfoghatóbb bizonyosság az, hogyha akkor, tizennégyéves korában, imádkozó, jó szerzetesek gyöngéd keze között jobb hazába költözik, örök üdvössége felől kevesebbet kellene most aggódni.

Mert úgy igaz, hogy az a legjobb és leghelyesebb, amit a jó Isten öröktől fogva eltervezett;

ezért a katolikus lelkiület őszinte és igaz meggyőződéssel így gondolkodik: Istenem, legyen meg a te szent akaratod!... Ahogyan imádkozza a jó Pázmány Péter: mindennemű változó ügyeimben, gazdagságomban vagy szegénységemben, egészségemben vagy betegségemben, kárvallásomban vagy jószerencsémben, legyen Uram a te akaratod!

IRÁNY: A SZENT ASZTAL!

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, mennyire téves hiedelem az a felfogás, amely a bűnbánattartás szentségét, mint végső célt tekinti, s mennyire hibás néha még az a lekipásztori gondoskodás is, amely célját elértnek hiszi azzal, hogy valakit rá tud bírni a szentgyónás elvégzésére. A szentgyónás nem cél, hanem csak eszköz annak a nagy célnak elérésére, hogy az Istennel való békélést a lélek számára megszerezze. S hogy mennyire szép, felemelő és magasztos dolog ezzel az eszközzel élni, arról nem is kell sokat beszélni azok előtt, akik csak egykeveset is bele tudnak látni az élet titokzatos mélyeibe.

Jó néhány esztendővel ezelőtt a Kúria együttes ülésen búcsúztatta az egyik legkiválóbb bírót, Westermayer Bélát, aki hosszú és hűséges szolgálat után nyugalomba vonult. A Kúria elnöke barátságos, meleg szavakkal búcsút mondott ennek a kiváló bírónak, aki ezekre a meleg szavakra a következő, nagy lelkeségre és nemes szívre valló beszéddel válaszolt:

— Mielőtt ma eljöttem volna a Kúriára, betértem az egyik templomba és felkerestem a gyón-

atópapot, aki előtt egész bírói ténykedésem idejéről összefoglaló szentgyónást végeztem, hogy az igazságos Isten irgalma bocsássa meg nekem, mindazt a gyarlóságot, amit jóra való törekvésem ellenére is egy hosszú pályafutás során talán elkövetni merészeltem . . .

Amikor ezek a gyönyörű igék lefoszlottak ennek a kiváló bírónak ajakáról, az egész testület valami megnevezhetetlen meghatottsággal nézte a nyugalomba készülő ennek a kiváló embernek nemes alakját s egyszerre berajzolódott mindenki lelkébe az a bizonyosság, hogy a távozó előkelőség nemcsak bírónak kitűnő, de embernek is szép és nemes egyéniség.

Úgy van az, hogy a bűnbánattartás szentsége megszépíti a lelket; nemcsak a kegyelem erejével, de jellemileg is növekszik és többé-válik az ember. S ez a megnövekedett, ez a több-ember, alkalmas anyag most már, pompás *vehiculum*, hogy a kegyelem építsen reá, hogy magunkban az igazán krisztusi embertípust kialakíthassuk. S kiváltképpen alkalmassá válik az ember arra, hogy kaphasson és elfogadhasson egy meghívást: hogy vendége lehessen a szent asztalnak; hogy odatérdepelhessen az áldoztatórácshoz.

Nehéz megérteni sokak idegenkedését, amelylyel nem akarják komolyan venni a krisztusi invitálást: vegyétek és egyétek, ez az én testem . . . Nehéz megérteni kiváltképpen ma, amikor járvá-

nyosan elterjedt az emberek között a felfelé való barátkozás vágya. Figyeld csak meg az embereket; mindenhol, mindenki azzal dicsekszik, hogy kivel barátkozik, kivel sétál, kivel ebédel, kinek az együttesében tölti idejét; s milyen szomorú, hogy erre a barátkozásra: a Krisztus asztalához való invitálásra nagyon sokan olyan keveset adnak. Nem lesz azért minden haszon nélkül való, ha beszélgetünk erről az örömdetes tényről, a lélek gazdagodásának erről a gyakori lehetőségéről: a szentáldozásról.

A bűnbánattartás szentségét szinte lehetetlen elválasztani a legméltóságosabb Oltáriszentségtől. Helyénvaló, hogyha beszélgettünk a bűnbánattartás szentségéről, ejtsünk szót erről a legméltóságosabb Oltáriszentségről is. Ismételjük el a katekizmus magyarázó szavát, amely világosan megmond mindent: a legméltóságosabb Oltáriszentség a mi Urunk Jézus Krisztus valóságos szent teste és vére, a kenyér és a bor külső színe alatt.

Mint legilletékesebbet, hallgassuk csak meg, miképpen beszél és mit mond az Oltáriszentségről maga az Úr Jézus Krisztus! Nem lehet mondanivaló, hogy sokat beszélne róla, de számunkra vigasztaló és megnyugtató, hogy *éppen elegendőt* ahhoz, hogy szavaiból ki tudjuk szűrni, és teljes bizonyossággal megállapítani ennek a nagy szentségnek lényegét és igaz mivoltát. A legelső fény-

sugár villanása akkor esik erre a nagy titokra, amikor a csudás kenyérszaporítás után az öt kenyérrel és két hallal megfoghatatlan módon jól-tartott tömeg utánatódult az Üdvözítőnek, kereste Őt és végre, nagysokára, a kafarnaumi zsinagógában megtalálta.

A tömeg úgy gondolkozott, hogy ez bizonynai ama próféta, aki a világra jövő s hajókra kelve, kereste Jézust. Akit megtalálván, Ő mondá nekik: „kerestek engem, de nem azért, mivel a jeleket láttátok, hanem, mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok; munkálkodjatok, de nem olyan eledelért, amely veszendő, hanem amely megmarad az örökéletre!” Majd folytatta: „Atyáitok mannát ettek a pusztában, de én mondom nektek: nem Mózes adott nektek kenyeret az égből, hanem az én Atyám ad nektek igaz kenyeret mennyből!”

A tömeg meglepve hallgatta Krisztus ajkának tanítását s ösztönösen rávágta: „Uram, mindenkor ezt a kenyeret add nekünk!” Amire az Úr Jézus kinyilvánítja: „Én vagyok az élet kenyere; aki énhozzám jő, nem éhezik és aki énbennem hisz, soha nem szomjúhozik; én vagyok az élő kenyér, aki a mennyből szállottam alá!”

Mindez sokkal több volt annál, amit hallgatósága megérteni tudott volna, hiszen mégcsak nem is sejtette ennek a nagy titoknak isteni fenségét, amelyre az Úr Jézus ezekkel a szavakkal

célzott; s ezek hallatára az emberek egymás között zúgolódni kezdtek s ilyen kifakadásokat hangoztattak: „Kemény beszéd ez, ki hallgathatja?” Az Úr Jézus hallja ezt; szemmel látja viselkedésüket, amint egyiknek is, másiknak is arcán az értetlenség és a kételkedés kiverődik, de mondott szavaiból nem von vissza semmit, hanem az előbb említettekre mintegy rádupláz; megtetézi azokat s újra ismétli csaknem minden kijelentését, amikor így szól: „Aki hisz énbenem, örök élete legyen. Én vagyok az élet kenyere. Ez a mennyből szállott kenyér, hogy aki abból eszik, meg ne haljon. Én vagyok az élő kenyér, aki mennyből szállottam alá. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él és a kenyér, amelyet én adandó vagyok, az én testem a világ életéért”.

Figyeljétek meg csak a szavakat, mennyire híjával vannak minden sallangnak és felesleges cicomának! Egyszerűek és kifejezőek; mindegyik alig több egy tőmondatnál. Az a cél, hogy a szavak értelme világosan álljon a hallgatóság előtt, hogy mindenki megérthesse jól, vagy legalábbis sejthesse, hogy miről akar beszélni az Udvözítő. A hallgatóság meg is érti a beszéd tartalmát, csak azt nem érti, amit a szavak jelentenek s ahogyan a Szentírás mondja: „Vetekedének egymásközt a zsidók, mondván: miképpen adhatja ez nekünk az ő testét eledelül?” Ezekből a szavakból nyilvánvaló, hogy Krisztus beszédjét mire értették s erre

a kérdésre vajjon mit válaszol az Úr Jézus? Azt mondja nekik, hogy: ti engem félreértettetek, nekem korántsem volt szándékomban olyan kijelentést tenni, mintha testemet eledelül, véretem itatásul szántam volna; ti engem félreértettetek?! Nem ezt mondja, hanem újból megerősíti kijelentéseit s félreérthetetlen, szinte vaskos őszinteséggel ismételi önmagát, hogy szavainak értelme felől senkinek lelkében ne maradjon kétség, vagy bizonytalanság: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet ti bennetek! Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem bizony nyál étel és az én vérem bizony nyál ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, én bennem lakik és én őbenne”.

Ezek a szavak hajszálnyi pontossággal az Úr Jézus ajkát hagyták el. Ebben a csoportosításban, ahogyan itt papírra vetve vannak. Nincs hozzátéve egyetlen vessző sem, betűről-betűre így hangzottak el. De, hogy a szavak értelme és jelentősége mégjobban kidomborodjék, hogy ne maradjon semmi hátsógondolat afelől, vajjon mit akart az Úr Jézus mondani, tesz még egy kijelentést, amely a szavaknak leplezetlen értelmével elárulja, hogy miről van itten szó, mert Krisztus így beszél: „*Aki eszik engem, él én érettem!*”

Nem is volt kételkedés afelől, hogy az Úr Jé-

zus szavainak értelme micsoda, csak újra felmorajlik a tömeg csudálkozó értetlensége: „Kemény beszéd ez, ki hallgathatja?!” S ettől kezdve „sokan meghátrálnak és már nem járnak Ővele”. Akiknek meghátrálását látja az Úr Jézus, fájó szívvel veszi, hogy már nem járnak Ővele, de nem áll elébök és nem mondja nekik azt, hogy: barátaim, ti félreértettek engem, ki beszél itten csudás eledelről, mennyei kenyérről, magam testének vételéről és véremnek italáról? Nem mondja ezt nekik, hanem odafordul a tizenkét apostolhoz s felhívja őket: ti is el akartok-e menni? Mintha csak azt mondaná: hogy talán még ti is kételkedtek bennem, akik itt ültök lábomnál s isteni ajkammak gyöngyöző igéit elsőnek halljátok; akik már megtanulhattátok volna, hogy az igék, amelyek én nektek szólottam szellem és élet; talán még ti sem hisztek?!

S erre feleli Péter a többiek nevében: „Uram, kihez mennénk, hiszen az örök élet igéi Tenálad vannak!” Jól mondod, Péter, mert ezek az igék, amelyek most Krisztus isteni ajakát elhagyták s amelyek jelentéséből az első fénysugár hullik az Oltáriszentség fenséges titkára, igazán az örök élet igéi; sejtetik azt a nagy titkot, amelynek révén az Udvözítő isteni szándéka tulajdonképpen egy: hogy az embereknek életük legyen és bővebben legyen!

Ez a jelenet, amelyet most leírtunk az Oltári-

szentség megígérésének csudás jelene. Az Udvozító nyilvános működésének második esztendejében történik s ettől fogva egy egész éven át, nem is beszél róla az Úr Jézus Krisztus. Hagyja, hogy ezek az igék erjedjenek és érjenek a tanítványok lelke legmélyén.

Azután elkövetkezik a búcsúzás pillanata, az utolsó vacsora nagyszerű eseménye, amikor távozóban emlékül is, meg erősítésképpen is adni akar valamit övéinek. Együttülnek az utolsó vacsora asztalánál, közepütt az Úr Jézus, jobbján Péter, balján, szíve fölött: János. Isteni tekintetét szelíd szánakozással végighordozza ezen a kised csapaton; mindent látó szeme előtt világosan megrajzolódik a jövő s látja ezeket az embereket Őérette, az igazságért, a vértanúság minden módjára készen állani... Már fülébe zúg a holnapi „feszítsd meg!” Orcáját már égeti Júdás áruló csókja. Egy pillanatra elvonul gondolatában, mint szörnyű lehetőség, hogy talán egyesek ezek közül megtántorodnak s gondol a régi igazságra: megverem a pásztort és elszéled a nyáj. De aztán erősítésnek valami csudás intézkedést teszen. Felemelkedik, szemükláttára kezébe veszi a kenyeret, szemét ég felé emeli és hálálkodik, ajka megreszket s szinte izzik a szó ajakán, amikor mondja: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem!”

S kezébe veszi a poharat is, önt beléje bort és elegyít hozzá kevéske vizet és mondja: „Igyatok

ebből mindnyájan, ez az én vérem kelyhe, az új szövetség véréé, amely tiérettetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatjára..." S utána hozzáteszi még e sokat jelentő szavakat: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemrel”

Amilyen fenséges és megragadó volt a megígérés jelene, éppen úgy bővelkedik megkapó vonásokban az Oltáriszentség szerzésének ténye is. A búcsúzó Mester az utolsó pillanatok meghitt bensőségét használja fel, hogy szavainak még ez a körülmény is nagyobb súlyt adva, isteni mindenhatóságának egy gyönyörű tényét közölje az emberiséggel. Ebben a lelki hangulatban még árnyéka sem férközhet közel hozzá annak a gyanúnak, hogy képletesen akart volna beszélni; hogy szavát csak legkisebb vonatkozásban is átvitt értelemben lehetne venni: hiszen az egész, amit mond, utolsó akarata nyilvánításának veendő; voltaképpen az *Ő végrendelete*. Végrendeletben nem szokás képletesen beszélni; sejtéseknek, ködös értelmezésnek nincsen semmi helye; végrendeletben világos szavak és érthető kifejezések foglalnak helyet; nagyobbára egyszerű tömondatok, ki nem forgatható rendelkezések. S ebben a tekintetben Krisztus szavai is pompásan megfelelnek a végső akarat nyilvánításának: fogalmazása világos, a szavak jelentése félreérthetetlen; nem is lehet másképpen magyarázni, csak úgy, ahogyan Krisztus mondta: ez az én

testem, ez az én vérem; vegyétek, egyétek; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!

S ennek a nagy bizonyosságnak eredménye, hogy hosszú, hosszú esztendőök múltán, Szent Pál apostol, amikor beszél erről a nagy titokról, korinthusi híveihez így ír: „Vizsgálja meg magát azért az ember és úgy egyék ebből a kenyérből és úgy igyék ebből az italból, hogy ítéletet eszik és iszik magának“, ha meg nem különbözteti az Úr testét a közönséges eledeltől.

Mindezek a megnyilatkozások, elsősorban magának az Úr Jézusnak szavai, a továbbiakban Szent Pál apostol beszéde, amelyhez sorakoztatni lehet az ősegyház üde és harmatos hitének bizonyosságát, amelyen gyönyörűen kiverődik, hogy ez a nagy titok: az Oltáriszentség titka a mai értelmezésben kincse volt már az első keresztényeknek is, tartalmazzák számunkra azt az édes bizonyosságot, hogy a tabernákulum drága kincse nem egy ráunktukmált, üres elképzelés, hanem észszerű követelménye a logikusan gondolkodó, hívő elmének; hogy úgy igaz, amint tanítja a kis katekizmus: a legméltóságosabb Oltáriszentség a mi Urunk Jézus Krisztus valóságos szent teste és vére a kenyér és a bor külső színe alatt.

Ez a nagy titok és édes valóság, mint fölbecsülhetetlen talizmán és a kegyelmek áráját felfakasztó drága kincs kísértette az Anyaszentegyházat két évezreden keresztül s egész hitéleti ténykedésének

középpontjává vált. Ez az a nagy és szent titok, amelynek megvallása a legkiválóbb elmék egyik legnagyobb szerűbb ténye volt. Ez az a nagy titok, amely előtt megrogyó térdrel borultak le az emberiség legkiválóbb képviselői: festők siettek, hogy az ecsetnek kifejező erejével vászonra vessék szépségét; szobrászok sorakoztak fel, hogy a véső művészi formát sejtető hatalmával megörökítsék erejét; tudós hírességek hajtottak előtte fejet s nagynevű hadvezérek veretlen kardja hódolt meg előtte. Ifjak és öregek, tudósok és tudatlanok egyaránt zengik dicséretét s vele szemben minden emberi akadékoskodás egyszerre elhalkul és semmivé foszlik.

Hallani ugyan szavakat, amelyek a mai ember ajkán is azt a kérdést tárják elénk: kemény beszéd ez, ki hallgathatja?! Értetlenül állnak e nagy szentséggel szemben, mivel nem értik s gőgös tudnivágyásuk azt találná természetesnek, hogy első tekintetre fel tudják fogni ennek a nagy szentségnek mivoltát és lényegét. Felejtik az énekszó igazát, amely olyan szépen mondja: „nem érti azt emberi értelem, e szentségben miképpen van jelen . . .” S felejtik azt is, hogy az egész élet rengeteg titokkal van teleszórva; dolgokkal, tényekkel és megnyilvánulásokkal, amelyeknek értését nem az áttekintés biztossága, vagy igaz mivoltuk áttetsző volta adja, hanem: a hit, amelynek gyökere a megnyilatkozó isteni tekintély.

Igaz, hogy a régi beszéd azt tartja: úriember nem siet, nem fizet és nem csudálkozik; ezzel szemben azonban mégiscsak Prohászkanak van igaza, aki világosan megmondja, hogy a filozófus elmének legelső és legnagyobb ténye a csudálkozás, hiszen lépten-nyomon rejtélyekre bukkan, amelyeknek megfejtését nem tudja megadni.

Igazán nincs mit csudálkozni azon, hogy emberi értelem nem tudja felfogni azt, ami Isten agyából kipattant. Ha egy tudós professzor kitűnő orvosok előtt előadást tart a rák gyógyításának, vagy kezelésének újabb módszereiről s erre az előadásra betéved egy szántó-vető ember; — az egy szikrát sem csudálkozik azon, hogy kiváló orvos-professzorok előadásából és vitatkozásából nem ért meg semmit. Sőt természetesnek találja ezt. S érdekes, hogy kerülnek emberek, akik nem találják természetesnek, hogy nem tudják felfogni értelmükkel, emberi agyvelővel azt, ami a jó Isten gondolata; pedig természetes, hogy ember Isten gondolkodásához törpe és értetlen.

Körülnézünk az életben s bármennyire megszoktuk is, mégis titkokkal találkozunk lépten-nyomon. Mindenfelé titok, meg titok. Maga az élet egy megfoghatatlan és megfejthetetlen titok. Hogy két szívnek összesimulásából sarjad a harmadik, meg a többi szív: — rejtély és titok. Hogy napsugárnak és meleg esőnek együttes hatására az élő csira bontakozni kezd s virágba szökik a

termés: titok és titok. Titkokba verjük homlokunkat s a bennünket körülölelő ezernyi titokkal szemben nincs egyetlen szavunk sem, csak a titkok legédesebbjével és legáldásosabbjával szemben, a legméltóságosabb Oltáriszentséget illetően torpannának meg egyesek!?

Hallgassuk csak, ahogyan Prohászka püspök felokosít bennünket: az anyja karján ülő gyermek, nem kételkedik és nem filozofál, hogy nincs-e megmérgezve édesanyjának tápláló emlője, hanem filozofálás helyett boldogan nyúl utána és táplálkozik; a hívő gyermeki lélek is félrerak minden kételkedést s nem is gondol arra, hogy e nagy titkon keresztül a tévedés mérge jönné lelkébe, hanem kapva-kap rajta és boldogan veszi az Oltáriszentség édes valóságát!

S kerül talán valaki, aki a mindenáron való akadémizálás kedvéért más oldalt keres és vél támadási területnek. Botránkozik azon, hogy az Úr Jézus evésre hívja övéit: vegyétek, egyétek; és így beszél: mi dolog ez? Ilyen prózai valamit, mint az evés, egy lelkitény középpontjává megtenni és róla úgy beszélni, mint a lelki gazdagodás forrásáról!?

Valljuk meg őszintén, hogy az evésben lehet rengeteg prózai. Kivált, ha ezt a fogalmat kifejezzük triviálisabb szavakkal, amelyek a táplálkozás értelmét kevésbé közkeletűen, de talán plasztikusabban kifejezik. Az is igaz, azonban, hogy

magában a táplálkozásban, minden prózai volta mellett is, lehet rengeteg poézis. Ahogyan egy fiatal mama táplálkozó kicsi gyermekét keblére vonja, ebben prózát látni, csak a nagyon ösztönös és egészen alantasgondolkodású ember tud. Sőt; televan poézissal! Hányan vagyunk, akik őszinte lélekkel elmondhatjuk, hogy sok melegszívű, jó ember baráti érzésének kicsordulásaképpen kapunk invitálást egy-egy terített asztalhoz. Dús lakomáknak ízes falatja került tányérunkra bőven s kínált bennünket baráti biztatás nem is egyszer. S elmondhatjuk azt is, hogy akármilyen előkelő asztalnál fordultunk is meg, a konyhaművészet bármilyen gusztusos remeke került is elibénk, egyik sem esett olyan jól, mint nagyocska diákkorunknak az a felejthetetlen emléke, amikor hazatérve a szülei házba, fogadott bennünket jó anyánk. Az egyszerűen megterített asztalhoz boldogan hozta a maga főztjét s kínálta szelíd szavakkal: „íme, itt van gyermekem, ezzel vártalak, neked készítettem!” Valljuk csak meg őszintén, a világ minden kincséért nem adnók, ha még egyszer nekiülhetnénk az anyánk főztjének; ha még csak egyetlen egyszer megízlelhetnénk azt a pogácsát, amelyet ő gyúrt, azt a kenyeret, amelyet ő dagasztott, azt a foszlós kalácsot, amely az ő jó-sága remeke volt!?

Faluhelyen milyen gyakori jelenség, hogy egy-egy vasárnap délután hazamegy valakinek me-

nyecskelánya látogatóba az anyai házhoz. Az ebédet még csak most fejezte be; szinte szájában a falatnak az íze, mégis a szülei háznál ez a legelső kérdése: „édesanyám, mit főzött máma?” S boldogan lát neki az anya főztje fogyasztásának. Ki meri azt mondani erre, hogy ez próza? Nem inkább azt kell-e mondani, hogy televan költőiséggel, amint, hogy nincs mit botránkozni azon sem, ha az Úr Jézus elibénk áll és mondja: „nézzétek, lássátok, mi készült az én szívem melegénél; vegyétek és egyétek, mert ez az én testem!”

Nincsen semmi értelme tehát, hogy ezzel a nagy titokkal szemben az ágaskodó emberi értelem kifogásokat keressen. Ehelyett gondoljunk inkább arra a boldog valóságra, amelyért nem győzünk eléggé hálát adni az isteni jósnak: hogy közöttünk az Úr Jézus, itt van az Oltáriszentségben, hogy lelkünk tápláléka lehessen.

Nyolcvan esztendő távlatából, felénksugárzik egy nagyszerű história, amely nagy és mély tanulságokkal teljes mindenki számára. Egy angol protestáns lelkésztől szól, aki tizenhatesztendős leánykájával elment Londonban egy katolikus templomba s annak építészeti szépségeit ismertette gyermeke előtt. A nagyocská leány szokatlan érdeklődéssel figyelte atyja szavait s ahogyan nézte a templom szépségeit, tekintete egyszerre megakadt valamin: az örökmécsesnek vibráló

lángja magára vonta figyelmét. Fel is tette a kérdést menten:

— Édesapám, miért ég itt nappal is lámpa?

— Ez, gyermekem, — adta meg a választ az apa, — az örökmécs lángja. Értelme az, hogy a katolikus templomban az Oltáriszentség leple alatt az Úr Jézus van, s az Ő jelenlétét hirdeti ez az égő világosság...

Kevéssel utána elhagyták a templomot s be mentek a maguk imaházába, egy angol-protestáns templomba. Ezt is megnézték, mivelhogy addig a gyermek nem látta még. A leányka arcán fürkésző kíváncsiság tükröződött; láthatólag keresett valamit, s meg is kérdezte édesapját:

— Édesapám, hol van itt az örökmécs?

— Nálunk nincs örökmécs, gyermekem; hiszen nincsen Oltáriszentség...

A kisleányka némán nézett maga elé; jóideig tűnődött apja felvilágosításán, majd megragadta atyja kezét s egész lényében lelkesedve, megkérdezte:

— Édesapám, miért nem járunk mi abba a templomba imádkozni, ahol van Úr Jézus!?

Az atya nem válaszolt, de lelkébe mélyen bele vágta magát ez a fogas kérdés és rágódott rajta leküzdhetetlen erővel és olyan eredménnyel, hogy kevés idő múltán egész családjával megtért a katolikus szent hitre. Sőt pappá lett s később bíborosérsek, akit ma a világ *Newmann* Henriknek

ismer, s aki az angol megtérési mozgalomnak egyik megindítója és apostola lett.

Krisztus szava invitál bennünket, hogy menjünk ehhez a szent asztalhoz s megtisztult lélekkel telítkezzünk a szentáldozás kegyelmi bőségével. Ne utasítsuk vissza ezt az invitálást, hanem örvendő lélekkel menjünk és tegyünk eleget Krisztus szíve vágyakozásának. Gondoljunk arra a fenséges jelenetre, amikor egyszerű emberek rátalálnak az Úr Jézusra s először hallják az ő gyönyörű tanítását. Nem tapsolnak hozzá, nem éljeneznek, nem halljukoznak, hanem hallgatják tátogató lélekkel, szomjasan szürcsölik minden szavát s amikor Krisztus ajakán elfogy a szó, mély lélegzetvétellel kiszakad belőlük egy kérdés, amelyben benne a legszebb dicséret és elismerés: „Mester, hol lakol?”

Mi is örvendező lélekkel láthatjuk a krisztusi hitrendszernek fenséges igazát és megnyugtató gyönyörűségeit, amelyeknek láttán nem tapsokat és éljeneket kell szórunk, hanem egy mély és tiszta szándéknak kell lelkünkben kiszakadnia: kérdezzük meg mi is: Mester, hol lakol? S kapjuk reá a választ, amely odamutat a tabernakulumra, s amely fülünkbe súgja Krisztus invitálását: vegyétek és egyétek, mert ha nem eszitek az Ember Fia testét és nem isszátok az Ő véré, nem lesz élet tibennetek. Aminek igaz a fordítottja is: ha

eszitek az Ember Fiának testét és isszátok az Ő vérért, lesz bennetek élet, bőséges élet! . . .

Valamikor nagy és szép divat volt Magyarországon a hídverés, hidak építése. Amikor megbolázták a Tiszát, s amikor egyik hidat a másik után verték a Duna partjain át. A magyar emberek lelkében sok szép emlék maradt kitűnő híd-építőmérnökökről.

Ezt a hídverést a mai kor emberének is el kell sajátítania, de nemcsak olyan hidat kell verni, amely két folyó partját köti össze; nem is bizonyos szivárványhidat, amely összekötné Pannoniámat Debrecennel

Jó volna hidat verni a paloták, meg a kunyhók közé; előkelő mulatók és nyomortanyák közé; fényes városok és sárbaragadt falvak közé; a Wertheim-szekrények és a koldustarisznia közé. De mindenesetre hidat kell verni a tabernakulum, meg az ember lelke közé, hogy ezen át az ember eltaláljon a világ Udvözítő Krisztusához és vele a szentáldozás ünnepi percében bensőleg eggyéforrjon.

NÉZZÜNK AZ ÉG FELÉ!

A kitűnő német hitvédő, Hettinger beszéli el egyik kellemes és kedves nyári élményét. Innsbruck környékén járt egy kis tiroli falucskában s éppen a szentmisemondás ideje alatt betévedt egy elhagyottnak gondolt, egyedülálló, kis templomba. Az egész templom szinte tenyérnyi volt; fából összerakott alkotmány, amelynek tornya a harang ringatása nyomán szabályosan imbolyogni látszott.

Amikor érkezett, már javában tartott a szentmise. Rozoga, öreg padokban, rozogatestű, öreg hívek ültek; rozoga főoltár mellett rozogatestű öreg pap mondotta a szentmisét; ajkát azonban éppen akkor, amikor Hettinger belépett, elhagyta a legbüszkébb, a legbátrabb szó, ami emberi ajkat elhagyhat; az örök életnek harsogó, szárnyaló, fenséges himnusza: a szentmise praefációját bevezető, remek gondolat: *per omnia saecula saeculorum: mindörökön, örökké...*

Hettinger lelkét nem sejtett erővel fogta meg ez a nagyszerű jelenet! Érezte belőle az Anyaszentegyház diadalmas fölényét, amely ilyen környezetben is kiárad és magával ragad. Egyszerű hívek, egyszerű templom, egyszerű pap; minden,

ami körülöleli ezt az együttest, leheli a mulandóságot, az ajkakon és a szívekben azonban benneél az örök élet reménye és biztossága.

Ha valaki feltenné ezt a kérdést, hogy mi a lényege a kereszténységnek, mi a leglelke a krisztusi tanításnak, lehetne beszélni róla, hogy talán a szeretet kiáradásának megmutatása. Lehetne azt is mondani, hogy a lélek és a lelkiesség felsőbbségének érzékeltetése. Talán annak is volna kevés igaza, aki azt vélné, hogy a közösségi gondolat kidomborítása. De kevés szóval úgy lehetne legjobban kifejezni, hogy Krisztus egész földi életének, tanításának, minden tettének, összes megnyilatkozásának lényege és leglelke az örök élet hitének kidomborítása és az emberekkel való elfogadtatása. Hogy ezzel a földi élettel nincs vége mindennek, hogy vágyunk egy másik, egy jobb jövő után; hogy valljuk a nótaszóval annak az igazát, hogy „ahol az a csillag ragyog, én is odavaló vagyok”. S hogy egész életünk célja és értelme ez: elnyerhetni az örök élet mindenért kárpótoló boldogságát.

A viszonyosság kedvéért, hogyha már ejtettünk szót az elkárhozás gyötrelmeiről, a pokol kibeszélhetetlen kínjairól, szenteljünk időt annak a gondolatnak is, hogy mi vár az ember lelkére a boldog örökkévalóságban; hogy milyen is az a mennyország!

Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, mennyire

helytelen vágányokon járnak azok, akik mindig csak a pokollal riogatják a lelkeket, s nem engednek időt arra, hogy szívünkben vágyakozás támadjon a mennyország örömeinek elnyerésére. Elismerjük: üdvösséges ez a pokoltól való riadalom, hiszen sokan vannak, akik inkább teszik a jót a rossztól való féls miatt, mint azért a nemes és szent dologért, ami minden jósból kiáradni szokott, de ennek ellenére hinni kell benne, hogy kerülnek még fölényesen nemes emberek is, nagy-szerű lelkek, akik el vannak telve a mennyország: Isten bírásának vágyával. Nézzük csak meg, milyen ez a mennyország, amely várakozik az igazakra?

Elibénkmered egy nehézség átérzése, amelyet maga Szent Pál vetett papírra legelőször, s amely megmagyarázza nekünk értelmesen, hogy emberek számára nehéz érzékeltetni a lélek örömeit. Azt mondja Szent Pál: szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szívbe nem hatolt még fel, amit Isten azok számára készített, akik Őt szeretik. Ez a szentpáli kijelentés nem azt jelenti, mintha ezt még soha, senki nem látta volna, vagy nem hallotta volna, hanem az az értelme, hogy olyan szépet és olyan nagyot, olyan elragadó és elbűvölő valamit, senki nem látott még, mint a szépséges mennyország.

Pedig mennyi minden szépet látott már a szem! A világ rengeteg szépsége szemünk gyönyörköd-

tetésére, hogyan felsorakozott már; s valljuk csak meg, hogy láttára nem egyszer egyik ámulatból a másikba estünk.

Részletezzük ezeket a szépségeket? Gondoljon mindenki arra, ami neki legkedvesebbnek kívánczik, hiszen alig van ember, aki ennek a földi életnek egy, vagy több szép vonását ne látta volna már. Sőt: nemcsak látta, de bele is szédült némelyik szépség látásába s nem felejtette el nem egy nagyszerű tapasztalásról himnuszt zengeni. Az a szólás-mondás, hogy „Nápolyt látni és meghalni”, igencsak azt akarja jelenteni, hogy a nápolyi tájkép minden földi szépséggel felér. Vannak, akik más véleményen vannak s beszélnek például így: csak még a kis unokámat szeretném meglátni s érzékeltetni akarják ezzel azt, hogy gyermekük sorsának sikeres lendülése látásán tud a szívük igazi gyönyörűséget érezni. Van, aki az élet egyéb szépségét értékeli nagyra s tartja, mindennél többre. Az egyik költő, *Liszt* Nándor, a gyerekszem mindenekfelett álló szépségét magasztalja s ugyanaz a költő nem tudja eldönteni, melyik a szebb, a csillagos ég boltozata-e, vagy gyermekének boltíves homloka. Vita lehet róla, hogy ez vagy az a dolog szebb-e, de bizonyos, hogy a világ minden szépsége együttvéve is semmiség és össze nem mérhető azzal a káprázatos tündökléssel, amit a jó Isten azok számára készített, akik Őt szeretik, a szép mennyországgal!

Nézzük meg közelebbről, mi teszi a mennyországnak ezt a nagy boldogságát? Először is teszi egy örvendetes negatívum, amit a Szentírás így fejez ki: sem harc, sem fájdalom, sem jajszó nem lesz többé. Az a bizonyosság, hogy nem élünk már siralom völgyében s a gondok nem fogják feszíteni a lelkünket. Mennyi keserűség sűrűsödik össze ezen a földi léten! Égbetörő szerelmek mellett mennyi keserűség okozója a szörnyű csalódások özöne; ritka sikerek mellett, mennyi szenvedés van beleszőve a gyakori kudarcokba; egy-egy szerencsés fordulója sorsunknak szinte ritkaságszámba megy; ehelyett a bánat és a keserűség beköltözött hozzánk, nem vendégnek, hanem mindennapos lakónak.

Allj ki egyszer lakásod ablakába és nézd meg az utcák loholó népét. Lakásod csendjét talán felveri egy-egy hangos kacagás, de ha jó szemed van, amely tud figyelni és az álarcok mögül olvasni, rengeteg arcon, megláthatod a lélek töprengésének kínzó vonásait. A legtöbb embert a baj és a megpróbáltatás hajt; sokaknak sorsa küzködés, s ha egy-egy lélekről leesik a fedő és beletekinthetsz, hogy milyen szenvedések forrnak benne, láthatod nyilván, hogy mindenki sorsa itt e földön jajjal és bajjal van megtűzdelve.

Ha összegyűjtenéd csak egyes embereknek a sirámain is s ha egyszer a rádió rákapcsolna ilyen közvetítésre: „műsorunk következő száma: pana-

szokat közlünk az emberi szívek legmélyéről...”
fülsiketítő és tébolyító közlés volna ez, amelynek hallásába rengeteg ember beleszédülne. Az egész világot körülhőmpölygő ebben a nagy szenvedési hullámban, az égig tornyosuló keservek láttán és tapasztalásán nyugtató muzsika az ember fülének: hallani a Szentírás szavát, hogy van egy hely, ahol nincsen jajszó, nincsen panasz, nincsen sírás, nincs fájdalom, nincs küzködés, csak szívben és lélekben öröm és könnyes boldogság; a lélek minden vágyának véget nem érő beteljesedése.

S emellett a negatívum mellett, egy másik bizonyosság, hogy nem kell az embernek szorongó érzéssel telítkeznie és félnie attól, hogy ennek a boldogságnak vége lesz, mert a mennybéli örömök mivolta szívünkig ér és megnyugtat bennünket. Ne tagadjuk le, hogy szép és tiszta örömök bőven kerülhetnek a földi életben is, s a lélek sikján is akad nem egyszer olyan nagy és átható öröm, amelynek érzékelésére még ösztönös emberek is képesek. De akármilyen nagy és tiszta örömeket termel is az élet, minden ilyen örömnek élvezését gyökeréig megzavarja az elmúlás gondolata.

Valaki új otthonába vezeti ifjú hitvestársát, szívében-lelkében reszket a boldogság teljesült öröme, hogy amire két szív várakozott, az végre-
valahára valóra vált, de lehet-e felejtteni, hogy

az embernek ez az örvendezése voltaképpen ön-
ámítás, hiszen nincs az a lakodalmi együttes,
ahová a legvidámabb poharazás, táncoló párok
onfeledt kavargása közben be ne tekintene az
ablakon a halál. A józan meggondolás készíti
arra az okos embereket, hogy éppen a boldog-
ságnak eme kicsordulása napján gondolni kell
egyéb lehetőségre is; arra, hogy az erdő fáiból
nemcsak bölcsőt szoktak faragni, hanem kopor-
sót is, s hogy akármilyen öröm is reszket a fiatal
szívekben, ennek az örömnak vége lesz egyszer.
S az életnek bármilyen nagynak és boldognak
hitt érzése, ha egész lényünket kitölti is talán,
magával hordozza a mulandóság ízét, s a menny-
béli örömök tetejét ez a boldogság adja, hogy
mindennek az örömnak nem lesz vége soha. Aho-
gyan a pokol órája örök-egy időt mutat és az
óra sétálója egyre azt tiktakolja: soha többé,
mindörökké; ugyanúgy szól a mennyországbeli
óra tiktakja is: soha többé nincs szenvedés...
mindörökké boldogság az osztályrészed!...

S az az édes és nyugtató valóság, hogy szemtől-
szembe látjuk az Istent. Földi életünkben is nagy
öröm és boldogság volt számunkra, ha egy jó
ember lelkéből megláthattunk egy-egy nemes
villanást, s hányan élnek közöttünk, akik ember-
társaikat, ha jellemezni akarják, így beszélnek
róluk: „ez is egyike azoknak az embereknek,
akikkel, ha találkozott az ember, egyetlen talál-

kozás révén is jobbá-vált". Milyen sok emléket tudna felsorolni a jó emberekről egy-egy tapasztalt lelkipásztor, s milyen bőséges ábrával tudnánk szolgálni az anyai szív kiáradó jóságáról! Egy-egy kedves valaki közelléte milyen megnyugvást ad egy-egy háborgó szívnek, s tudós orvosok ma sem fejtették meg titkát annak, mi a magyarázata, hogy lázas homloknak legjobb gyógyítója és enyhítő szere az anyai kéznek bárszonyos simogatása.

Jó emberek látására nem egyszer érezzük a lelkiség szédítő fölényét; a személyiség ereje és varázsa reánkfekszik s csudák-csudája, nem nehézzé, hanem könnyűvé teszi életünket. Hogyan hiányoljuk néha egy-egy jó ember életét, s mennyire érezzük valaki egyéniségének nagyságát, ha közelébe jöhetünk. A mennybéli örömök legnagyobb kiáradása az a tény, hogy láthatjuk az Istent, — úgy, ahogyan van. Nemcsak nyomai-ban, villanásszerűen; hiszen ilyen módon láttuk már nem egyszer. Nincs az a szülő, aki gyermeke sugárzó szeméből Isten jóságát ki ne olvashatta volna. Nincs az a gyermek, aki édesanyjának egyre szürkülő fejét és fényevesztett szemét ne nézte volna azzal az érzéssel, hogy érte hálálkodják az isteni jóságnak.

De túl azon, hogy értelmes ésszel sokmindent felfogtunk a jó Istenről, mindeme Róla való tudásunkat erősítette a kinyilatkoztatás biztossága is.

Mindeme tudásunk azonban az elképzelés fogyatékoságára utalva; akkor azonban, amikor az üdvözült lélek előtt feltárulnak az örök kapuk, egyszerre tisztán áll a lélek előtt az isteni jóság és nagyság egész mivolta és látjuk Őt, úgy, ahogyan van. Amit eddig a szív csak mondott, hogy „Igazság téged szomjazalak”, — ez most valóra válik. Ami eddig a hit tárgya volt, most mint nagyszerű valóság árad a lelkünkbe. Nincs több rejtély, nincs több kétely, nincs több megfoghatatlanság.

S az Isten látása mellett, egyszerre lelkünkbe szakad a nagy bizonyosság a hitigazságok átértését illetően. A hittitkok megszűnnek titkok lenni, s amit eladdig hallottunk a megtestesülésről, a megváltás titkáról, a legméltóságosabb Oltáriszentségről, a kegyelmi életnek titokzatos birodalmáról, a szenvedés misztériumáról, meg egyebekről, az egyszerre tudássá változik bennünk s eltölti lelkünket a bizonyosság érzetén túl a tudás gyönyörével is. Emlékezzünk csak vissza, iskoláskorunkban milyen benső gyötrődést okozott, ha egy-egy példa megoldásán hiába fáradtunk; ha egyik, vagy másik tétel átértésén hasztalan törtük a fejünket! S milyen jóleső érzés volt, ha hosszas fejtörés után talán, vagy keserves utánaszámolás árán, kijött egy biztosnak látszó eredmény s valamely igazságot el tudtuk sajátítani. Az igazság megszerzése; az az érzés,

hogy valaminek, ami igaz, birtokában vagyunk — nagyszerű hatással volt lelkünkre. Most az örök élet kapujában az örök igazságok látása valami kimondhatatlan boldogságot áraszt lelkünkbe, s ez a nagy boldogság a mennybéli örömeknek éppen nem utolsója.

S van emellett egy másik örömdetes tény is. Nagy és mély öröm, hogy láthatjuk az örök igazságokat, hogy szemtől-szemben szemlélhetjük a Szentháromság mindegyik tagját; hogy hálálkodhatunk az Atyának a teremtetésért, a Fiúnak a megváltásáért és a Szentléleknek a megszentelésért, de a Szentháromság egy Isten mellett az üdvözültek boldog honában ott találjuk mindazokat, akik egész kegyelmi, lelki életünknek nemcsak színt és értéket, de mondhatatlan segítséget is adtak. Látjuk legelsősorban a boldogságos Szűz Máriát, akinek anyai közbenjárásával megtaláltuk a hazavezető utat; látjuk Szent Józsefet, akinek nemes alakja, mint sugárzó szépség és erő, segítőnk volt egy életen át; látjuk védőszentünket, akinek nevét viseljük, s aki állandó közbenjárásával istápolt bennünket; látjuk őrzőangyalunkat, aki létezésünk első percétől kezdve kísért bennünket és óvott mindentől. Látjuk mindazokat, akiknek velünkérzése a másik világból felénkáradt; s egyszerre érezzük azt a nagyszerű tanítást minden szépségével, amelyet a katekizmusban úgy hallottunk, hogy a szentek egyes-

sége; az Anyaszentegyház élő és megholt tagjai összetartoznak és egymáson segíthetnek... S mindeme nagyszerű dolgok tetejébe az a nem sejtett mértékben nagy öröm, hogy összegyűlhetünk családi tanácskozásra. Előttünk megjelenik minden őszünk, s látom családfámat, s látom ott mindazokat, akiktől elbúcsúztam húsz-harminc, vagy tudom is én hány esztendővel ezelőtt. „A viszontlátásra!” így kiáltottunk egy-egy nyitott sír szájából meghalt kedvesünknek. jobb hazába költözött lelke felé, s hosszú-hosszú esztendőkön keresztül vágyva-vágyódtunk erre a viszontlátásra. A mennyország kapujában ez a vágyva-vágyott viszontlátás valóra válik s ezzel a mennybéli örömöknek egy kimondhatatlanul édes íze adatik meg számunkra.

S amellet, hogy megtarthatjuk ezt a nagyszerű családi tanácsot, részesei lehetünk még annak a kiváló érzésnek is, hogy az emberiség legnagyobb szellemeit látjuk együtt. Millió meg milliószámra egybesereglett nagy számát a szent és tisztahomlokú édesanyáknak; a szent és tisztakezü édesapáknak; a harmatos és üdelelkű ifjaknak és hajadonoknak. Látjuk azt a rengeteg gyermeket, akik még serdülő kor előtt távoztak el az élők honából, s előttünk megelevenedik a mindenszentek litániája: mindnyájan szent apostolok, szent hitvallók, szent vértanúk, szent szűzek és Istennek minden szentjei... ezek mind-

mind ott vannak előttünk, mellettünk, köröttünk; és velünk együtt önfeledt boldog örömben, hálás szívvel zengenek Tedeumot a jóságos Égnek egy élet minden kegyelméért. Szemkápráztató látvány még csak gondolni is reá, mennyi minden édes és tiszta öröm zuhan a lelkünkbe abban a percben, amint feltárulnak előttünk az örök kapuk és belép lelkünk a mennyország küszöbén.

De már is látom az elhárító mozdulatot, amely felemelkedik és csendességre int és azt mondja felém: ne folytassam. Valakinek agyán átvillant egy rettentő elképzelés, amelynek valóra válásától a mennybéli örömök megecetesedését félti; arra gondol: mi lesz akkor, ha ő ugyan üdvözül, de az üdvözültek honában hiába keresi azt, aki az ő szívéhez itt e földön közelállott; s mert hiába keresi, kénytelen lesz arra gondolni, hogy az tehát nem üdvözült. Szabatosabb fogalmazásban ez az ellenvetés így fest: „a mennyország minden örömét megzavarná számomra az a gondolat, hogy megtalálom ott talán azt az őszömet, aki ezelőtt ötszáz évvel élt, de akit nem ismerem és így hiányolni nem tudhatok, de nem találom meg apámat, anyámat, akit olyan nagyon szeretek ma is és akiről tudni azt, hogy nem a mennyországba kerültek, hanem Isten őrizz! — elkárhoztak, ez a gondolat megzavarná az én mennybéli boldogságom ízét is . . .” Ne tagadjuk le, hogy ez az aggodalom ezer meg ezer lelken

keresztülvillanhat és éppen azokon a lelkeken, akik nagyobb gyöngédség révén nagyobb aggodással vannak eltelve övéik iránt. De milyen jó, hogy a megnyugtatóssal hamarosan szolgálhatunk: ilyenféle aggodalom a mennybéli örömek édes ízét nem ronthatja meg és nem is zavarja.

Milyen gyakori jelenség itt e földi életben, hogy vannak öntudathasadások, értelmi kiesések. A világháború nagy megpróbáltatásainak szörnyű kísérő jelenségei voltak ezek: egy-egy pergőtűz nyomán támadt légnyomás úgy megzavarta némely kitűnő katonának agybeli berendezkedését, hogy jóllehet sebesülést nem szenvedett, lelkiileg, öntudatilag szörnyű csorbulás érte: egyszerűen kiestek emlékezetéből dolgok, tények és történetek. Volt, aki szülei nevére nem emlékezett; volt, aki sajátmaga származásáról nem tudott számot adni; olyanról is hallottunk, aki a betűvetést felejtette el; vagy a pénzt nem ismerte fel. Ez az öntudathasadás, bizonyos ismereteknek a kiesése, nem járt fájdalommal az illetőre, legfeljebb másnak volt fájó: látni egészséges emberek idegzetének ilyen nagyfokú megbetegedését.

Egészen könnyű feltételezni, hogy a mennyországban remélt családi tanácsból egyesek hiányozni fognak. Az is valószínű, hogy a hiányzók megnemjelenése fájást okozhatna a szerető szíveknek és ez csökkenthetné a mennybéli bol-

dogság intenzitását. Egészen kézenfekvő tehát az a feltevés, hogy az isteni jószág a mennybéli boldogságnak ezt a megzavarását nem fogja megengedni és úgy segít rajta, hogy történni fog egy kis gondolat kiesés: öntudathasadás, hogy a lélek egyszerűen nem emlékezik azokra, akiknek hiánya zavarná a boldogságát: mintha nem is léteztek volna.

Gyermekkorunkban bizonyára sok természetes örömben volt részünk. Környezetünk kedves erőlködése sok mindent megpróbált, hogy bennünket mosolyra keltsen, nevetésre ingereljen; s valószínű, hogy jóízű kacagás, sőt hangos rikkantás nem egyszer hagyta el ajkunkat. Ezek a percek bizonyára boldog percek valának. Most nem emlékezünk egyikre sem. Még csak halaványan sem tudjuk visszaidézni, hogy miféle érzések vibráltak át lelkünkön a legelső mosoly, a legelső kacagás idején, s érdekes, hogy nem okoz fájást senkinek sem, hogy öntudatából az első mosoly oka teljesen kiesett. Épigy, nem fog senkinek sem fájást okozni, hogy a mennyországban teljesen kiesnek emlékezetéből mindazok, akik az isteni igazságosság ítélkezése révén örök kárhozatra kényszerülnek menni.

A mennyországról szólva, emlékezetünkbe kell idézni Kempis Tamás remek intelmét, aki minden embert figyelmeztet arra, hogy mi értelme van annak, ha valaki tud is a Szentháromságról

nagyelmésen vitatkozni, de híjával van az alázatosságnak, ami miatt aztán nem tetszik a Szentháromságnak. Valami hasonló aggodalomnak kell lelkünkön végigszántania! Szép és megnyugtató valami, ha csak úgy hozzátvetőlegesen is fel tudjuk mérni azt a rengeteg örömet, ami az ember lelkében az üdvözültek honában várakozik, de vajjon mi értelme volna ennek; mit érnének vele, ha a mennyország elnyerésének módját nem tudnánk? Fel kell tehát tenni a kérdést: mi annak a módja, hogy a mennyek országát bírassuk?

Nem kell azt hinni, hogy te vagy a legelső, aki ezt kérdezed; mert amióta világ a világ ezer meg ezer koponyát feszített már ez a kérdés; és amíg ember lesz az ember, ezer meg ezer koponyát feszíteni fog.

A legtöbben erre a kérdésre, hogy ki üdvözül, ezt a választ adják: aki megtartja a parancsokat. De kérdezzük meg csak magát az Úr Jézust, hogy Ő mihez köti az üdvözülés lehetőségét. Hallgassuk csak meg Őt, mikép mondja el az ítéletnek lefolyását!

Az emberiséget kétfelé választja és szól azokhoz, aki jobbjánál vannak és mondja: „Jöjjetek, atyám áldottai és bírátok a világ kezdetétől nektek készített országot!...” És indokolja is ezt a rendelkezést: „Mert éheztem és ennem adtatok, szomjúhoztam és innom adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok, jövevény voltam és be-

fogadtatok, fogságban voltam és kiváltottatok, beteg voltam és meglátogattatok". És akkor majd kérdezni fogják az Úr Jézustól: „Uram, mikor láttunk téged éhesnek? Mikor voltál szomjas? Mikor voltál meztelen? Mikor voltál utas? Mikor voltál beteg?" Mire hangzik a válasz az isteni Mester ajkáról: „Bizony mondom nektek, hogy amit legkisebb atyámfiai közül egynek cselekedtetek, olybá veszem, mintha nekem cselekedtétek volna! . . ."

Világos tanítás ez arra, hogy a mennybéli örömeknek elnyerése voltaképpen ehhez van kötve: gyakorolni kell az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit. Ezer meg ezer lélek felsóhajt, valahányszor hall a krisztusi idők történetéről és szívében vágyakozás kél, hogy miért is nem élt ő akkor, amikor az Udvözítő a földön járt! Elfelejtik egyesek, hogy Krisztus vigasztaló szava mindenkihez szól: „Szegények mindenkor lesznek veletek; én pedig nem mindenkor leszek veletek". Hogy tehát az Úr Jézus Krisztus maga helyetteseinek bizonyos értelemben a szegényeket szánta; hogy, aki Krisztussal akar jót tenni, Krisztus helyett tegyen jót a szegényekkel.

Őszintén szólva, nincs szebb és felemelőbb valami, mint az irgalmasság testi cselekedetének gyakorlása, a szív szánakozó érzésének kiáradás s csak dicsérni lehet jó szülőknek okos nevelési rendszerét, hogy kicsi gyermeküket már korán

hozzászoktatják, hogy alamizsnát kérő koldusnak gyermekükkel adják át adományait. A kisgyermek érzi is azt, hogy e cselekedet nem hétköznapi; ösztönös sejtése szívének, hogy istenes dolgot mivel: csak meg kell figyelni: menyire kiül orcájára nemes tettének egész bensősége.

Az Anyaszentegyháznak ez a felhívása, hogy a szegényeket szeressük, voltaképpen két dolgot foglal magában. Magában foglalja a léleknek készségét arra, hogy a szegénység állapotát ne vesse meg, hanem lássa be, hogy mennyi felemelő nagyság van a szegénységben. A szegénység szeretése, a szegény állapot szépségének meglátása tulajdonképpen vízvázlat: ezen a ponton tűnik elő a krisztusi világnézetnek egyik szépséges vonása s itt bontakozik ki az a nagyszerű tanítás, amelyet Krisztus előtt az emberiség nem ismert s éppen azért nem is becsült: „boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa”. S az Anyaszentegyház törekvése, hogy szeressük a szegénységet, jelenti azt is, hogy törődjünk a szegényekkel, hogy alamizsnánkkal siessünk segítségükre.

Hogy milyen lélekkel kell a szegényekkel érnünk, annak illusztrálására legyen szabad elmondani egy híres orosz írónak egy pompás elbeszélését.

Ez a mese Gergelyről szól, egy szegény cipész-

mesterről, aki két kezének veritékes munkájával kereste meg mindennapi kenyerét. Gergely mester egyedül volt, úgy állt, mint az ujjam; egyszerű életét egyetlen élmény töltötte ki: egész lelkét áthatotta valami mélységes és erős vallássság. Naponta olvasta a Szentírást; dús fantáziája beleringatta a krisztusi idők édes valóságába s szívében mondhatatlan vágy támadt nem egyszer: milyen jó lett volna élni akkor, amikor az Udvözítő a földön járt! Hallani tanítását; járni lába nyomában; kísérni Őt mindenhová; elhagyni érte mindent, de mindent. S amikor arról olvasott a Szentírásban, hogy Krisztus az emberek között megjelent, lelke mélyéről szállott fel egy erős sóhajlás: Ó, ha csak egyszer is láthattam volna az Udvözítőt!...

Az egyik este úgy tért nyugovóra, hogy a Szentírás kihullott a kezéből, egészen addig olvasta, amíg el nem álmosodott rajta. S a Szentírás olvasása után valami csudálatosan szép álmot látott. Megjelent neki az Úr Jézus és azt mondotta:

— Gergely, felette jól esik nekem, hogy te olyan mélyen és igazán vágyódozol utánam. Ezt a nagy vágyódásodat meg is jutalmazom: ezennel jelentkezem nálad ebédre. Holnap délben nálad ebédezem!...

Gergely az álmra boldogan riadt fel; olyan elevenen látott és hallott mindent, hogy szinte

kereste a szobában az Udvözítő tovasuhanó alakját. Hamarosan rájött, hogy csak álom volt, de azt is érezte, hogy ennek az álomnak igaz a jelentése s alig várta, hogy megvirradjon és készülhessen az Udvözítő fogadására. Hogy készíthesen neki ebédet.

A Szentírásból tudta, hogy kár volna dús lakomát csapnia; egyszerű étkekkel be fogja érni az Úr Jézus. Kiment tehát a konyhába, körülnézett, hogy mi van a háznál és őmaga, — kissé ügynél, — több jó szándékkal, mint hozzáértéssel —, elkészítette az ebédet. Még dél sem volt, amikor már készen lett vele; odahúzta a tűzhely szélére, hogy melegen tartsa, s ha jön a várva-várt vendég, bármelyik percben betálalhassa.

És várt.

Megszólalt a déli harangszó; elimádkozta az Úrangyalát. Félegy... egy óra; a vendég nincs sehol. A közeli templom tornyában már a félkettőt ütötte az óra, még sehol nem jelentkezett a vendég. Aztán háromnegyedkettő, sőt két óra, de Gergely hiába várt. Két óra után néhány perccel a kilincsnél halk motoszkálás hallatszott; utána bátortalan kopogtatás. Gergely felugrott; maga nyitott ajtót; de legnagyobb bámulatára — nem az Úr Jézus lépett be, hanem egy szegény asszony s mellette, rongyokba csavarva, két ágrólszakadt gyerek. S az asszony megszólalt:

— Ne haragudjál, Gergely mester, hogy rád-

kopogtattam! Bejártam már ezt az egész nagy ház, de sehol nem találtam irgalmas szívet. A Jézus nevében kérlek, könyörülj meg rajtam, s ennek a két gyermeknek, meg nekem adj egy falat ételt. Majd elveszünk éhen!...

Gergely a kérő szó hallatára elfelejtkezett mindenről. El arról, hogy kit vár vendégnek, s hogy az egy szép álom színes szárnyán milyen nagyszerűen jelentette be magát ebédre; s keze már lendült, hogy a két gyermeket magához ölelje, s vitte őket ki a konyhába, s mindahárom jövőényt ültette az asztalhoz. Az ebédet hamar megmelegítette, jószívvel beléjük diktálta s amikor boldogan látta, hogy megették az utolsó falatig, öntött nekik tiszta pohárba friss vizet s szívét valami nagy-nagy boldogság járta át, amikor megelégedett orcájukon a békességet előmőlni látta.

Útjukra bocsátá őket, de amint nyomukban becsapódott az ajtó, egyszerre átvillant agyán az a gondolat: mi lesz, ha most az Úr Jézus megérkezik az ebédre és ő nem tudja, mivel megkínálni? Joggal fog szemrehányást kapni tőle, hogy: látod, Gergely, egyszer akartam hozzád ebédre jönni, bementem magamat jóelőre és te akkor is másnak adtad az én porciómat... S boldogan hallotta a torony órájáról feléje kongani az idő múlását: három óra, félnégy, négy óra...

Már nem jön az Úr Jézus; s kezdte magát enyhén pirongatni:

— Te jámbor, jó Gergely, hogy' is lehattél eny-nyire együgyű, hogy hittél egy álom elgondolásának!...

És este boldogan tért nyugovóra, hogy csak álom volt az álom s nem kell pironkodnia az Úr Jézus előtt, amiért nem várta őt ebéddel.

Azon az éjszaka megint álmodott. Az a jó asszony jelent meg neki álmában, akinek az Úr Jézus ebédjét odaadta. Mellette volt a két kicsi gyermek. S csudák-csudája: az asszonynak Krisztus-ábrázata volt; szép Krisztus-feje; a hangja is olyan szelíd és jóságosan muzsikáló, mint a Krisztusé. Gergelynek a szíve is remegett a boldogságtól, amikor hallotta feléje szólni:

— Köszönöm, Gergely, hogy szívesen láttál ebéden, s külön köszönöm, hogy szívesen láttad két kicsi vendégemet is.

Gergely az álomra megint felébredt s megértette menten a nagy tanulságot: csakugyan Krisztus volt nála ebéden vendégségben, — de álmában. Egy szegény asszony köntösét vette magára és annak színe alá rejtőzött.

Eddig a mese, amely nem rövid, de a tanulság sem kicsi belőle; megérthetjük mindannyian, hogy aki a szegényeket szereti, Krisztust szereti, aki a szegényekkel jól tesz, Krisztussal tesz jól.

A szegények rendszeres, nem érzelmi hullámoktól indított és vezetett, hanem okos és tervszerű felkarolása különben is, — hogy úgy mondjuk —, Krisztustól átvett öröksége az Anyaszentegyháznak. Az Úr Jézus azzal az igénnyel lépett az emberek elé, hogy nem kisebb dolgot kíván tőlük, mint a léleknek teljes odafordítását az örökkétartó javak felé. A földi dolgokat egészen új szemszögből nézi a krisztusi világnézet; mindent, ami mulandó, szóra sem érdemes semmiségnek tart. Előtte a gazdagság nem érték, s szemében a szegénység egészen új szint, sőt ékességet nyert. A szegény istállóban született Istenfia, aki beáll a műhely porába, s derekára durva ácskötényt csavar; aki bemegy főfarizeusok házába dús lakomákra és „kenyeret eszik”; egyszerű ruhában jár városról-városra, s mezítláb rójja a gyalogösvényeket; — pusztá megjelenésével is érzékelteti, hogy új világ köszöntött az emberiségre, hogy a szegénység is a Krisztusutánzás egyik módja és kelléke.

Ezért van, hogy az első keresztényeknél a szegénység tulajdonképpen egyenlő a krisztusi életmóddal, s hogy azok egymással vetélkedve siettek a szegénység segítségére: önként adták össze vagyonfeleslegüket és megosztották a szegényekkel.

Szent Pál apostol maga gyűjtötte a könyöradományokat, s az első pápák külön szervezetre, az

özvegyek és a diakónusok intézményére bízta a szegényügyet, és ecélből területekre osztották fel Róma városát. A legrégibb egyházi istentiszteleteken a hívek adományokat tettek az oltár elé: pusztán a római egyházközség Krisztus után 250 körül több mint 1500 szegényt látott el intézményesen napról-napra. A szentmiseáldozaton a kézmosás szertartása őrzi emlékét ennek a felemelő szokásnak, hogy az ősegyházban a szegények számára eleink bőséges adományokat adtak össze.

Amikor az Egyház a katakombákat elhagyta és szabadabban lélegzett, a szegényügyet is nagyobb arányban karolta fel. Alexandriában 7500 szegényről vezettek rendes anyakönyvet; Arany-szájú Szent János antiochiai püspök korában 10.000 szegényről gondoskodtak; Nagy Szent Gergely korában a római szegények anyakönyve egész kötetekre rúgott. A középkorban főleg a szerzetesrendek voltak a keresztény karitászméjének hordozói. A clugni kolostor egymaga tízezer beteget, szegényt látott el, s ki tudná a számát mindazoknak, akiket a keresztény szellem segített, anélkül, hogy róla írott emlék volna.

Az őskeresztényeknek ez az eljárása világos mutató arra, hogy a mai korban is így kell cselekedni. Mert nem lehet kétség afelől, hogy a szegénygondozást ma is mindenki krisztusi cselekedetnek vallja. Bármennyire is hallani néha, előkelő szalónokban, vagy vonatfülkékben, eset-

leg kávéházi asztalok mellett s baráti körökben talán vélekedéseket arról, hogy a klérusnak a reprezentáláshoz is értenie kell; a tapasztalat mégis azt mutatja, hogy az embereknek hamarabb jut eszükbe az Úr Jézus a közismerten jólelkű pap kifakult-kizöldült reverendája láttára; s hogy egyszerű papi lakok kopott szegénysége is imponál annyira, mint nehéz angol bútorokkal meg-
rakott, süppedő szőnyegekkel „lágý ruhába öltöztetett”, drága rézkarcokkal teleaggatott főúri lakosztályok.

A szegénysegítés, ma is legjobban beváló lélekmentési eszköz. Nemcsak a szívhez vezet az út a gyomron keresztül; a lélekhez is el lehet arra jutni. Ki ne tapasztalta volna már, hogy kevéske jótett nyomán, mennyire felengedtek a lelkek s mennyivel könnyebben lehetett őket kezelni? S nem szabad elfelejteni, hogy az Oltáriszentség és a szegények kenyere között van bizonyos rokonság: az Oltáriszentség a mi Urunk Jézus Krisztus valóságos szent teste és vére a kenyér és a bor külső színe alatt; a szegények kenyérén át pedig, amelyet a lélek hűsége és jósága nyújt a szenvedés enyhítése céljából, Krisztus költözhetik egy-egy lélekbe; a segítő szeretet látásán az élő hit, amely kárpótol minden nélkülözést.

A lelkipásztor szempontjából is nem sejtett

mértékben jó fogásnak mutatkozik a hívek figyelmét a szegények istápolására felhívni. Bizonyos dolog, hogy a még annyira elvallástalanodott ember lelkét is meg lehet fogni egy ponton: ha az irgalmasság cselekedetének gyakorlására felhívjuk. Még ha nem is gyakorló katolikus valaki; egyet szentül elhisz magáról: hogy jó ember. S ezt szereti is megmutatni: szíve megindul mások nyomorán, s ha nem közútálatig fukar, megnyitja zsebét is. Az anyagiakkal valamelyes mértékben is rendelkező katolikusoknál elegendő mértékben megvan a segíteni készség; példa erre nem egy vegyesvallású város, ahol a szegények, a koldusok a katolikus templom környékén szoktak felsorakozni, jeléül annak, hogy az alamiznaosztogatás azon a részen történik.

Az is igaz azonban, hogy a katolikus híveknek ez a segíteni készsége, ma még szerteágazó, szervezetlen; egyéni hangulatoktól és elgondolásoktól vezérelt; éppen azért meg kell szabályozni. Akárki legyen, aki azt megteszi, előtte kalapot emelünk; aminthogy a hívek is mindig hálásak lesznek érte, ha valaki őket az adakozás és a jótekonyság okos módjára reáneveli.

Legyen szabad példaadás okából elmondani egy történetet, amelyből sokat tanulhatunk arránézve, miképpen kell a szegények segítségét eszközölnünk.

Valahol a Nagy-Alföldön, egy szép nagy egy-

házközség fehérfejű ,öreg plébánosa advent első vasárnapján prédikálván, szentbeszéd végeztével ezzel a kéréssel fordult híveihez:

— A jövő vasárnapon, amikor vége lesz a szentbeszédnek, ne siessetek haza a templomból, hanem a templom előtt az egyházfitól vegyétek át azt az ajándékot, amelyet ő az én nevemben szívesen átnyújt közületek kinek-kinek, aki azt jó szívvel elfogadja . . .

A hívek meglepetten hallgatták a szokatlan lelkipásztori közlést; nem igen volt még bevezetve sem a nagy magyar Alföldön, sem más-egyebütt, hogy a lelkipásztorok templombajáró híveiknek ajándékokat osztogassanak; s a szavak értelmét felfogva, kissé zavartan néztek össze: vajjon mit akar ez jelenteni? Azt tudták, hogy nem tréfa a dolog, mert öreg plébánosuk nem játszik a szavakkal; lett is érdeklődés a jövő vasárnapi „prédikáció” iránt. Majd szétvetették a templomot, olyan sokan voltak; várták a „mondanivalót”, s még inkább kíváncsian lesték: vajjon minémű ajándékkal fog kedveskedni az öreg plébános úr a hívőseregnek.

Egy hét leforgása alatt rengeteg szóbeszédre adott okot a szószéki közlés. Egyesek már biztosra vették, hogy nyugalomba készül az esperes úr; mások azt tudták, hogy bemegy kanonoknak a káptalanba s így teszi nevét emlékezetessé. Volt, akinek arról volt megbízható értesülése,

hogy egy jótékony lélek névtelenség homályában akar maradni, s így akarja megajándékozni az egész egyházközséget. Elég az hozzá, hogy beszéd tárgya volt a készülő ajándékozás s ott-szorongott a padsorok között az egyházközség apraja-nagyja.

Az öreg plébános úr pedig, szólítsuk csak nevén: Laci bácsinak, felment a szószékre s amint a híveinek szánt tanítást elvégezte, emlékezvén ígéretére, a következőket mondotta:

— Igérttem nektek, hogy Flórián, az egyházi, átadja szentbeszéd végeztével az én ajándékomat; amit ígérttem, nem is felejtettem el. Szép lassú pompával haladjatok kifelé; nem kell tolongani, jut mindenkinek. Vegyétek át Flóriántól, s olvassátok el, hogy erre az ajándékra mi van írva; s ami rá van írva, szívleljétek meg!...

S utána megáldotta Laci bácsi a híveket és lelépett a szószékről. A hívőserег pedig megindult lassan kifelé a templomból, s a bejáratnál egyenként átvette Flóriántól az ajándékot. Amely nem volt más, mint egy szépen összehajtott papírzacskó; jó nagy darab persze, amelyre nyomtatott betűvel rá volt írva: „Kedves testvér! Ezt a papírzacskót élelmiszerrel megrakva karácsony éjszakájára hozd vissza, hogy a betlehemi jászol elé telessük és tartalmát az egyházközség szegényei között kioszthassuk!”...

A hívek szája kissé elrándult, amikor a nem

várt ajándékot meglátták, méginkább, amikor olvasták a felhívást; de hamarosan megbékültek a gondolattal; — sőt jól is esett nekik, hogy valaki ilyen istenes cselekedet gyakorlására hívja fel őket. Kerültek ugyan tréfásabbak, akik nem hagyták megjegyzés nélkül Laci bácsi ügyes fogását, de az idősebbek és a komolyabbak fegyelemre és tisztességtudásra intették ezeket. Hogy mi történt a továbbiakban, azt hadd mondja el Laci bácsi maga; adjuk át neki a szót. E sorok írója is tőle hallotta:

„Karácsony estéjén, még tíz óra sem volt, Flórián bejött a plébániára és jelentette:

— Esperes úr, kérem, tele a templom!

— Nem lehet az, Flórián, hol van még éjfél s mit csinálnának addig híveink a templomban!?

— De, esperes úr, kérem, nem emberrel van tele a templom, hanem zacskóval!...

Két káplánommal és Flóriánnal bementünk a templomba s boldog meglepetéssel láttuk, hogy a padok köze telidestele van rakva megtömött zacskókkal; kis zsákocskákkal és a szegények számára szánt egyéb ajándékokkal. Nekiláttunk, s úgy igaz, ahogyan mondom: csaknem két óra hosszáig egyebet sem tettünk, mint ezeket a kis zacskókat cipeltük a templomból be a plébániai egyik felszerbe, amelyet kineveztünk szegények kamrájának. Karácsony harmadnapján megnéz-

tük: mimindent adtak össze a jó hívek a szegények számára, s mekkora volt meglepetésünk, amikor tapasztalni voltunk kénytelenek híveink leleményességét. Ami került híveink portáján, mindabból bőségesen adtak, de legjobban mégsem ez hatott meg. Egy kis zacskót láttam, amelyben ott szerénykedett néhány szem krumpli, meg egy kis ruhadarab; mellette tenyérnyi kis papiros; tenyérnyi kis papiroson nagybetűs írás; nagybetűs írással rövid üzenet:

— Drága, kicsi Jézuskám, nincsen több a háznál, csak ez az öt szem krumpli, fogadd el tőlem ezt, mert szívesen adom; ez a kis ruhácska pedig kicsi lányomtól maradt, akit most két éve, magadhoz szólítottál, hogy odatedd virágnak, mennybéli asztalod poharába!

Amikor meghalt az apám, nem sírtam; amikor anyámat temették, akkor sem ejtettem egy könnyet sem; erőstermészetű voltam mindig. De ennek az írásnak olvastára omlott a könny mindakét szememből, s megráztam mellemen a reverendát s azt mondtam magamban: na, te fehérfejű, öreg László, ezért az egyért érdemes volt pappá lenned, hogy ilyen szép élményben részed legyen!”

Amit ez a Laci bácsi elmondott, ugyanezt hasonló módon, vagy talán fokozottabban mindenki átélheti! Ezerszer érezhetjük a szegényekkel való

jótevés édes ízét, csak arra kell irányulnia minden törekvésünknek, hogy minden szegényben mindig Krisztust lássuk s Krisztus iránti őszinte, meleg érzületből iparkodjunk jót tenni a szegényekkel.

Valaki nagyon szellemesen, a pilótákat úgy nevezte, hogy „a jó Isten szomszédai”, mivelhogy a magasságos égben járnak, közel a jó Istenhez. Azokat, akik a szegényekkel jót tesznek, kissé sok szabadsággal, de minden sértő szándék és tiszteletlenség nélkül, nyugodtan lehetne nevezni: „a jó Isten kollégáinak”. Mert hallgassuk csak meg: mit mond a jeles papköltő: Nagy Miklós?

— Adj valamit, hogy én is osztogassak — szólott a Sátán az Úr előtt. Csalogató kell teremtményeidnek, csak így mérhetjük össze az erőnk!

— Legyen — szólott az Úr —, a kincseket csillogtasd, a hír, a rang, a kék tiéd lehet; de egyet én adok, mert tőlem kérik: a mindennapi kenyeret...

Rövid kis versike, benne nagy tanulság: aki a szegényekkel jót tesz, voltaképpen a jó Istennek segítőtársa; azt cselekszi, amit a jó Isten, amikor a mindennapi kenyér osztogatásával imádságot meghallgat.

Milyen jóleső érzés: nekiülhetni naponta a terített asztalnak; s vajjon kinek a szívében ne kelne részvét azok iránt, akik számára soha, de soha nem terül asztal? Milyen jóleső érzés gon-

dolni az isteni jóság szerető figyelmességére, aki asztalunkra előteremti a mindennapi betévő falat kenyeret; s nagyon is megértjük a költő hálálkodását, aki „Kenyéráldás” című versében olyan szépen mondja:

„Legyen áldott a kék búzavirág, Pipacsos tájon az aratóéneke. Legyen áldott a lehulló kalász, minden vágása a kaszapengének.

Legyen áldott a kéve, a kereszt, a cséplőgép, a megőrlő malom. Legyen áldott a Szent Kenyér fölött, minden világi s égi hatalom.

Legyen áldott a kenyérkereső, az anya, aki megszegi darabnak. Áldottak mind az éhes gyerekek, akik a forró kenyérbe harapnak.

Legyen áldott a koldus kenyere, a száraz, barna, ízetlen falat, mely éltet, altat, élő hitet ad, a szenvedések keresztje alatt.

Legyen áldott az Úr Jézus neve: mert ő az élet kenyerét ígéri és az, akit az Úr tanít imára, a mindennapi kenyérünket kéri! . . .” (*Liszt Nándor.*)

Nem győzünk eléggé hálálkodni a mindennapi betévő falat kenyérért s ebből az önkéntes adózást aképpen rójuk le, hogy magunk szíve sugallatából törünk belőle a szegények számára.

Szívünkben vágyakozás támad az örök élet tiszta örömei után lelkünk üdvösségét a lelkiek mellett legjobban ezzel munkáljuk; az örök boldogság elnyerése érdekében legtöbbet ezzel teszünk, ha az irgalmasság lelki és testi csele-

kedeteinek gyakorlásában kitűnni akarunk. Mert így bebiztosítjuk magunkat afelől, hogy mihozzánk is szólni fog egyszer a vigasztaló ige: jöjj Atyámnak áldotta; mert éheztem és ennem adtál, szomjúhoztam és innom adtál; mezítelen voltam és felruháztál; utas voltam és befogadtál, fogságba voltam és kiváltottál, beteg voltam és meglátogattál . . .

ERRŐL ISMERNEK MEG TITEKET!

A katekizmusnak van egy kérdése: hogyan szól a katolikus köszöntés? Amelyre ez a válasz: a katolikus köszöntés így szól: dicsértessék a Jézus Krisztus. Amikor iskolásgyermekeknek ennek a kérdésnek értelmét magyarázzuk, a szómagyarázat mellett bőségesen kitérünk arra is, hogy volta-képpen jelentése az volna, hogy miről lehet a katolikus embert megismerni. S itt elegendő tere nyílik minden nevelőnek arra, hogy a gyermek fogékony lelkébe beleöntse mindama kellékeknek felsorolását, amelyek a jó katolikus embert teszik.

Egészen érthető, hogy a tökéletesség felé vágyódó, az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit gyakorolni akaró és ilyen irányban kiteljesedést kereső lélek lépten-nyomon felteszi a kérdést: minek híjával vagyok még? Azért nem lesz minden haszon nélkül való, ha felnőttek számára kevéske oktatást tartunk a katekizmus szellemében, ha nem azt mondjuk ugyan el, hogy mit jelent a katolikus köszöntés, hanem idézzük inkább báró *Ketteler*-nek, Mainz egykori híres érsekének szavait, akinek megállapítása hosszú-hosszú évtizedek messzeségéből is sugárzó fényességgel ragyog felénk, s aki azt mondotta: „a katolikus em-

bert arról lehet megismerni, hogy van neki vasárnapja, van neki péntekje és van neki húsvétja!"

Ami azt jelenti, hogy a katolikus ember megszenteli a vasárnapot és az ünnepnapokat, az Anyaszentegyház szándéka szerint: munkaszünettel és szentmisehallgatással; van neki péntekje: tehát tartja a böjti fegyelmet és szabja magát az Anyaszentegyház tilalmi rendelkezéséhez; és van neki húsvétja, ami azt jelenti, hogy komolyan veszi az Egyház parancsát: bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vedd!

Éppen a lélekmentés érdekében, az élet megszentelését szem előtt tartva szükségesnek mutatkozik, hogy ezzel a hármas vezető gondolattal külön-külön foglalkozzunk, annál is inkább, mert volt idő, amikor mindahárom teljességgel elhomályosult s az emberek jelentékeny része nem érzett eme tekintetben semmi kötelességet.

I. A jó katolikus ember első ismertetőjele a vasárnap megszentelése. Ez a probléma nemcsak a léleknek igénye, hanem szellemi, sőt fizikai igény is, hiszen még olyan körökben is hangoztatják, ahol a lelkiséggel törődni nem igen szoktak. A hiba csak ott van, hogy a vasárnap megszentelését másképpen gondolják el bizonyos természetrajongók, akik csak a test felüdülését várják a vasárnaptól és megint másképpen gondoljuk el

mi, akik a lélek és a test harmónikus egybesimulását tartjuk mindig szem előtt.

Soha nem szabad elfelejteni, hogy a vasárnap megszenteléséért, a vasárnap megszentelésének olyan módon való történéséért, hogy a munkaszünet teljes legyen, a legelső vonalban mindig az Anyaszentegyház harcolt. Öröm visszaidézni a régi szép idők emlékét, amikor a magyar falvakban szombat délben már megszűnt minden munka; hozzáláttak a házkörüli teendők végzéséhez, a takarításhoz, s vasárnap reggelre az egész falu ragyogott a tisztaságtól. Nem kell azt hinni, hogy akkor az igények kisebbek lettek volna, sem arra nem kell gondolni, hogy könnyebb lett volna megkeresni a mindennapi betevő falatot, mindössze a lelkeség volt több; ennek következtében a békeség és a megelégedettség volt nagyobb.

Manap is a vasárnap megszenteléséért az egész vonalon teljes lélekkel az Anyaszentegyház küzd. Csak gondolni kell arra a mozgalomra, amelyet az Actio Catholica indított meg és tart ébren! Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a vasárnap és az ünnepnap megszentelése két részből áll. Sokan szívesen vállalják az első részt, ami a teljes munkaszünetet jelenti; főleg szívesen vállalják a maguk személyére, de arról már gyakrabban elfelejtkeznek, hogy a munkaszünet betartása kötelező másokra is, hogy nemcsak végezni nem szabad szolgai munkát, de *végeztetni* sem, s hogy

kötelesek vagyunk a szentmisét *becsületesen* hallgatni.

A szentmisehallgatást illetően nagyon sokan tisztában vannak azzal, hogy vannak fontos okok, amelyek felmentenek bennünket a szentmisehallgatás alól. S elszomorító, hogy egyesek milyen hamar megállapítják ilyen okok fennforgását. Ezer meg ezer ajakról dől a kifogás: kérem, én nem érek rá, de, hogyha jól megfigyeljük, ezek a jó lelkek sok egyébre ráérnek! Aminthogy szentmisehallgatásra is ráérnének, ha komolyan akarnák.

De nem elég a szentmisehallgatási kötelezettséget elintézni azzal, hogy egyszerűen elmegyünk a szentmisére. Az erkölcsstan tanítása szerint figyelemmel kell résztvennünk a szentmisén, s a katolikus becsület úgy hozza magával, hogy a szentmise elejétől, tehát a lépcsőimádságtól kezdve, jelenlegyünk a szentmisét befejező imáig, — vagyis legyünk ott már akkor, amikor a pap az oltárhoz kimegy, s várjuk meg, amíg az oltártól elvonul.

Nagyon sokan rengeteg hasznát látnák a szentmisének, hacsak egy kissé is iparkodnának bele-mélyedni! Mennyi öröm forrása, s mennyi lelki-ség megnyitója, ha egy-egy gondos lelkipásztor feltárja hívei előtt a szentmise titkait, s ha gondos magyarázattal megérteti velük azt a rengeteg szépséget, ami össze van sűrítve a szentmiseáldo-

zatban. Újabb időknek gyönyörű mozgalma: a liturgikus szentmishallgatás. Hogy necsak hallgassuk a szentmisét, hanem imádkozzunk együtt a pappal az Egyház nyelvén és az Egyház lelkével! Hihetetlen sok lelkeség kitermelője ez.

E sorok írója nem tart rajta semmi szégyenkezni valót: bevallani, hogy a liturgikus mozgalom szépsége akkor érintette meg lelkét legelőször, amikor egy decemberi vasárnap egy vasmegyei kis falucskában, Oladon, éppen a szentmise alatt belépett a szép kis templomba. A főoltárnál az egyházközség plébánosa végezte a szent áldozat bemutatását; a templom zsúfolva hívekkel s meglepő volt, hogy az egész templom közönsége fennhangon imádkozta magyarul a szentmise szövegét, — együtt a pappal. Egy szív, egy lélek volt mindenki. Hihetetlen erővel megkapott! Szentmise végén tudtam meg, hogy ez a kis község esztendő óta így hallgat szentmisét; a hívőssereg, amely nagyobbára egyszerű munkásokból áll, nehéz keresetéből keservesen félrerakott filléreket, hogy beszerezze a magyar misekönyvet! A falu lelkiállatán meg is látszik, mert az életszentségnek olyan tündöklő példái mutatkoznak meg, amelyek még Vasmegyében is feltűnést keltenek, pedig ott a közeli és távoli vidék híres arról, hogy jó lelkiismeretű embereket termel bőségesen.

Csak meg kell próbálni ilyen módon hallgatni a szentmisét s látni és érezni fogjuk a lelkiekben

való gyarapodást szemmel láthatólag. De a vasárnap megszenteléséhez hozzátartozik, nemcsak a munkaszünet betartása, nemcsak szentmisehallgatás, hanem Isten igéjének hallgatása is. Ez a kötelesség kissé elmosódott a hívek lelkében s nem vagyunk reá kellő gondossággal, hogy felidézzük ennek szükségességét. Pedig enélkül nincs igazi katolikus élet. Olyan sokat beszéltünk a szentmisehallgatás fontosságáról s szószéken is, meggyóntatószékben is annyira ennek a problémának fektedtünk neki, hogy emellett szinte teljesen elhomályosult egy másik kötelezettség, amelynek a régi világban való betartása nagyon szépen megadta a vasárnap megülésének szépséges színetét: az Isten igéjének hallgatása.

Szélteben-hosszában nagy a panasz, hogy katolikus tömegeinknél szédületes vallási járatlanság uralkodik. Tapasztalni is ezt kézzelfoghatóan, hiszen magukat művelteknek gondoló emberek is vallási dolgokban olyan elemi tudnivalókkal nincsenek tisztában, hogy az ember szinte beledöbben. E sorok írójától esztendőkkal ezelőtt kiváló koponyának számító egyetemi professzor kérdezte meg, hogy mikor tartjuk az esti misét? S nem győzött eleget csudálkozni rajta, amikor próbáltam felokosítani, hogy este nem tartunk szentmisét; mindössze egyszer: éjjélkor, karácsony este, s nagyban erősködött, hogy nem is olyan régen, ezt a beszélgetést megelőzőleg két-

három héttel, megfordult a templom felé délután hat óra tájban; betévedt rövid ájtatosságra s maga szemével látta, hogy én miséztem. Itt következett számára a második meglepetés, amikor megmondtam, hogy az nem szentmise volt, hanem litánia. Kérdőjellé görbült és úgy érdeklődött, hogy hát ez kettő? S voltaképpen mi a különbség a kettő között? Egész nyugodtan idelehetne sorolni annak a másik úrnak szomorú kijelentését, aki ugyan-csak e sorok írója előtt az egyik esztendőben február harmadikán keserves ábrázattal jött ki a templomból s a következő panaszos szavakra fakadt:

— Sír bennem a lélek, mert ki vagyok tagadva az Egyház kegyelemosztó jóságából, mivel érvénytelen házasságban élek. Szomorú szívvel látom, hogy mindenki felvehette a balázsolás szentségét; én pedig még csak meg sem próbáltam, hogy odatérdepeljek; tudva azt, hogy érvénytelen házasságom miatt a szentségek vételétől el vagyok tiltva.

Igazán nem tudtam, hogy bosszankodjam-e rajta, vagy nevessek, hogy ez a jó ember, akinek pedig főiskolai végzettsége lett volna, azzal sincs tisztában, hogy a balázsolás nem szentség, hanem szentelmény s hogy vaskos járatlanságot árul el a legegyszerűbb tudnivalók terén.

Sok katolikus embernek viselkedése és eljárása hasonlít ahhoz a felfogáshoz, amelyről fényes

bizonyítványt állított ki egy kis fiúcska. Harmadikos elemista volt ez; mindig mosolygó, szelídekintetű, jóságos arcú; de alapjában véve nagy imposztor. Egy alkalommal, kötekedésképpen, papismerőse azt mondotta néki:

— Hallom, Robikám, hogy a Bocskay-csapat kipuhult.

Kissé szégyenkezve tekint egypárat a fején és keservesen mosolygott hozzá:

— Igen, a legutóbbi mérkőzésen kapott három dugót s időbe kerül, amíg ezt kiheveri.

— De tulajdonképpen kik most a Bocskay játékosai?

Erre a kérdésre lélegzetvétel nélkül kezdte fújni:

— Móré, Opata, Markos, Teleki, Keviczky, Mertin, — meg a többi ismertnevű játékost, s a végén hozzáragasztotta még a csapatkapitány nevét is.

A szép teljesítmény láthatólag meglepte az érdeklődő főtisztelendő urat, mert tizenegy névnek ilyen szép rendre való elsorolása nem éppen közönséges teljesítmény egy nyolcéves gyerektől, s utána mindjárt másik kérdéssel állott elő:

— Most azt mondd meg, Robikám, ki volt a tizenkét apostol?

Mire ez volt az egyszerű, szinte magától értetődő válasz:

— Azt még nem tanultuk.

Ebben az egész históriában benne-van a mai kor lelke, amely nagyszerű érzékkel bír sportesemények iránt; a technikai haladásoknak különféle vívmányait boldogan feljegyzi; de ugyanakkor lelki sikon a legelemibb tudnivalókkal nincsen tisztában. S ha megkérdezzük, hogy a vallási járatlanságnak mi az oka, mégiscsak azt kell adni magyarázatul, hogy az emberek elszoktatták magukat Isten igéjének hallgatásától, aminek következtében a vallási tudás felöntése és utánpótlása teljességgel megszűnt és kiszikkadt. A legtöbb ember elemiiskolás-kora óta nem kap rendszeres lelki nevelést és vallási ismeretei megrekedtek. A tanult emberek között pedig nem egy akad, aki sokkal többet tud a római vagy a görög mitológiából, mint a katolikus szent hit tanításaiból.

Ha már erről van szó, meg kell bélyegeznünk egy beteges felfogást, amely katolikus hívek részéről az Isten igéjét hirdető pap túlzott kritizálásában és lekritizálásában nyilvánul meg. Elgondolkodtató, hogy milyen igényesek sokszor a hívek a pappal szemben! Nagyon sokan azt gondolnák, hogy ez talán szellemi igény, vagy legalább is lelki, de ha jól meggondoljuk és alaposan elemezzük, hamarosan rájövünk, hogy ehhez az igényhez sem a szellemiségnek, sem a lelkiségnek nincsen köze; ez inkább üres igényeskedés s szinte kizárólag arra jó, hogy takarója legyen

az Isten igéje hallgatása elől való húzódozásnak. Az Úr Jézus megmondja világosan: „aki éntőlem van, az én igémet szívesen hallgatja”, ha tehát valaki nem hallgatja szívesen Isten igéjét, világos, hogy nem Istentől való. Olyanforma beszélgetések, hogy ez, vagy az a pap, szószéken kevésbé állja meg a helyét, hogy gyenge szónok, hogy nem ért kellőképpen Isten igéje adagolásához, — rendszeren semmitérő és üres bíráltságok, mert nagyon sokszor volt már rá példa, hogy a szószéki prédikációjáért lekritizált pap igen jeles és éppen a gáncsokodók részéről sok elismerést érdemelt szónoknak bizonyult, ha nem Isten igéjéről beszélt, hanem valami profán témát vitt a hallgatóság elé. Ami élénk bizonyosága annak, hogy nem a szónokban van a hiba, hanem a hallgatóságból hiányzott az Isten igéjének kijáró kellő tiszteletadás és érdeklődés; a téma ellen volt tehát kifogás.

A vasárnap megszentelése szentmísehallgatással, Isten igéje hallgatásával és a teljes munkaszünettel történik. Jól rendezett emberi közösségben keresztül kell hajtani mindahármat s csak dicséret illeti azt a legújabbkori törekvést, amely éppen az Actio Catholica szorgalmazására ezen a ponton érvényt akar szerezni a helyes felfogásnak. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy ezek a kifogások, amelyek főleg a vasárnapi szentmísehallgatást illetően abban csúcsosodnak ki, hogy

„kérem, én nem érek rá”, nem egyszer milyen nevetségességbe fulladnak.

E sorok írója valamikor régen, egészen fiatal-pap-korában, egy kora májusi reggelen fültanuja volt egy párbeszédnek.

Reggel hat órakor kinyitottam káplánszobám ablakát, hogy utána induljak a templomba; s az ablakom alatt beszélt két nénike. Egyiknek kezében tele szatyor, ő már a piacról tartott hazafelé, a másik üres szatyorral most indult a piac felé. Nagy barátságossággal köszöntötték egymást; rakták a szót szaporán s elmondották, hogy mennyire kell sietniök, mert egész nap nincsen megállásuk, annyi a dolog, hogy azt ki sem lehet mondani. Nem értem reá a beszélgetést hallgatni, illetlenség is lett volna, hanem mentem a templomba, hogy a reggeli szentmise alatt gyóntassak. Szentmise végeztével visszamentem a plébániára, s mekkora volt meglepetésem, amikor látnom kellett, hogy a plébánia előtt, káplánszobám ablaka alatt, ez a két nénike még mindig ott áll és még mindig azt magyarázza, hogy mekkora nagy az elfoglaltságuk, hogy megállásuk nincsen egész nap... Egy pillantásra beugrottam a szobámba, csak azért, hogy a hittankönyvet hónom alá kapjam s utána már siettem is a közeli iskolába hittanórára, ahol nyolctól-kilencig tartottam órát. Visszafelé jövet megint hazanézhettem, s úgy megesett a lelkem ezen a két nénikén, hogy

még mindig ott álltak az ablakom alatt és még mindig azon keseregtek, hogy nekik mennyi dolguk van; egész nap nincsen megállásuk, annyi a tennivalójuk, hogy azt se tudják, hová legyennek.

Egészen valószínű, hogy hasonló tapasztalása sokaknak volt már; azok akik arról beszélnek, hogy sok dolguk van, hogy így nem érnek rá, amúgy nem érnek rá, — rendesen a tétlenkedők sorából kerülnek ki. Viszont az is igaz, hogy csak kevéske jóakarat kell hozzá, hogy a vasárnapi szentmisehallgatás kötelezettségének eleget tudjunk tenni. Gondoljunk mindig arra, milyen sokan vannak, akik szívesen hallgatnának szentmisét, akár naponta is, csak volna közelükben templom és miséző pap, de mindezeknek híjával vannak. Sokszor húsz-harminc kilométer távolságban a templomtól és csak sóvárgó szemmel nézhetik a messziségből felénk csillogó templomtornyot.

II. A jó katolikus ember másik ismertetője, hogy van neki péntekje. Ez azt jelenti, hogy tartja a böjti fegyelmet; s jelenti még azt is, hogy szent előtte az Anyaszentegyház tilalmi ideje.

Nem kell azt hinni, hogy az ételben való önmérséklés teljességgel ismeretlen valami az emberek szemében. Ki ne hallott volna már róla, hogy társaságban valaki szinte dicsekszik vele: „az orvos nekem diétát rendelt!” Sőt panaszos szóval emlegeti, hogy milyen szigorú a diéta, hogy nem

szabad ennie semmi fekete húst s hogy el van tiltva minden fűszerestől. Sokak szemében ismerős figura a társasági életnek az a másik jelensége is, aki egyik barátnője láttán összecsapja mindkét kezét és felkiált:

— Hanem, te, Nóra, hogy te hova soványodol, ez már tisztára rejtély!... Mivel élsz te, hogy ennyire nyúlánk lettél?

S hallod reá a választ:

— Annak megvan a kézzelfogható nyitja. Reggelire: citromos tea és sült alma; ebédre sült alma és citromos tea; uzsonnára: citromos tea és sült alma, vacsorára: sült alma és citromos tea. Ezt a szót: rostélyos, ki sem szabad mondani; rántott csirkére nem szabad gondolni sem, s ha valaki hat hétig bírja ezt a receptet, épp olyan karcsú lesz, mint én vagyok.

S ez a recept a dámák körében közkézen forog; koplalnak szapora igyekezettel; a szemük is kopog az éhségtől, — csupa hiúságból; s ugyanakkor az Anyaszentegyház kérő szavát, amely figyelmeztet bennünket, hogy „bizonyos napokon a parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledeltől magadat megtartóztassad”, mint elavult és az emberi szabadságot korlátozó intézményt lomtárba akarják dobni és nevetségesnek akarják bélyegezni.

Az ételben való mérséklés mögött a léleknek nagy ereje és fegyelmezettsége húzódhat meg.

Érdemes kissé időt szentelni arra, hogy elolvassuk Vas Gerebennek egy jeles írását, amelyben rendkívül egyszerűen s roppant élvezetesen igen érdekes magyarázatát adja az Anyaszentegyház böjti fegyelmének. Felsőbüki Nagy Pálról beszél, aki mint követ útban van Buda felé s találkozik Balogh Jánossal, aki a fiatalabb Nagy Pált berzenkedésre ingerli. A vendéglő egyik asztalánál, háttal az ajtónak s háttal a két követnek, Király kanonok ül, a pécsi követ, akit nem ismer meg sem Balogh, sem Nagy Pál. Balogh kíváncsi reá, mekkora tűz lakik Nagy Pálban s biztatja, hogy kössön bele az ismeretlen harmadik vendégbe, akit zsidónak vél:

— Kapj, öcsém, ebbe a zsidóba; ez született ellenség, nem is kell valami nagyon sajnálni . . .

Király kanonoknak éppen akkor szolgált ki a pincér egy adag halat s erre célozva Nagy Pál, odaszólt neki:

— Tüskés lesz a hal, öreg!

— Már egyszer ettem halat és nem fulladtam meg tőle — mondja a kanonok.

— Öreg embernek hússal kell élnie, nem hitvány potykávell

— Böjtölök ma, uram, azért eszem halat . . .

— Mi bűne volna egy ilyen öreg embernek, hogy vénségére gyötörje magát?

— Mások kutyaságáért is kell ám böjtölnünk,

uram, hogy példát mutassunk annak, kire a penitencia ráfér.

— Ugyan, nem magyarázná meg nekem, öreg, hogy mi okosság van a börtben?

— Miért nem, uram; — ennél bolondabbról is beszélhetnénk, s hogy ne nekem higgyen az úr, azt mondom el, amit egy kálvinista orvos mondott, hogy az orvosoknak nincsen nagyobb kártevőjük, mint a katolikusok börtje. A magyar ember ősszel meghízlalja sertéseit s már november elején puffadásig lakik zsírral, mitől egészen elnehezül; mert télen nem dolgozik olyan erős munkát, mint nyáron. Készen volna az orvosok aratása, ha az ádventi bört nem lenne (ebben az időben ez még volt), de akkor a katolikus ember egyre-másra börtől, kevesebbet, soványabbat eszik, — s a vér újra elevenebben dolgozik. Vigasztalva magát az orvos a hosszú farsanggal, hegyen-völgyön lakodalom, két pofára eszik minden ember, — némelyik alig tud szuszogni —, az orvos már tartja készen az érvágót, köpölyt; ekkor betoppan a negyvennapos bört; olyan hamar meglottyan a kifeszült bőr, hogy a nyavalya mind kifut alóla. Ezt kálvinista orvos mondá. uram! Én elhiszem, s elgondolom, hogy több esze volt annak, aki ezt így rendelte, tehát engedelmeskedem, s a kijelölt napokon megtartom a börtöt.

— Bölcsen beszél, öreg.

— Engedelmet kérek, az orvost tessék megdicsérni, ő beszélt okosan.

— Bizonyára bölcs ember az orvos is, — hanem ha merem kérdezni: ilyen koros embernek nem adna több erőt a hús?

— Örökké még sem élhetnék.

— Mégis, meddig kívánna élni?

— Ha Matuzsálem, a mihaszna zsidó elélhetett kilencszáz esztendeig, — magamféle becsületes magyar ember egy tizedrésszel megelégedném; ha a fölséges Úristen megemberelne.

Nagy Pál majd leszédült a székről. Balogh is főzte a taplót, ha az öreg bolondjában diákul is tudna, mivelhogy az előbb diákul beszéltek. Egy szemvágással intének egymásnak, hogy az öreggel símogatva kell bánni, — különösen pedig Nagy Pál azt szerette volna megtudni, hogy mi fajta ember? Hátha mégsem tud diákul, s az elkövetett gorombaság szépen elenyészne.

— Bizonyosan kereskedő, kedves öreg úr?

— Szőlőművelő volnék! — felel a kanonok a kérdésre, hogy a rejtett szót egyszerre ki ne találhassák, mert észrevette, hogy Nagy Pál a tévedést röstelli.

— Vesződéses munka — véli Nagy Pál —, a napszámos általában élhetetlen, — s ritka a becsületes ember.

— Jól mondja, tekintetes úr — hagyja helybe

a kanonok —, a szőlővessző mellé, ha karót ültettek, megáll a maga helyén; de az ember televan gyarlósággal, s ha mellette nem állok: a tőke alá fekszik.

— No, de mégis volt haszna a szőlőből?

— Takarékoszággal maradt valamicském.

— Van annak, aki meg nem issza, kedves öreg úr... — mondja Nagy Pál pártfogói hangon. Talán spiritusz is van a ház körül?

— Az volt az Isten áldása, tekintetes uram, hogy a *spiritusz* sohasem fogyott ki.

— Igen erős?

— A legerősebb, mit gyarló ésszel kérhettem a jó Istentől.

— Ugyan hányfokú lehetett?

— Azt nem méregettem, — az én spirituszomnak nem csinált még ember mértéket...

— De már azt a spirituszt magam is szeretném tudni, miféle lehet?

— Úgynevezett: Spiritus Sanctus... — mondja Király eréllyel, mi a két másikat azonnal meglepte.

— Spiritus Sanctus? — ismétli Nagy Pál.

— Igen — tekintetes uram —, az *Úr szőlőjében* ilyen szokott teremni.

— Uraságod talán?...

— Egész bizonyossággal pap vagyok — tekintetes uram, — Király József kanonok, most alkalomilag káptalani követ.

— A főtisztelendő úr most már méltán mondhatja, hogy goromba fráter vagyok. Ugyan miért is nem mondta?

— Gondolni gondoltam mingyárt, — engedelmet kérek őszinteségemért, — mondja Király —, minek mindent kimondani? Látom a tekintetes úron, mennyire röstelli az elhamarkodást.

— Bocsásson meg, főtisztelendő úr!

— Az a mesterségem — mondja a kanonok —, egy rókáról én sem húzhatok két bőrt. (Vas Gereben: Dixi. 19. oldal.)

Ebből a jóízű históriából, amely való történetnek regényes elbeszélése, élénken rajzolódik elénk a böjtölés szellemének felsőbbsege, hogy van valami nagy és nehezen névvel illelhető értéke az ételben való önfegyelmezésnek. Ha igaz az a megállapítás, hogy az ösztönös életnek egyik rúgója éppen a gyomor, akkor igaznak kell lennie annak is, hogy a lelkiesség kicsordulásának abban is meg kell mutatkoznia, hogy a legelemibb testi vágyakozásnak, a táplálkozási ösztönnek tudunk parancsolni. Nem szabad elfelejteni, hogy a böjti fegyelem nem koplalást kíván tőlünk, hanem önmérséklést; de ha még koplalást kívánna is, magasabb szempontból ezt is meg kellene tennünk.

S van valami, ami az ételben való fegyelmezéssel rokon: az Egyház tilalmi idejének betartása. Jelenti ez azt, hogy adventi és nagyböjti szent időben zajos táncmulatságon katolikus ember

részt nem vesz és számára ilyenkor bálozás nincs. Az embernek eszébe jut a régi jó világ amikor a tilalmi időszak betartása nagyon könnyű volt, mert világi törvények intézkedtek afelől, hogy senki a nagybőjti hangulatot hangos dínomdánommal, heje-hujával, indokolatlan vigadozással meg ne zavarja. Ismerünk törvényes rendelkezést, amelynek értelmében még nem is olyan régen, ha egy-egy faluban nagybőjti időben valamelyik elbúsult legény szívének bánatát belesírta egy-egy hangos nótába s tudtára adta az egész falunak, — a szabályszerű következmények nem maradtak el: jött a megcsapatás, az arra illetékes szerv az arra illetékes szervére rámerítette a huszonötöt. Arról is tudunk, hogy húshagyókedden a jeles hangászkodnak be kellett szolgáltatniuk a hegedűt a falusi bíráknál, akik azt szépen elraktározták egészen fehérvasárnapig, hogy még a kísértés lehetőségét is megakadályozzák a nagybőjti hangulat megzavarásának. A régi világban minden idők farsangját, mint utolsó mulatság, a cigánymuzsikások bálja zárta le, amely húshagyókedden volt és kezdődött délután három órakor, a rendezőknek azonban vigyázniuk kellett rá, hogy 11 órára mindenki hazatakarodjék, mert éjféltkor már beállott a nagybőjt és ennek hangulata kötelező volt.

Nem kell azt gondolni, hogy ilyen szokások csak katolikus vidéken voltak bevezetve. Nem!

Kálvinista városokról is bőven vannak feljegyzések, ahol éppolyan szigorúan betartották a nagybőjti vigalmi tilalmat, mint katolikus vidékeken.

A magyar ember természete különben is tud különbséget tenni, hogy mikor minek van ideje. Éppen azért, mert tudja idejét a mulatozásnak és tudja idejét az istenes lélekkel való magába-szállásnak, mindakettőbe lelket önt: mulatni is és imádkozni is jól tud. E sorok írója nehezen felejtí el azt az egyszerű közhuszárt, aki még 1914 őszén, sarkantyus csizmája hangos pengése muzsikájától kísérve, rövid kis imádkozásra betért a váradi Szent László templomba. Ez a huszár érdekes jelenség volt: csupa csizma és csupa munda az egész ember; a sarkantyúja pedig úgy pengett, hogy visszhangzott belé az egész templom, s akik a magyar ember természetét ismerik, egyszerre megértették belőle, hogy miért tartja a sarkantyúpengést olyan szívrepeszlően gyönyörűségnek. Keltett is feltűnést a huszár bevonulása; a templom áhítatos közönsége egyszerre felfigyelt, mindenki odanézett, ez azonban a huszárt szikrát sem alterálta, mert az egyszerű lélek zavartalan nyíltságával borult le térdre; fennhangon keresztet vetett s mindenkitől érthetően kezdte imádkozni a Miatyánkot. A hangos imádkozás kissé szokatlan volt, aminek következtében a huszár

mögött három kis fruska élénken kuncogni kezdett, annyira, hogy a pukkadózó vihogást a huszár is észrevette. Egyszer-kétszer mégcsak hallatlanra vette, de amikor nagyon önérzetébe vágott a kisasszonyok vihogása, félfordulattal odahajolt s hangját egy kissé felemelve, csendesítőleg csak ennyit mondott:

— Kisasszonyok, ha én imádkozok, akkor imádkozok, de ha káromkodok, akkor káromkodok...

Felesleges mondani, hogy a kisasszonyok egy szempillantás alatt kotródtak kifele a templomból. Megriadtak, hogy az ájtatos imádságnak megfelelő káromkodás is következik, annyi tanulság azonban van ebben a nem éppen dicséretes és helytelen kiszólások ellenére is tűrhető történetben, hogy a magyar embert természete mindennek megadja a módját s mindent a maga idejében. A lélek vágya az, hogy időnként bilincset rakjanak reá, hogy megfegyelmezzék bővérűségét tilalmi időkkal; nincs tehát semmi értelme az Anyaszentegyház fegyelmező szándékával szemben zsarnokoskodásról beszélni, hiszen az a lélek vágyának és természetének teljességgel megfelel.

Évtizedekkel ezelőtt az egyik vidám farsangon megrendezték Békésben is a hagyományos és mindig nagy sikerrel lezajlani szokott megyebálat. Az egész vármegye színe-virága, előkelősége, arany-ifjúsága, ragyogó szépsége mind ott

volt s a béke önfeledt, boldog idejében ropták a táncot kivilágos-kivirradtig. A bálteremből legutolsónak Ambrus Sándor vármegyei főispán ment el; ez a kellemes és szép egyéniség, aki a fiatalokkal versenyre kelve maga is szépen mulatott. A bálteremből egyenesen hazament, átöltözködött s félkilenckor már a hivatalában volt; kilenc órakor pedig becsengette a hajdút és kiadta neki a parancsot:

— Kéretem a titkár urat!

Nem telt bele pár perc, a hajdú visszajött:

— A titkár úr még nincs itt . . .

— Akkor az aljegyző urat kéretem!

Néhány perc múlva visszajött a hajdú:

— Az aljegyző úr sem jött még be . . .

Minek szaporítsuk a szót: a főispán minden törekvése, hogy valamelyik hasznavehető alantasát előkerítse, hiábavalónak bizonyult; ezek a jó urak egyike sem jött be hivatalba. A főispánt bántotta is ez a mulasztás és megkérdezte a hajdút:

— Mit gondolsz, János, hol vannak ezek az urak, hogy nem találni őket?

— Arra vélekszem, méltóságos uram, hogy bizonyosan alusznak, mert, hogy tegnap a bálban voltak . . . Ámbár igaz, hogy *mi* is ott voltunk, hiszen tetszett látni, hogy én a ruhatárt kezeltem . . .

A keresett urak egész nap nem jelentkeztek,

másnap azonban bűnbánó orcával megjelentek a főispán előtt, miután értesültek már Jánostól, hogy jelenlétüket nagyban hiányolták. A főispán talpig úr volt, s nem csinált az esetből kázust; beérte egy megjegyzéssel:

— Az urak láthatták, hogy én is ott voltam a bálban, sőt utolsónak én mentem el; hivatalomban mégis pontosan megjelentem. Vegyék tudomásul: mulatni és másnap aludni, ez kocsis tempó; mulatni és másnap helytállani: ez az úri tempó.

Több szó nem esett a dologról, de a tanulság megmaradt belőle, s megmaradt azok számára is, akik ezt a históriát csak hallomásból tudhatják; hogy a szórakozás *lehetősége* nem jelenti azt, hogy *kötelességünk* is kihasználni minden alkalmat! S hogy nem szabad soha szem elől téveszteni, hogy mindent a kellő időben és kellő mértékkel kell csinálni.

III. Ketteler báró megállapítása értelmében a jó katolikus ember harmadik ismertetője, hogy van neki húsvétja. Ami azt jelenti, hogy tekintettel van az Anyaszentegyház parancsára, amely világosan felhívja figyelmünket: „bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vedgyed!”

Nincsen panasz reá, a katolikus önértzet növekedőben van; kiváltképen, ha gondolunk reá, hogy egyre jobban kitermelődik sorainkból egy új típus, amely állandó sérelmeket szimatol. Lép-

ten-nyomon hallani róla — kiváltképen szokásban volt ez ezelőtt nyolc-tíz esztendővel —, hogy katolikus elnyomásról beszéltek és sokak helyeslő bólintásától kísérve hangzottak el olyan megállapítások, hogy Magyarországon a katolikusság egy kisebbség szerepére kényszerített többség. Nem papok, hanem civil katolikusok állottak elő komoly aggodalmakkal és elképesztő tapasztalásokkal, hogy katolikus mivoltuk, mintha akadály volna az érvényesülésnél...

Ezeknek a véleményeknek kivizsgálására sem időnk, sem terünk, sem megbízatásunk nincs! Egyet azonban egész nyugodtan meg kell állapítani; éspedig azt, hogy: ha a katolikusokat nem becsülik kellőképen és nem juttatják érvényesítéshez a remélt és megérdemelt módon, abban egyesegyedül és kizárólag ők a hibásak. Régi igazság, hogy nem az a legény, aki üt, hanem aki állja; nem az a hibás, aki sérelmet osztogat, hanem, aki azt eltűri.

A sok sérelmező katolikus helyett, sokkal többre mennénk gyakorló katolikusokkal, akik komolyan veszik a katolikus szent hit elveit és nemcsak szájjal és üres levegő-verdeséssel, hanem komoly életmóddal, az életnek igazi megszentelésével váltják valóra a krisztusi elveket. Ha az egész élet ilyen katolikusokkal volna teleplántálva, nem kellene a közfigyelmet arra felhívni, hogy becsüljék meg jobban a katolikus-

ságot, mert ez a hitvalló katolikus életmód becsülést keltene mindenki lelkében irántunk.

Egy példa az egész dolgot remekül megvilágítja.

Valamikor régen híres-neves bírāja volt Szatmár vármegyének *Jancsó Márton*. Egyik alkalommal igen érdekes ügyben kellett neki ítélnie. A panaszos egy szegény vándorlegény volt, aki egy vásári lacikonyhás asszonyhoz odavitte darabka száraz kenyerét:

— Nénémasszony, engedje meg, hogy a fővő étel párája fölé odatartsam ezt a száraz kenyeret. Az a pára úgyis elszáll; ha az én száraz kenyérem felfogja, megmelegszik tőle, ízt kap tőle, jobb lesz tőle...

Az asszony bólintott, hogy beleegyezik a kérésbe; nincs ellene semmi kifogása; a vándorlegény oda is tartá a száraz kenyeret a fővő étel párája fölé s amikor már az jól televette magát ételgőzzel, jóízűen elfogyasztotta, — utána pedig hangosan hálálkodni kezdett, hogy Isten fizesse meg! Mire az asszony kifogást emelt:

— Nem elég a hálálkodás; nem érem be üres köszönőmmel; egy garast kérek a fővő étel párájáért.

A legény vonakodott, mire a lacikonyhás kofa zálogba elvette a kabátját, s magánál tartotta, s most ebben az ügyben kellett Jancsó Mártonnak

ítélkeznie, mert a vándorlegény követelte a kabátját vissza.

A vásártéren, nyílt piacon volt felállítva Jancsó Márton bírói asztala: egyik oldalon a felperes vándorlegény, másik oldalon az alperes laci-konyhás kofa. Az asztalnál bűnjelként lehelyezve a panaszolt és zálogba lefoglalt kabát.

Jancsó Márton odafordult a vándorlegényhez és megkérdezte:

— Kendé volt a száraz kenyér, amelyiket odatartott a fővő étel párája fölé?

A vándorlegény ráfelelte:

— Igen, tekintetes uram, az enyém volt...

Aztán odafordult a kofához:

— Kendé volt a fővő étel, amelynek párája fölé ez a legény odatartotta a száraz kenyeret?

— Igenis, tekintetes úr, az enyém volt...

— Kend kérte, a fővő étel párájáért a garast ettől a vándorlegénytől?

— Igenis, kérem, én kértem...

Újabb kérdés a legényhez:

— Van kendnél egy garas?

Mire a legény:

— Van, tekintetes uram...

— Tegye le azonnal ide, az asztalra!

A legény keszkenője sarkából kissé kelletlenül kicsomózta a garast és letette a bíró elé. A bíró pedig kezébe vette a darab pénzt, magasra

emelte, megmutatta a kofának, aztán odapengette az asztalra s utána így szólt a kofához:

— Halotta kend a hangját?

Mire a kofa:

— Igenis, kérem, hallottam...

S most jött a szenzációs ítélet:

— Ha hallotta kend a hangját, tegye el kend a hangját; *mert fővő étel párájáért a garasnak csak a hangja dukál...*

Azoknak, akik szeretnek sérelmezni és mondogatják szaporán, hogy lépten nyomon háttérbe szorítanak bennünket, legyen szabad ezt a históriát figyelmükbe ajánlani. Az a gyanunk, hogy egész életünk messzeesik az igazi katolikus élettől; annak csak párája, csak látszata, színe, formája csupán, de nem lényege és igaz mivolta; ezért történhetik meg, hogy lépten-nyomon kisemmiznek bennünket olyan téren, ahol egész nyugodtan hangoztathatunk ősi jussokat.

A legelemibb kötelességek egyike, ami nélkül tisztességes katolikus ember el sem képzelhető, ennek a parancsnak betartása: bűneidet minden esztendőben meggyónjad... S ha valaki előáll és beszél róla, hogy ő ugyan nem gyónik, de mégis jó katolikusnak érzi magát, erre csak az a válaszuk, hogy hasonlít ahhoz az emberhez, aki egészségesnek gondolja magát, pedig keresztül-kasul átjárta már a betegség...

Igen, hallunk róla, hogy valaki talán esztendőszámra nem végzi el szentgyónását s nem érzi hiányát ennek, lévén, hogy lelkiségre nincsen beállítva. Aminthogy arról is hallunk, hogy valaki áthág különböző parancsokat és nem hal bele; sőt megtörli a száját s indul újabb vétkezésre. De ez még nem amellett szól, hogy a bűnözésre valaki felbátorodhatik.

Deák Ferencről köztudomású, hogy erősen szivaros ember volt. Egyszer július derekán, déltájban, kocsival megérkezett az egyik zalai falucskába, s ahogy a falu szélére érkeztek, látja ám a figyelmeztető táblát, amelyen ez állott:

— Ebben a faluban nyári időben utcán dohányozni tilos...

Deák Ferenc szivarja éppen feleégésben volt, s akik szivaros emberek, nagyon jól tudják, hogy a szivarnak ekkor különösen jó zamatja van, s nem éppen volt kedvére, hogy eloltsa a szivart. Próbált kiutat keresni s odaszólt kocsisának:

— Mondja, barátom, csakugyan nem szabad ebben a faluban kánikula idején nyílt utcán dohányozni?

Amire ezt a választ kapta:

— Hát, ami azt illeti, tekintetes uram, szabadni éppen szabad, de tisztességes ember nem teszi...

Mire Deák Ferenc elköpte a szivart...

Mondhatja valaki azt, hogy nem gyóntam már

esztendők óta és nem haltam bele; erre mi is csak ezt válaszoljuk: lehetni lehet, de tisztességes pápista nem teszi. Mert a jó katolikus embernek fontos ismertető jele, hogy komolyan veszi az Anyaszentegyház intelmét s a Krisztus bűnbocsátó jóságát úgy hálálja meg, hogy igénybe veszi a gyóntatószéket.

AKI KRISZTUS HELYETT ÁLL

A katolikus ember lelki életének középpontja a kegyelmek özönét sugárzó, hívő emberek részéről nagy áhitattal legméltóságosabbnak nevezett Oltáriszentség. A mi égünkön Krisztusunk a Nap, — énekeljük mi is a költő szavait; ennek a kegyelmi árban úszó katolikus életnek gyújtópontja az Eucharisztia.

Érdemes megfigyelni, hogy az Egyház nagy szentjei milyen bensőséges áhitattal s milyen átható hódolattal vannak eltelve az Oltáriszentség iránt. Elég csak magát a legújabb kor legnagyobb és leginkább elragadó misztikusát, Prohászkat elemezni: mennyire füti és egész lényét kitölti és a boldogság nem is sejtett valóságával elhalmozza ennek a nagy Szentségnek lélekkel és szívvel, értelemmel és megérzéssel való körülölelése. Csak egyetlen könyvéből, amely homlokán ezt a címet viseli: *Élő vizek forrásainál*, — milyen bőséggel bugyborékol hívő lelkének magával sodró, szent áhitata s minden egyéb írása, még egyszerű naplójegyzetei is, szinte lehelik benső világának a betűkön is átható hevületét.

S mennyien vannak a Prohászka-kon és a többi nagynevű misztikusan kívül a névtelen hódolók,

akik egy életen át szolgálnak néma önfeláldozással a tabernakulum drága foglyának! Akik,innen, az Eucharisziából nyerik az erőt és a kitartást, a lendületet és a vigasztalást, amely egész katolikus életüknek megadja a tartóoszlopot. A tabernakulum felől kegyelem sugárzik; a tabernákulum felé pedig hálálkodás.

De bármilyen nagy kegyelmek közlője is az Oltáriszentség; bármennyire is alapja és központja minden lelki életmegnyilvánulásnak; — egy dolgot nem szabad elfelejtenünk! Az Oltáriszentségtől kapunk erősítést, nyerünk vigasztalást, belső sugallatok révén helyes irányt, rengeteg lelki tusakodásunkban enyhületet, kísértéseink erejének csökkenését; *a szentségi Jézus azonban nem szólal meg!* Ha tehát valaki hitbéli dologban eligazítást akar: bármily esengve kérje is a tabernákulum lakóját, nem történik csuda s a döntő szót hiába várja. De mert kell az embernek, hogy legyen egy köztünk élő tekintély, — ösztönös vágya a léleknek emberi ajakról hallani az isteni megbocsátás szavát s ez lélektanilag nagy indokolása a bűnbánattartás szentsége igaz valóságának —; valami hasonló vágyakozás az ember lelkében, hogy amikor a tanácsalanság ezernyi útvesztőjében tipródik és a leglogikusabb elmére is ránehezednek nehezen kibogozható problémák, legyen egy köztünk élő

tekintély, aki bennünket a helyes irányba terel, hogy ne legyünk ráutalva ösztönös sejtésekre és homályos, ködös vélekedésekre, hanem határozott és biztos választ kapjunk éppen a legnagyobb kérdésekre; *ösztönös vágya a léleknek, hogy szóljon meg az Isten!...*

A lélek eme vágyának felel meg, hogy az Oltáriszentség mellé rendelt az Úr Jézus egy közöttünk élő tekintélyt, aki Őhelyette áll, tanít, nevel, vezet, irányít s ez a közöttünk élő tekintély az Anyaszentegyház.

Az Anyaszentegyházról sok ferde felfogás él az emberek között, miértis nem lesz céltalan egy kissé felfrissíteni az Anyaszentegyházról szóló tanításokat. Maradjunk szépen a katekizmus meghatározása mellett, amelynél bölcsebben senki nem mondhatja, amely szerint: az Anyaszentegyház az egész földön élő katolikusok társasága, amely együttesnek láthatatlan feje maga Jézus Krisztus; látható feje a római pápa.

Ebben a meghatározásban már benne-van, hogy az Egyháznak tagja, tehát minden katolikus, aki valamely bünténnyel magát ebből a közösségből ki nem zárta.

Ebből a meggondolásból következik, hogy téves sokaknak az a felfogása, amely az „egyház” szón magát a *klérust* érti. Mert más az *egyház* és más az *egyháziak*. Egyszerű katolikus hívő éppen úgy tagja az Anyaszentegyháznak, mint

a római pápa; mint ahogyan egy hadsereghez éppen úgy hozzátartozik a hadvezér, mint az ezreddobos. A hadsereg tagjai között lehet sarzsibeli különbség, más a generális, más a szakaszvezető, és megint más a közlegény; lehet beosztásbeli különbség; más a tüzér, más a gyalogos, más a szekeres és más a gépkocsizó; lehet korosztálybeli különbség, más az újonc, más a regruta, más a tartalékos és más az obsitos; ezek lehetnek különbözőségek; de akár sarzsi valaki, akár közlegény, akár tüzér, akár gyalogos, akár tartalékos, akár tényleges, egy dologban különbségnek nem szabad lennie és a magyar katonánál, hála Istennek, nincs is: a haza önzetlen szolgálásában. Nem lehet azt mondani, hogy a generális inkább helytáll, mint a közlegény, mert akár közlegény valaki, akár generális, az ellenséggel szemben bátran kell viselkednie.

Hasonló szellemmel kell eltölteni a katolikus lelkiületet is: akár püspök valaki, akár egyszerű sirásó, akár sugárzóan szép koponya, akár gyengén bordázott agyvelő, az Anyaszentegyház szeretésében és szolgálásában különbséget nem szabad ismerniök.

Érdemes megnézni azt a szerető gondosságot, azt a mindenre kiterjedő és rengeteg tanulságot rejtő figyelmességet, amellyel Krisztus az Ő Anyaszentegyházát életre hívja. A kegyelmi élet középpontja, az Oltáriszentség, Krisztus szíve jó-

ságának nagy műve s ehhez a nagy ajándékhoz lehetne hasonlítani az Anyaszentegyházat. Az Oltáriszentséget először csak megígérte az Úr Jézus, aztán hosszú idő elmúltával adta meg; hasonló történt az Anyaszentegyház rendelésénél is. Először csak sejtette, kilátásba helyezte, megígérte; s azután vigasztaló ígérteét valóra is váltotta.

Nem minden tanulság nélkül való a megígérés jelenetét alaposan szemügyre venni.

A Genezáreti-tó partján történt ez. Az üdvözítő Krisztus tanítványaival beszélget és felteszi nekik a kérdést:

— Kinek tartják az emberek az Emberfiát?

A tanítványok tartózkodás nélkül, a lélek őszinte bugyborékolásával megmondják, hogy miféle vélekedéseket hallottak Őróla, hogy némelyek Illésnek tartják, van aki Mózesnek gondolja, vagy egyvalakinek a próféták közül. Az Úr Jézus érdeklődéssel hallgatja az apostolok beszédjét, de nem cáfolja meg a vélekedések téves voltát, hanem felteszi a kérdést:

— Hát ti? Ti kinek tartotok engem?

A határozott kérdésre az egész apostoli együttes nevében megadja a választ Simon; egyszerűen és közvetlenül:

— Te Krisztus vagy, az élő Isten fia...!

Az Úr Jézust láthatóan kellemesen érintette Simonnak ez a nagyszerű vallomása; öröme tel-

lett benne, látni, hogy helyes felfogás van a tanítványok lelkében, és Simonnak ezt a nagy vallomását ezzel nyugtázta:

— Boldog vagy Simon, Jónás fia, mert nem a test és a vér nyilatkoztatta ezt ki neked; vagyis nem magadtól tudod; hanem az én Atyám, aki mennyekben van. Én pedig mondom neked, te Péter vagy (ami kösziklát jelent) s ezen a kösziklán építem Anyaszentegyházamat. És a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.

A nagy hit jutalma volt az Anyaszentegyház alapításának megígérése, s emez ígéret beváltása pedig a nagy alázatosság jutalmazása.

A feltámadás utáni időben történt ez, amikor megint együtt volt az Úr Jézus tanítványaival a Tibériás tavánál. Egyszer csak minden bevezetés nélkül odafordult az Úr Jézus Péterhez és megkérdezte:

— Péter, szeretsz-e engem jobban, mint ezek?

Péter megadta a választ azonnal:

— Uram, te tudod, hogy szeretlek Téged.

Mire mondá az Úr Jézus:

— Legeltesd az én bárányaimat...

Ismét hallatszott a kérdés Péterhez:

— Szeretsz-e engem?

Mire Péter:

— Uram, tudod, hogy szeretlek Téged...

Az Úr Jézus pedig, újra adja a megbízatást:

— Legeltesd az én bárányaimat...

Az Úr Jézus harmadszor is felteszi a kérdést:
— Simon Péter, szeretsz-e engem?

Elszomorodék Péter, hogy harmadszor is ezt kérdezték tőle. Hirtelen villanással keresztülvágódik agyán az első nagycsütörtök éjszakájának keserves élménye, amikor egy szolgáló firtató szavára háromszor megtagadta az Úr Jézust, s maga gyávaságának emléke, ahogyan most felidéződik lelkében, láthatóan szomorúvá teszi s s nagy benső röstelkedés van hangjában, amikor válaszol:

— Uram, te mindent tudsz; az én gyáva tagadásomat is; de azt is tudod, hogy szeretlek Téged.

Mire az Úr Jézus megadja a megbízatás teljességét:

— Legeltesd az én juhaimat...

Ezek a szavak: legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat, voltaképpen azt jelentik, hogy az Úr Jézus Krisztus Péternek megadta a hatalmat, a legfőbb lelki irányítás teljességét, a juhok és a bárányok felett, vagyis arra, hogy a papokat és az egyszerű híveket Krisztus erejével és hatalmával, tekintélyével és akaratából kormányozza és irányítsa. Azok a szavak pedig, hogy reádépítem Anyaszentegyházamat, amellet, hogy világosan elárulják a krisztusi szándékot, amely soha nem gondolt több egyház létesítésére, csakis egyre, jelentik még azt is, hogy Péter, a pápa, a legfőbb tanítói tekintély olyan fon-

tos az Anyaszentegyházban, mint az építkezésnél a telek. Lehet valakinek az építésre pénze garmadában; beszerezhetette már az építési anyagot is; tárgyalhatott tervező mérnökkel és kivitelező kőművesekkel; — ha nincs telek, amelyre építhet, hiábavaló minden fáradozás és minden kellék. Az építkezés legfontosabb kelléke a telek: Krisztus Egyházának is legfontosabb velejárója, hogy a római pápa Krisztus földi helytartója.

Ebben a szellemben gondolkodtak a régi katolikusok, amikor Szent Ágoston érthető vallomást tesz: ahol Péter, ott az Egyház, s ahol az Egyház ott a Krisztus; ahol a Krisztus ott az üdvösség. Az ősegyház tanúságtétele egybehangzó amellest, hogy a római püspök elsőbbségét elismerni hitbeli szükségesség volt s a pápai tekintélyt minden jó katolikusnak már az ősegyházban el kellett ismernie.

Nem lehet meghatódottság nélkül figyelni azt a nagyszerű és szent elragadtatást, amellyel a nagy szentek az Egyházzal beszélnek. Az ember szeme csakugyan beleszédül abba a rengeteg szépségbe, amelyet az isteni jóság szeplőtlen jegyesére: az Anyaszentegyházra reáviharozott. Hallgassuk csak Prohászkt, amint az Egyház felé diadalmasan zengi:

— Ki volt az a nemevilági hatalom, aki alako-

dat ilyen sudár egyenessé vasalta; aki arcodra ennyi értelmet varázsolt s homlokodra ezt az észbontó szépséget csókolta, s kezed érintésébe ezt a rengeteg jóságot!?

Csakugyan csudás intézmény Krisztus Anyaszentegyháza, amely felé kétezer év óta árad a gyűlölet és a rajongás, s amely minden gyűlölködés közepette is diadalmasan és vakító fényességben áll ma is. Hányan, de hányan jósolták halálát! Gondoljunk a híres Voltairere, aki nem átalította papírra vetni jóslatát: „Húsz esztendő, s az Anyaszentegyház felett megkongatjuk a lélekharangot; másik húsz esztendő, s az Anyaszentegyházat eltemetjük és sírja fölibe odatűzzük az utolsó keresztet; harmadik húsz esztendő, s e sír mellől elkorhad ez a kereszt is, — és nem lesz többé semmi, ami a világot a kereszténységre emlékeztesse”...

S mi történt? Eltelt húsz esztendő, megint húsz esztendő, s újra húsz esztendő, sőt tizszer húsz esztendő, de Krisztus műve felett a lélekharangot nem húzta meg senki. Mert a kereszt diadalmasan ragyog ma is; s ha a tömegeket megkérdezzük, ki volt az a Voltaire, — milliók, meg milliók ingatják fejüket tagadóan, hogy nem ismerik, de Krisztus nevének hallatára ma is meghajol minden térd mennyben, földön és a föld alatt.

Se szeri, se száma azoknak a kiváló elméknek, akik nem tudnak betelni az Anyaszentegyház iránti csudálatukkal. A sziszegő gyűlölet talán próbált vele tengelyt akasztani, de tapasztalni volt kénytelen, hogy ez az Egyház sziklakő: akire reáesik, azt agyonzúzza; aki pedig erre esik, annak szétloccsan az agyaveleje! Az Egyház szánalomból talán elénekli felettők a Circumdederuntot, — s utána diadalmas orcával megy tovább, mert megszokta, hogy eltemeti minden ellenfelét; hiszen évszázadok tanúsága igazolta a francia közmondást, hogy aki pápába harap, meghal.

Volt-e hatalmasabb valaki a földön, mint maga korában Napoleon? Egy ember, aki kezét emelt a pápára, s aki féktelen gőgjében, hatalmi tébolytól megszedülten, ki merte mondani a nagy szót, hogy nevetséges okirat a pápai bulla, amely őt kiközösíti, s hogy eme kiközösítő bulla miatt katonái kezéből még nem esik ki a fegyver... S az esztendők múlásával megindult Isten malmainak lassú őrölése; egyik hadjárat a másik hadjárat után; ezernyolcszáztizenkettő, az oroszországi hadviselés, Borodino, Moszkva, a grande armée pusztulása, amikor katonái kezéből csakugyan kihullott a fegyver, s utána a szörnyű összeomlás és a megaláztatások egész sorozata, s a megaláztatásokban, a csendes és tépelődő számkivetésben nagy tanulságok leszűrődése.

amikor naplójában megörökíti Napoleon, mint benső és erős meggyőződést, amelyhez illusztrációt a sajátmaga élete szolgáltatta: „a népek elmúlnak, a trónok összeroskadnak, nagy emberek és alkotásaik elporladnak; — az Egyház egymaga áll rendületlenül”.

Bizonyos dolog, hogy emellé a napoleoni vallomás mellé sorakoznak a szellemiség óriásainak tanúságtételei is, akik egytől-egyig hálálkodásokkal vannak eltelve az Anyaszentegyház iránt. S örvendetes számunkra, hogy minél jobban ismeri valaki az Egyházat, annál inkább csudálja. Mennyire tudjuk értékelni *Pastor* Lajosnak, az innsbrucki egyetem híres professzorának nagyszerű vallomását, aki a pápaság történetéről tizennégy hatalmas kötet munkát írt, s aki mindenkinél jobban ismerte a pápák egész életét; s akinek, — amikor élete alkonyán készült átlépni az örökkévalóság küszöbét, és hírülvette, hogy a pápa áldást küldött neki, — a nemvárt kegyelem hallatára hálás szívéből kicsordult a túláradó érzelem:

— Mondjátok meg a Szentatyának: *Pastor* Lajos szívének utolsó dobbanása is a Róma iránti csudálatnak és meghódolásnak jele akar lenni...

Ez a *Pastor* Lajos civil ember volt; családós, éppenúgy, mint *O'Connell* Dániel, az írek nagy szabadsághőse, akinek végrendelete így zárul:

— Testem Irországé, lelkem a mennyországé,
a szívem pedig Rómáé! . . .

Ez legyen a mi felfogásunk is: minden adottságunk a mi szép magyar hazánké; lelkünk a szépséges mennyországé; szívünk azonban örökös hűséggel azé a csudálatos intézményé: a közöttünk élő isteni tekintélyé, aki Krisztus helyett áll és irányít: Rómáé!

EGYÜTT AZ EGYHÁZZAL!

A lélek legnagyobb élménye vitathatatlanul az, hogy találkozzék az Úr Jézussal s a katolikus élet megszentelése lényegében abban áll, hogy e találkozás után soha Krisztustól el ne szakadjunk. Az egész katolikus élet egy nagy Krisztusmásolás; nem hanggal csupán, hanem lélekben és igazságban; hogy egész életünk eggyéfonódjék Krisztus életével; hogy lelkünk arculatán kiverődjene a krisztusi egyéniség vonásai.

Prohászka a diadalmas világnézet jöttét bejelentő hatalmas művében ennek a szép egyéniségnek dicséretét zengi; valósággal extázisba esik, amikor szól róla; és megállapítja, hogy ez a krisztusi egyéniség volt az, amely fegyvertelen kézzel benyult a római imperium kerekéi közé, hogy onnan a megsemmisülés veszélyétől megmentse, és győzelemre segítse a legszentebb eszmét; ez a szép egyéniség volt az, amely legelsőnek küzdött azokért az elgondolásokért, amelyek a „*Pro libertate!*” zászlót valaha is lengették; ez a szép egyéniség volt az, amely lelki szemeit az örök életre függesztve, minden mulandó s még olyan nagy kincsnek márkázott dolgon keresztül is, csak Krisztust vette észre; ez a szép egyéni-

ség volt az, akinek egész élete, még a szenvedés passzivitásában is, tulajdonképpen aktív kiáradás volt; amely nem dühöngött, nem tragédiázott, nem rapszodiázott, hanem tett; s égbemeredő tettekkel hirdette, hogy ebbe a részeg patriciusokkal, mezítelen patriciákkal, dorbézoló fiatalokkal és bűnöket kergető vénekkel megfertőzött világba bevonult az Isten, a lélek, hogy embert formáljon az ő képére és hasonlatosságára . . .

A Krisztussal való találkozás vágya elfogja az embert s milyen jó, hogy ez a vágy teljesülhet. Krisztusnak, — ha szabad félreértés veszélye nélkül használni ezt a kifejezést — hármias megjelenési formája van.

Előttünk áll a történelmi Krisztus, akit így nevezhetnénk: *Christus historicus*, akiről a história írói megfelelő dokumentumok alapján feljegyezték, hogy az idők teljességében születék Szűz Máriától, hogy itt élt közöttünk, emberek között; tanította hallgatóit, csudákat művelt, meghalt, feltámadt, mennybement. Az a történelmi Krisztus, akinek létezése nem fantázia szüleménye, hanem éppen olyan valóság, mint ahogyan élt valamikor Hannibál, vagy Julius Cézár; Attila, Mátyás király, vagy Nagy Sándor. Az a történelmi Krisztus, akinek személyével foglalkozni kénytelen a világhistória, foglalkozni kénytelen annyira, hogy Őmaga is és eszméi is vízvázalatók haladásban és gondolkodásban egyaránt: az,

ami a Nap az égen, amely kettéosztja az időt, nappalra és éjszakára; Krisztus is elválasztja a kort, Krisztus előtti és Krisztus utáni időre.

A történelmi Krisztus mellett ismerjük a *Christus eucharisticus*, a szentségi Jézust, akiről a katekizmus adja a tévedésnélkül tanítást: a mi Urunk Jézus Krisztus valóságos szent teste és vére, a kenyér és a bor külső színe alatt. Valóságos Krisztus tehát, élő lény, aki emberi szemnek megfoghatatlan, csak hitünk látja és bírja boldogan.

S a harmadik: a *Christus mysticus*: Krisztusnak titokzatos teste, vagyis a Anyaszentegyház, amelyben és amely által Krisztus továbbél. A mi egünkön Krisztusunk a Nap, zengjük a költő szavait; az igazság eljegyzettjei vagyunk, elménk meghódol tehát a történelmi Krisztus létezésének ténye előtt, kegyelmi életre vágyódunk, s mert az nincsen Eucharisztia nélkül, egész katolikus lelkiségünknek uralkodó plánetájává avatjuk a legméltóságosabb Oltáriszentséget; s mert azt akarjuk, hogy Krisztus éljen mibennünk, — az Ő misztikus testéhez, az Anyaszentegyházhoz egész lelkünkkel ragaszkodunk.

Az Egyházhoz való ez a ragaszkodás legelső sorban is mutatkozzék meg abban, hogy érezzünk teljesen az Egyházzal! Hogy: ami az Egyháznak fáj, fájjon nekünk is; ami az Egyháznak dicsőség, azt érezzük magunk dicsőségének, s ami az

Egyháznak veszteség, hasítson bele a mi lelkünkbe is; ami az Egyháznak a diadal reszkető örömét jelenti, reszkettesse meg a mi szívünket is! Annak a világnak már régen vége, amikor bármelyik katolikus ember is félreállhatott azzal a gondolattal, hogy az Egyház ügyének intézését teljességgel rábízza az egyháziakra. Ez a felfogás soha nem volt helyes; kiváltképpen helytelen ma!

Szólottunk már róla, hogy a világiak éppúgy tagjai az Anyaszentegyháznak, mint az egyházi férfiak; az Egyházzal szemben tehát tennivalóik éppenúgy megvannak. Amikor arról beszélünk, hogy érezzünk együtt az Egyházzal, jelenti ez legelsősorban azt, hogy minden dologban értsünk vele teljesen egyet és hangoztassuk is, hogy az Egyházzal teljesen egyetértünk; s így mireánk az Egyház, sőt az egyháziak is, mindenkor számíthatnak.

Van egy pár terület, amelyről félkézzel is halomszámra szedheti az ember a téves vélekedéseknek száraz kóróit. Ha egy társaságban kíváncsi vagy arra, hogy miképpen vannak bélelve a jelenlévők katolikus mentalitással, egyházas érzülettel, hogy mennyire húznak az Egyházhoz; elegendő csak annyi, hogy bedobjad a beszélgetés menetébe: a házassági elválás problémáját, vagy a reverzáliskérdést, vagy a papság iránti tiszteltetés szükségességét, s egyszerre levedlenek

a lelkek és eresztik a téves felfogások özönét. Szükséges hangsúlyozni, hogy katolikus ember egyházához való hűségét kiváltképpen megmutatja ebben a három dologban is: 1. A házasságot szentségnek veszi, mert a Krisztus szemével látja, minek következtében szabja magát teljesen az Anyaszentegyház házassági törvényeihez; 2. A felekezetekkel szemben jóindulatú tárgyilagossággal rendelkezik, okos, igazán krisztusi türelemmel, amely a személyeket soha nem bántja, de a tévedéssel barátságot kötni nem tud; a tévedőt szereti, de a tévelygést irtani akarja, mint ahogyan Krisztus is szereti még a bűnöst is, de a bűnnel mindig hadilábon áll; 3. Az Egyházzal együttérző ember szemében egészen különös szint és értéket nyer Krisztus papjának alakja.

A legsúlyosabb és legidőszerűbb kérdés, nemcsak magyar földön, de világszerte, a házasság intézményének felemelése és egynémely kísérő jelenségtől való megtisztítása. A férfi és a nő viszonya, a házasság, a család, a gyermek, csupa olyan kérdés, amelyek során a súlyos értékek egész légiója forog kockán, s megdöbbentő, hogy a magát értelmi túltengésben szenvedőnek gondoló mai kor ezen a vonalon teljesen elveszti tájékozódó képességét; s a maga értelmére hagyatkozott emberi vélekedés elképesztő felfogásoknak tud hangot adni. Ne tagadjuk le, hogy ezek az elképesztő felfogások beszüremkedtek már ka-

tolikus berkekbe is, s mert mindig voltak közöttünk, akik a saját fészüket bemocskolni nem resztek, kerülnek katolikusok is elég nagy számban, akik a házasság intézménye körül tanúsított szigorúsága miatt kérlelhetetlennek minősítik az Anyaszentegyházat, és kegyetlennek bélyegzik eljárását; nem gondolva meg, hogy az Anyaszentegyház évezredekben gondolkodik és nem évtizedekben, s hogy tetteiben az egész emberiség érdekét tartja szem előtt, — nem egyes emberek sorsát; s hogy gondolkodásában higgadt és megfontolt, következetes és logikus, mivel még soha nem volt szerelmes.

Ismerjük el, hogy *Bangha* Bélának igaza van, aki kemény váddal illeti a mai kor emberét, s nem kisebbet vág a szemébe, mint azt, hogy a kereszténység és a pogányság vívódása még ma is megtörténhetik. „Az újpogányok itt élnek körülöttünk, — mondja *Bangha* — (Katolikus Figyelő 1931.) — itt forognak szalonjainkban, katedrákon ülnek, szerkesztőségekben trónolnak, parlamentjeinkben hadonásznak, közéletünk ormán ágálnak, s közben a közszabadságnak nevében egyenjogosítást követelnek az atheizmusnak, az erkölcsi nihilizmusnak, a kereszténység mellett, amelyet jó, ha még megtúrnek. Az újpogányságnak nem a filozófia, nem az érv, nem az okoskodás, nem az értelem meggyőzése az erős oldala, hanem a propaganda. Tanítása lehet elméletileg

halott, a gyakorlatban azonban mindig lépesvessző lesz, amelyre sokan reászállnak és reáragadnak, mert reklámmal dolgozik, s méghozzá a legolcsóbb és a legordinárebb reklámmal; azzal, amely az emberek moráلتalanságára, könnyűvérségére appellál; amely az érzéki ösztönök fegyelmezetlenségére, az egész emberi felelőtlenségre épít!

Ezzel a csalétekkel dolgozik a házasság intézményének lerontásán is, ahol egyszerre kettős vágányon halad: egyrészt *elméletileg destruálja a házasság becsülését*, másrészt *gyakorlatban bemocskolja azt!*

Katolikus embernek nem is szabad másképpen gondolkodnia a házasságról, mint Krisztus Anyaszentegyháza gondolkodik; erre kötelezi a hűség, a fegyelmezettség és az a józan meggondolás, hogy logikus és indokolt az Anyaszentegyháznak minden felfogása. Amikor beszélnek válásról és mondják, hogy itt-ott tragédiák történhetnek és hangoztatják még különben hívőnek mutatkozó lelkek is, hogy az Egyház felfogása szigorúnak látszik, komoly katolikus ember soha ne ragadtassa el magát, hanem őszinte és mély sajnálkozással a szerencsétlen házasság nyűgében vergődők iránt, de az Egyház ragyogó álláspontja tekintetében mindenkor nagy tiszteletadással nyilatkozzék. Azt már minden elemistának tudnia kell, hogy a házassági elválást nem az

Egyház tette lehetetlenné, hanem az Úr Jézus Krisztus. Civil ember, egy jeles közíró: *Liszt Nándor* mondja, hogy a házastársak nem egymásnak esküsznek, hanem Istennek: ezt az esküt tehát csak Isten bonthatja fel, s annak a jele, hogy felbontja *csak egyetlen dolog lehet: a halál*. Érdemes meghallgatni, azt a lebilincselő gondolatláncolatot, amellyel *Liszt Nándor* ezt az igazságot elénk tárja:

— A magyar ember a házasságot esküvőnek hívja. A házasság esküvés. Esküdni, annyit tesz, mint Istent bizonyságul hívni, Isten nevében állítani, hogy igazat mondok. Fölesküszik a harcos. *(Az áruló katonát főbelövik.)* Megesketik a tanút. *(A hamis eskünek őt esztendő az ára.)* Felelősség az eskü, a házassági eskü egy életre szól: aki Istennek esküszik, annak esküjét, csak az Isten bonthatja fel...

Egy felületes átgondolása annak, hogy mind a férfi, mind a nő, mind a gyermek érdekében mekkora jelentősége van a válás lehetetlenségének, meggyőz mindenkit arról, hogy Krisztusnak nagy oka volt reá, hogy a házassági válást ne engedje meg. De még ha nem is tudnók indokolni, maga az a tény, hogy Krisztus így akarja, katolikus ember számára magával hozza az alázatos főhajtás kötelességét: az erkölcsi világrend megkívánja, hogy az isteni akarat érvényesüljön mindenhol. Mert, hogy Krisztus így rendelte,

afelől semmi kétség, megmondja világos szavakkal Őmaga, amikor a házasságról beszél: *amit Isten összekötött, ember azt szét ne válassza.*

Persze hallani a krisztusi komoly megnyilatkozással szemben emberi nyafogást, amely azt mondja, hogy, de mi lesz akkor a csalódott férjekkel, s mi lesz a csalódott feleségekkel? Kérdések, amelyek szinte naponta lefoszolhatnak százak, meg ezrek ajakáról, de amelyekre megintcsak a jeles közíró, *Liszt Nándor* szavaival válaszolunk, aki igen egyszerűen megmagyarázza:

— Mi lesz? *Hát csalódottak lesznek.* Utóvégre is a család intézménye, méltósága, isteni rendeltetése és nemzetfenntartó ereje megérdemli, hogy egy pár ezren, vagy tízezren „*csalódjanak*”. Egészen bizonyos, hogy tizedannyian sem lesznek, mint ahány elkeseredett tüdő a Koch-féle bacilusokkal harcol, amennyi munkás a nyomorúsággal küzd, ahány tisztviselő, gazda, kereskedő és iparos a közgazdasági válságtól boldogtalan. Amikor egy hollywoodi filmsztár világgá-henceg-heti, hogy tíz év alatt nem kapott annyi jó szerepet, mint amennyi rossz férjjel három év alatt összeházasodott, a házasság intézményének olyan profanizációjával állunk szemközt, amely ellen a keresztény világnak minden erejével küzdenie kell.

Örömmel kell megállapítani, hogy a közszellem, — hála Istennek — egyre jobban váláselle-

nes. A válások ijesztő nagy száma, s csupa káros következménye láttán olyan oldalról is felsikoltanak a válások ellen, ahol eddig inkább csak bántás érte az Egyházat.

Nem is olyan régen értekezlet volt valahol. Valamelyik felekezet egyik előkelő testülete tartott megbeszélést. A tárgysorozaton szerepelt ez a pont is: mit kellene tenni a családirtó válás megakadályozására? A vita meglehetősen élénk volt, s kivétel nélkül a válások megakadályozása érdekében emelt szót mindenki; a határozat pedig ez lett: fel kell írni az igazságügyi kormányzat-hoz, alkosson törvényjavaslatot annak megvalósítására, hogy a házasságkötéstől számított három éven belül semmiféle címen ne válhassanak el a házastársak.

A megbeszélés után, amint a résztvett előkelő urak szállingóztak lefelé a lépcsőn az emeleti helyiségből, az egyik megkérdezte:

— Nem gondoljátok, hogy ez a mi határozatunk voltaképpen egy harapás a katolikus tanításból, amely nem ismer válást?

Mire egy ismertnevű jogász ezt a választ adta:

— Pápista tan, vagy nem pápista tan, ez most nem fontos; az a lényeg, hogy egyedül ez válhatik nemzetem javára!...

Ha tapasztalni lehet már azt is, hogy elismerés jár a krisztusi elvek hűséges végrehajtásáért még idegen oldalról is, annál inkább szükséges, hogy

magát csak valamelyest is jó katolikusnak tartó ember az Egyház felfogását szem előtt tartsa.

Hasonló hűséggel kell nézni az úgynevezett reverzálisharcot. Messzire vezetne, ha ennek a dolognak minden részletét és helyes állását ismertetni akarnók, annyit azonban le kell szegeznünk, hogy itt nincsen szó semmi néven nevezendő hatalmi tébolyról, zsarnokoskodásról, a katolikus felfogásnak akárkire való reáerőszakolásáról. Az, hogy az Egyház vegyesházasságot nem áld meg, csakis reverzális esetén, — fegyelmi intézkedés, amelynek hozatalára jussa van, hiszen látható társaságnak lehetnek és vannak is kötelező szabályai. S ez a fegyelmi intézkedés logikus következménye egy hittani elvnek, kivédhetetlen észszerű követelménye annak a hitszabálynak, hogy egyedül a katolikus Anyaszentegyház rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyek segítségével a lelkeket üdvözíteni lehet. Ne legyen tévedés: nem arról van szó, hogy ki üdvözü! Ebbe beleszólni ember nem tudhat; ez az emberi jószándék és az isteni irgalom műve; hanem arról, hogy mi üdvözt. S mert az Anyaszentegyháznak van erre módja egyedül, kimondhatatlanul vét az a szülő, aki az Egyház emez üdvöztítő tevékenysége alól maga jövendő gyermekeit kivonja. Ha meg tudjuk érteni, hogy késő unokák nem igen szoktak hálával gondolni arra az őstre, aki az egykori családi vagyont elherdálta; az is nyil-

vánvalóan áll előttünk, hogy az utódokkal szemben szörnyű bűnt követ el az, aki nem biztosítja számukra az üdvözítő katolikus szent hitben való nevelkedés lehetőségét.

Emellett, hogy ezt minden sértő szándék nélkül, egyszerűen leszögezzük, kerülni akarván akárkinek bármilyen nagyfokú érzékenységét, megállapítani vagyunk kénytelenek, hogy protestáns részről a reverzálisnak nemcsak követelése, de még megadásának megtagadása is egyszerűen „dogmatikai” abszurdum! A kálvinizmus „dogmatikája” például nem is ismerhet ilyen szükségességet, s aki ezt akarja elhitetni, annak olyan logikai bukfcencet kell produkálnia, amelynek megbámulására méltán összecsisódulhat az egész világ.

Hogy ez így van, azt értelmes koponyák előtt nem is szükséges bizonyíthatni, hiszen értelmes ember volt, és erős kálvinista, az a valaki, aki egyszer a debreceni plébánián a prépostplébános fejtegetésére, aki a kálvinista szimbolikából vezette le, hogy katolikus menyasszonyától nem követelhet reverzalist, sőt maga hitének tanítása szerint is, azt nyugodtan megadhatja; ezt válaszolta:

— Ezt én mind tudom, prépost úr, de én *nem akarom*...

Érthető beszéd volt, amely mögül kilátszik a

szándék, hogy nem a belátáson, hanem az akarat hiányán múlik a dolog.

Az Anyaszentegyház iránt érzett hűségünknek fontos kelléke még, hogy szemünkben Krisztus papja egészen különös szint és értéket nyerjen. „Az én papom!” — ez valami külön zamattal ömöljön ajkunkról; és érezze meg viselkedésünkön papunk is, és mindenki, aki bennünket megnyilatkozni lát és viselkedésünket megnyilvánulni tapasztalja, hogy Krisztus papjára, éppen reverendája miatt, más szemmel nézünk.

Maga az, hogy művelt katolikusok vagyunk, megérteti velünk, hogy mi is tudjuk a közmondás igazát: *habitus non facit monachum*: ami azt jelenti, hogy a ruhától senki nem válik szerzetessé. A papot mégis ruhája miatt, kizárólag papmivolta okán más szemmel kell nézni. Vele szemben kötelező a fegyelmezettség és a nagyfokú tiszteletadás. S a pappal szemben való fegyelmezettség terén a legszebb példát maga az Úr Jézus adja. Gondoljunk csak a szentmiseáldozat legfenségesebb pillanatára, amikor a pap fölébe hajol az ostyakenyérnek és elsuttogja a csudatermő szavakat: ez az én testem, ez az én vérem! A papi hatalom erejével a kenyér és a bor átváltozik krisztusi szent testté és vérré; s átváltozik minden pap kezében, akár tudós az a pap, akár egyszerűértelmű, akár paraszti ivadék, akár főúri sarj, akár deli termet, akár szerény külső!

Az Úr Jézus engedelmeskedik a papnak, tekintet nélkül minden külső körülményre, — példát adva nekünk arra, hogy a pappal szemben mi is hasonló engedelmességgel és fegyelmezettséggel viselkedjünk.

Divat némely katolikusnál bizonyos papi gyarlóságokat emlegetni, azzal a céllal, hogy a tárgyalagosság tetszetős köntösében páváskodjék valaki. Ezekkel a papi gyarlóságokkal szemben mindössze egy a mondanivalónk; az, amit emez elmélgések során már egyebütt bevallottunk nyíltan: nem vagyunk angyalok, hanem esendő, gyarló teremtsék; sár, de a Krisztus kezében; ruhaszegély, de a Krisztus köntösén. Hogy ezekkel a papi gyarlóságokkal szemben, túl azon, hogy jóra való katolikus hívő az ezekről szóló fecsegéseknek nem ad hitelt, vagy nagyon is megszűrve fogadja el, leghelyesebb eljárási mód, ha az ítélezést egyszerűen elhárítjuk magunktól; lévén, hogy illetékesek nem vagyunk erre.

Egy história nagyszerű eligazítást ad, s ezt a történetet el is mondjuk, úgy ahogyan maga az élet termelte néhány esztendővel ezelőtt; mert egyszerűsége mellett is fényes tanulságokkal van megtűzdelve. Kérve-kérjük, ne botránkozzék rajta senki; emberi szemmel nézze a dolgot, aminthogy az eddigiek során is emberi hangot használtunk, s emberien próbáltunk megérteni mindent.

Az egyik katolikus faluban nagyszombat dél-

ben kissé asztalnál felejtette magát a plébános úr. Ez még kisebb hiba lett volna, de nagyobb hiba volt az, hogy amikor délután hat órakor a feltámadási szertartásra gyülekezni kezdtek a hívek, s már a beharangszó is megvolt, kissé elnehezült fejjel és bizonytalan lépésekkel haladt a templom felé. Hívei, főleg a tapasztaltabbak, hamarosan észrevették, hogy a plébános urat elfogta a gyengeség; járásán, mozdulatai bizonytalanságán is érezni lehetett, hogy nem megy rendben a dolog, miértis két tekintélyes gazda kilépett az előljáróság padjából; odament a főoltárhoz, a plébános urat karonkapta és „segédkezett”. A plébános úr tartotta a monstranciát, a plébános urat pedig a két magyar. S így végezel a körmenetet.

Körmenet után a plébános urat haza is segítették, sőt hálósobájába is elkísérték. A dolog, szokatlan volta miatt, nagyon felborzolta a község hangulatát; a falu népe a templom és a paplak közötti térségen sokadozott és csendes röstelkedéssel tárgyalta a szomorú esetet. A falu jegyzője, aki — abban az időben még megtörténhetett, hogy tiszta katolikus faluban másvallású jegyző volt, — nem volt katolikus, hangos megjegyzésre fakadt s nyilván konkolyhintési szándékkal odaszólt a tekintélyesebb gazdákhöz:

— Nem szégyenlik magukat, hogy ilyen papjuk van? . . .

A kérdés nem tévesztette el hatását, a magyarok szó nélkül hagyták; az egyik gazda azonban adott rá választ:

— Jegyző úr tévedésben van, mert nem a mi papunk!...

— Ugyan kié volna?

Mire felhangzott a legbölcsebb gondolkodásra és okos belátásra valló, nagyszerű magyarázat:

— Az Úr Jézusé... Ha neki jó, nekünk is jó...

Aki ezt a históriát elmondotta, nem tett említést róla, hogy ennek az egyszerű magyar embernek hány iskolája volt. Valószínű, hogy magasabb végzettséggel nem rendelkezik; egy azonban bizonyos: bölcsebben már nem foghatta volna meg a dolgot. Tévedett ugyan, mert helytelen hiedelem az, hogy az Úr Jézusnak jó az olyan pap, aki nagyszombaton ottfelejti magát a kancsó mellett, de helyes az a meglátás, hogy az ítélkezés bármilyen gyarlóság láttán sincs reánk-bízva.

Nagyon sokszor tapasztalni, hogy a klérussal szemben való ellenséges érzület indokolására emlegetnek bizonyos képzelt egyházi nagy vagyont s ezen a vonalon nagyon sokan készek különbségtevésre, és hangoztatják, hogy ők nagy tisztelettel és teljes megértéssel vannak az alsópap-ság iránt, amelynek anyagi tehetősége erősen korlátozott, de a papi latifundiumok urait korántsem részeltetik ilyen tiszteletadásban. Mindenek-

előtt le kell szegezni, hogy a klérus ilyen szétválasztást nem ismer. S akik úgy beszélnek, hogy ők tisztelik az alsópapságot, azok rendesen se az alsópapságot, se a főpapságot nem tisztelik, csak takargatják belső érzületüket ezzel a beszéddel. Ami azt a papi vagyont illeti, arra vonatkozólag legyen szabad idézni éppen egy olyan tekintélyt, aki katolikus szempontból korántsem nevezhető elfogultnak; aki ha elfogult volt is, semmiképpen nem a katolikusság javára és előnyére volt elfogult. Ez a tekintély nem más, mint *Tisza István* gróf, a nagynevű kálvinista államférfi, aki 1911 május 30-án résztvett a váradi püspök, gróf *Széchenyi Miklós* beiktatásán s az installációs ebéden szólásra emelkedett. Akik emlékeznek az akkori idők politikai hangulatára, tudhatják, hogy *Tisza István* gróf tekintélye teljében és hatalma csúcspontján volt ekkor; megnyilatkozása tehát sokak számára elnémulást parancsolt; s tudhatják azt is, hogy éppen ebben az időben volt az, hogy nagyon sok kálvinista lelkész únos-untalan megnyilatkozott a szekularizáció mellett; sőt került kálvinista lelkipásztor, aki egyházi lapjuk hasábjain arra hívta fel pályatársait, hogy a katolikusok „dícsértessék a Jézus Krisztus!” köszöntésének utánzására és ellensúlyozására tanítsák a híveket így köszönni: „Adjon Isten szekularizációt!” Mire ez lenne a válasz: „Minél előbb,

ámen!" Ebben az atmoszférában robbant ki Tisza István megnyilatkozása, aki felszólalása során a következő kijelentést tette:

— A püspökség főúri rang, nemcsak méltóságban, hanem vagyonban is. Így volt ez a múltban, így van a jelenben és így lesz a jövőben. Mert a papi vagyon, — amellett, hogy elidegeníthetetlenül katolikus vagyon, nemzeti célokat szolgál mindig. Az, hogy az egyháznak vagyona van, nem jelenti azt, mintha az Egyház kizsákmányolná az államot, de kifejezésre jut benne, hogy a magyar állam előtt Isten szolgálata nem lehet közömbös soha. Állam és Egyház parallel úton haladnak; mindekettő az emberiség boldogulásán munkálkodik, s nem igazán vallásos ember, aki nem áldozatkész hazafi, s nem szereti a hazáját igazán, aki az Egyházat munkája kifejtésében gátolja, vagy hátrасzorítja.

Ha így vélekedik az egyházi vagyonról egy világosfejű kálvinista, aki magát jó magyar embernek is tartotta, aminthogy az is volt; még inkább így kell vélekednie minden helyesgondolkodású katolikus embernek.

A hívek és a pap között nem egyszer látni tátongó szakadékot.

A pap, hivatásának velejárójaként, gyakorta kénytelen érezni, hogy egyedül van a világon. A pap nincsen beékelve családba, nem kerül rokon relációkba s az idők haladtával nemcsak

abban érzi maga egyedüllétét, hogy nincs senkije, de abban is, hogy nem talál senkit, akiben nyugodtan bíznia lehetne, akire az Egyház ügyeinek védelmében nyugodtan számíthatna. Ez néha különccé nevel egykor vidámtermészetű és társaságot kedvelő papokat is.

Megvan aztán ennek a jelenségnek mása a híveknél is. Sajnos, még sűrűbben megvan náluk. A katolikus hívek egy jelentékeny része, okkal-e, vagy ok nélkül, most ne bolygassuk, idegenkedve, gyanakodva, gyakran irigykedve, nem ritkán gyűlölettel néz maga papjaira. Valóság, hogy a katolikus papság nem részesül a hívek részéről abban a tiszteletadásban és megbecsülésben, amelyet helyzeténél és érdemeinél fogva is elvárhatna.

Tessék megfigyelni, hogyan beszélnek például kálvinisták maguk lelkészeiről. Akármelyiket hozzuk szóba előttük: egyszerre áradoznak róla, hogy ilyen hatalmas szónok, olyan kiváló tehetség. Ha két sort kiadott nyomtatásban, már megteszik tudósnak; ha elhívták prédikálni a harmadik faluba, rámondják, hogy „országos-hírű, hatalmas erejű, nagy bizonyágtevést fakasztó, aranyshájú” szónok. Pedig lehet, hogy soha nem is hallották beszélni s talán nem is olvasták egyetlen írását sem, de ez már megszokott tónus: ha már tiszteletes valaki, nem is lehet másként a dolog.

Ezzel szemben milyen sajnálatos tünet, hogy a legtöbb katolikus ember engedi magát befolyásoltatni valami ferdén értelmezett „tárgyilagosság” kedvéért: hadd lássák, hogy ő nem elfogult, belemar papjainkba tisztán hiúságból is; tetszeleg magának azzal a balga hiedelemmel, hogy ő bátor a vélemény őszinte kinyilvánításában. Elfelejtvén, hogy *nagyobb bátorság kell a papság védelmezéséhez, mint gyalázásához*, hiszen a nő és papi becsületben való gázolás a legkönnyebb a kerek világban. Ennél a kettőnél ugyanis nem kíván bizonyítást a tucatember gyarló és fogytékos becsületérzése, hanem készpénznek vesz mindent.

Ez nem rendén való dolog, éppen ezért változtatni kell rajta. El kell tüntetni a papság és a világi katolikusok között levő szakadékot s arra kell törekedni, hogy az Egyházban a világi elem becsülje, szeresse és segítse a klérust.

A papság teljes mértékben rászolgált a világi katolikusok becsülésére. A papság nemcsak hivatásának magaslatán álló testület, hanem elvonatkozva most minden lelki hatalomtól, amely miatt emberi mértékkel nem is volna szabad értékelni, meg kell állapítanunk, hogy a katolikus klérus ma is korának legműveltebb, szellemi és lelki intelligencia tekintetében verhetetlen magasságban mozgó együttese. Van der Velde, a belga szociáldemokrácia nagyhírű vezéremberének

megállapítása ma is helytálló, aki bizonyára nem szívesen, fogai között talán szitkokat ropogatva, de mégis beismeri, hogy a papság szellemi fölénye egyenesen szembeszökő. Ő persze a katolikus papban a vörös szocializmus legnagyobb ellenfelét látja, mégpedig az egyetlen számbavehető ellenfelét, akivel szemben azonban ismer annyi lojalitást, hogy szellemi magasabbrendűségét elismerje.

S amit Van der Velde mond, az ma is igazolható. Tessék próbát tenni: egy katolikus pap, még ha 70—80 év terhe nyomja is vállát, csodálatos könnyedséggel, biztos judiciummal és meglepő hozzáértéssel tud szólni a mai élet bármely problémájáról. Irodalmi tudása teljesen megfelel a kor színvójának; szociális téren jártassága haladja még a szakemberek tudását is; társadalom-szemlélete, ítélete tényekről, emberekről, dolgokról, annyira reális, annyira határozott és biztos kontúrokkal körülírt, hogy véleménynyilvánítása mindannyiszor a tekintélyt képviselő ember megnyilatkozásának érdekességével és megnyugtatóásával hat. A tudomány bármely ágában jóval felette áll az átlagnak, amit különben értelmes és jóindulatú emberek látnak is napról-napra.

De van még egy momentum is, ami a papság számára becsülést szerez: az a meggondolás, hogy a szenvedő mai emberiség nyomorúságát érzőbb szívvel senki nem teszi magáévá, mint a kato-

likus klérus. Hordók tetejéről a politika és a szakszervezeti összefogás benfentesei beszélhetnek ígézően és megejtően, a magyar nép igazi barátja, lekenyerezhetetlen és tántorithatatlan jóakarója mégiscsak a katolikus papság marad. Ez a testület olyan erkölcsi tőkével rendelkezik, mint semmi és senki más rajta kívül. Naponta ontják rá a rágalmak özönét, amerre jár, lában nyomán gyanúsítás sziszeg; megszólják, gúnyolják, leköpi szinte percenként s csudák-csudája: mégis hallgatnak reá. A bűn megbélyegzését, a panamák letörését, a közéleti erkölcs elfajulásának megakadályozását, az önzetlen munkának gyakorlatban való demonstrálását elsősorban a papságtól várja a világ s ezzel az öntudatlan várakozással már igazolványt ad róla, hogy a papságnak minden rágalmazás és gyalázkodás ellenére is van erkölcsi súlya és ereje. Ennek a morális erőnek elnyerése főként annak köszönhető, hogy a klérus nem fizetett rosszal a rosszért, sem szidalommal a szidalomért s ha zúgott is körötte a kétezeréves szavalókórus ajkáról az örök „feszítsd meg!” s ha karok emelkedtek is feléje megkövezésre, az ő keze csak áldást hintett s ajkára a feloldozás igéi helyett soha nem jöttek átkozódó szavak.

A papságot tehát becsülés illeti. De emellett a híveknek még szeretniök is kell papjaikat. Akárminő ellenérvet sorakoztat is fel valaki, igazság

marad, hogy minden katolikus pap áldozatot hoz híveiért. Beszélhetnek, és beszélnek is ugyan róla, hogy a papság helyzete még eléggé jónak mondható, ez azonban nem dönti azt meg, hogy papnak lenni lemondást jelent. S a pap ezt a lemondást elsősorban híveiért vállalta. S ismerjük el őszintén, hogy amít vállalt, annak meg is felel. Nem kell lámpással keresni azt az odaadó és gondos lekipásztort, aki híveinek minden baját átszűri maga lelkén, mert mindenben együtt érez vele. Kell-e túlságosan bizonyíttatni, hogy a plébános urak ajtaja nyitva áll mindig: boldogboldogtalan egyaránt felkeresheti bármikor. Ha valakinek halottja van, a pap szava az első kísérlet megvigasztalására; ha valakit öröm ér, legőszintebben a pap örül vele; ha valaki tanács-talanul áll, legbiztosabban a paptól kap eligazítást. Csak meg kell figyelni, mit dolgozik egy-egy falu plébánosa népéért! Minden kultúráról, hasonló gondolkodásúak jóleső társaságától, a haladásadta összes kényelemtől távol, egyszerű emberek közé beékelve éli maga egyszerű életét. Vigyázó szeme egybefogja nyáját s egy életet perget le e nyáj szolgálatában. Bármilyen idő jár, látogatja, gyóntatja, vigasztalja betegeit; jutalmat nem vár, költséget nem számít. Akármelyik híven kell segíteni, kész reá mindenkor s akármelyik hívének baja van, annak legelső gondolata: menjünk a plébános úrhoz!

S mennyi mindent lehetne még itt felsorakoztatni! Konkrét példák egész seregét, amelyek nagyszerű igazolásul szolgálhatnak ahhoz, hogy mégsem a destruktív sajtótól megrajzolt, a vörös párttitkároktól elhitetett, híveiket csak sarcolni tudó „keresztes pókok” a katolikus papság megtestesítői, hanem a jóságoslelkű, szigorúságukban is melegen érző, szavukban kemény, tetteikben következetes és mindig csak szeretni tudó, jóakarató lelkipásztorok. Ki ne őrizné emlékét egy ilyen jóságos papnak! Nem is olyan nagy kívánság, hogy a hívek szeressék is papjaikat!

Ennek a szeretetnek azonban meg kell nyilvánulnia legalább is annyiban, hogy a hívek keljenek védelmére a papságnak. Hol vagyunk mi ebben a pontban az ir katolikusoktól, akiknek paptisztelete szinte legendás! Van róla anekdóta is, hogy Newyork egyik utcáján valaki megszólít egy járókelőt:

— Ugyan, kérem, hol van itt a legközelebbi kórház?

Mire az ezzel felel:

— Én nem tudom, uram, de itt megy előttünk két ir ember, szidja csak előttük hangosan a katolikus papokat s öt perc múlva kórházban lesz!...

Senki sem kívánhatja, hogy a papokért bárki is véresre verjen valakit, de szégyenletes és igazságtalan dolog, ha a hívek nem veszik védelmükbe papjaikat! Ha szidják a papokat — nem

egyéni gyarlóságai miatt, hanem egyedül reverendájukért —, illendő, hogy a jó hívek keljenek védelmükre. Nem egyéni jótulajdonságuk miatt, hanem lovagiasságból; mert papok.

De ezeken felül a híveknek még segíteniök is kell a klérust. Természetesen nem anyagi segítségről van itt szó, bár szükség esetén arról is szó lehet. Elsősorban arra gondolunk most, hogy a hívek és a pap kölcsönösen támogassák egymást s támogassák a hívek a papot a lélekmentés munkájában is.

A mai idők papja kétszeresen érzi a krisztusi mondás igazságát, hogy az aratás nagy, de a munkás kevés. Nagy nehézségek tornyosulnak az intenzív lelkipásztorkodás elé. Németországban vannak papok, akiket csak prédikálásra használnak, vannak, akiknek nincs más dolguk, mint írni hitbuzgalmi, vagy tudományos folyóiratokba, másokat csak a katolikus szervezkedés irodáiba állítanak. Van pap bővebben, így a papi munka egyik-másik ágára specializálhatja magát valaki. Nálunk erről szó sem lehet. Nálunk a pap egyházi szónok, hitoktató, egyesületi vezető, szervező erő, lelkipásztor s nem egyszer író-ember egyszemélyben. A sokféle ember nem tud úgy megtenni mindent, ahogyan szeretné. A papnak tehát segítségre van szüksége. Kik segítsenek? A világi katolikusok. A pap és az apostolkodó világiak úgy viszonylanak egymáshoz, mint

a harang és a harangnyelv. A harang mitsem ér ütő nélkül, a pap sem megy semmire segitenikész civilek nélkül. Boldog az a pap, akinek van ilyen gárdája civil katolikusokból!

Van egy terület, ahol kiváltképpen sok ferde megnyilatkozásra adódik alkalom: az, amikor a katolikus hívek egy jelentékeny része a papi nőtlenségről beszél. Ez a probléma annyira sokrétű s alapos átgondolása olyan mély és tiszta lelakiséget kíván, hogy ebben véleményt kockáztatni csak igen kevesen érezhetik magukat hivatottnak. Egy bizonyos, hogy nagy oka van az Anyaszentegyháznak az ősi fegyelem fenntartására, s hűséges katolikus lélek ebben a tekintetben is teljesen osztja az Egyház felfogását; sőt hálás érte, hiszen a lelkek: a közösség java érdekében történik ez.

Hogy miképpen kell az Anyaszentegyházról éreznünk és gondolkodnunk, arra klasszikus példát adott egy kis cselédleányka, aki valahol a bihari határszélen beállított az egyik urasághoz, hogy az felfogadja mindenesnek. Maga ez az uraság beszélte ezt el, aki különben maga nem katolikus ember, hanem kálvinista. Így mondotta:

„Amióta özvegyen maradtam, néném vezeti a háztartásomat, aki a mult hetekben kevés időre Budapestre utazott s rámhárult az a feladat, hogy távollétében szobalányt szerződtessenek. Az egyik reggelen megjelent egy kis cselédleány, olyan

húszévesforma, fiatal teremtés, kezében kis motyója, és bekopogtatott:

— Nagyságos úr, én szívesen elállnék magukhoz . . .

Ezt a kis leánykát nem igen ismertem még, nem is az én dolgom volt soha, hogy leányalkalmazottak szerződtetésével foglalkozzam, de mert nem akartam kétszer járatni, beszédbe elegyedtem vele s megkérdeztem:

— Hogy hívnak, leányom?

— Balogh Katica! Nem tetszik engem ismerni, mert esztendőök óta másvidéken szolgáltam.

— S értesz a szobalányi teendőkhöz?

— Meglehetősen jártas vagyok már benne; vannak bizonyítványaim; különben meglátják majd a nagyságos úrék . . .

Határozottan megtetszett az egyszerű-külsejű leányka; szép, tiszta szeme; egészséges, bátor tekintete; mosolygó orcája; értelmes beszédje; egész kiállása jó hatást tett rám; úgy állt előttem, mint tiszta, szép hajtása az én drága magyar fajtámnak. Feltettem neki még néhány kérdést, hogy mikor tudna munkába állani, s hogy mik az igényei és a végén az ezen a vidéken szokásos kérdést is:

— Milyen vallású vagy, leányom?

Erre a kérdésre a kis Balogh Katicának arca tüzet fogott; ragyogott a szeme, amint rámvetette

és egész lényén valami átszellemült boldogság vibrált keresztül, amikor mondotta:

— Nagyságos úr, ne tessék reám haragudni, de én — hála Istennek — katolikus vagyok!...”

Eddig tartott ennek a földesúrnak előadása.

Hogy az a kis Balogh Katica merre jár most, csak a jó Isten a tudója! Kezébe kerül-e valaha is ez a könyv és olvashat-e róla, hogy valahol igen boldogan emlegetik az ő hősi hitvallását; nem tudni, de az bizonyos, hogy példájából mindenkinek tanulnia kell! Ezzel az érzéssel kell eltelve lennünk az Anyaszentegyház iránt mindannyiunknak; katolikus hűségünknek ki kell verődnie ebben a gyönyörű vallomásban: én hála Istennek, katolikus vagyok.

S ezt a vallomást egy étellel kell illusztrálni!

AZ ACTIO CATHOLICA JEGYÉBEN

Az Egyházzal való együttműködés alapja az a meggondolás, hogy minden katolikusnak kötelessége az Egyház szándékai sikerén közreműködni; célja pedig annak az ideális állapotnak elérése, hogy minden ember az igazság ismeretére és az üdvösségre jusson. Sokak lelkében ferde vélekedések vannak az Egyház szándékait illetően, s főleg azok, akik előtt túlságosan rikoltó színekkel tűnik fel a középkori Egyház hatalma, pompája és gazdagsága, arra gondolnak, hogy az Egyházat bármikor is valami uralkodási téboly, a lelkeken való zsarnokoskodási vágy hajtaná. Szédületes tévedés ez, mert az Egyház szándéka mindig csak egy volt és ugyanaz marad, s ezért az egyért dolgozik állandóan: *a lelkek üdvössége*. Lehet, hogy ez a határozott cél néha nem mutatkozik előttünk biztos kontúrokkal, de ha nem is látjuk, voltaképpen ez az Egyház szándéka mindenkor! Aki mást hisz, tévedésben van; aki mást mond, nem tudja, mit beszél! . . .

Nem kell azt gondolni, hogy a lélekmentés téren csak sajátmagunkat illetően vannak kötelességeink. Az a kaini kérdés, amely dacosan repült

valamikor az Úr felé: hogy: „vajjon őrzője vagyok-e én öcsémnek?” — a mai kor emberének ajkát sem hagyhatja el; mert igenis, mindannyian őrizői vagyunk „öcséink”-nek; nemcsak magunkért, de egymásért is számot-adni tartozunk Isten előtt s ahogyan *Mécs László* mondja: „ezért a gyermekért valaki felelős!” — ez a figyelmeztetés szól mindannyiunknak, mert egymásért felelősek vagyunk.

Igaz, hogy az ember hajlamos a felelőtlenségre. Hányaveti fennhéjázással, kamaszos vállvonogatással elhárít magától mindent, s még a legszörnyűbb eltévelyedéseket is rákenni bizonyos gátlások fellépésére; öröklött hajlamokkal takarózik, s egyéb divatos elméleteket próbál ráhúzni maga megtévedt cselekedetére. Ebben a felelőtlenségi hullámmásban kissé furcsán, de felette józanítólag hat az Anyaszentegyház felfogása, amely hangzik felénk kivált eme napokban, s amely felfogásunkat helyrebillenti és beállítja abba a síkba, amelyen világosan elibénk tűnik az egymásért való felelősség biztossága s az egymásért való dolgozás nagy kötelessége.

A legújabb korban, mint érdekes mozgalom és újszerű kikezdés jelent meg az *Actio Catholica*, amelynek lényegével és igaz mivoltával olyan nagyon kevesen voltak tisztában a kezdet kezdetén, s amelyet illetően ma is sokak koponyájában van még homály. Amikor Magyarországon

megindult ez a mozgalom, hogy testet öltjön, s a püspöki kar felhívása folytán minden plébános úr megkezdte a szervezést, az egyik vidéki egyházközségben, a vasárnapi nagymisén, kiadta az esperes úr a közlést:

— Ma délután, a litánia végeztével, ne menjete haza, hanem a templomból átmegyünk az öreg-iskolába és ott megalakítjuk az Actio Catholica különféle szakosztályait!

Hogy a hívek miképpen értették meg ezt a hirdetést, arra fényes illusztráció egy nénikének a magyarázata, aki a szentbeszéd végeztével hazaérkezvén, megkérdezte vejét. Nem éppen barátságos hangon ugyan, de mégis kérdezte:

— Volt-e máma szentmisén?

— Persze, hogy voltam; nem vagyok én olyan hitvány pápista, hogy még a szentmisét is elhagyjam! . . .

— Hallgatta-e a prédikációt?

— Persze, hogy hallgattam; az már velejár a szentmisével.

— Akkor hallotta a hirdetést is!

— Azt már nem hallgattam, mert én nem vagyok kíváncsi természet . . .

— Kár, hogy nem hallgatta, mert az esperes úr azt adta ki a szószékről, hogy ma délután, litánia végeztével, mindenki menjen el az öreg-iskolába, ahol valami akciós pénzt osztogatnak; s arra gondoltam, hogy maga is elmegy külön, én is

elmegek külön; alig dupla fáradság s mégis duplán veri garas a markunkat...

Amikor ezt a históriát először hallottam, mi tagadás benne, kissé mosolyra rándult a szám, hiszen nyilvánvaló, hogy az a jó nénike az Actio Catholicát összetévesztette az inségakcióval; de azután, minél jobban gondolkodtam rajta, annál inkább igazat adtam neki; hiszen bizonyos értelemben az Actio Catholica is ez: az inségben lévő lelkekért való hatalmas tevékenységi hullám.

Mint legilletékesebbet, érdemes meghallgatni *Mihalovics* Zsigmond megnyilatkozását, aki az Actio Catholica magyarországi szervezetének irányító tényezője, s aki klasszikus rövidséggel ezeket mondja:

— Minden pápa arculatán található valami jellegzetesség, amely uralkodásán bélyeget üt; amely írásaiban, szavaiban, intézkedéseiben tudatosan is és öntudatlanul is állandóan visszatér, XI. Pius pápa legkedvesebb gondolata az Actio Catholica. A Vatikán minden emberit meghaladó magasságából, a Szentlélek-adta éles világításban mindenkinél tisztábban látja, hogy szörnyen levizsgázott ama pokoli erőfeszítés, amely a felvilágosodás bódult észjárása szerint az Isten, a kereszténység nélkül akarta a világot berendezni. E roppant herezis következménye, hogy az emberi társadalom ma ezernyi sebből vérzik — s orvos és gyógyír sehol sem mutatkozik. A világ-

krízis tombolása óráján a kispolgári lelkeket rémület nyugózi le, mert a világvihar a tetőt szedi le fejünk felett. Máskép lát azonban a Pásztor, akinek szemei a magasságok méreteihez szokott. Prófétai szemmel látja a jövő társadalmának képét. S ez: Krisztus békéje — Krisztus országában. S míg szeme elragadtatva csüng a nagy vízión, — keze biztos kontúrokban rajzolja fel a sóvárgott boldogabb jövőt: Krisztus királyságát. E hatalmas szimbólumot, mint a valóság képét, — mindenki megérti és átfogja.

— Hogy meg is valósuljon — a tettek mezejére utasítja széles e világ katolikusait. És nemcsak a hierarchiát, nemcsak a krisztusi alkotmány szerint illetékes apostolokat —, hanem a világiak óriási tömegét is. A világiak általános világmozgósítását akarja a Szentatya. A Krisztustól adott fegyelem ugyan érvényben marad: az új kereszteshadjáratban továbbra is a papok lesznek a tisztek, gondviselésszerű és beláthatatlan jelentőségű azonban e mozgalomban az, hogy a lelkipásztorok munkájába organikus beillesztést nyer a laikusok apostolkodása. A világiakban rejlő óriási energiák megjelenése a katolikus tettek mezején. — korszakalkotó az Egyház életében.

Ebből a megnyilatkozásból világosan látható, hogy nincs szó valami újfajta mozgalomról; mégkevésbé valami csődöt mondott elgondolásnak új formában való felfőzéséről, hanem igenis szó

van a kétezeréves gyakorlat felfrissítéséről, amely abban állott, hogy az egyháziak mellett a világi tényezők is kivették részüket a katolikus szent hit igazainak széthintéséből. Az ősegyház buzgalmának felújítását célozza az Actio Catholica s bizonyos, hogy elgondolásainak megértetéséhez el kell végeznie egy óriási felvilágosító munkát: megértetni az emberekkel azt, hogy lelkiekért dolgozik, s nem egyéb-fajta katolikus érvényesülésért.

Nagyon sokan abban a hiedelemben éltek, hogy az Actio Catholica valamelyes nagyobbfokú katolikus érvényesülést akar bevezetni s a többségi elv uralomrajutását biztosítva, az egész vonalon megteremti a katolikus tömegek könnyebb előrehaladását. Esztendők óta, mint égető és izgató kérdés meredt a katolikus emberek elé az a szomorú jelenség, hogy bennünket, katolikusokat az egyes hivatali pályákon való előrehaladásban láthatatlan kezek mintha állandóan félreütnének. Kiváltképpen ezelőtt néhány esztendővel volt általános ez a panasz s nem kell azt hinni, hogy ez csak a papság rémlátása lett volna, hiszen a papok legkevésbé panaszkodhattak azon, hogy őket másvallásúak elütik az érvényesüléstől; lévén, hogy a püspöki székek betöltésénél mégsem jöhetett számításba más, mint katolikus. Legfeljebb annyiban lehet ezt a papság rémlátásának nevezni, mert kezdetben csak a pap-

ság vette észre; később azonban a világi katolikusok is észrevették; hiszen az ő rovásukra ment a dolog. S éppen a világi katolikusok figyelmeztették a papokat; ők szolgáltatnak megdöbentő adatokat amellet, hogy hivatali állásba bejutni katolikus embernek, nem egyszer milyen nehéz volt; vagy ha sikerült is, legtöbbször a teljesen elszíntelenedés árán. Éppen civil katolikusok figyelmeztették a klérust, hogy bizonyos tényezők ama nagy sietségéből, amellyel szaporán udvarolnak főpásztorainknak, nem kell baráti érzületre következtetni; mert ez legtöbbször nem más, mint jól kiszámított és hazug tendencia alibi-igazolásra. Mert közben pompásan el tudták helyezni maguk embereit az általuk kiépített pozíciókba.

Azzal tisztában kell lennünk, hogy a katolikus Egyház, a katolikus szent hit, nem az érvényesülni akaró emberek érdekszövetsége. Katolikusnak lenni olyan nagy és szent valami, hogy ezért itt a földön fizetséget várni, egy-egy busás jövedelmű állás elnyerését valaki katolikus mivoltának jutalmazásául feltüntetni — erkölcstelen dolog. A lélek szentsége, a katolikus hit buzgó, ájtatos, érdeknélküli gyakorlása annyira nem e világi valami, hogy azt földi mértékkel felmérhető dologgal megfizetni nem is lehet. Éppen azért: megjutalmazni valakit azért, mert katolikus, igazán nem vall katolikus gondolkodásra.

Hiszen a mai katolikusságnak sok tekintetben amúgy is rákfenéje, hogy itt-ott, felfelé és oldalt egyaránt, nagyonis érvényesültek a „*profi*”-katolikusok. Akik katolikus mivoltukat nem használták ki másra, mint ugródesztkának, s akik elhitték illetékesekkel is, meg nem illetékesekkel is, hogy egy-két alázatos dícsértessékelés, amolyan tessék-lássék misehallgatás és egynémely katolikus ünnepségen való vőfélykedés miatt elsőosztályú pápistáknak kell őket tekinteni. Az az érdekes típus volt ez, amelyből ma már csak egy-néhány szívós őslény található, s amelyre egy szellemes pesti plébános ezt mondta jellemzésül. „Vallása: felekezetenélküli, foglalkozása: katolikus”.

Bizonyos, hogy ennek a típusnak kitermelődhetése visszás helyzet, márpedig ennek a visszás helyzetnek legitimálása volna elérhető, ha elv gyanánt azt mondanók ki, hogy mindenkit, aki katolikusnak van kereszttelve, ha törik, ha szakad, előre kell segíteni, tekintet nélkül egyéni rátermettségére és arra, hogy katolikus mivoltát igazi lelkiélettel miképpen valósítja meg.

Ez az elv, hogy valakit nem lehet csak azért előre tolni, mert katolikus, első tekintetre szembenállónak látszik Szent Pál apostol tanításával, aki azt mondja, hogy mindenkivel tegyünk jót, főleg pedig hitfeleinkkel; ami pedig azt jelenti, hogy katolikus embernek katolikus

embert tűzön-vizen segítenie kell — a katolikus érzület testvéri kötelességérzetével. Ezt azonban úgy kell érteni, hogy csak az igazán katolikus embert, vagyis nem vonatkozik ez a különféle katolikus típusokra.

Érdemes volna egyszer kuriózumképpen valamely katolikus ujságban sorozatosan cikket írni, ezzel a címmel: *Pápista Panoptikum*, vagy ha tesszik: *Katolikus Vitrin*. Esztendőkkal ezelőtt, valamelyik ujság hasábjain egy kétségtelenül ügyes-tollú író szellemes írást jelentetett meg. A címe ez volt: „Az *italos emberek tízfélése*gök”. Felsorolta tíz megjelenési formáját az *italos embereknek*, hogy egynéhány pohár bor felhajtása milyen hatást vált ki egyesekből. Van, aki beszédessé lesz tőle; van, aki mosolygósra válik; van, aki elcsendesül; van, aki megnémul; van, akiből kitör a barátkozó természet s lépten-nyomon csókolózik, meg a többi.

Ennek mintájára fel lehetne sorolni különböző katolikus típusokat is. Ezek közt legelső volna mindenesetre a „jó” katolikus. Ismerős figura; te is láttad már nem egyszer, hiszen ő az, aki gyakorta veri a mellét: ilyen katolikus vagyok, amolyan katolikus vagyok! Állításának bizonygatására nem rest felsorakoztatni, hogy egész családjá minémű rokonságban állott a multban előkelő papokkal s hogy a jelenben is, milyen kitűnő papi személyek barátságával büszkélkedhe-

tik. Amikor még ez sem elég, s nem látja rajtad, hogy kellőképpen meg volnál hatva, benyúl a zsebbe s biztos mozdulattal elibéd rakja mind-ama bizonyítékokat, amelyek az ő katolikus teljesítménye mellett szólnak. Elismerőleveleket, nyilatkozatokat, ujságcikkeket, vidéki lapok dícsérő sorait, meg a többit. S te szinte már szédelegsz a sok bizonyítástól, s hajlandó vagy elhinni, hogy a világ legprimább katolikusával állsz szemközt. Pedig mindez még semmit nem igazol, legkevésbé azt, hogy az illető úr igazán jó katolikus; legfeljebb csak azt, hogy „megdicsért” katolikus.

Ami a sok bizonyítékot illeti, amelyek felsorolásába ő is belefáradt, te is belefáradtál, ez kissé hasonlít ahhoz az esethez, amikor valaki bele-nyúl a zsebébe s eléhúzza egy pecsétetes írást, s nagyobb hitelnyerés céljából ezzel igazolja, hogy az angyalföldi elmekórházból gyógyultan távozott... Neked soha nem volt ilyen pecsétetes igazolásod; nekem sem; s kívánva-kívánom, hogy ne is legyen, mert fél az ember az olyan valakitől, akinek józan értelmét orvosi bizonyítvánnyal kell igazolnia. Aminthogy félős és gyanús az olyan katolikus is, aki lépten-nyomon hangoztatja s különféle bizonyítványok felmutatásával akarja elhitetni maga jó katolikus mivoltát. Az ilyesmit ugyanis nem kell bizonyítani, nem kell

vele kérkedni; lévén, hogy a lélek illata mindent elárul; a lélek illata pedig: *a hitvalló élet*.

Nem kevésbé érdekes típus a „*célszerű*” katolikus sem, aki bizonyos érdekek szem előtt tartásával vállalja még a hitvalló katolikus megjátszását is; akiknél ott van mindig a hátsó gondolat: nem tudni, mikor látja hasznát az egyháziak segítségének; érdemes tehát velük jóba’ lenni, s kegyüket keresni. Jelszavuk a régi mondás, travesztálva persze: *Párizs megér egy misét!* . . .

Méltassuk egy tekintetre a „*filléres*” katolikust. Ez a fogalom: „*filléres*”, egészen újkeletű. Évekkel ezelőtt jött szokásba a filléresvonatok beállítása, s ezek mintájára jöttek egyszerre a filléres áruk, a filléres hirdetések. „*Filléres*” katolikus az, aki mindenből csak az okvetlenül megtenni muszájt akarja adni. Elmegy szentmisére, de éppen csak hogy kapjon belőle egy kevéskét; feláradási körmeten ott van, hiszen ez szórakozásnak is pompás; mutatkozik néha orcafürösztésre, csak hogy illetékes tényezők tekintete reájuk essék s jelenlétüket nyugtázza; de az alaposabb katolikus élettől húzódoznak; komoly szentmisehallgatás, komoly böjtölés, az erkölcsi elveknek az egész vonalon való komoly betartása éppen séggel nem kenyerük. Keveset érnek, éppen úgy, mint a filléres áruk. A filléresvonatokat a pesti humor elnevezte így: rokonok réme; a „*filléres*” katolikus is az igazi katolikus élet réme!

Ezzel rokon a „garasos” katolikus, aki azonban nem nevezhető maga hite megtagadójának, vagy gyengén megvallójának, mert igenis hallgat szentmisét rendszeren, böjtöl tisztességesen, a katolikus mozgalmakból kiveszi részét bőségesen. *mindent vállal, ami nem kerül pénzbe.* Szent a szónak abban az értelmében, hogy magafelé hajlik a keze, de mihelyt zsebbe kell nyúlnia, abban a percben szinte belebetegszik. Lehetne nevezni így is „potya” katolikus, aki pompásan el tud gyönyörködni egy-egy hatalmas székesegyháznak remek építészeti szépségében, akit nagyszerűen tud hangolni egy-egy zenésmise sok szépsége; aki azonban csak potyázza a mások bőkezűségét, mert maga egy garassal sem járul ahhoz, hogy a remek székesegyházak fennmaradjanak, pláne, hogy újak épüljenek, s hogy a zenés-misék kórusainak fenntartásáról egy-egy egyház-község gondoskodjék.

Megdöbbentő, hogy milyen nagy számmal van képviselve a katolikusság soraiban a „garasos” katolikus! Érdeemes volna egyszer nyilvánosan megszámolni a csengősperselyben összegyűlt adományokat, hogy a jó hívek mennyire szemrebbenés nélkül dobálnak ebbe mindent, s milyen szűkmarúan. Öröm hallani róla, hogy Észak-Amerikában vannak már annyira, hogy az adakozás terén nyilvánosan megleckéztetik a híveket s ott az Anyaszentegyháznak hatodik parancsolata is

van, amely így szól: fizess meg az egyházi adót. Nem ritka jelenség, hogy be sem engedik szentmisére azt, aki multévi adóhátralékával nincs rendben s nem egyszer hallani róla, hogy Európa némely külföldi államában is a plébános urak adakozásra szólító felhívásai mennyire önéreztések, szinte követelődzöek. Ezzel szemben milyen kirívó nálunk némely magyar vidék „garasos” katolikusa, aki a legelemibb kötelességének sem tesz eleget, s boldog, ha a papjának járó párbért elspórolja, vagy ha párbérilletménynek a legalja búzáat szállíthatja.

Évekkel ezelőtt e sorok írója Békéscsabán szolgált. Egy alkalommal barátságos beszélgetésre meg volt híva paptársaival együtt az egyik tekintélyes gazda vendégszerető házához. A háziasszony főztjét megdicsértük, a házigazda borát megdicsértük, utána sor került vallásos buzgóságuk dicséretére s e sorok írója, reámutatva a a falon függő szentképekre, ezt a megjegyzést tette:

— Úgy látom, Pali bácsi, hogy maguk igen jó katolikus emberek!

— Miből gondolja, lelkiatyám?

— Abból, Pali bácsi, hogy pontosan harminc szentképet olvastam meg a falon s egyik szebb, mint a másik; az ember szinte templomban érzi magát...

— Jó szeme van, lelkiatyám, mert éppen har-

mínc szentképünk van: Jézus Szíve, Szűz Mária hét törrel, Szent Ferenc atyánk szeráfi szárnyakon, Szent Lőrinc rostéllyal, Szent Sebestyén nyilakkal, meg a többi szentnek a képe...

S amikor ezeket felsorolta, az egész együttes meglehetősen nagy szívbeli gyönyörűséggel hordozta végig tekintetét a harminc szentképen, a házigazda pedig folytatta:

— De úgy tessék nézni ezeket a szentképeket, hogy ahány szentkép, annyi radnai búcsú. Amikor pedig Radnát lezárták az oláhok, mentünk helyette Máriapócsra; egy-egy szentképet megvettünk, berámáztuk, felaggattuk és most tisztelgetjük...

A magyarázat csendes elismerést váltott ki mindenkiből; némán bólintottunk reá, csak Lőrincz Ádám szólalt meg, egy tekintélyes gazda a Selyem-utca 21. szám alól, aki szintén vendég volt Pali bácsi házánál:

— Tudja, lelkiatyám, szeretjük mi a szenteket nagyon! A képjeiket megvásároljuk, berámáztatjuk, felaggatjuk, tisztelgetjük; de ha egy reggel ezek a szentek enni kérnének, úgy kidobálnánk őket az ablakon, hogy egyse' maradna idebent...

Ez az Ádám bácsi a legkitűnőbb katolikus emberek egyike volt, akinek ez a megjegyzése korántsem akart gúny lenni a szentek felé, hanem egy ferde valóság helyes kifejezése, mert sokak vallásossága csakugyan kimerül abban,

hogy ájtatosak ugyan, de áldozatkészség egyáltalán nem fűti őket. Imádkoznak, böjtölnek, gyónnak, áldoznak; de ha egy reggel „enni kérnének a szentek”, vagyis: pénzt templomra, paplakra, filiában tartandó szentmiséhez fuvarra; abban a percben végetérne vallásosságuk. Vállalják a vallásoságot addig, amíg anyagi haszonnal járhat esetleg, talán még addig is, amíg nem kell ráfizetni, de mihelyt anyagiakban kell talán érte valamiről lemondani, abban a percben megtagadnak tőle minden közösséget.

S milyen gyakori szó a „garasos” katolikusok ajakán, — hogyha tőlük pénzt kérnek vallásos célra, pláne, ha az egyházi adót követelik —, nem szégyenlik kijelenteni: nem fizetek, inkább elhagyom a hitemet! Az embernek kedve volna nevetni ezen a kijelentésen, ha nem volna benne inkább siratnivaló hitványság. Elhagyod a hitedet? Hát van neked hited? Hit az olyan, amelyikért egy esztendőben sajnálsz annyi áldozatot, mint egy mozijegy ára? Vagy egy futballmérkőzés belépődíja! Vendéglőben, cimborád megtraktálására nem sajnálsz semmi pénzt; diktálsz belé a bort szaporán: igyál, pajtás, máma én fizetek; ugyanakkor az egyházi adót fogcsikorgatva olvasod le, s közben ropogtatod a fenyegető szót: elhagyom a hitemet...

Erre a nagyhangú kijelentésre az embernek eszébe jut a régi história, amely a cigányról szól,

aki a fiának viselkedését sehogyan sem tudta már bírni és megfenyegette őt:

— Te, kitagadlak!

— Miből? — kérdezte a flú.

— A világbul...

— Hát az is a miénk?...

— Persze, hogy a miénk, hiszen mindig azt járjuk!

Ezek a jó emberek is úgy beszélnek, mintha az egész világot az ő hitük tartaná, mintha valami világraszóló vallásossággal volnának kibélelve, pedig egész katolikus mivoltuk csak annyit ér, hogy rászolgáltak egy jelzőre: „garasos” katolikusok.

A katolikus típusok felsorolásánál ne felejtkezzünk el a „nyugalmazott” katolikusról sem. Észre kell venni azt a ferde jelenséget, hogy nálunk nem egy előkelő állású köztisztviselő, addig, amíg aktív hivatalnok, katolikusnak nyugalmazott és csak akkor válik aktív katolikussá, amikor már hivatalában nyugdíjba megy. Ez annál inkább elszomorító jelenség, mert az egész magyar életnek a szerzetesi és papi gimnáziumok egész légiója szállította az intelligenciát. Ezek a kitűnő nevelők mindent megadtak egy-egy léleknek, ami szükségessé vált s mégis sokakban megzápult a töltelék. Nagyon sok katolikus hasonlít a világháborúból jólismert „dőglött” gránáthoz. Ezek a dőglött gránátok semmiben sem különböztek a

rendes gránáttól; csak abban a „kicsiségben”, hogy nem robbantak. Éppen úgy voltak preparálva, ugyanúgy meg volt bennük minden kellék, mint a rendesben. A magyar életben is, a katolikus vonalon, sok az ilyen „döglött” gránát, akikben a katolikus töltelék nem robban fel, hanem megzápult.

Érdekes típus az „áramvonalas” katolikus. Egész sereg ember van, aki szeret előkelősködni. Az egyiknek csak a vörös övnél kezdődik a pap; van, akinek csak püspöknél; van, akinek szemében nem ember, csak a szerzetes, az is csak akkor, ha Ildefonznak hívják, s ha a reverendáján öklömnyi csontgombok vannak...

Egyik vidéki városban valamelyik előkelősködő úr szinte belebetegedett, hogy egy szem gyermeke keresztelését nem végezhetette a prelátus-plébános, aki akkor történetesen betegen feküdt, s így meg kellett elégednie „csak” egy káplánnal. Szinte az egész család le volt sujtva, s milyen szomorú látvány volt, hogy ezek e nagy szentségben is csak parádét láttak, lévén, hogy tiipkusan „áramvonalas” katolikusok voltak.

El ne mellőzzük azt a gyakori jelenséget se, amelyet így lehetne nevezni: „állami” katolikus. Ez az, aki népszámláláskor katolikusnak vallja magát, társaságban is eldünnyögi, ha nagyon muszáj, hogy ő katolikus volna, de életéből nem lehet ezt kihámozni. Ezzel az „állami” katolikus-

sal szemben, a mi eszményképünk: a *római* katolikus.

Igen gyakori jelenség a „lármázó” katolikus. Megdöbbentő, hogy némelyik milyen hangos tud lenni. Az ember azt hinné, hogy keresztül-kasul itatva van a katolikum elveivel, pedig koránt-sincs így. Kinek ne tűnt volna már fel, hogy az orvostól rendelt toroköblögető szerre azt szokták ráírni gyógyszerházakban: külsőleg. Az ember sokszor eltűnődött már rajta, hogy miért mondják erre az orvosságra, hogy külsőleg, hiszen gargarizálunk vele. Az orvos azonban megmagyarázza, hogy nemcsak az az orvosság hat külsőleg, amelyet borogatásra használnak, hanem mindaz, amely nem juthat be az érrendszerbe. Ezek a „lármázó” katolikusok is ilyen csak „külsőleg” katolikusok; beszédjükön érezni, hogy az igékkel csak „gargarizálnak”, de azok tartalma és ereje nem vált vérré bennük.

Hogy az ilyen lármázó katolikusokkal mire megyünk s egyáltalán mire mehetünk, arra nem érdemes sok szót vesztegetni. Beszélünk arról, hogy bennünket bizonyos síkon visszaszorítanak, s a felekezetek velünk szemben helyzeti előnyöket vívtak ki. Ennek nagyrészt az is oka, hogy sok közöttünk a csak „lármázó” katolikus.

Egy kis história pompásan megvilágítja a dolgot. Eszerint a történet szerint az oroszok hatal-

mas urának, Sztalinnak, azt mondta egyszer egyik bizalmasa:

— Sztalin elvtárs, baj van; téged minden orosz utál...

Sztalin nem hitte, mire bizalmasa tovább folytatta:

— Nincsen olyan orosz katona, aki téged szemrebbenés nélkül le ne tudna ölni, s ha nem hiszed, tegyünk egy próbát...

Kocsiba ültek, kimentek az egyik kaszárnyába, az ezredkürtös sorakozót fűjt s Sztalin sorba maga elé rendelte a katonákat. S pattogott a kérdés:

— Hogy hívnak téged?

— Iván Ivanovics!

— Ismersz engem?

— Sztalin elvtárs, ismerlek...

— Szeretsz engem?

— Sztalin elvtárs, nagyon...

— Meg tudnál engem ölni?

— Sztalin elvtárs, soha...

S jött a másik katona:

— Hogy hívnak?

— Fedor Fedorovics!

— Ismersz engem?

— Igen...

— Szeretsz engem?

— Nagyon...

— Meg tudnál engem ölni?

— Soha...

S újabb katonák járultak a nagyúr elé: Alexej Alexejevics, Szergej Szergejevics, Nikoláj Nikolájevics, meg a többi muzsik, s mindegyik egybehangzóan felelte: ismerlek, szeretlek, s nincs az a kincs, amiért meg tudnálak ölni. Már az egész ezred lejelentkezett s Sztalin meg is kérdezte:

— Van még valaki hátra?

— Igen, még az ezreddobos...

— Engedjétek be...

S bejött az ezreddobos, egy nyiszlett, kis ember; hosszú szíjjon lógott egy nagy dob, amely a fél-térdét verte. A nagyúr előtt lejelentkezett, aki megkérdezte tőle:

— Hogy hívnak?

— Kohn Mór...!

— Ismersz engem?

— Mi az, hogy?

— Szeretsz engem?

— Nu ná...?

— Meg tudnál engem ölni,?

Erre a kérdésre a nyiszlett, kis ember felrántotta vállát; egy utánózhatatlan mozdulattal rámutatott a dobra és kérdéssel felelt:

— Ezzel a dobbal?

Ezek a lármázó katolikusok is mindent szájjal intéznek el, de ahol tettekre kerül a sor, sehol nem látni őket, sérelmeznek, ágálnak, hadonásznak, de ha valaki keresi, hogy életük módjában miképpen nyilvánul meg a katolikum, vajmi ke-

veset találunk belőle. Ha pedig arra kíváncsi valaki, hogy ezek a lármázó katolikusok járatnak-e katolikus ujságot, hamarosan kisül, hogy katolikus ujságot bizony nem járatnak, csupán a szájukat járatják...

Nem kell sokáig bizonyítgatni, hogy Szent Pál apostol mondása, hogy mindenkivel tegyünk jót, főleg pedig hitfeleinkkel, ezekre a katolikus típusokra nem úgy értendők, hogy őket tűzön-vízen keresztül segíteni kell. De az igazán jó katolikus embert istápolni kötelességünk, nemcsak azért, mert úgy diktálja a felebaráti szeretet és a hit-testvéri hűség, hanem, mert a közjó érdeke is, hogy az igazán jó katolikus emberek jussanak előre. Ha valaki ugyanis egész lelkiületével felkarolja a katolikus hitelveket és katolikus erkölcsi alapon áll, annál különb, lelkiismeretesebb, kötelességtudóbb, maga hivatásának jobban megfelelő embert el sem lehet képzelni. És csakis az a dolog mentesít bennünket az érdekszövetség gyanuja és vádja alól, ha kitermelünk olyan katolikus intelligenciát, amely tudásban, kötelességteljesítésben, hivatásszeretésben, a közjó érdekének szem előtt tartásában mérhetetlen magasságban áll mindenki fölött.

Ezt a munkát, a katolikusok állandó segítésének munkáját tulajdonképpen úgy kell végezni, hogy ne tévesszük szem elől azt a régi elvet, hogy *„mindig rágondolni, de róla soha nem beszélni”*.

Éppen ideje, hogy eszméljen és ébredjen a katolikus öntudat!

Ezelőtt néhány esztendővel akció indult meg a fővárosban annak országos kimutatására, hogy katolikusok milyen számmal vannak képviselve az egyes állásokban. Azt vette észre az ember, hogy a katolikusok kinevezése egyre jobban ritkult és nehezzé vált.

Meg kell mondanunk az igazat, hogy ebben jelentős szerepe van annak is, hogy amíg katolikus-jellegű középiskoláink — bár ez dicséretükre legyen mondván — túlságosan is lelkiismeretesen és komolyan veszik az ifjúság megrostálását, addig a protestáns gimnáziumok egy bizonyos része, különösen azok, amelyek kisebb tanulólétszámmal dolgoznak és amelyeket éppen ezért „enyhe éghajlat”-nak szokás nevezni, valósággal termelik a protestáns intelligenciát. Mi megelégszünk és elintézettnek vesszük a kérdést azzal, hogy reámondjuk egyik-másik protestáns gimnáziumban jelesen érettségizett diákra, hogy egy premonteri, cisztercita, piarista, jezsuita, vagy bencés iskolában nem is tudtak volna bizonyítványhoz jutni. Ez azonban nagyon sovány vigasztalás, mert azok a diákok, akik némely protestáns gimnáziumban megszerezték bizonyítványaikat, de a mi gimnáziumainkban nem tudtak volna boldogulni, érettségivel a kezükben érvényesülnek a főiskolákon s a jól kitermelt protekció és az egymás

segítése elve bekapcsolásával rövidesen állást is kapnak. Mégpedig azok rovására, akik keserves tanulással, sok-sok év munkájával nehezen szerezték meg kitűnő tudásukkal is a jeles érettségi bizonyítványt a mi iskoláinkban. Itt tehát az egész vonalon revíziót kell tartani.

Az Actio Catholica voltaképpen azt akarja, hogy a klérus számára nevelődjék egy elszánt és kitartó civilgárda, amely éppen olyan bátor és elszánt a jónak terjesztésében és széthintésében, mint amilyen elszántak és bátrak az Egyház ellenségei maguk téves eszméinek propagálásában. Az Actio Catholica nálunk Magyarországon is helyesen fogta meg a dolgot akkor, amikor főtörekvésének azt tűzte ki, mint legelső lépést a további teendőkhöz, hogy a katolikusokat társadalmilag szervezze meg, s ennek a megszervezésnek munkáját egynek vette azzal, hogy minden katolikus embert tegyünk az Egyház számára létezővé, s minden katolikus ember számára tegyük létezővé az Anyaszentegyházat.

A legelső, amit sürgetett az Actio Catholica, a helyes diagnózis. Enélkül nincs gyógyítás s nincs gyógyulás. A bajnak felismerése felette szükséges, ha komolyan akarunk rajta segíteni. Sajnos, sokakba beleivódott az a felfogás, hogy a magyar katolicizmus portáján minden a legnagyobb rendben megy. Csak meg kell nézni, hogy a kalendarium ünnepeit megülik a hivatalokban is, sőt

ugyancsak számontartják a pirosbetűs napokat; püspökeinknek egy-egy közéleti nagyság előszobájában való megjelenése méltán kelt feltűnést és egész sereg emberből vált ki tiszteletadást s emellett még sok más olyan jelenség van, amelyek láttán sokakban megerősödik az a hiedelem, hogy nincs itten semmi baj. Pedig nem egyszer megismétlődik a régi mese.

A történet szerint valamikor régen, van annak már száz éve is, Erdélyből az egyik grófi család mindenesét elküldték Peste, hogy hozzon levelet a fiatal gróf úrnak. Délfelé járt az idő, amikor az öreg mindenes beért Pestre, s a fiatal gróf urat ő verte fel „hajnali” álmából. A gróf úr bosszúsan szólt ki a kopogtatóra, hogy ki zavarja, s megnyhült a haragja, amikor megtudta, hogy a mindenes keresi. Beeresztette a szobába, aki jelentette neki tisztelettudóan:

— Méltóságos ifiúr, ezt a levelet hoztam . . .

Ügylátszik, hogy az idő már nagyon elszaladt s maga a fiatal gróf is megijedt, hogy mennyire eltöltötte az időt, mert nem bontotta fel a levelet, csak letette az ablakpárkányra, s maga nagysietve öltözködéshez kezdett, kérdezgetve közben az öreg embert:

— Mi ujság otthon?

— Nincs semmi, méltóságos ifiúr, — mondá az öreg, szép csendesesen, nagy megfontoltsággal ra-

kosgatva a szót —, mindössze az, hogy megdőglött a Sajó...

— A Sajó? Az a gyönyörű kutya, amelynek olyan szép fehér szőre volt, mint a hattyú?

— Az ám, méltóságos ifiúr! Nincs többet... Megzabált...

— Mitől zabált meg?

— Megártott neki a lóhús...

— Hogy jutott a Sajó lóhúshoz?

— Hát a két lipicainak a húsa...

A gróf arca ijedtre változott:

— A két lipicait érti? A két parádés lovat?

— Azt ám, méltóságos uram; merthogy mindakettő megszakadt a vízhúzásban. Nem szokták az ilyen nehéz munkát s bizony el kellett pusztítani őket...

— De nem értem a dolgot, miért kellett a két lipicait vízhúzásra használni?

— Kellett bíz' azt, amikor a kastély égett! Így is alig győzték a vízhordást...

— Hát leégett a kastély?

— Le bizony, méltóságos uram; csak a falak meredeznek az ég felé...

— De hogyan történt ez?

— Úgy, kéremalássan, hogy az égő gyertyától lángotvetett a szemfedő...

— Miféle szemfedő?

— Hát, amikor az öreg méltóságos asszony fel volt ravatalozva, aztán magára hagyták a vir-

raszto asszonyok; egy ajtot pedig nyiva felejtettek és a léghuzam a gyertya lángját odakapta . . . Pillanat műve volt az egész . . .

Erre már csaknem hanyattesett a fiatal gróf s arca fájdalmasra torzult:

— Hát meghalt az anyám?

— Igen, méltóságos uram, meg szegény; Isten nyugosztalja; méghozzá milyen hirtelen! Amikor jelentették neki, hogy a grófkisasszony megszökött a kasznár úrral, nem szólt egy szót se, csak a szívéhez kapott és elvágódott . . .

Ez az egész história, amely mind azt illusztrálja, hogy nincs semmi ujság, „csak megdőglött a Sajó” . . . A magyar katolicizmus portáján is némely derűlátó koponyák valahogyan hasonlítanak ehhez az öreg mindeneshoz, s az a gyakorta hangoztatott vélemény, hogy nincs itt semmi hiba, nem egyszer megtévesztésig azonos az öreg béres bemondásával.

S csak dicséret illeti az Actio Catholica vezetőségét, hogy a magyar katolicizmust legelsősorban erre akarja ránevelni: nézzünk szembe a tényekkel. Hogyan is állunk hitéleti vonatkozásban, sajtó terén, karitatív téren, szervezkedés terén és kulturális téren? S ebből a szempontból megcsinálni a helyes statisztikát *retusálás nélkül*, hogy egyszer már tiszta helyzetet lássunk és világos áttekintésünk legyen.

Nem lehet elhallgatni, hogy milyen sok visszás

következtetésnek lett szülőoka a régi világnak a tények megismerésétől való húzódozása. Be kell vallani, hogy szándékosan becsaptuk magunkat nem egyszer és hibás képet rajzoltunk fel a lelki-élet állapotáról. Hogy csak egy dolgot említsünk, milyen sok ferdeségnek volt a szülőoka az, hogy a túltengő egyesületi életbe nem mertünk beleszülni és lelket vinni. De nem is az a nagyobb baj, hogy nagyon sok egyházközségben felette sok az egyesület, nagyobb baj az, hogy rendszeren a hívő közösség ugyanaz a rétege van az egyesületekben. Vizsgáljunk meg például egy huszonöt- ezres lélekszámú egyházközséget. Pazar hitélet. Rengeteg napiáldozó, egész sereg egyesület: szociális misszió, úrnők kongregációja, oltáregylet, sajtóhölgybizottság, katolikus nővédőegylet. S olvashatjuk a taglétszámot: szociális misszió tagjainak száma: 200, Úrnők Kongregációja: 129, Oltáregylet: 170, Sajtóhölgybizottság: 120, Katolikus Nővédő Egylet: 210.

Igazán imponáló számok! Ez összesen 829 tag, de csak a matematika szerint, mert a valóságban megtörténik a skolasztikus filozófia tilalmának: entia non sunt multiplicanda! — könnyelmű áthágása s az öt egyesületnek nem 829 tagja van, hanem összesen 220, mert mindig ugyanaz a 220 hölgy variálódik és ülészik. Egyszer, mint Misszió Társulat, másszor, mint kongregáció, megint másszor, mint sajtóhölgybizottság, és a többi.

Világos, hogy a helyzet gyógyulása nem következhetik be, csakis helyes ténymegállapítás árán, s a tisztulási folyamat előfeltétele, hogy nézünk szembe a tényekkel. Az Actio Catholica szellemének jegyében fogant tehát legutóbb dr. *Hamvas* Endre érseki helytartó megnyilatkozása, aki a Kisegítő Kápolna Egyesület közgyűlésén tartott beszédében 1941 október 28-án a következőket mondotta:

— Budapestén az összes katolikus hívek száma: 630.000. Ha ezekből levonjuk a betegek, a gyermekek, az öregek számát és azokat, akik bármely oknál fogva szentmisehallgatásra kötelezve nincsenek és ha ezek számát az összes hívek felére tesszük s összeszámoljuk, hogy a meglévő szentmisehallgatási lehetőségek helyén mennyi a férőhely, még akkor is 160.000 embernek lehetetlen a szentmisehallgatás, egyszerűen azért, mert nincsen elegendő templomunk. Pedig máris 35 tornateremben és más helyiségben folyik szentmise a templomokon kívül...

Tanulságos megnyilatkozás, amely mögül látszik a papírral és ceruzával dolgozó reális lelkipásztor okos számvetése, aki csak azért, mert egy-egy feltámadási körmeneten szorongásig teli a templom, mert egy-egy karácsonykor és húsvétkor még a miséző pap is alig tud eljutni a főoltárig, hogy csak azért, mert egy-egy nagybőjt folyamán, hála Istennek, megrohamozzák a gýón-

tatószékeket, nem hajlandó azt mondani, hogy nincs itt semmi baj, hogy ideális a helyzet.

Ha a tényekkel szembenézünk, nemcsak a kötelességekre döbbenünk reá, de a tények láttán megmozdulnak a felelős lelkiismeretek is, s a klérus minden lehetőit megtesz azért a célért, hogy kineveljen maga mellé apostolkodó gárdát. A „több szem, többet lát” elve nagyszerűen érvényesül s mihelyt a tények ismeretében vagyunk, egyszerre adódnak lehetőségek a munka elkezdéséhez. *Soha nem lehet elvitatni az Actio Catholiciatól azt a nagy érdemet, hogy a magyar katolicizmus hűséges és igazán alázatos szolgálásával helytálló problémalátásra nevelte a közönséget.*

Ezek a problémák nem újkeletűek, s nem is világrengetőek, mégkevésbé igényel meglátásuk valami különösen kifinomult szemet; hiszen valóssággal mellbevág bennünket egyik-másik.

A magyar katolicizmus problémái közül, mint állandóan visszatérő kérdés kerül elénk a katolikus sajtó problémája. Sokan nem is hiszik, hogy milyen nehéz ebben a pontban a szemek nyitogatása, lévén, hogy a koponyákat megfeküdte egy beteges balhiedelem. Az emberek jelentékeny része nincsen tisztában a keresztény sajtó fogalmával. S azt hiszi, hogyha valamelyik sajtóorgánum reggel, délben, este és uzsonnakor elfogyaszt egy-két zsidót, az már mindjárt keresztény ujság.

Eszébejut az embernek a megbodogult jó Szi-

nek atya, aki még bencéspap korában plébános volt Celldömölkön. Szorgalmasan járt hittanórára, s kis nebulóit ugyancsak bízta, hogy odahaza a hittant hangosan kell tanulni, fennszóval: hadd hallják a katekizmus és a biblia igéit a szülők és a nagyszülők is, akikre felfér egy kis ismétlés. Úgylátszik, hogy a nebulók megfogadták a jó Szinek atya intelmét, mert néhány hét múlva az utcán elfogta Szineket az egyik öreg cigány, s barátságos üdvözlés után ujságolta néki:

— Tanulja ám a rajkó a hittant, nagyon szorgalmasan... Olyan hangosan, hogy még az erek is dagadnak a nyakán...

A jó Szinek megdicsérte:

— Na, ez derék dolog, legalább ti is megtanuljátok a hittant...

— Ó, már nagyon sokat tanultam belőle én is...

— Például, mit tanultál?

— Hát azt tanultam éppen tegnap a bibliából, hogy milyen jó katolikus ember volt az a fáraó...

A jó Szinek elcsudálkozott:

— Honnan veszed te ezt, hogy jó katolikus volt?

— Hogyne lett volna, instálom, hiszen belefúllasztotta a sok zsidót a Vöröstengerbe...

A jó Szinek kicsattanó nevetéssel honorálta a remek bemondást és csak azután világosította fel, hogy a tévedések sorozata forog fenn. Először is nem a fáraó fullasztotta bele a zsidókat a Vörös-

tengerbe, hanem fordítva történt. Ez a kisebbik tévedés. A nagyobbik tévedés pedig az, mintha a jó katolikus ember ott kezdődne, hogy miképpen van valaki ártására.

Sokan vallják ezt a felfogást s azt hiszik, hogy mert néhanapján megütnek egy-egy antiszemita hangot, ők mindjárt igényt tarthatnak a keresztény sajtó nevezetre; pedig a kereszténység is, pláne a katolikum, még messze van ettől.

Az is tévedés, amikor valaki azt hiszi, hogy a katolikus ujságírás egyenlő egyházi hírek állandó közlésével; beszámolásokkal főpapi, meg kanonoki utazásokról, esetleg egyházi hírességek gyengélkedéséről, meg egyebekkel. Mások úgy vélik, hogy az a katolikus ujság, ha valaki a vezércikkben a vasárnapi prédikáció tartalmát közli, s a napi hírek soraiban nem emlékszik meg másról, mint a kongregációk ájtatosságairól és egyéb hitbuzgalmi egyesületek tevékenységéről. Ez is nagy tévedés. Lehet. egy ujság ízig-vérig katolikus anélkül, hogy prédikálna a vezércikkben, s hogy a káptalansor eseményeit találná fel a hírek rovatában. Abban a *módban, ahogyan* egy katolikus lap a napi eseményeket megítéli, kell kicsendülnie és kicsordulnia a katolikus erkölcsi felfogásnak. *Ahogyan* egy szenzációt megír, feltálal, ott kell megmutatkoznia a katolikus erkölcsiségnek. Amikor például a mi nagy katolikus napilapunk, a *Nemzeti Ujság*, egy családi bot-

rányt nem színez ki a szenzációhajszolásért, vagy amikor az *Új Nemzedék* tompít olyan hírt, amely valamely nem egyházi tekintély meghurcolását jelentené, sokkal többet tesz az erkölcsiségért, mintha hasábszámra leköznél, hogy a keresztespusztai egyházközség jubiláris díszközgyűlésén kik szólaltak fel és mit mondtak. Az a művészet, úgy feltalálni a katolikumot, hogy a közönség vegye észre azon a napilapon, hogy a katolikum nemcsak ruha rajta, amelyet ki lehet cserélni, hanem eggyé van vele forrva.

Valamikor nagy probléma volt egy katolikus ujságírói gárda kinevelése. Ma már megvan ez, hála Istennek; sőt megértük azt is, hogy a legelkelőbb ujságírói testület élén, a sajtótanács elnöki székében, papujságíró ül. Ugyanakkor azonban szomorúan kell tapasztalni, hogy ennek a katolikus sajtónak mérhetetlen sok a kritikusa. S az még a kisebbik hiba, hogy sok a kritikusa; nagyobbik hiba, hogy ezek a kritikusok nem értenek a kritizáláshoz, csak a gáncsoskodáshoz. S így tűnik igaznak a jó *Bangha* egyik megállapítása, amelyet a csíki papság előtt tett 1936-ban:

— A látszat az, hogy kell nekünk katolikus sajtó, de csak addig amíg nincs; s mindjárt nem kell, mihelyt van.

El kell ismerni boldogan, hogy a mi sajtónk toronymagasságra kiemelkedik az összes sajtó-

termékek felett. Mi tagadás benne, kerül cikk egyéb hasábokon is szép számmal, amelyeket kitűnő osztályzattal klasszifikál az ujságírói hozzáértés, de a hiradás komolysága és jólétesültsége; a hang előkelősége, az erkölcsi elvek állandó szemmeltartása, hivatásérzet és önkritika, a mondanivalók adagolása, és a felelősségtudat diktálta mértéktartás tekintetében a mi sajtónk versenyen kívül áll. Szánalmas mosolyt érdemelnek tehát azok az apró akadémuskodások, hogy a mi sajtónk talán nem hozta a bürgözdí bicskázást, sem a recsepgiskolti kugliverseny győztese nem kapott vezércikkben méltatást, pedig finansziószemléssz és sógora az esperes úrnak... Ezeken fennakadunk, a nagyvonalú dologokat pedig nem vesszük észre, szándékosan reánevelvén magunkat bizonyos szűkagyságra...

A katolikus sajtóval szemben kötelességünk van. Az első az, hogy áldozzunk pénzt ezekért a sajtótermékekért, nem felejtven el, hogy az így előteremtett pénz voltaképen *nem áldozat*, hanem *befektetés*. Áldás azok emlékére, akik kitaposták a katolikus sajtó győzelmének útját, s elismerés azok felé, akik az eszme hűséges szolgálatában fáradhatatlan lélekkel dolgoznak ma is; de mit ér az elődök hősi kiállása, mit ér a vezetők pompás irányítása, ha nincsenek tömegek, akik megértik és követik a vezényszótl?...

A katolikus sajtónak nemcsak írói gárdára van

szüksége, de éppen ilyen nagy szüksége van előfizető gárdára is és a lélek megszentelésének vágya és szükségessége magával hozza, hogy minden katolikus ember söprést végez háza táján s eltávolít onnan minden színtelen sajtóterméket, s helyére ülteti a katolikus gondolat hírnökeit.

*

Az Actio Catholica jegyében folyó munkának egész szellemét megadja a csendes apostolkodás vágya, az a tudat, hogy egymásért felelősek vagyunk, a végső cél pedig egyetlen egy; az örök Jó: Isten dicsősége. Jutalmat is csak Istentől várunk, aki nem hagy viszonzás nélkül egyetlen pohár vizet sem, amelyet az Ő nevében nyújtunk valakinek...

Hogy milyen szellem vezéreljen bennünket egész munkálkodásunkban, azt legjobban elibénk tárja egy egyszerű történet: 1911 áprilisában, egy vasi magyart operáltak a fővárosi Szent Rókus kórházban. Fiatalember volt, innen a negyvenen; nagycsaládos, derék, jóra való valaki. Súlyos kór lepte meg: nyelvrák s az orvosok nem tudtak más módot kitalálni életének meghosszabbítására, mint azt, hogy ki kell vágni a nyelvét. A vezető főorvos, nagy tusakodások után, okos, szép szavakkal megmagyarázta neki a helyzet súlyosságát és kérte, hogy családjára való tekintettel

vesse alá magát az operációnak. Igaz, hogy meg-némul, de még sokáig élélhet, s a gazdaság vite-lével családjának támasza maradhat. A jó ember nagy megdöbbenéssel hallgatta az orvos lesújtó véleményét, napokon át nehéz gondokba merülve, imádságok között tipródott rajta, mitévő legyen; felesége és gyermekei is kérlelték, hogy békéljen meg a történendőkkel s nagy-keservesen bele-egyezett az operációba.

Elkövetkezett a műtét napja. Az orvosok be-mosakodva, beöltözködve odaálltak a műtőasztal mellé, ahol előkészítve s gondosan leszijjazva ott volt a súlyos beteg, ez a vasi gazda, akinek nyel-vét most akarja a gyógyító kés eltávolítani. Az operáló főorvos megfogta a beteg leszijjazott ke-zét; jóságos szemével biztatóan ránézett s hang-jában nagy-nagy emberi szánalom vibrált, amikor mondotta:

— Kedves barátom, most még beszélhet, van hozzá módja, de aztán már nem tud; ha valamit akar mondani, nyilvánítsa ki: mit akar az életben utoljára szólani?

A derék magyar fektében nem igen tudott moc-cani, hiszen le volt szijjazva, szeme mozgásával azonban mutatta, hogy meghajolni akar és csak ennyit mondott:

— Nincs több szavam csak ez: dicsértessék a Jézus Krisztus! . . .

S egy szót sem szólt többet.

Az orvosok szemébe könny szökött; ekkora hit láttán mindannyiok szívét eltöltötte tisztelettudó, jóleső érzelem, s ennek az egyszerű embernek egyszerű köszönéséből többet tanultak, mint sok nagyszerű szónok mégolyan világgraszoló prédikációjából is . . .

*

Az Actio Catholica munkájának is ez a célja, hogy a világiak és a papság lelkeért összefogó együttes munkájának gyümölcseképen álljon elő a legszebb eredmény; az, hogy általunk is, bennünk is mindig: dicsértessék a Jézus Krisztus!!

TARTALOMJEGYZÉK

Erről van szó! .. .	3
Az élet értelme .. .	20
A bemocskolt élet.. .	50
A bűnért bűnhődni kell! .. .	77
A nagy rovancsolás .. .	94
Soha többél... Mindörökké! .. .	111
És bocsásd meg a mi vétkeinket! .. .	130
Gyónom a mindenható Istennek! .. .	137
Mitől félsz? .. .	159
A mérhetetlen irgalom .. .	191
A lélek szárnyon jár .. .	203
Írány: a szent asztal! .. .	229
Nézzünk az Ég felé! .. .	247
Erről ismernek meg titeket! .. .	279
Aki Krisztus helyett áll .. .	308
Együtt az Egyházzal! .. .	320
Az Actio Catholica jegyében .. .	348

